

ПАУЛО
КОЕЛЬЙО

*Переможець
завжди
самотній*

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

Annotation

Цей роман відкривє незнані багатьом підводні течії світу кіно та моди: потаємні, глибинні — де зливаються кінокорпорації, ділки відмивають гроші, а продюсери вирішують долі колишніх мегазірок, і стрімкі поверхневі — де юні моделі й актрисипочатківці живуть невиправданими надіями й вірять у каннську легенду про Бріджит Бардо. І коли в цей світ вторгнеться серійний убивця, яким керує мрія очистити світ, чи зможе хтось дати відсіч його божевіллю й інстинкту руйнування? Чи багато людей загине, як гинуть мандрівники в пустелі, задивившись на міраж?...

- [Пауло Коельйо](#)
  -
  -
  - [Портрет](#)
  - [3.17 ранку](#)
  - [7.22 ранку](#)
  - [11.00 ранку](#)
  - [11.45 ранку](#)
  - [12.26 дня](#)
  - [12.44 дня](#)
  - [12.53 пополудні](#)
  - [1.19 пополудні](#)
  - [1.28 дня](#)
  - [1.37 пополудні](#)
  - [1.46 пополудні](#)
  - [1.55 пополудні](#)
  - [3.44 пополудні](#)
  - [4.07 пополудні](#)
  - [4.16 пополудні](#)
  - [4.34 пополудні](#)
  - [4.43 пополудні](#)
  - [4.52 пополудні](#)
  - [5.06 пополудні](#)

- [5.15](#) [пополудні](#)
  - [6.50](#) [пополудні](#)
  - [7.31](#) [пополудні](#)
  - [7.40](#) [пополудні](#)
  - [8.12](#) [пополудні](#)
  - [8.21](#) [пополудні](#)
  - [9.02](#) [вечора](#)
  - [9.11](#) [вечора](#)
  - [9.20](#) [вечора](#)
  - [10.19](#) [вечора](#)
  - [10.55](#) [вечора](#)
  - [11.11](#) [вечора](#)
  - [1.55](#) [ночі](#)
  - [Подяка](#)
  - [notes](#)
    - [1](#)
    - [2](#)
    - [3](#)
    - [4](#)
    - [5](#)
-

Пауло Коельйо

Переможець завжди самотній

*О Маріє, зачата без гріха, молися за нас,
що звертаємося до Тебе.*

Амінь

*І промовив Він учням Своїм: Через це кажу вам:
Не журіться про життя, що ви будете їсти, і ні
про тіло, у що ви зодягнетесь. Бо більше від їжі
життя, а тіло від одягу. Погляньте на гайвороння,
що не сіють, не жнуть, нема в них комори, ні клуні,
проте Бог їх годує. Скільки ж більше за птахів ви
варті! Хто ж із вас, коли журиться, додати
зможє до зросту свого бодай ліктя одного? Тож
коли ви й найменшого не подолаєте, то чого ж ви
про інше клопочетесь? Погляньте на ті он лілеї, як
вони не прядуть, ані тчуть. Але говорю вам, що й
сам Соломон у всій славі своїй не вдягався отак, як
одна з них!*

Євангелія від Луки 12, 22–27

Хоч би ким ти був, ти, хто тримаєш мене в руці,
Якщо не врахуєш одного, ти нічого від мене не матимеш.

Тож остерігаю тебе, візьми до уваги,
Я не такий, як ти думаєш, я зовсім інший.

Не так просто стати моїм послідовником,
Не так легко претендувати на мою прихильність.

Дорога непевна — результат невідомий, а може, й
фатальний;
Тобі доведеться відмовитись від усього — тільки я буду

твоїм Богом, єдиним і незамінним,

І ти муситимеш навчатися — довго й терпляче,
Забувши про своє колишнє ставлення до життя, про його
узгодженість із життям інших.

Тому залиш мене там, де я є, зніми руку з мого плеча,
Поклади мене й іди далі своєю дорогою.

Волт Вітмен (з циклу «Листя трави»)

*Присвячується Н. Д. де Піетат, яка прийшла на
землю, щоб показати шлях до Подвига Доброго*

Портрет

На той час, коли я закінчив писати ці сторінки, при владі ще залишаються кілька диктаторів. В одну з країн на Близькому Сході вторглися війська світової супердержави. Терористи здобувають собі дедалі більше прихильників. Християнські фундаменталісти спроможні обирати президентів. На духовний пошук претендують кілька сект, що, як вони стверджують, володіють «абсолютним знанням». Цілі міста стираються з мапи гнівом розлютованої природи. Уся влада у світі зосереджена в руках шістьох тисяч осіб, згідно з дослідженнями одного авторитетного американського інтелектуала. Існують тисячі в'язнів совісті на всіх континентах. Тортури вважаються одним із законних методів допиту. Багаті країни закривають свої кордони. Країни бідні безпорадні щось удіяти проти безпрецедентного виходу своїх громадян, що вирушають на пошуки Ельдорадо. Геноцид триває щонайменше у двох африканських країнах. Економічна система подає ознаки виснаження, великі статки починають руйнуватися. Рабська праця дітей стала постійним явищем. Сотні мільйонів людей живуть нижче від рівня абсолютної бідності. Поширення ядерної зброї видається явищем незворотним. Виникають нові хвороби. Давні не вдається взяти під контроль.

Чи справді таким є портрет світу, в якому я живу?

Звичайно ж, ні. Коли я вирішив сфотографувати свою епоху, то написав цю книжку.

Пауло Коельйо

3.17 ранку

Пістолет «беретта», компактний і лише трохи більший за мобільний телефон, важить сімсот грамів, і з нього можна зробити десять пострілів. Компактний, легенький, він майже не відстовбурчує кишеню, в якій захований, а малий калібр має величезну перевагу; замість пройти крізь тіло, його куля застряє в кістках і трощить усе на своєму шляху.

Звичайно, шанси вижити, коли одержиш кулю з такого пістолета, також великі; відомі тисячі випадків, коли куля не зачіпала жодної важливої артерії і жертва мала час зреагувати й обеззброїти нападника. Але якщо той, хто стріляє, має певний досвід у цій справі, то він навіть може зробити вибір між смертю негайною — націлившись між очі або в серце, — і значно повільнішою — для цього треба притулити дуло пістолета до ребер під певним кутом і натиснути на спусковий гачок. Поранена в такий спосіб людина протягом певного часу не розуміє, що її рана смертельна, — вона намагається контратакувати або втекти, кличе на допомогу. Велика перевага такого вбивства полягає в тому, що жертва має досить часу, аби побачити, хто її вбив, вона потроху втрачає сили, аж поки падає на землю, майже без крові, не зовсім розуміючи, що з нею відбувається.

Фахівці вважають цей пістолет далеким від ідеальної зброї.

«Він набагато краще підходить для жінок, аніж для шпигунів», — каже один із працівників англійської секретної служби Джеймсові Бонду в першому фільмі серії, забираючи в нього пістолет старої марки й видаючи йому нову модель. Але він і не претендує на те, щоб вважатися фахівцем, а для тієї мети, яку він перед собою поставив, кращу зброю годі знайти. Він купив свою «беретту» на чорному ринку, тож визначити її походження неможливо. У магазині пістолета п'ять куль, проте він має намір використати лише одну, накресливши на її кінчику пилочкою для нігтів літеру «X». Позначена в такий спосіб куля розпадається на чотири фрагменти, коли влучає у щось тверде.

Але він застосує свою «беретту» лише у крайньому випадку. Існує багато інших способів погасити чийсь світ, зруйнувати якийсь усесвіт, а вона, безперечно, відразу зрозуміє його послання, як тільки буде

знайдено першу жертву. Вона знатиме, що він зробив це в ім'я кохання, що він на неї не гнівається й не стане їй дорікати за те, що сталося два роки тому. Він сподівається, що півроку ретельного планування дадуть результат, але зможе в цьому переконатися лише завтра вранці. Його план передбачає зробити так, щоб фурії, античні страхіття з грецької міфології, розпростерли свої чорні крила над цим небесноосяйним краєвидом із його діамантами, ботоксом та швидкісними й украй непрактичними автомобілями, що беруть не більш як двох пасажирів. Мрії про владу, про успіх, про славу й гроші — усе це він спроможний зупинити в першу-ліпшу мить за допомогою дрібничок, які носить із собою.

Він уже міг би піднятися до своєї кімнати, бо те, на що він чекав, сталося об 11-й годині 11 хвилин, хоч він і наготувався чекати довше. Увійшов чоловік у супроводі вродливої жінки, обоє у строгих костюмах, які вдягають на врочисті гала-вечірки, влаштовувані після кожної важливої вечері, куди приходять більше людей, аніж на прем'єру будь-якого фестивального фільму.

Ігор удає, ніби не дивиться на ту жінку. Однією рукою підносить до самого обличчя французький журнал (журнал російський міг би викликати підозру), затулившись ним так, щоб вона його не побачила. Той захід обережності виявився непотрібним: вона жодного разу не глянула в його бік, виявивши неуважність, притаманну жінкам, що почувуються царицями світу. Вони приходять сюди, щоб справити враження, й уникають приділяти увагу тим, хто до такої уваги звик, бо, залежно від кількості діамантів на іншій жінці та вишуканості її вбрання, це може вкинути їх у депресію, зіпсувати їм настрій, нав'язати їм почуття нижчості, хай навіть власне вбрання та аксесуари коштували їм цілого статку.

Чоловік, який прийшов із тією жінкою, добре вдягнений і з волоссям, посрібленим сивиною, веде її до бару й замовляє шампанське, без якого не годиться розпочинати цей вечір, що обіцяє багато контактів, багато гарної музики, можливість помилуватися чудовим видом на пляж та яхти, що стоять на якорі в порту.

До барменші він ставиться дуже чемно. Каже: «Дякую», бере два келихи й залишає на стійці добрі чайові.

Усі троє знають одне одного. Ігор із радістю відчуває, як адреналін починає шумувати у нього в крові. Завтра він знайде спосіб

повідомити її, що він тут. Раніше чи пізніше вони неодмінно зустрінуться.

І лише Богові відомо, яким буде результат цієї зустрічі. Ігор, що належить до прихильників православної віри, дав обіцянку і склав обітницю в одній із московських церков перед мощами святої Магдалини (їх привезли до російської столиці на один тиждень, щоб вірні могли поклонитися їм). Він вистояв майже п'ять годин у черзі й коли підійшов зовсім близько, то зрозумів, що йдеться про вигадку попів. Але обітницю все ж таки склав і не ризикнув би її порушити. Він попросив святу Магдалину, щоб вона взяла його під свою опіку, щоб допомогла йому досягти мети, яку він перед собою поставив, без необхідності йти на великі жертви. І пообіцяв їй ікону в золотій оправі, яку замовить дуже відомому іконописцю, що живе в одному з новосибірських монастирів, коли для нього все закінчиться й він зможе повернутися на батьківщину.

О третій годині ранку в барі готелю «Мартінес» пахне димом від сигар і потом. І хоч Джиммі вже закінчив грати на фортепіано (той самий Джиммі, в якого на одній нозі черевик одного кольору, а на другій — іншого), а барменша видається дуже стомленою, люди, які зібралися біля бару, не хочуть розходитися. Для них важливо залишитися в холі ще бодай на годину, на всю ніч, дочекатися, поки що-небудь станеться!

Адже минули вже чотири дні від початку кінофестивалю в Канні, а досі нічого цікавого не відбулося. Люди, що сидять за різними столами, думають про одне й те саме. Про можливість зустрітися з тими, хто перебуває при владі. Вродливі жінки чекають, що з'явиться продюсер, якому вони сподобаються, і дасть їм важливу роль у своєму наступному фільмі. Актори гомонять між собою, вдаючи, ніби всі ці торжества їх мало цікавлять, але не відривають погляду від дверей.

Хтось неодмінно прийде.

Не може такого бути, щоб ніхто не прийшов. Нові кінорежисери з новими ідеями в голові, зі знятими під час навчання в університеті відеофільмами, начитавшись усіляких дисертацій на тему фотографування та фільмування подорожей, жили надією, що доля нарешті їм усміхнеться; хтось із впливових учасників свята замовить собі окремий стіл, попросить принести каву, закурить сигару і,

стомившись щоразу бачити на цьому фестивалі одне й те саме, захоче поставити щось нове й незвичне.

Яка наївність!

Якби справді їм випала подібна нагода, то останнім, що хотіла б почути така впливова особа, був би «новий проект, якого досі ніхто ніколи не здійснював». Але розпач має властивість обманювати зневіреного. Люди впливові, які заходять сюди вряди-годи, обдаровують цю публіку лише побіжним поглядом і підіймаються у свої номери. Їх ніщо не турбує. Вони знають, що їм немає чого боятися. Суперклас не прощає зрад, і всі знають свої межі — вони ніколи не стануть топтатися по головах інших, попри те що розповідають легенди. З іншого боку, якщо комусь і пощастить зробити важливе або несподіване відкриття — не має значення, чи то у світі кіно, чи то у світі музики або моди, — він зробить його в процесі своєї професійної діяльності, а не в барі готелю.

Суперклас нині кохається з дівчиною, якій пощастило проникнути на фестиваль і яка на все готова. Стирає макіяж і дивиться на зморшки, думаючи, що час уже зробити собі кілька нових пластичних операцій. Перечитує в Інтернеті всі оголошення, які було зроблено протягом дня. Ковтає неодмінні снодійні пігулки і п'є чай, який обіцяє схуднення без надмірних зусиль. Складає список бажаних добавок до кави, яку йому принесуть завтра вранці в номер, і чіпляє його на зовнішню ручку дверей разом із оголошенням «Не турбувати». Заплющує очі й думає: «Сподіваюся, сон не забариться, бо завтра в мене ділове побачення, до якого лишається менш як десять годин».

Але в барі «Мартінеса» всім відомо, що впливові та багаті можновладці перебувають тут. А якщо вони тут, то шанс залишається.

Їм навіть не спадає на думку, що люди впливові й багаті розмовляють лише з людьми впливовими та багатими. Адже їм треба вряди-годи зустрічатися, випивати та їсти разом, підтримувати престиж великих фестивалей, підживляти фантазію, що світ розкоші та гламуру доступний для всіх, у кого вистачить мужності сформулювати й пропагувати певну ідею. Уникати воєн, коли вони не дають прибутку, й розпалювати ворожнечу між країнами або компаніями, коли вони відчують, що це може принести їм більше влади та більше грошей. Прикидатися щасливими, тоді як насправді вони заручники власного успіху. Воювати далі за зростання свого

багатства та впливу, хоч вони й без того вже величезні; бо пиха Суперкласу вимагає від нього змагатися із самим собою, щоб з'ясувати, хто ж перебуває на вершині вершин. В ідеальному світі люди впливові й могутні мали б тепер провадити перемовини з акторами, режисерами, модельєрами та сценаристами, що з червоними від перевтоми очима думають про те, як вони завтра повернуться до своїх помешкань, що їх винаймають у далеких містах, і для них знову розпочнеться марафон із марних прохань, пошуку зустрічей, невикористаних можливостей.

У світі реальному люди впливові й могутні тепер сидять, замкнувшись у своїх номерах, і переглядають електронну пошту та надсилають електронні листи, нарікаючи на те, що фестивалі завжди однакові, що діаманти подруги виявилися більшими та гарнішими, що яхта, куплена конкурентом, оздоблена дивовижно гарними породами дерева — й хіба можна витерпіти таке?

Ігореві немає з ким розмовляти, та й не цікавлять його подібні розмови. Переможець завжди самотній.

Ігор є успішним власником і президентом великої компанії мобільного телефонного зв'язку в Росії. Із випередженням на рік він замовив собі найліпший номер-люкс у готелі «Мартінес» (а для цього треба заплатити щонайменше за дванадцять днів перебування незалежно від того, скільки часу ти там житимеш) і прилетів сюди сьогодні ввечері на приватному реактивному літаку, прийняв ванну і зійшов униз, сподіваючись, що побачить там ту, яку вельми хотів побачити.

Протягом певного часу його атакували актриси, актори та режисери, але всім він відповідав дуже просто:

— *Don't speak English, sorry. Polish.*^[1]

— *Don't speak French, sorry. Mexican.*^[2]

Хтось спробував промовити кілька слів по-іспанському, але тоді Ігор удався до ще одного прийому. Він став писати якісь цифри в зошиті, щоб не здаватися ні журналістом (бо це цікавить усіх), ні людиною, що якимось пов'язана з індустрією кіно. Біля нього на столі лежав російськомовний журнал з економіки (адже більшість із людей, що крутилися в тому барі, не зуміли б відрізнити мову російську від польської чи навіть іспанської) з фотографією нікому не цікавого директора на обкладинці.

Зрештою завсідники бару, що вважають себе великими знавцями людської породи, дають Ігорю спокій, думаючи, що перед ними один із тих мільйонерів, які приїздять до Канна лише для того, щоб знайти собі тут коханку. Після того, як за його столом кілька хвилин посиділа п'ята особа, щоб випити мінеральної води, посилаючись на те, що «вільних крісел більше немає», усі вже знають — а чутки тут поширюються дуже швидко, — що цей самотній чоловік не належить ані до індустрії кіно, ані до світу моди, і його залишають поза увагою як «парфум».

Слово «парфум» належить до жаргону, яким користуються актриси (або старлетки, як їх називають під час фестивалю): марку парфуму легко змінити, й декотрі з чоловіків такого зразка можуть виявитися справжнім скарбом. Старлетки атакують «парфумів» в останні два дні фестивалю, якщо їм не вдається знайти нічого цікавого в галузі кіноіндустрії. А поки що цей сторонній і, схоже, дуже багатий чоловік може й зачекати. Усім старлеткам відомо, що ліпше покинути фестиваль із коханцем (з якого можна потім буде зробити кінопродюсера), аніж чекати наступної нагоди, завжди повторюючи один і той самий ритуал — пити, усміхатися (передусім усміхатися), вдавати, ніби ти ні на кого не дивишся, і дослухатися, як калатає твоє серце, з тривогою спостерігати, як швидко збігають на циферблаті годинника хвилини, хоч це ще й не останній день кінофестивалю, проте тебе досі ніхто нікуди не запросив, а «парфуми» — ось вони, тут.

Вони знають наперед, що почують від «парфумів», це завжди одне й те саме, але вдають, ніби вірять їхнім словам:

1. «Я можу змінити твоє життя».
2. «Багато жінок хотіли б зараз бути на твоєму місці».
3. «Сьогодні ти молода, але подумай, якою ти станеш через кілька років. Сьогодні саме час зробити інвестицію на тривалий термін».
4. «Я одружений, але моя дружина... (ця фраза може мати кілька різних закінчень: “хвора”, “обіцяє накласти на себе руки, якщо я її покину” тощо)».
5. «Ти принцеса й заслуговуєш на те, щоб до тебе ставилися як до принцеси. Навіть не усвідомлюючи цього, я давно тебе чекав. Я не вірю у випадковість і переконаний, що ми не повинні втратити цю нагоду».

Одна така розмова мало відрізняється від іншої. Різниця лише в тому, чого вона допомагає досягти (найліпше одержати в дар коштовну прикрасу, яку потім можна буде продати): бути запрошеною на кілька вечірок, що відбуваються під час прогулянок на багатих яхтах, роздобути якнайбільше візитівок, бути запрошеною на автомобільні перегони Формули-1, де буває одна й та сама публіка і де, можливо, на тебе чекає твій найбільший шанс.

Молоді актори також називають «парфумами» старих мільйонерок, чию «красу» підтримують пластична хірургія та ін'єкції ботоксу, — вони значно розумніші за чоловіків і ніколи не гають часу: з'являються лише в останні дні, знаючи, що вся сила спокуси — у грошах.

Що ж до «парфумів» чоловічого роду, то вони схильні піддаватися самоомані: вони вірять у те, що, звабивши жінку з довгими ногами й молодим обличчям, вони потім зможуть легко маніпулювати нею. Жінки «парфуми» покладаються на свої діаманти — й тільки на них.

Ігор нічого не знає про ці тонкощі: він уперше тут. І відкриває, на свій превеликий подив, що ніхто тут особливо не цікавиться фільмами, крім кількох відвідувачів бару. Він погортав кілька журналів, відкрив конверт, у якому його компанія зберігала запрошення на найважливіші урочистості, й ніде не знайшов повідомлень про якісь прем'єри. Перш ніж висадитися з літака на землю Франції, він хотів довідатися, які фільми беруть участь у конкурсі, — і мусив докласти неабияких зусиль, щоб роздобути цю інформацію. Аж поки один із друзів сказав йому:

— Забудь про фільми. Каннський фестиваль — це фестиваль моди.

Мода. Як її собі уявляють люди? Як те, що змінюється залежно від пори року? Тобто вони з'їжджаються в якесь одне місце з усіх куточків світу, щоб показати свій одяг, коштовності та взуття? У такому разі вони зовсім не розуміють, що означає мода. Мода — це тільки спосіб заявити: я належу до вашого світу. Я ношу уніформу вашого війська, не стріляйте в мене. Відколи чоловіки й жінки стали великими групами оселятися в печерах, мода стала єдиним способом повідомляти про себе так, щоб усі розуміли, навіть ті, хто тебе не знає: ми вдягаємося однаково, я належу до вашого племені, ми об'єднуємося проти слабших, і це нам допомагає вижити.

Але тут, у Канні, збираються люди, які вірять у те, що мода — це все. Один раз на півроку вони готові витратити цілий статок, щоб змінити якусь дрібничку у своєму вбранні й зберегти свою належність до престижного племені багатих людей. Якби вони бодай один раз побували в «Кремнієвій Долині» у США, де мільярдери, що збили свій капітал на індустрії інформатики, носять на руці годинники з пластмаси й ходять у витертих джинсах, вони, либонь, зрозуміли б, що світ змінився, і виникає враження, що всі перебувають на одному соціальному рівні й нікого тепер не турбує ані розмір діаманта в персні, ані марка краватки, ані модель шкіряної теки. Шикарні краватки та шкіряні теки припинили існування в тому регіоні світу, але зовсім неподалік звідти розташований Голлівуд, більш могутня машина, — хоч нині вона вже й перебуває у стані занепаду, — яка досі вміє нав'язати людям наївним віру у високу моду, у смарагдові кольє, у велетенські лімузини. А що все це досі з'являється на сторінках журналів, кому спаде на думку зруйнувати багатомільярдну галузь індустрії, що складається з реклами, масового продажу речей, з яких немає ніякої користі, виробництва дорогих кремів, однакових, але під різними етикетками.

Смішні. Ігор навіть не намагається приховати свою ненависть до тих, чиї рішення зачіпають життя мільйонів чоловіків і жінок, які чесно працюють і зберігають свою повсякденну гідність, бо мають здоров'я, мають місце, де жити, мають любов своєї родини.

Збоченці. Коли нібито все в порядку, коли родина сідає вечеряти за одним столом, з'являється привид Суперкласу зі своїми нездійсненими мріями: шик, краса, влада й могутність. І родина розпадається.

Батько надривається на понаднормовій праці, щоб купити синові кросівки відомої фірми, бо, якщо він їх не матиме, на нього у школі дивитимуться як на маргінала. Дружина мовчки плаче, бо подруги носять сукні останньої моди, а в неї на таке вбрання немає грошей. Підлітки, замість знайомитися зі справжніми цінностями віри й надії, мріють стати співаками й артистами. Дівчата з провінції втрачають власне обличчя, шукають можливість перебраться до великих міст, де вони на все готові — абсолютно на все готові! — аби мати змогу придбати якусь дорогу прикрасу. Світ, який мав би йти до ідеалів справедливості, обертається навколо суто матеріальних цінностей, які

через півроку обертаються на ніщо, бо їх треба оновлювати — лише так можуть утримуватися під склепінням свого світового цирку ті блазні, які нині зібралися в Канні. Звичайно, Ігор намагається не піддаватися цим руйнівним впливам. Справа, якій він віддає свій час, — одна з найпрестижніших у світі. Він і далі заробляє за день стільки грошей, скільки не міг би витратити і протягом року, навіть якби дозволив собі віддатися всім можливим втіхам — дозволеним і недозволеним. Він не має жодних труднощів із тим, щоб звабити жінку навіть раніше, аніж вона встигне з'ясувати, багатий він чи ні, — він перевіряв це багато разів і завжди домагався успіху. Йому лиш недавно виповнилося сорок років, він у чудовій формі, щороку відбуває повний медичний огляд і досі не мав жодної проблеми зі здоров'ям. Він не має боргів. Не має жодної потреби в тому, щоб носити одяг лише якоїсь певної марки, ходити до якогось певного ресторану, відпочивати на тому курорті, «куди всі їздять», носити годинник такої-то марки лише тому, що його рекомендує носити дуже відомий спортсмен. Він може дозволити собі підписувати надзвичайно важливі контракти дешевою авторучкою, носити зручні й елегантні піджаки, пошиті в невеличкій майстерні, розташованій поруч із його конторою, й не позначені етикеткою знаменитої фірми, яка відразу впадала б у вічі. Він може робити все, що йому заманеться, йому не треба нікому доводити, що він багатий і має роботу, яка цікавить його по-справжньому.

Либонь, у цьому його проблема, у тому, що він знаходить справжній інтерес у своїй роботі. Він не сумнівається, що саме з цієї причини жінка, яка кілька годин тому зайшла до бару, тепер не сидить за його столом.

Він намагається думати далі, щоб якось згаяти час. Просить Кристель принести ще одну порцію випивки — він знає ім'я офіціантки, бо годину тому, коли люди розійшлися вечеряти й у барі їх значно поменшало, він попросив її принести йому келишок віскі, а вона зауважила, що він, певно, сумує, а тому повинен з'їсти що-небудь, аби підняти собі настрій. Він подякував їй за увагу, і йому стало приємно, що бодай когось бодай трохи зацікавив стан його духу.

Мабуть, лише він знає ім'я особи, яка його обслуговує; усіх інших цікавлять лише імена — а якщо можна, то й посади — людей, що сидять за столами та в кріслах.

Він намагається не уривати плин своїх думок, але вже по третій годині ранку, вродлива жінка й чемний чоловік — за своєю зовнішністю вельми схожий на нього — більше не з'явилися. Певно, звідси пішли прямо в номер і тепер там кохаються, а може, п'ють шампанське на одній із яхт, де гала-вечірки починаються тоді, коли всі інші вже добігають кінця. А може, обоє лежать, кожне на своєму ліжку, й читають газети, не дивлячись одне на одного.

Та яка йому, зрештою, різниця, що вони роблять. Ігор відчуває себе самотнім, стомленим, і йому хочеться спати.

7.22 ранку

Він прокидається о 7.22 ранку. Його тіло ще не виспалося, бо не встигло при звичаїтися до різниці часу між Москвою й Парижем. Якби він перебував у своєму кабінеті, то вже встиг би відбути дві-три наради зі своїми підлеглими й готувався б до сніданку з якимсь новим клієнтом.

Але тут у нього інше завдання: зустріти когось і принести ту особу в жертву коханню. Йому потрібна жертва, аби ще вранці Єва одержала від нього послання.

Він приймає душ, спускається випити кави до ресторану, де майже всі столи вільні, й іде прогулятися по набережній Круазетт, де вишикувалися в ряд найфешенебельніші готелі міста. Вуличного руху немає — одна смуга перекрита й по ній пропускають лише машини, які мають спеціальний дозвіл. Друга смуга також порожня, бо жителі міста лише готуються їхати на роботу.

Він не віддається сумним роздумам — він уже подолав той найважчий у своєму житті період, коли почуття горя й ненависті не давали йому заснути. Сьогодні вдень він спроможний зрозуміти поведінку Єви: зрештою, моногамія — лише міф, силоміць накинута людям. Ігор прочитав чимало літератури, присвяченої цій темі: тут ідеться не про надлишок гормонів, не про марнославство чи гординю, а про генетичну схильність, притаманну майже всім представникам тваринного світу.

Наукові дослідження не можуть брехати: учені, які досліджували проблему батьківства на матеріалі птахів, мавп, лисиць, відкрили, що особини цих порід об'єднуються в пари, дуже схожі на шлюб, але це аж ніяк не означає, що вони зберігають вірність одне одному. У сімдесяти відсотках випадків народжене ними дитинча — байстрюк. Ігор добре запам'ятав один абзац зі статті Дейвіда Бейраша, професора психології в університеті Сіетла, штат Вашингтон:

«Розповідають, ніби шлюбні стосунки лебедів відзначаються особливою вірністю, але це теж неправда. Єдиний вид живих організмів, де не буває подружньої зради, — це амеба *Diplozon paradoxum*. Партнери там зустрічаються ще в ранній молодості, і їхні

тіла зливаються в один організм. Решта живих створінь не цураються зради».

Тому він не має підстав звинувачувати Єву — вона лише піддалася інстинкту, притаманному людській породі. Та позаяк вона була вихована на суспільних забобонах, які не шанують законів природи, то, певно, тепер почувається винною, думає, що він її не кохає більше, що ніколи її не простить. Навпаки, він готовий на все — навіть надсилати їй повідомлення, сигналами яких буде знищення світів та всесвітів інших людей, аби до неї дійшло, що для нього вона досі бажана і що минуле може бути поховане без жодних запитань.

Він бачить дівчину, яка розкладає на хіднику свій товар. Якись кустарні сувеніри сумнівного смаку.

Ось вона, його жертва. Вона стане тим посланням, яке він повинен відіслати і яке його адресат зрозуміє відразу, щойно воно надійде. Перш ніж підійти до дівчини, він подивився на неї з ніжністю; вона навіть не здогадується, що незабаром, якщо все буде, як він задумав, її душа помандрує за хмари, назавжди звільнена від ідіотської праці, яка ніколи не дозволить їй потрапити туди, куди мандрують її мрії.

— Скільки коштує? — запитує він доброю французькою мовою.

— Що ви хочете купити?

— Усе.

Дівчина, якій не більше двадцяти років, усміхається.

— Мені не вперше пропонують купити весь мій товар. Наступним запитанням буде: а ви не хочете прогулятися зі мною? Ви надто гарна, щоб сидіти тут і торгувати цими речами. Я...

— Ні, це не про мене. Я не працюю в кіно. Я не маю наміру зробити з тебе актрису й змінити твоє життя. Мене також не цікавлять речі, які ти продаєш. Мені треба тільки поговорити з тобою, й ми можемо зробити це прямо тут.

Дівчина відводить погляд кудись убік.

— Ці речі роблять мої батьки, і я пишаюся, що вони залучили до своєї роботи й мене. Колинебудь хтось сюди приїде й зуміє оцінити їхню справжню вартість. Будь ласка, ідіть собі далі своєю дорогою, вам неважко буде знайти людину, яка залюбки вислухає все, що ви захочете їй сказати.

Ігор дістає з кишені жмут банкнот і обережно кладе їх біля її товару.

— Пробач, якщо я тебе неумисне образив. Я сказав це лише для того, щоб ти знизила ціну. Дуже радий познайомитися з тобою, мене звуть Ігор Далев. Я лише вчора прибув із Москви, й думки мені трохи плутаються через різницю в часі.

— Мене звати Олівія, — каже дівчина, вдавши, ніби вірить його брехні.

Не запитавши дозволу, він сідає поруч із нею. Вона трохи відсувається.

— Про що вам хочеться поговорити?

— Візьми спочатку гроші.

Олівія вагається. Але, розглянувшись навкруги, розуміє, що їй нема чого боятися. На єдиній дозволеній для проїзду смузі вже з'явилися перші автомобілі, група молодиків прямують на пляж, по тротуару наближається літнє подружжя. Дівчина кладе гроші до сумочки, не порахувавши, скільки там їх є, — вона вже має достатній досвід, аби зрозуміти, що їх там більше, ніж досить.

— Дякую, що прийняла мою пропозицію, — відповідає росіянин. — Про що я хочу поговорити? Власне кажучи, ні про що важливе.

— Ви сюди приїхали з якоїсь причини. Ніхто не приїздить до Канна в той період, коли місто стає нестерпним і для його жителів, і для туристів.

Ігор дивиться на море й закурює сигарету.

— Куріння шкодить здоров'ю.

Він пускає повз вуха її зауваження.

— У чому ти бачиш сенс життя? — запитує він.

— У коханні.

Олівія усміхається. Їй приємно, що день для неї починається саме так — розмовою про щось високе, а не про ціну на її товар або про те, як одягнений той або той із перехожих.

— А в чому бачите його ви?

— Теж у коханні. Але я вважав також, що треба заробити багато грошей, аби показати моїм батькам, що я спроможний домагатися в житті успіху, що я — переможець. Я зробив це, й сьогодні вони пишаються мною. Я познайомився з чудовою жінкою, створив родину,

мені хотілося мати дітей, шанувати й боятися Бога. Проте діти не народилися.

Олівія подумала, що було б неделікатно запитувати його, чому так сталося. Розмовляючи бездоганною французькою мовою, цей сорокарічний чоловік розповідає далі:

— Ми хотіли були взяти дитину на виховання. Десь два або три роки ми про це думали. Але життя набувало дедалі більших обертів — подорожі, святкування, зустрічі, ділові контакти.

— Коли ви сіли тут, щоб поговорити зі мною, ви здалися мені ексцентричним мільйонером, який шукає пригод. Але мені приємно поговорити з вами на ці теми.

— А ти думаєш про своє майбутнє?

— Думаю і мрію про те саме, що й ви. Мені теж хотілося б мати дітей.

Вона зробила паузу, бо не хотіла завдати прикрості товаришу, що з'явився в неї так несподівано.

— ...якщо буде така можливість, звичайно. Іноді плани Бога не збігаються з нашими.

Він, схоже, пустив повз вуха її відповідь.

— На фестиваль приїздять лише мільйонери?

— Мільйонери, люди, які вважають себе мільйонерами, й ті, хто прагне стати мільйонером. У ці дні наше місто стає схоже на божевільню, усі вдають із себе казна-яких поважних персон — окрім тих, котрі й справді великі цяці. Вони значно приємніші, їм просто нема потреби кимось прикидатися й щось комусь доводити. Вони не завжди купують мої товари, але принаймні можуть мені всміхнутися, сказати кілька чемних і приємних слів, і я не бачу зневаги в їхніх поглядах, коли вони на мене дивляться. А ви, пане, що тут робите?

— Бог створив світ за шість днів. Але що таке світ? Це те, що ти або я бачимо. Щоразу, коли помирає якась людина, частина всесвіту руйнується. Усе те, що ця людина відчувала, переживала, споглядала, зникає разом із нею, як зникають сльози, коли на обличчя падають краплі дощу.

— «Коли на обличчя падають краплі дощу...» Атож, я бачила фільм, у якому хтось промовив ці слова. Я вже не пам'ятаю, який то був фільм.

— Але я приїхав сюди не плакати. Я приїхав сюди, щоб передати послання жінці, яку я кохаю. А для цього я повинен погасити кілька всесвітів або світів.

Замість злякатися цих слів, Олівія сміється. Адже цей навдивовижу приємний чоловік, добре вдягнений і який розмовляє добірною французькою мовою, зовсім не здається їй божевільним. Вона вже стомилася щодня чути одне й те саме: ви дуже гарна, ви варті більшого, скільки коштує ота річ, а скільки та, це дуже дорого, я трохи прогуляюся, а потім повернуся (ніхто, звісно, ніколи не повертався) і таке інше. А цей росіянин принаймні має почуття гумору.

— А навіщо вам руйнувати світ?

— Щоб відбудувати власний.

Олівія вже хотіла була сказати кілька втішних слів чоловікові, що сидів поруч із нею. Але вона боялася почути знамениту фразу: «Ви могли б наповнити сенсом моє життя», й на цьому розмова відразу урвалася б, бо вона мала зовсім інші плани на майбутнє. Крім того, було б ідіотською самовпевненістю з її боку повчати чоловіка, набагато старшого й набагато успішнішого, як він має долати свої труднощі. Вихід був у тому, щоб довідатися більше про його життя.

Зрештою, він заплатив їй — і заплатив добре — за її час.

— І як ви збираєтеся це робити?

— Тобі щось відомо про жаб?

— Про жаб? Він провадив:

— Деякі біологічні експерименти показують, що коли ми вкинемо жабу в резервуар, де вода має таку саму температуру, як і в тій водоймі, де вона жила, то вона сидітиме, не зворухнувшись, протягом усього часу, поки ми нагріватимемо воду. Жаба не реагує на поступове підвищення температури, на зміну середовища й помирає, коли вода закипає, роздута й щаслива. Проте інша жаба, яку ми вкинемо в резервуар із водою, яка вже кипить, негайно вистрибне з нього, напівобварена, але жива.

— До Олівії не відразу доходить, який це може мати зв'язок зі зруйнуванням світу, а Ігор далі розмотує низку своїх міркувань:

— Я поводився достоту так, як та зварена жаба. Не помічав, як змінюється моє середовище. Вважав, що все гаразд, що біль ущухне, це лише питання часу. Я був готовий померти, бо втратив

найважливіше в моєму житті й замість реагувати варився у воді, яка щохвилини нагрівалася.

— Олівія набралася сміливості й запитала:

— І що ви втратили?

— По суті нічого; але бувають хвилини, коли життя розлучає двох людей тільки для того, аби вони зрозуміли, наскільки одне з них важливе для другого. Скажімо, вчора ввечері я бачив свою дружину з іншим чоловіком. Я знаю, вона хоче повернутися до мене, вона досі мене кохає, але не може наважитися на цей крок. Є такі жаби, які, навіть помираючи в киплячій воді, вважають, що головне підкорятися, а не боротися за своє виживання; мовляв, наказує той, хто може, а підкоряється той, хто має здоровий глузд. І де ж тут правда? А правда в тому, що ліпше вистрибнути зі складної ситуації обвареним, але живим і готовим діяти. І я переконаний, ти можеш мені в цьому допомогти.

Олівія намагається зрозуміти, що відбувається в голові чоловіка, який сидить біля неї. І як могла якась жінка покинути чоловіка такого цікавого, спроможного говорити про речі, про які вона ніколи не чула. Проте кохання не підкоряється законам логіки — Олівія це знає, попри свій юний вік. Її коханий, наприклад, спроможний на брутальні вчинки, може навіть відлупцювати її ні за що, а проте вона й дня не прожила б без нього.

Про що вони, зрештою, говорили? Про жаб. І про те, ніби вона могла б допомогти йому. Звісно, допомогти вона йому не може ніяк, а тому ліпше змінити тему розмови.

— І як ви руйнуватимете світ?

Ігор показує на проїзну смугу набережної Круазетт.

— Скажімо, я не хочу, щоб ти поїхала на якесь свято, але відкрито сказати цього не можу. Але якщо я дочекаюся години пік і зупиню свою машину посеред вулиці, то через десять хвилин на ній утвориться довжелезний затор. Водії подумують: «Певно, сталася аварія», й наберуться терпіння. Мине ще чверть години, поки з'явиться поліція з тягачем-евакуатором, щоб забрати з вулиці пошкоджений автомобіль.

— Таке вже траплялося сотні разів.

— Але я на той час міг би вийти зі своєї машини й розкидати по вулиці цвяхи та гострі предмети. Я зробив би це дуже обережно, так,

щоб ніхто нічого не помітив. Я набрався б терпіння й пофарбував би всі ці предмети в чорний колір, щоб вони зливалися з асфальтом. На той час, коли тягач-евакуатор наблизився б до мене, його шини перетворилися б на клапті. Тепер на дорозі застрягли б уже дві машини, й затор розтягся б до околиць цього маленького міста, в якому, ти, певне, живеш.

— Дуже дотепна вигадка з вашого боку, нічого не скажеш. Але все, чого б ви домоглися, — це затримати мене на одну годину.

Тепер настала черга Ігоря посміхнутися.

— Але я міг би ще кілька годин говорити про те, як ускладнити цю проблему, — наприклад, коли навколо машин зібрався б натовп, я кинув би під тягач невеличку димову шашку. Людей би опанувала паніка. Я вскочив би у свою машину, вдаючи переляк і ввімкнув би газ лише для того, щоб у ту саму мить розлити трохи бензину із запальнички на килимок свого автомобіля й викресати вогонь. Я встиг би вискочити з машини й спостерігати всю сцену збоку: спочатку спалахнула б моя машина, потім бензиновий бак — і вибух, потім загорівся б наступний автомобіль, і розпочалася ланцюгова реакція. І таку катастрофу я міг би створити, маючи лише машину, кілька цвяхів, димову шашку, яку можна купити в кожній крамниці, та балончик із бензином до запальнички...

Ігор дістає з кишені запальничку, в якій було трохи бензину.

— ...ось такого розміру. Ось що я мав би зробити, коли побачив, що Єва від мене йде. Примусити її затриматися зі своїм остаточним рішенням, обміркувати його ще раз, зважити всі можливі наслідки. Коли людина починає думати над тим рішенням, яке вона ухвалила, вона зрештою починає вагатися, потрібна неабияка мужність для того, щоб зробити остаточний крок. Але я був гордий, я вірив у те, що вона скоро отямиться, зрозуміє свою помилку. Я переконаний, що вона вже кається, що хоче повернутися. Але для цього мені треба зруйнувати кілька світів...

Вираз його обличчя змінився, й Олівія тепер не бачила нічого кумедного в цій історії. Вона підвелася.

— Пробачте, але я повинна працювати.

— Але ж я тобі заплатив за те, щоб ти мене вислухала.

Я заплатив тобі за весь твій робочий день.

Вона засунула руку до сумочки, щоб повернути йому гроші, які він їй заплатив, і в цю мить побачила пістолет, націлений їй у обличчя.

— Сядь.

Її першим поривом було кинутися навтіки. Літнє подружжя повільно наближалося.

— Не втікай, — попередив він, ніби прочитавши її думки. — Я не стрілятиму, якщо ти сядеш і вислухаєш мене до кінця. Якщо ти нічого не робитимеш і в усьому підкорятимешся мені, то присягаюся, що стріляти не буду.

У голові Олівії промайнули кілька можливих рішень. Кинутись, петляючи, навтіки було першим із них. Проте вона відчула, що ноги в неї обм'якли.

— Сядь, — повторив чоловік. — Я не стрілятиму, якщо зробиш усе, що я тобі накажу. Обіцяю.

Атож. Було б безумством стріляти з пістолета посеред сонячного ранку, коли на вулиці вже з'явилися перші автомобілі, люди йдуть на пляж, вуличний рух стає дедалі густішим, перехожі вже виходять на набережну. Та все ж краще виконати все, що наказує цей чоловік, — тим більше, що в неї нема іншого виходу. Вона майже знепритомніла від страху. Вона сідає. Тепер треба лише показати йому, що вона не становить для нього загрози, вислухати всі ремствування цього покинутого чоловіка, переконати його в тому, що вона нічого не знає й нічого не бачила, а коли з'явиться поліціант, що робитиме свій звичний обхід, упасти на землю й покликати на допомогу.

— Я точно знаю, що ти в цю мить відчуваєш, — у голосі чоловіка прозвучали заспокійливі нотки. — Симптоми страху не змінювалися від ночі часів. Так було, коли людські створіння зустрічалися з дикими хижакми, і так відбувається сьогодні. Щоб уникнути втрати крові, організм відганяє її вглиб від шкіри — і тому обличчя стає блідим. Нутрощі розм'якають і викидають із себе все зайве, щоб не допустити отруєння організму токсичними речовинами. Тіло знерухомлюється в перші хвилини, щоб не спровокувати хижака до нападу, який може напасти, помітивши найменший підозрілий порух.

«Усе це мені сниться», — подумала Олівія. Вона подумала про своїх батьків, які мали бути тут сьогодні вранці, але затрималися, бо всю ніч працювали у своїй ювелірній майстерні, готуючи вироби для продажу на наступний день. Лише кілька годин тому вона кохалася зі

своїм коханим, якого вважала чоловіком свого життя, хоч він і знущався з неї вряди-годи. Вони навіть досягли одночасного оргазму, чого не відбувалося з ними давно. Після вранішньої кави вона навіть не захотіла сьогодні приймати душ — такою вільною, сповненою енергії та задоволеною життям вона себе почувала.

Ні, такого з нею просто не може відбуватися. Вона повинна заспокоїтися, опанувати себе.

— Гаразд, я нікуди не піду. Ви купили весь мій товар, тож я готова поговорити з вами.

Він упирає дуло пістолета їй у бік. Літнє подружжя вже зовсім близько, воно проминає їх і дивиться на них, але нічого не помічає. Вони бачать дочку португальця, яка сидить там, де й завжди, й у своєму звичному стилі зваблює чергового чоловіка, мружачи очі та обдаровуючи його по-дитячому наївною усмішкою. Вони не вперше бачать її поруч із чужоземцем, чиє вбрання свідчить про те, що він чоловік багатий. Олівія дивиться на них невідривним поглядом, так ніби очима можна сказати все. Чоловік, що сидить поруч із нею, весело каже:

— Доброго дня!

Літнє подружжя проминає їх без жодного слова, вони не звикли ані розмовляти з чужоземцями, ані вітатися з вуличними торговками.

— Що ж, поговорімо, — порушує мовчанку росіянин. — Я, звичайно, не збираюся влаштовувати той безлад із вуличним рухом, то був лише приклад. Моя дружина довідається, що я тут, коли почне одержувати послання від мене. Не стану я також робити й найочевидніше, тобто намагатися зустрітися з нею, — я хочу домогтися, щоб вона сама прийшла до мене. У його останніх словах Олівія побачила вихід для себе.

— Я можу віднести їй послання від вас, якщо хочете. Ви тільки мені скажіть, у якому готелі вона зупинилася.

Ігор сміється.

— Тобі притаманна вада, якою наділені всі люди твого віку: ти вважаєш себе розумнішою за всіх інших. Як тільки я тебе відпущу звідси, ти підеш прямісінько до поліції. Кров у неї застигла. То вони сидітимуть на цій лаві протягом цілого дня? Він усе одно вистрелить, адже вона знає його в обличчя...

— Ви пообіцяли, що не станете стріляти.

— Ще раз обіцяю, що не стрілятиму, якщо ти поводитимешся як людина доросла й не вважатимеш мене за дурня. Атож, він має слухність. А показати себе людиною дорослою — це розповісти йому щось також про себе. Можливо, їй пощастить розбудити співчуття, яке завжди дримає в душі кожного психа. Вона розповість йому, що й сама перебуває в такому становищі, хоч це й не зовсім буде правдою.

Повз них пробігає хлопець із навушниками у вухах, який навіть не завдав собі клопоту поглянути в їхній бік.

— Я живу з чоловіком, який перетворив моє життя на пекло, проте я неспроможна покинути його.

Вираз очей в Ігоря змінюється. Олівія втішає себе думкою, що знайшла спосіб вислизнути з пастки. «Будь розумною. Намагайся не дратувати його, думай про дружину чоловіка, що сидить із тобою поруч».

Будь правдивою.

— Він забороняє мені зустрічатися з друзями. Ревнує до всіх на світі, хоч сам не обминає жодної жінки. Хоч би що я робила, йому все не так, каже, я не вмю себе шанувати. Відбирає в мене навіть ті невеличкі гроші, що їх я одержую як комісійні за проданий товар.

Росіянин сидить мовчки, дивлячись на море. Набережна наповнюється людьми. А що як вона просто підхопиться на ноги й кинеться навтіки? Чи наважиться він вистрелити? І чи справжній у нього пістолет?

Але вона відчуває, що торкнулася теми, яка його по-справжньому зацікавила. Тому ліпше не ризикувати — вона добре пам'ятає, яким був його погляд і його голос кілька хвилин тому.

— Та все одно я неспроможна його покинути. Навіть якби з'явився чоловік набагато кращий, набагато великодушніший і багатший, я не проміняла б на нього мого коханого. Я не мазохістка, я не отримую втіхи від того, що мене безперервно принижують, але я кохаю його.

Вона відчула, як дуло пістолета знову вперлося їй у ребра — певно, вона сказала щось не так.

— Я зовсім не такий чоловік, як твій падлючий коханець, — у голосі росіянина тепер звучать ноти глибокої ненависті. — Я дуже багато працював, щоб надбати все, що тепер маю. Працював тяжко, мене нещадно били, я витримав удари, я боровся чесно, хоч іноді й

мусив бути твердим і невблаганним. Я завжди був добрим християнином. Я маю впливових друзів і я ніколи не був невдячним щодо них. Усе, що я робив, я робив як годиться.

Я нікого не знищував на своєму шляху. Завжди, коли була можливість, я дозволяв своїй дружині робити все, що їй хотілося, й ось результат, я сам-один, я самотній. Атож, мені доводилося вбивати людей під час тієї ідіотської війни, але я ніколи не втрачав почуття реальності. Я не належу до тих травмованих ветеранів війни, які заходять до ресторану й усіх поливають кулеметним вогнем. Я не терорист. Звісно, життя повелося зі мною несправедливо, воно позбавило мене найважливішого — кохання. Але існують інші жінки, а біль від утраченого кохання минає. Я повинен діяти, мені набридло бути жабою, яка скоро звариться.

— Якщо ви знаєте, що існують інші жінки, що біль від утраченого кохання минає, то чому ви тоді так страждаєте? Атож, тепер вона поводить як людина доросла — її навіть здивував той спокій, із яким вона намагалася приборкати психа, що сидів поруч неї.

Він, схоже, завагався.

— Я не знаю прямої відповіді на це запитання. Можливо, тому, що мене покинули уже не вперше. Можливо, мені треба показати собі самому, на що я спроможний. Можливо, тому, що я збрехав, бо насправді інших жінок не існує — існує лише одна. Я маю план.

— І що то за план?

— Я вже тобі казав. Зруйнувати кілька світів, аби вона зрозуміла, яка вона важлива для мене. Зрозуміла, що я спроможний піти на будь-який ризик, аби лиш її повернути.

Поліція!

Обоє вони побачили, як до них наближається поліцейний автомобіль.

— Пробач, — сказав її співрозмовник. — Я хотів би поговорити з тобою трохи ще, адже життя й до тебе було несправедливим.

Олівія розуміє, що це її смертний вирок. А що тепер їй уже нема чого втрачати, то вона знову намагається підхопитись на ноги. Але рука чужоземця вже лягла на її праве плече так, ніби він її обіймає з ніжністю.

«Самозащита без оружия», або «самбо» — під такою назвою воно більш відоме серед росіян, — це мистецтво швидко вбивати голими

руками, не давши жертві зрозуміти, що відбувається. Воно вдосконалювалося протягом століть, коли народам або племенам доводилося боронитися від загарбників, не маючи ніякої зброї. Воно знайшло широке застосування в системі совіцьких каральних органів, перед якими стояло завдання знищувати ворогів режиму, не залишаючи сліду. Тодішні комуністичні лідери доклали чимало зусиль, щоб домогтися визнання самбо олімпійським видом спорту і включити його до програми Московської Олімпіади 1980 року, проте самбо було визнане надто небезпечним, і комуністам не пощастило організувати міжнародні спортивні змагання з боротьби, яку вміли застосовувати тільки вони.

Тим ліпше. Позаяк самбо не набуло великого поширення, то дуже мало людей знайомі з його смертоносними прийомами. Правий великий палець Ігоря натискає на сонну артерію Олівії, і кров перестає надходити в її мозок. Водночас другою рукою він натискає на певну точку під її пахвою, що спричиняє параліч м'язів. Її тіло не смикається й не корчиться, і тепер лишається тільки зачекати дві хвилини.

Олівія ніби засинає в його обіймах. Поліційний автомобіль проїздить за їхніми спинами по тій смузії руху, що перекрита для всіх інших машин. Вони навіть не помічають парочку, яка застигла в обіймах, — цього ранку вони мають багато інших турбот: вони повинні зробити все можливе для того, щоб не допустити заторів автомобільного руху, а це таке завдання, яке ніколи не вдається виконати точно. Щойно вони також одержали повідомлення по радіо, що якийсь п'яний мільйонер розбив свою машину за три кілометри звідси.

Усе ще підтримуючи дівчину, Ігор нахилиється і другою рукою спритно зав'яже у вузол рушника, на якому були розкладені сувеніри, що їх продавала дівчина, речі досить неоковирні й позбавлені справжнього смаку. Він уміло згортає тканину, роблячи з неї імпровізовану подушку.

Переконавшись у тому, що поблизу нікого немає, він обережно забирає руку й залишає нерухоме тіло сидіти на лаві; здається, дівчина спить, але нікому невідомо, що вона бачить у своєму сні: чудовий сонячний день чи кошмар за участю свого брутального коханця.

Лише літнє подружжя бачило їх разом. І якщо поліція дійде висновку, що дівчину вбито, — в чому Ігор сумнівається, бо видимих

слідів насильства на її тілі не залишилося, — то вони опишуть його як чоловіка білявого або чорнявого, значно старшого або значно молодшого, аніж він насправді є; він не має найменших причин турбуватися, люди ніколи не звертають уваги на те, що відбувається навколо них.

Перш ніж піти, він цілує свою сплячу красуню у волосся й шепоче:

— Як бачиш, я виконав свою обіцянку. Я не вистрелив.

Не пройшовши й кількох кроків, він відчуває, як його шпигає гострим болем у голову. Це нормально: кров ринула до мозку, бо така реакція тіла, яке щойно вийшло зі стану неймовірної напруги.

Попри головний біль, він відчувається щасливим. Він домігся своєї мети.

Атож, він зміг, він зумів. І його щастя було тим повнішим, що він визволив душу з тендітного тіла, неспроможного чинити опір домаганням боягузливого мерзотника. Якби ті хворобливі стосунки тривали, дівчину дуже скоро опанували б пригніченість і тривога, вона втратила б повагу до себе й усе більше підпадала б під владу свого нікчемного коханця. У них із Євою стосунки були зовсім інші. Єва завжди була спроможна ухвалювати власні рішення, вона дістала його цілковиту матеріальну й моральну підтримку, коли вирішила відкрити власну справу — ательє модного жіночого одягу, вона могла подорожувати, куди й коли їй заманеться. Вона мала біля себе зразкового чоловіка. А проте не змогла утриматися від помилки — не змогла по-справжньому оцінити його кохання, а потім не знайшла в собі мужності прийняти його прощення. Але він сподівається, що відтепер вона почне одержувати його послання — адже в той день, коли вона вирішила його покинути, він пообіцяв собі, що зруйнує не один світ для того, щоб її повернути.

Він дістає з кишені нещодавно куплену мобілку без карточки, де на рахунку лежить мінімально можлива сума кредиту. І надсилає СМС-повідомлення.

11.00 ранку

Як розповідає легенда, все почалося під час Каннського кінофестивалю 1953 року, коли фотографи, яким не було чого робити, зняли на пляжі дев'ятнадцятирічну французьку дівчину. Незабаром по тому вона стала знаменитою кінозіркою, а її ім'я набуло легендарної слави: Брижит Бардо. І тепер усі дівчата світу вірять, що з ними може повторитися те саме! Ніхто не хоче розуміти, що для слави потрібен ще й талант актриси — для них важить тільки краса.

І тому фарбовані блондинки з довгими ногами їдуть за сотні, за тисячі кілометрів, щоб тільки потрапити сюди, щоб із раннього ранку до пізнього вечора лежати тут на піску й пектися на сонці, сподіваючись, що тебе побачать, сфотографують, відкриють. У такий спосіб дівчина сподівається вибратися з пастки, наставленої на всіх жінок, вона не хоче перетворюватися на господиню дому, яка щовечора повинна готувати чоловікові вечерю, щоранку водити дітей до школи, намагатися відкрити бодай якусь цікавинку в одноманітному житті сусідів, аби було про що потім побазікати з подругами. Їй хочеться слави й блиску, хочеться, щоб їй заздрили всі жителі їхнього міста, ті хлопці та дівчата, що завжди дивилися на неї як на гидке каченя, не знаючи, що вона перетвориться на прегарного лебедя, що нічим не прикметний пуп'янок розквітне чудовою квіткою, жаданою для всіх і кожного. Важливо лише домогтися успіху у світі мрій — і задля цього вона на все готова, готова навіть залізити по вуха в борги, щоб напхати цицьки силіконом і накупити найпровокативнішого одягу. Навчатися акторської майстерності? А навіщо, коли досить лише бути гарною і мати зв'язки — й у світі кіно можна домогтися чого завгодно.

Але спочатку треба проникнути в цей світ.

Будь-які зусилля не здадуться надмірними, якщо вони допоможуть вибратися з монотонного провінційного животіння. Мільйони людей миряться з таким існуванням і вважають його цілком прийнятним. Але дівчина, яка потрапляє на фестиваль, повинна залишити свій страх удома й бути на все готовою: не зупинятися ні перед чим, брехати завжди, коли виникає така потреба, в разі необхідності применшити свій вік, усміхатися тому, хто вселяє тобі

відразу, вдавати, ніби тебе цікавлять люди, до яких ти не відчуваєш ані найменшої симпатії, казати «я тебе кохаю», не думаючи про наслідки, ударити ножем у спину подругу, яка раніше тобі в чомусь допомогла, але тепер перетворилася на небажану суперницю. Іти вперед без сорому й каяття. Винагорода заслуговує на будь-яку жертву.

Слава.

Блиск і розкішне життя.

Ці думки дратують Габріелу: не найкращий спосіб починати новий день. Крім того, вона страждає від похмілля.

Але принаймні вона може втішити себе тим, що прокинулася не в п'ятизірковому готелі, маючи під боком чоловіка, який їй каже, щоб вона швиденько вдягалася й забиралася геть, бо на нього чекають багато важливих справ — таких, як купувати кінофільми або продати ті, які він створив.

Вона підводиться й розглядається навкруги, чи немає тут котроїсь із подруг. Звісно, ні, вони всі вже подалися на Круазетт, до басейнів, до барів, на зустрічі, що відбудуться на яхтах, на сніданки та побачення на пляжах. П'ять матраців лежать, постелені на підлозі в невеличкому помешканні, яке вони спільно винайняли на період кінофестивалю за неймовірно високу ціну. Навколо матраців лежить безладно розкиданий одяг, черевики догори підборами, плічка, які попадали на підлогу і які нікому не спало на думку знов повісити до шафи.

«Тут одяг у більшій шані, ніж люди».

Оскільки жодна з цих дівчат не може навіть мріяти замовити собі якісь речі в Елі Сааба, Карла Лагерфельда, Версаче або Гальяно, то вся кімната завалена більш доступними їм предметами одягу та краси: бікіні, міні-спідницями, нічними сорочками, черевичками на високій платформі й величезною кількістю баночок із макіяжем.

«Настане день, коли я вдягатиму тільки те, що мені до вподоби. А зараз мені потрібна лише нагода».

Чому вона переконана, що нагода її не обмине?

Із дуже простої причини. Бо знає: вона найкраща та найгарніша з усіх, попри її невдачі в школі, попри ті прикrostі, які вона принесла батькам, уже тоді увійшовши з ними — і не тільки з ними — в конфлікт, аби довести самій собі, що вона спроможна подолати всі труднощі, пережити всі розчарування та поразки. Вона народжена, щоб перемагати й сяяти, в цьому не може бути найменшого сумніву.

«А коли я досягну того, про що мрію, я неодмінно запитаю себе: мене люблять і мною захоплюються тому, що я така, яка я є, чи тому, що стала знаменитою?»

Вона знайома з людьми, що досягли успіху, стали відомими акторами. Але, всупереч її уявленням, вони не знають душевного миру; вони сповнені сумніву і тривоги, коли не перебувають на сцені. Вони хочуть бути акторами, щоб не бути самими собою, вони постійно бояться зробити хибний крок, що призведе до краху їхньої кар'єри.

«Але я не така. Я завжди буду сама собою».

Чи це справді так? Чи кожна, що перебуває на її місці, думає так само?

Вона підводиться з постелі й готує собі каву — кухня брудна, жодна з подруг не завдала собі клопоту помити посуд. Габрієла не може зрозуміти, чому вона прокинулася в такому препоганому гуморі, чому їй обсіло стільки сумнівів. Вона знає свою роботу, вона віддається їй усією душею, а проте, схоже, ніхто не хоче визнавати її талант. Вона знає також тих людей — чоловіків переважно, — що мають стати її союзниками в битві, де вона повинна здобути перемогу негайно, бо їй уже двадцять п'ять років, і незабаром вона стане надто стара для того, щоб когось зацікавити в індустрії мрій. Що ж їй відомо про тих чоловіків, від яких залежить її доля?

1. Вони не такі зрадливі, як жінки.

2. Вони ніколи не звертають увагу на те, як ми вдягнені, бо постійно роздягають нас очима.

3. Досить, щоб у тебе були в порядку груди, стегна, сідниці, живіт — і ти завоюєш світ.

Ніколи не забуваючи про ці три пункти і знаючи, що всі її конкурентки схильні перебільшувати свою привабливість, вона приділяє увагу лише третьому пункту зі свого списку. Постійно робить гімнастичні вправи, намагається підтримувати себе у формі, не зловживає дієтою, а вдягається всупереч тому, чого вимагає логіка: її вбрання завжди відзначається великою скромністю. Досі це давало свої результати, вона справляла враження молодшої, аніж є. Вона сподівається, що те саме буде й у Канні.

Груди, сідниці, стегна. Немає нічого дивного в тому, що тепер вони звертають увагу лише на це. Але настане день, коли вони побачать, на що вона спроможна.

Вона випила вранішню каву, й потроху до неї стало доходити, чому сьогодні в неї такий поганий настрій. Вона опинилася в оточенні чи не найгарніших жінок у світі! Хоч вона й себе не вважає негарною, а проте не має жодної можливості змагатися з ними. Вона мусить добре обміркувати, що їй робити. Зважитися на цю подорож їй було нелегко, грошей у неї обмаль, а ще менше часу на те, щоб укласти контракт. Вона вже побувала в кількох місцях протягом двох перших днів кінофестивалю, роздала кільком людям автобіографію, свої фото, але все, чого вона досягла, — це запрошення на вчорашню вечірку, яка відбулася в ресторані найнижчої категорії, де гриміла досить вульгарна музика й не було нікого з Суперкласу. Щоб позбутися скутості, вона випила більше, ніж міг витримати її організм, і втратила усвідомлення того, де вона є і що вона робить. Усе здавалося їй дивним і чужим — Європа, манера вдягатися, фальшива веселість усіх, хто був там присутній, адже всім хотілося бути запрошеними на якусь набагато важливішу подію, а не збувати час у тій нікчемній забігайлівці, слухати набридливу й примітивну музику, гучно розмовляти про те, як добре живеться іншим, та про несправедливість можновладців.

Габріелі вже остогидло розмовляти про несправедливість можновладців. Вони такі, які вони є, й більше сказати тут немає чого. Вони обирають тих, кого хочуть, їм не треба нікому нічого пояснювати, ні перед ким виправдовуватися — а тому їй треба обміркувати план. Немає сумніву, що багато інших дівчат, яких змагає та сама мрія (але які, безперечно, поступаються їй талантом), роздають тут автобіографії та свої світлини; продюсери, що прибули на кінофестиваль, певно, завалені течками, дисками DVD, візитівками та пластиковими папками з інформацією про претенденток.

Де ж вихід? Як можна виділитися в цій юрмі?

Треба добре поміркувати. Вона більше не матиме такої нагоди, як ця, й передусім тому, що витратила майже всі свої гроші на цю далеку подорож. І — що найжахливіше — вона скоро буде стара. Двадцять п'ять років. Її остання нагода, останній шанс.

Вона п'є каву, дивлячись у невеличке вікно, яке виходить у глухий завулок. Звідти видно лише тютюнову крамничку та малу дівчинку, яка гризе шоколад. Атож, це її остання нагода. Вона сподівається, що зможе використати її набагато ліпше, ніж першу.

Пам'ять повертає її далеко назад, у ті часи, коли їй було 11 років і вона вийшла на сцену у своїй першій шкільній виставі; це було в Чикаго, де минуло її дитинство й де вона навчалася в одному з двох найдорожчих коледжів того регіону. Проте її бажання перемогти народилося не з одностайних оплесків тамтешньої публіки, що складалася з батьків, матерів, інших родичів та вчителів.

Радше навпаки: вона грала божевільного Капелюшника, з яким Аліса зустрічається в Країні Дивовиж. Вона перемогла на конкурсі, в якому брали участь багато інших хлопців і дівчат, бо та роль вважалася однією з найголовніших у п'єсі.

Першою фразою, яку вона мала промовити, були такі слова: «Тобі треба постригти волосся».

На цю репліку Аліса мала відповісти: «Це показує, що ви не дуже чемно зустрічаєте гостей».

Коли настала довгосподівана мить, Габріела так розхвилювалася, що забула багаторазово відрепетируваний та повторений текст і сказала: «Тобі треба відростити волосся». Дівчина, яка грала Алісу, відповіла їй тією самою фразою про нечемність, і публіка нічого не помітила. Габріела, проте, завважила свою помилку.

І втратила дар мови. А що божевільний Капелюшник був персонажем, необхідним для подальшого розгортання подій у виставі, а діти не звикли імпровізувати на сцені (хоча чудово вміють це робити в житті реальному), то ніхто не знав, що робити — аж поки, після того як актори кілька хвилин безпорадно перезиралися між собою, одна з учительок не заплескала в долоні, оголосила антракт і звеліла, щоб усі покинули сцену.

Габріела не лише покинула сцену, а й, плачучи, втекла зі школи. Наступного дня вона довідалася, що сцену з божевільним Капелюшником викинули з п'єси й виставу поновили з того місця, де починається гра в крикет із Королевою. І хоч учителька сказала, що це не має найменшого значення, бо в історії про пригоди Аліси в Країні Дивовиж і так усе поставлено з ніг на голову, на перерві всі хлопці та дівчата об'єдналися й добряче налупцювали Габріелу.

Бувало, що лупцювали її й раніше, проте вона навчилася боронити себе з не меншою завзятістю, аніж тоді, коли й сама нападала на слабших дівчат, а таке відбувалося щонайменше один раз на тиждень. Але того разу вона мовчки терпіла биття, не сказавши жодного слова й

не проливши жодної сльози. Її поведінка так здивувала нападників, що вони дуже скоро дали їй спокій, адже їм було цікаво, щоб вона кричала й плакала від болю, а що їй, здавалося, було байдужісінько, б'ють вони її чи не б'ють, то вони відразу втратили до неї інтерес. Проте в ті хвилини, після кожного удару, який вона одержувала, Габрієла думала: «Я стану великою актрисою. І всім вам, усім до одного, колись стане соромно за те, що ви сьогодні так повелися зі мною».

Хто каже, що діти неспроможні зрозуміти, чого вони хочуть від життя?

Дорослі.

А коли ми виростаємо, то віримо, що саме вони наймудріші, що саме їм притаманна найбільша у світі розважливність. Багато дітей опинялися в такому самому становищі, коли їм доводилося грати на сцені божевільного Капелюшника, Сплячу Красуню, Аладдина або Алісу, — і в ту мить вони вирішували назавжди покинути світло рампи й відмовитися від оплесків публіки. Проте Габрієла, яка до одинадцятирічного віку не програла жодної битви, була найрозумнішою, найгарнішою й одержувала найкращі у класі оцінки, десь у глибині своєї підсвідомості зрозуміла: «Якщо я змирюся тепер, я пропала».

Бо одне діло було дістати хлости від односумів — вона й сама могла відлупцювати кого завгодно. І зовсім інше — змиритися з поразкою на все подальше життя. Бо всі ми дуже добре знаємо: те, що починається із забутої репліки на сцені театру, із невміння танцювати так само добре, як інші, глузувань із приводу твоїх занадто тонких ніг або зavelикої голови — а з цим зустрічається кожна дитина, — може привести до двох радикально протилежних наслідків.

Одні діти — а таких завжди менше — вирішують помститися кривдникам і обіцяють собі, що стануть найкращими в тій справі, в якій усі вважають їх цілковитими нездарами.

«Одного дня ви ще мені позаздрите», — думають вони.

Проте більшість вважають, що досягли своєї крайньої межі й далі їх чекають одні невдачі. Вони виростають невпевненими в собі, надто слухняними (хоч завжди мріють про той день, коли стануть нарешті вільними і їм буде дозволено робити все, що їм заманеться), вони одружуються тільки для того, щоб ніхто не казав, ніби вони такі негарні, що й знайти собі пару не зможуть (хоч у глибині душі і надалі

вважають себе вкрай негарними), народжують дітей, щоб ніхто не казав, ніби вони на це неспроможні (хоч і справді хочуть мати дітей), добре вдягаються, щоб ніхто не казав, ніби вони вдягаються погано (хоч і знають, що про них так все одно казатимуть, незалежно від того, як вони вдягатимуться).

Про епізод із п'єсою всі в школі забули вже через тиждень. Але Габріела твердо постановила, що настане день, коли вона приїде до цієї самої школи як актриса, знаменита в усьому світі, із секретарями, особистою охороною, фотографами та легіоном фанів. Вона зіграє в благодійній виставі на користь дітей-сиріт у тій же таки «Алісі в Країні Дивовиж», це стане сенсацією, і друзі її дитинства скажуть: «А ми ж колись грали з нею на одній сцені!»

Мати хотіла, щоб дочка вивчилася на інженера-хіміка; тож коли вона закінчила школу, батьки віддали її навчатися до Іллінойського технологічного інституту. Вдень вона вивчала структуру протеїнів та бензолу, а ввечері зустрічалася з Ібсеном, Ковардом та Шекспіром на театральних курсах, навчання на яких оплачувала грішми, що їх батьки надсилали їй на купівлю одягу та книжок для навчання в інституті. Вона контактувала з найкращими професіоналами акторського мистецтва, мала чудових учителів, одержувала похвальні відгуки, рекомендаційні листи, виступала (приховавши це від своїх батьків) як співачка в одному з рок-гуртів і грала танцівницю живота у виставі про мандрі Лоуренса Аравійського.

Габріела погоджувалася на будь-які ролі, сподіваючись на те, що одного дня в партері випадково з'явиться якась вельми значна особа й запросить її взяти участь у справжньому прослуховуванні. І тоді настане кінець дням її випробувань, дням її боротьби за пристойне місце під світлом рампи. Минали роки. Габріела приймала пропозиції від комерційного телебачення, рекламувала зубну пасту, працювала моделлю, а одного дня мало не погодилася на пропозицію однієї фірми, яка пропонувала всіляким комівояжерам та чиновникам у відрядженні «жіноче обслуговування», бо їй конче були потрібні гроші, щоб підготувати друковану інформацію про себе зі своїми фотографіями, яку вона мала намір розіслати до найвпливовіших агенцій модельного й театального бізнесу в Сполучених Штатах. Але її врятував Бог — віру в якого вона зберігала завжди. Того ж таки дня їй запропонували роль статистки у відеокліпі однієї японської

співачки, який зняли під віадуком надземної залізниці, що перетинає місто Чикаго. Заплатили їй значно більше, ніж вона сподівалася (схоже, продюсери вибили дуже велику суму для чужоземної трупи), і на ці гроші вона нарешті змогла видати омріяний фотоальбом із друкованою інформацією про себе як кіноактрису (або портфоліо — як це називають у деяких країнах), хоч це видання й обійшлося їй значно дорожче, аніж вона собі уявляла.

Вона завжди твердила собі, що в неї все ще попереду, хоч дні та місяці миготіли, наче в калейдоскопі. Вона, яка змогла успішно зіграти Офелію в «Гамлеті», коли навчалася на театральних курсах, тепер під тиском реального життя здебільшого знімалася в рекламі дезодорантів та кремів. Коли вона навідувалася до агенції, щоб показати своє портфоліо та рекомендаційні листи від професорів і друзів, від людей, із якими вона працювала, їй не раз доводилося бачити в приймальні дівчат, що приходили разом із нею, усі вони всміхалися, всі ненавиділи одна одну й усі були на все готові, аби засвітитися, як це називалося мовою професіоналів.

Їй доводилося чекати своєї черги годинами, протягом яких вона читала книжки про мистецтво медитації та позитивного мислення. Нарешті опинялася перед столом, і той, хто за ним сидів, — чоловік або жінка, — не звертаючи найменшої уваги на рекомендаційні листи, відразу починали роздивлятися фотографії, не кажучи ні слова. Потім записували її ім'я та прізвище. Іноді їй пропонували пройти кастинг, але щастило один раз із десятих. І тоді вона, з її талантом, — а Габріела не мала найменшого сумніву, що він у неї є, — опинялася перед камерою, і нахабний фотограф із брутальними манерами командував: «Тримайся вільніше, усміхнися, повернись праворуч, трохи опусти підборіддя, оближи губи».

І ось готово — зняте чергове рекламне фото про нову марку кави.

А бувало й так, що її дуже довго не кликали, й тоді Габріела почувала себе нікому не потрібною, забутою. Але з плином часу вона навчилася з цим миритися, переконувала себе в тому, що це необхідні випробування, випробування її наполегливості та віри. Вона вперто відмовлялася повірити в те, що її театральні курси, її рекомендаційні листи, її творча автобіографія, де вже було чимало невеличких ролей, зіграних у тих місцях, які нікого не цікавлять, — усе це абсолютно нічого не означає й нічим їй...

Задзвонила мобілка.

...не допоможе.

Дзвінок мобілки не втихав.

Добре не розуміючи, що відбувається — вона мандрувала у своєму минулому, дивлячись на тютюнову крамничку та дівчинку, яка жувала шоколад, — Габрієла натисла на кнопку.

Голос на тому кінці лінії повідомив, що її запрошують на проби, які відбудуться через дві години.

НА ПРОБИ!

У Канні!

Отже, даремно вона перелетіла через океан, зійшла з трапу в місті, де всі готелі були переповнені, зустрілася в аеропорту з іншими дівчатами, які були в такому самому становищі, як і вона (одна полька, дві росіянки, одна бразилійка), вони потім стукали в усі двері, аж поки їм не вдалося винайняти кімнатку з кухнею за астрономічну ціну. Після того як вона стільки років шукала свою долю в Чикаго, знову й знову їздила до Лос-Анджелеса в пошуках нових агентів, позувала для нових рекламних роликів і фотографій, зазнала стількох невдач, вона нарешті знайшла своє майбутнє — і воно в Європі!

Отже, через дві години?

Поїхати автобусом для неї не було ніякої можливості, бо вона не знала маршрутів. Їхній будинок стояв на вершині пагорба, й досі вона лише двічі спускалася по його досить крутому схилу — щоб рознести свої портфоліо та коли йшла на ту мало чим прикметну вчорашню вечірку. Опинившись унизу, вона голосувала, обираючи самотніх чоловіків у дорогих автомобілях із відкидним верхом. Усім було відомо, що Канн — місто безпечне, й кожна жінка знає, що краса дуже допомагає в такі хвилини, але сьогодні вона не могла покладатися на щасливий випадок, сьогодні вона сама повинна вирішити свою долю. На проби запізнюватися не можна — про це постійно повторюють у будь-якій агенції з набору акторів. Крім того, вона ще першого дня побачила, що на вулицях тут постійно утворюються автомобільні затори — отже, єдине, що їй залишалося, це швиденько вдягтися й припустити бігцем. За півтори години вона туди добіжить — вона

запам'ятала готель, де оселилася продюсерша, бо він був одним із тих пунктів, у яких вона зупинялася під час учорашнього паломництва, здійсненого в пошуках свого шансу.

Перед нею постала одвічна проблема: «Як одягтися?» Вона з люттю атакувала валізу, яку привезла із собою, вибрала джинси марки «Армані», пошиті в Китаї й куплені на чорному ринку в передмістях Чикаго за п'яту частину їхньої ціни. Ніхто не сказав би, що це підробка, бо вони підробкою не були. Усім відомо, що вісімдесят відсотків продукції надсилають до крамниць оригінального одягу саме китайські компанії, а решта двадцять відсотків надходить туди контрабандою.

Вона вдягла також білу блузку від Донни Каран, набагато дорожчу, ніж джинси. Вірна своїм принципам, Габріела знала, що чим скромніше вона буде вдягнена, тим ліпше. Ніяких міні-спідниць та сміливих декольте — бо якщо на ці проби запрошено й інших дівчат, усі вони будуть одягнені саме так. Вона дещо завагалася, коли дійшло до накладання макіяжу. Зрештою наклала ледь помітний шар, а губи підфарбувала ледве-ледве. На все це їй довелося згаяти п'ятнадцять дорогоцінних хвилин.

11.45 ранку

Людей неможливо задовольнити. Якщо вони мають мало, то хочуть багато. Якщо мають багато, хочуть іще більше. Якщо мають дуже багато, то воліють задовольнитися малим, але бути щасливими, проте вони неспроможні докласти найменших зусиль для того, щоб досягти щастя.

Невже вони не розуміють, що бути щасливим — так просто? Чого треба дівчині, яка щойно тут пробігла, у джинсах та в білій блузці? Яка нагальна справа так заповонила її увагу, що вона не помічає ані чудового сонячного дня, ані синього моря, ані дитлахів у колясках, ані пальм на морській набережній?

«Даремно ти так поспішаєш, дівчино! Тобі однаково не втекти від тих двох, яких не можна відокремити від людського життя: Бога й смерті. Бог супроводжує кожен твій крок і гнівається, коли бачить, що ти не вмієш цінувати чудесну радість життя. А чи приділяєш ти належну увагу смерті? Адже ти щойно пробігла повз мертве тіло й нічого не помітила». Ігор кілька разів пройшов повз те місце, де скоїв убивство.

Потім подумав, що його ходіння туди-сюди може викликати підозру, й вирішив зупинитися на обачній відстані, за двісті метрів від того місця, і стояв там, спершись на балюстраду, якою був відгороджений пляж, і надівши темні окуляри (у цьому не було нічого підозрілого — й не тільки тому, що день був сонячний, а й тому, що темні окуляри у славетних місцях є ознакою статусу).

Він не міг не дивуватися тому, що був уже майже полудень, а ніхто досі не помітив мертву людину на головній вулиці міста, до якого в той період була прикута увага всього світу.

Та ось до лави наближаються чоловік і жінка, вочевидь роздратовані. Побачивши, що дівчина не працює, вони починають кричати на Сплячу Красуню; то її батьки. Чоловік трясє її за плечі. Наступної миті жінка нахилиється і затуляє дівчину від Ігоря.

Ігор виразно уявляє собі, що буде далі.

Лунає жіночий зойк. Батько судорожним рухом вихоплює з кишені мобільний телефон і відступає трохи вбік. Мати трясє дочку, але її тіло

не подає жодних ознак життя. Перехожі з'юрмлюються навколо місця події; тепер і він може скинути свої чорні окуляри й підійти ближче — зрештою, він буде лише одним цікавим із натовпу.

Мати плаче, тримаючи дівчину в обіймах. Якийсь молодик відтручує її й намагається зробити дівчині штучне дихання, ротом у рот, але незабаром полишає свої спроби — обличчя Олівії вже злегка забарвилось в ліловий колір.

— «Швидку»! Викличте «швидку»!

Кілька людей набирають один і той самий номер, усі почувають себе потрібними й корисними. Удалині вже чути звук сирени. Крики матері стають усе розпачливішими, якась дівчина обіймає її і просить заспокоїтися, але вона її відштовхує. Хтось намагається утримати труп у сидячій позі, хтось каже, щоб його поклали на лаву, але сподіватися на порятунок уже не доводиться.

— Не сумніваюся, це передозування наркотиком, — коментує подію хтось поруч із Ігорем. — Наша молодь сама себе знищує.

Ті, хто почув ці слова, згідливо кивають. Ігор незворушно спостерігає, як під'їздить бригада «швидкої допомоги», як із машини дістають апаратуру, намагаються оживити серце електричними розрядами великої потужності, найдосвідченіший із лікарів дивиться на все це, нічого не кажучи, бо знає, що тут уже нічого не поробиш, але не хоче, щоб його підлеглих потім звинуватили в недбалості. Ноші з тілом Олівії засовують у «швидку», мати хапається за дочку, лікарі трохи сперечаються з нею, а потім дозволяють їй сісти біля нош, і машина зривається з місця.

Від тієї миті, коли подружжя виявило, що їхня дочка мертва, й до від'їзду машини минуло не більш як п'ять хвилин. Батько залишився стояти на місці, не знаючи, куди йому йти, що робити. Не знаючи, хто перед ним, той самий чоловік, який говорив про передозування наркотиків, підійшов до батька Олівії й повторив свою версію.

— Не варто перейматися цим, добродію. Таке тут щодня трапляється.

Батько ніяк не реагує. Він досі тримає в руках відкриту мобілку й дивиться в порожнечу. Чи то він не почув, що йому кажуть, чи просто не зрозумів, що тут щодня трапляється, чи то перебуває у стані шоку, який швидко перекинув його в той невідомий вимір, де болю не існує.

Натовп швидко розпорошується і зникає, мовби його тут і не було. Залишається лише чоловік із відкритою мобількою і чоловік із темними окулярами в руках.

— Ви знали жертву? — запитує Ігор. Відповіді немає.

Певно, ліпше йому робити зараз те, що й інші, — прогулюватися по Круазетт і спостерігати за тим, що відбувається цього сонячного ранку в Канні. Як і батько Олівії, Ігор неспроможний у цю мить зрозуміти, що саме він відчуває: він зруйнував світ, який уже не зміг би відновити, навіть якби був усемогутнім. Чи заслуговує на це Єва? Зона тієї дівчини, Олівії — він знає її на ім'я, і це його тривожить, бо вона вже для нього не просто одне з облич у натовпі, — міг народитися геній, який винайшов би метод лікування раку або придумав би, як зробити так, щоб у світі запанував мир. Він знищив не просто одну людину, а й усі майбутні покоління, які могли б прийти в життя від неї. Що ж він накоїв? Невже кохання, хоч би яким сильним воно було, може виправдати такий учинок?

Він помилився з першою жертвою. Вона не стане його новиною, Єва ніколи не зрозуміє такого послання.

Але що сталося, те сталося, тут нема чого думати. Ти готовий, зрештою, піти ще далі, тож дивись уперед. Дівчина зрозуміє, що її смерть не була марною, вона померла в ім'я великого кохання. Розглянься навколо себе, подивися, що відбувається в місті, поведься як нормальний громадянин — адже тобі довелося витерпіти свою частку страждань у житті й ти заслуговуєш на певний комфорт і спокій.

Утішайся фестивалем. Адже ти до цього готовий.

Навіть якби він був у купальному костюмі, йому було б нелегко дістатися до самого моря. Схоже, готелі тут володіють великими ділянками пляжу, де вони ставлять свої крісла, позначають усе своїми логотипами, посилають туди своїх офіціантів та своїх охоронців, які підходять до кожного, хто проник на заборонену територію, й вимагають показати їм ключ від номера чи якийсь документ, що свідчив би про їхню належність до постояльців готелю; над іншими ділянками пляжу натягнуті великі білі тенти, під якими відбуваються презентації кінофільмів, нової марки пива або косметичного виробу. Тут люди одягнені нормально, якщо ми назвемо «нормальним» костюмом кашкет на голові, барвисту сорочку та білі штани для

чоловіків; і легкі блузки, дорогоцінні прикраси, шорти та черевички на низьких підборах — для жінок.

І всі тут у темних окулярах — і чоловіки, й жінки. Тут ніхто не дбає про те, щоб виставити напоказ свої фізичні принади, бо Суперклас уже проминув той період життя, коли це робиться, будь-яке хизування в цьому плані тут вважають безглуздим або, якщо висловитися точніше, патетичним.

Ігор звертає увагу на ще одну прикметну деталь: мобільний телефон. Тут ніхто з ним не розлучається, він неодмінно входить до їхнього спорядження.

Надзвичайно важливо одержувати послання або дзвінки щохвилини, бути готовим урвати хай там яку розмову, щоб відповісти на телефонний дзвінок, у якому немає нічого термінового, або набрати довжелезний текст у так званій системі SMS. Усі вже давно забули, що літерами SMS позначають службу коротких повідомлень (*short message service*), і користуються крихітною клавіатурою, певно, уявляючи собі, що перед ними клавіатура друкарської машинки. Друкувати на таких мініатюрних кнопках незручно, можна серйозно пошкодити собі пальці, та хіба це важливо? Не тільки в Канні, а й у всьому світі ефір заповнений такими пустопорожніми фразами, як «добридень, любове моя, я прокинувся з думкою про тебе і дуже щасливий, що ти існуєш у моєму житті», «я буду через десять хвилин, приготуй обід і відішли білизну до пральні», «вечірка тут неймовірно занудна, але я більш не маю куди подітися, а де тепер ти?».

Усе це можна промовити за десять секунд, а на те, щоб набрати й відіслати ці фрази, знадобиться хвилин п'ять не менше, але так уже влаштований світ. Ігорю це відомо краще, ніж будь-кому, бо хіба ж не він заробив мільйони доларів завдяки тому факту, що телефон перестав бути лише засобом спілкування людей між собою, він перетворився на нитку надії, на спосіб переконатися в тому, що ти не сам-один на світі, на засіб продемонструвати всім і кожному власну значущість.

І схоже, цей же таки механізм може привести світ до повного ідіотизму та божевілля. Так, у Лондоні винайшли хитромудру систему, яка лише за п'ять євро на місяць надсилає адресатові через кожні три хвилини так звані еталонні повідомлення. Коли ти з кимось розмовляєш і хочеш справити враження на свого співрозмовника, тобі

досить буде перед тим набрати певний номер, щоб активувати лондонську систему. У такому разі лунає сигнал, ти дістаєш телефон із кишені, відкриваєш повідомлення і кажеш своєму співрозмовнику, що воно може почекати (авжеж, може: там написано тільки «згідно із замовленням» і вказано час). У такий спосіб ти допомагаєш своєму співрозмовникові відчутти себе більш значущим, і ваші з ним переговори прискорюються, бо він знає, що з ним спілкується чоловік вельми зайнятий. Через три хвилини розмова знову уривається новим повідомленням, напруга зростає, і ти сам повинен вирішувати, чи вимкнути телефон хвилин на п'ятнадцять, чи, посилаючись на зайнятість, звільнитися від неприємного співрозмовника.

Існує лише одна ситуація, коли мобільний телефон треба неодмінно вимикати. Не під час важливої офіційної вечері, не в театрі, коли ти дивишся спектакль, не в кіно, коли на екрані має з'явитися найважливіший епізод, не під час виконання надзвичайно складної арії в опері — адже кожному з нас доводилося чути недоречний телефонний дзвінок у такі хвилини. Ні, людей насправді опановує страх перед можливістю того, що телефонний дзвінок у їхній кишені може становити для них реальну небезпеку, лише тоді, коли, сідаючи в літак, вони вислуховують звичну брехню: «Ви повинні вимкнути мобільні телефони на весь час польоту, бо вони можуть перешкодити роботі бортових механізмів».

Усі вірять цьому застереженню й роблять так, як вимагають від них їхні перевізники.

Проте кому, як не Ігорю, знати, коли було створено цей міф: минуло вже багато років відтоді, як компанії повітряних перевезень намагалися запровадити систему телефонних дзвінків через апарати, приєднані до кожного крісла. Пасажирам довелося платити б по десять доларів за кожну хвилину, підключаючись до тієї самої системи зв'язку, якою користується кожен, хто розмовляє по мобільному телефону. З цього нічого не вийшло, проте легенда про складність телефонних розмов із борту літака збереглася — відповідний пункт просто забули викреслити з того списку заборон, який стюардеса зачитує перед зльотом. Ніхто не знає, що в кожному польоті щонайменше двоє або троє пасажирів просто забувають вимкнути свої телефони. Що ноутбуки входять в Інтернет через ту саму систему, яка робить можливим мобільний телефонний зв'язок. Ніколи і ніде у світі

не відбулося жодної авіаційної катастрофи з цієї причини. Тепер ми спостерігаємо намагання почасти використати цю легенду, не шокуючи пасажирів, але разом із тим зберігаючи ціни на розмови з літаків на захмарному рівні: мобільними телефонами дозволяють користуватися тим, кого підключають до навігаційної системи літака. І на такі розмови ціна вчетверо дорожча. Проте ніхто ніколи не пояснив, що це означає — «навігаційна система літака». Але якщо люди хочуть, щоб їх обманювали в такий примітивний спосіб, то це їхня проблема.

Ігор іде далі. Спогад про те, як востаннє подивилася на нього Олівія, вселяє йому тривогу, але він намагається про це не думати.

Охоронці, темні окуляри, бікіні на пляжі, світлий одяг та коштовності, усе більше й більше людей, які кудись поспішають, ніби сьогодні на них чекають дуже важливі справи, фотографи, які зустрічаються на кожному розі вулиці, марно намагаючись зняти щось цілком нове, щось таке, чого ще не було десь надруковано, безліч безкоштовних газет і журналів, де описано все, що відбувається на фестивалі, розповсюджувачі буклетів і програм, де дуже мало розповідають про те, що відбувається на Круазетт, і подано інформацію для тих бідолашних смертних, яких не запрошено під білі тенти і яким рекомендують відвідувати ресторани, розташовані на вершині пагорба, далеко від усіх подій, у тих самих кварталах, де дівчата-моделі винаймають собі помешкання на період кінофестивалю, сподіваючись, що їх запросять на проби, після чого їхнє життя в чудодійний спосіб зміниться. У всьому цьому нема нічого несподіваного. Усе це можна було передбачити. Якщо він вирішить піти сьогодні на одну з таких презентацій, то ніхто не стане вимагати, щоб він показав офіційне запрошення, бо ще рано й промоутери мають підстави боятися, що на їхній захід прийде дуже мало народу. Але якщо все для них складатиметься нормально, то через півгодини охоронці одержать наказ пропускати без запрошень лише симпатичних дівчат, яких ніхто не супроводжує.

То чом би й не спробувати?

Ігор підкоряється своєму імпульсу — хай там як, а він повинен виконати важливу місію. Спускається до одного з виходів на пляж, який, замість берега моря, приводить його до великого білого павільйону з пластиковими вікнами, кондиціонованим повітрям, світлими меблями, кріслами та столами, за якими поки що майже

нікого немає. Один з охоронців запитує в нього, чи він має запрошення, й Ігор відповідає, що так. Прикидається, ніби нишпорить у кишенях. Дівчина на вході, в усьому червоному, запитує в нього, чи не може чимось допомогти. Він показує їй візитівку з логотипом своєї компанії — Ігор Малєєв, президент. Каже, що його ім'я поза всяким сумнівом занесене до списків, але запрошення, він, схоже, забув у готелі — повернувся туди з цілої низки зустрічей і, певно, виклав його на стіл абощо. Дівчина каже йому: «Ласкаво просимо!» й дозволяє увійти; вона навчилася оцінювати чоловіків та жінок по тому, як вони вдягнені, і знає, що «президент» усіма мовами та в усіх куточках світу означає дуже важливу персону. А крім того, це не просто собі президент, а президент російської компанії! А всім відомо, що багаті росіяни люблять показувати перед усіма, ніби вони купуються у грошах. Тож нема потреби шукати його ім'я у списку запрошених.

Ігор заходить у павільйон і йде до бару — павільйон і справді обладнаний дуже добре, тут є навіть танцювальний майданчик, — де замовляє склянку безалкогольного ананасового соку, бо його колір відповідає кольору середовища.

А ще тому, що з прикрашеної мініатюрною японською парасолькою склянки стримить чорна соломинка.

Він сідає за один із порожніх столів. Між небагатьма присутніми тут людьми бачить чоловіка, який привертає його увагу: йому років понад п'ятдесят, волосся в нього пофарбоване під колір червоного дерева, шкіра неприродно бронзова, а м'язи добре розвинені — либонь, накачані виснажливими вправами в одному із тих фітнес-залів, що обіцяють своїм клієнтам вічну молодість. На ньому зношена футболка, а поруч сидять ще двоє чоловіків, обидва в бездоганно пошитих костюмах-трійках. Чоловіки в костюмах-трійках дивляться на нього, а Ігор відвертає від них голову, хоч і не відводить погляду від того столу, користуючись перевагою темних окулярів. Оцінивши новоприбулого, чоловіки в костюмах-трійках втрачають до нього інтерес.

Але Ігор свого інтересу до них не втрачає.

На столі перед тим чоловіком навіть не лежить мобільний телефон, хоч не схоже, щоб його помічники відповідали на дзвінки.

Якщо сюди впустили такого пітного, погано вдягненого суб'єкта, негарного, попри всі його намагання вдавати красеня. Якщо до того ж

його посадили за один із найкращих столів. Якщо у нього вимкнута мобілка. Якщо біля нього постійно крутиться офіціант, знову й знову запитуючи, чи йому чогось не треба. Якщо той чоловік не вважає за потрібне навіть відповідати, а тільки вряди-годи робить заперечливі знаки рукою, то Ігор може не сумніватися: він бачить перед собою якусь важливу птицю.

Він дістає з кишені банкноту в п'ятдесят євро й віддає офіціантові, який починає виставляти на стіл тарілки й прибори.

— Хто отой пан у виляній синій футболці? — запитує він, показавши очима в напрямку столу.

— Джавіц Вайлд. Дуже велика цяця.

Чудово. Після такої непримітної особи, як та дівчина на пляжі, Джавіц був би ідеальним варіантом. Не знаменитість, але особа надзвичайно впливова. Один із тих, безперечно, котрі вирішують, хто має перебувати у світлі юпітерів, сам же воліє ховатися десь у тіні, бо й без того знає собі ціну. Це ті, хто смикає за шворки маріонеток, домагаючись, щоб їх визнали обранцями долі, яким заздрить увесь світ, аж поки одного дня невідомо з якої причини вони вирішують перетнути ці шворочки, і їхні ляльки падають, утративши не лише могутність, а й життя.

Це чоловік із Суперкласу.

А це також означає, що друзі в нього нещирі, а ворогів багато.

— Дозвольте ще одне запитання. Чи дозволено руйнувати світи в ім'я високого кохання?

Офіціант засміявся.

— Ви, пане, Бог чи, може, гей?

— Ніхто з двох. Але дякую навіть за таку відповідь.

Він розуміє, що припустився помилки. По-перше, йому не потрібне нічیه схвалення, щоб виправдати свої дії. Він переконаний у тому, що якщо всі на планеті колись помруть, то нехай хтось втратить своє життя в ім'я чогось більшого. Так було від самого початку часів, коли чоловіки приносили себе в жертву, щоб прогородувати своє плем'я, коли невинних дівчат віддавали жерцям, щоб у такий спосіб утихомирити гнів драконів і богів. По-друге, даремно він привернув до себе увагу людини сторонньої, показавши їй, що цікавиться чоловіком, який сидить неподалік від його столу.

Звичайно, офіціант уже про все забув, але не варт наражатися на непотрібний ризик. Ігор переконає себе, що немає нічого дивного, коли на кінофестивалі люди намагаються одержати якісь відомості одне про одного, і немає нічого дивного також у тому, коли вони платять за таку інформацію. Він уже робив це сотні разів, у найрозмаїтіших ресторанах світу, й немає найменшого сумніву, що й сам він не раз був об'єктом такої цікавості — і хтось платив офіціантові за те, щоб довідатися, хто він такий, щоб його посадили за кращий стіл або допомогли йому надіслати якесь таємне повідомлення. Офіціанти не тільки звикли до такої поведінки клієнтів, але й постійно чекають, коли ті звернуться до них із якимсь запитанням і тицьнуть їм за це гроші.

Ні, звичайно, офіціант нічого не пригадає. Перед Ігорем його наступна жертва; якщо йому вдасться здійснити свій план, якщо офіціанта допитуватимуть, то він скаже: єдине, що його в той день здивувало, було запитання, з яким звернувся до нього один клієнт, поцікавившись його думкою про те, чи дозволено руйнувати світи в ім'я великого кохання. Можливо, він навіть не запам'ятає цю фразу. Поліціанти запитають: «А який він був?» — «Та я особливо не придивлявся. Але він не був гей, це точно». Працівники французької поліції звикли до того, що французькі інтелектуали мають звичай саме в барах обговорювати проблеми найвищої складності — наприклад, соціологічні аспекти кінофестивалю. Тому вони не нададуть ніякого значення тим словам.

Та дещо його все ж бентежило. Ім'я. Прізвища й імена.

Йому вже доводилося вбивати людей раніше, убивати за допомогою зброї, з благословення своєї країни. Він не знав, скількох він убив, він рідко бачив їхні обличчя і ніколи, абсолютно ніколи не запитував, як їх звать. Бо знати ім'я того, кого ти вбиваєш, означало б також знати, що перед тобою людське створіння, а не просто ворог. Той, хто наділений ім'ям, стає індивідом унікальним і неповторним, зі своїм минулим і майбутнім, зі своїми предками, а може, й нащадками, зі своїми перемогами і поразками. Люди — це їхні імена, вони пишаються ними, вони повторюють їх тисячі разів протягом життя, вони себе ототожнюють за допомогою цього слова. Власне ім'я — перше слово, яке ми вивчаємо після спільних для всього людського роду «тато» й «мама».

Олівія. Джавіц. Ігор. Єва.

Але дух не має імені, він — чиста істина, він живе в тілі лише протягом певного періоду й одного дня покине його — причому Бог не стане запитувати: «Хто ти такий?», коли душа постане перед ним на Страшному суді. Бог лише запитає:

«А ти любив, коли був живий?» Бо сутність нашого життя у спроможності любити, а не в тому імені чи прізвищі, яке ми носимо у своїх паспортах, візитівках та посвідченнях особи. Великі містики змінювали свої імена, а іноді й назавжди від них відмовлялися. Коли Іоанна Хрестителя запитали, хто він такий, він лише сказав: «Я голос, що волає в пустелі». Зустрівши чоловіка, який став його учнем, Ісус не надав ніякої ваги тому, що протягом усього життя того чоловіка називали Симоном, і став кликати його Петром. Коли Мойсей запитав у Бога, як Його звать, Бог йому відповів: «Я є».

Можливо, він мав би пошукати собі іншу жертву. Досить із нього першої, яка була наділена ім'ям: Олівія. Але в цю мить Ігор відчуває, що відступити не може, хоч і вирішив більш ніколи не запитувати ім'я світу, який він збирається зруйнувати. Він не може відступити, бо це було б несправедливо щодо бідолашної дівчини, яку він зустрів на пляжі, істоти цілком беззахисної, жертви такої легкої і такої ніжної. Тепер перед ним новий вибір в образі цього псевдоатлета з пофарбованим у колір червоного дерева волоссям, пітного, зі змученим поглядом, наділеним могутністю, що має бути великою, — упоратися з ним буде значно важче. Двоє чоловіків у костюмах-трійках — то не просто помічники; він помітив, що вони знову й знову починають крутити головами, пильно оглядаючи все, що відбувається навколо. Якщо він хоче бути гідним Єви і справедливим до Олівії, він повинен виявити мужність.

Він залишає чорну соломинку стриміти в ананасовому соку. Скоро люди почнуть збиратися. Йому треба лише зачекати доти, доки павільйон наповниться публікою — але цього не доведеться чекати довго. Як ото він не планував зруйнувати один зі світів на центральній вулиці Канна, посеред білого дня, так само він не уявляє собі, як діятиме тут. Але інтуїція підказує йому, що він знайшов ідеальне місце для втілення в життя свого задуму.

Він більше не думає про бідолашну дівчину, яку вбив на пляжі. Потік адреналіну шугнув у його кровоносну систему, удари серця

почастішали, він відчуває себе збудженим і задоволеним.

Джавіц Вайлд не став би гаяти свій час лиш на те, щоб поїсти та випити на дурняк на одній із тих тисяч вечірок, куди його запрошували щороку. Якщо він сюди прийшов, то прийшов задля чогось або задля когось.

Це щось або цей хтось, безперечно, буде для Ігоря найкращим алібі.

12.26 дня

Джавіц бачить, як прибуває публіка, як заповнюється людьми павільйон, і думає все про одне й те саме: «І що я тут роблю? Адже нічого цього мені не треба. Та й узагалі мені не треба нічого й ні від кого — адже я маю все. Мене вважають знаменитим усі, хто має бодай якийсь стосунок до світу кіно, я маю всіх жінок, яких мені захочеться мати, хоч я негарний і погано вдягнений. Я принципово залишаюся таким, який є. Давно минули часи, коли в мене був лише один пристойний костюм і в тих рідкісних випадках, коли мене запрошували на якийсь ланч Суперкласу (після тривалих принижень, обіцянок, благань), я готувався до такого ланчу як до чогось найважливішого на світі. Сьогодні ж я знаю, що змінюються лише міста. Усе ж інше, що тут відбувається, легко передбачити наперед, і воно пробуджує в мені лише почуття нудьги й огиди.

Одні казатимуть: вони у захваті від того, що я роблю. Інші називатимуть мене героєм і дякуватимуть за той шанс, який я даю людям, що втратили надію одержати його десь інде. Жінки вродливі й розумні, з тих, які не дають себе обманути видимістю, помітять товкотнечу навколо мого столу, запитають в офіціанта, хто я такий, і відразу почнуть шукати нагоду наблизитися до мене, переконані в тому, що мене цікавить лише секс. Усі вони, абсолютно всі, хочуть щось попросити в мене. Тому вони вихваляють мене, підлещуються до мене, пропонують те, чого, на їхню думку, я потребую. Але все, чого я потребую, це щоб мені дали спокій.

Я вже побував на тисячах урочистих обідів, таких як цей. Й у мене не було жодної конкретної причини, щоб прийти сюди, — якщо не брати до уваги те, що я неспроможний заснути, попри те що прилетів сюди на своєму приватному літаку, справжньому технологічному чуді, здатному подолати відстань від Каліфорнії до Франції на висоті понад одинадцять тисяч метрів, не зупиняючись на дозаправку. Я наказав перебудувати салон: хоч цей літак може перевозити вісімнадцятеро людей з усім можливим комфортом, я наказав залишити тільки шість крісел для пасажирів і чотири крісла для екіпажу, що перебуває в окремій кабіні, за стінкою. Тепер щоразу,

коли мене хтось запитує: «Чи не міг би я полетіти з вами?» — я незмінно маю поважну причину: «Я взяв би вас зі щирим задоволенням, але, на жаль, у мене нема вільних місць».

Джавіц обладнав свою нову іграшку, яка коштувала йому сорок мільйонів доларів, двома ліжками, столом для конференцій, душем, надійною системою звукоізоляції, двома кавоварками, мікрохвильовою піччю для екіпажу й електричною плиткою для себе (бо він терпіти не міг розігріту їжу). Джавіц пив лише шампанське й був завжди радий тим, хто хотів би випити з ним пляшку «Моет-і-Шандон» 1961 року. Але в літаку були всі види спиртних напоїв, якщо комусь шампанське не смакувало. А на двох великих рідкокристалічних екранах завжди можна було подивитися найновіші фільми, які ще не демонструвалися в кінотеатрах.

Його реактивний лайнер був одним із найкращих у світі (хоч французи й похвалялися, що їхній «Дассо-Фалькон» має кращі характеристики), але попри всю його могутність та всі його гроші, він був безпорадний змінити час на годинниках Європи. У цю мить у Лос-Анджелесі була тільки 3.43 ранку, й лише тепер йому по-справжньому захотілося спати. Усю ніч він перебував на ногах, переходячи з однієї вечірки на іншу, знову й знову відповідаючи на два ідіотські запитання, з яких починалася кожна розмова: «Як долетіли?» На що Джавіц незмінно відповідав: «А що?»

Позаяк люди не знали, що на це відповісти, вони кисло посміхалися і ставили наступне запитання зі списку: «Ви сюди надовго?» — «А що?» — відповідав Джавіц тим самим тоном і тим самим словом, і в цю мить посилався на необхідність відповісти на дзвінок по мобільному й ішов геть разом зі своїми двома нерозлучними «друзями».

Ніхто його тут не цікавив. Та й хто міг би зацікавити чоловіка, який має практично все, що можна купити за гроші. Він робив спроби змінювати коло своїх друзів, налагоджувати контакти з людьми, далекими від світу кіно: філософами, письменниками, цирковими жонглерами, працівниками фірм-виробників продуктів харчування, із якими його пов'язували проблеми постачання. Спочатку він щиро захоплювався цими новими знайомствами й був щасливий доти, доки не лунало неодмінне запитання: «Ти не хотів би прочитати мій сценарій?» Або друге неминуче запитання того самого зразка: «Я маю

друга (подругу), який завжди мріяв (мріяла) стати актором (актрисою). Ти не погодився б зустрітися з ним (нею)?»

Ні, не погодився б. У нього багато інших справ у житті, крім його роботи. Він має звичай один раз на місяць літати на Аляску, заходити там до першого бару, напиватися, їсти піцу, гуляти на природі, розмовляти зі старими жителями малих містечок.

Він по дві години на день тренується у своєму фітнес-залі, але й це не допомагає йому скинути зайву вагу, лікарі пророкують, що будь-якої хвилини в нього можуть виникнути проблеми із серцем. Правду кажучи, він не так переймається проблемами своєї фізичної форми, як хоче бодай трохи послабити напругу, яка розчавлює його щосекунди, трохи зайнятися активною медитацією, загоїти рани душі. Зустрічаючись із випадковими людьми, він нерідко запитує їх, що воно таке, «нормальне життя», бо сам він, як йому здається, не живе нормальним життям уже давно. Відповідають йому по-різному, й він зробив відкриття, що абсолютно самотній у цьому світі, хоч постійно оточений людьми.

Зрештою він склав список нормальних видів поведінки, склав його більше на підставі того, що люди роблять, аніж кажуть йому.

Джавіц озирається навкруг себе. Неподалік він бачить чоловіка в темних окулярах, який цмулить фруктовий сік і здається дуже далеким від усього, що його оточує, і дивиться на море так, ніби воно дуже й дуже від нього далеко. Вродливий, волосся з просивиною, добре вдягнений. Він прийшов сюди одним із перших, певно йому відомо, хто Джавіц такий, а проте він не зробив найменшої спроби підійти та відрекомендуватися. Хай там як, а він має мужність сидіти там, сам-один. Самотність у Канні — це як анафема, це означає, що вами ніхто не цікавиться, що ви чоловік цілком незначущий і позбавлений будь-яких контактів.

Джавіц позаздрив чоловікові. Немає сумніву, що той не належить до людей, наділених характеристиками, що входять до його списку «ознак нормальної поведінки», який він постійно носить із собою в кишені. Чоловік здається незалежним, вільним, і Джавіцу дуже хотілося б поговорити з ним, проте він почувається надто стомленим, щоб зважитися на це.

Він обертається до одного зі своїх «друзів»:

— Що таке людина нормальна?

— У тебе проблеми з власною совістю? Ти зробив щось таке, чого не хотів би робити?

Джавіц звернувся не з тим запитанням і не до тієї людини. Либонь, його компаньйонові здалося, що він кається в якихось своїх діях і хоче почати нове життя. Нічого подібного. Бо навіть якби він і справді в чомусь розкаявся, було вже пізно повертатися до початку; він знає правила гри.

— Я лише запитав, яка людина тобі здається нормальною.

Один із його «друзів» здається збитим із пантелику. Другий і далі пильно роздивляється навкруги, ловлячи поглядом кожен підозрілий рух.

— Та, котра живе, не маючи ніяких амбіцій, — відповідає нарешті той, до кого Джавіц звернувся зі своїм запитанням. Джавіц дістає з кишені свій список і кладе його на стіл.

— Я завжди ношу його із собою. І весь час додаю нові пункти.

«Друг» відповідає, що не може прочитати його тепер, він повинен пильно стежити за тим, що відбувається навколо. Другий, проте, почуввається більш розслабленим і більш упевненим у собі й читає написане:

Нормальна поведінка:

1. Людина нормальна повинна забути, хто вона й чого вона хоче, щоб це не заважало їй трудитися, виробляти продукцію й заробляти гроші.

2. Вона повинна шанувати правила війни, встановлені Женевською конвенцією.

3. Змарнувати багато років на навчання в університеті, щоб потім не знайти собі роботи.

4. Працювати з дев'ятої ранку до п'ятої вечора, роблячи те, що не дає найменшого задоволення, щоб через тридцять років такої роботи вийти на пенсію.

5. Вийти на пенсію, відкрити, що в тебе вже не має снаги, щоб утішатися життям, і через кілька років померти від нудьги.

6. Користуватися ботоксом.

7. Розуміти, що влада набагато важливіша, ніж гроші, а гроші набагато важливіші, ніж щастя.

8. Глузувати з того, хто шукає щастя замість грошей, називаючи його «людиною без амбіцій».

9. Купувати такі речі, як автомобілі, будинки, дорогий одяг, і визначати якість життя згідно зі своїми можливостями це придбати, а не дошукуватися, задля чого справді людина живе на світі.

10. Не розмовляти з незнайомцями. Погано говорити про свого ближнього.

11. Завжди вважати, що батьки мають слухність.

12. Одружитися, народити дітей, жити з дружиною і тоді, коли кохання закінчилося, вірячи в те, що це робиться задля добра дитини (яка нібито не чує, як постійно сваряться батьки).

12а. Критикувати всіх, хто намагається чимось відрізнятись від загалу.

14. Прокидатися під істеричний дзвінок будильника, що стоїть біля ліжка.

15. Абсолютно вірити в усе надруковане.

16. Чіпляти на шию клапоть кольорової тканини, що не має ніякого функціонального навантаження й носить горду назву — краватка.

17. Ніколи не ставити прямих запитань, навіть коли твій співрозмовник розуміє, що, власне, ти хочеш запитати.

18. Зберігати усмішку на губах, коли ти помираєш від бажання плакати. І жаліти всіх, котрі не вміють приховувати свої почуття.

19. Вважати, що мистецтво коштує великих грошей або взагалі нічого не коштує.

20. Зневажати все, що легко тобі дісталось, адже задля нього не довелося «йти на великі жертви», а отже, воно не наділене необхідними якостями.

21. Дотримуватися моди навіть там, де вона здається безглуздою і шкідливою.

22. Бути переконаним у тому, що кожна знаменита людина має купу грошей.

23. Пильно дбати про красу зовнішню й не приділяти найменшої уваги красі внутрішній.

24. Доводити всіма можливими засобами, що, попри свою нормальність, ти нескінченно вивищуєшся над усіма іншими.

25. В автобусі, троллейбусі або метро ніколи не дивитися прямо у вічі іншій людині, бо інакше тебе можуть звинуватити в тому, що ти намагаєшся ту людину звабити.

26. Входячи до ліфта, обернутися до вхідних дверей і вдавати, ніби ти там сам-один, незалежно від того, скільки людей напхалося в кабінку.

27. Ніколи не сміятися голосно в ресторані, хоч би яку кумедну історію тобі там розповіли.

28. У Північній півкулі одягатися відповідно до пори року; носити сорочку (або блузку) з короткими рукавами навесні (хоч би як було холодно) і вовняну куртку восени (хоч би стояла справжня спека).

29. У Південній півкулі чіпляти на ялинку клапти вати, попри те що зима не мала ніякого стосунку до народження Христа.

30. У старості бути переконаним, що ти володієш всією мудрістю світу, хоч життя не завжди вистачає навіть на те, аби зрозуміти, що таке погано.

31. Відвідувати благодійні чаювання і вважати, що цього досить, аби покінчити із соціальною нерівністю у світі.

32. Їсти тричі на день, навіть якщо ти зовсім не голодний.

33. Вірити в те, що інші переважають тебе в усьому: вони кращі, талановитіші, багатші, розумніші. Тож не ризикуй і не намагайся перевершити самого себе — ліпше не робити нічого.

34. Застосовувати автомобіль як зброю для нападу й обладунок для захисту.

35. Обкладати лайкою інших водіїв, яких тобі доводиться проминати.

36. Якщо твій син наробить шкоди, то звинувачувати в цьому погану компанію, яку він собі обрав.

37. Одружуватися з першою особою, шлюб із якою може поліпшити твоє соціальне становище. Кохання почекає.

38. Завжди казати «я намагався», навіть якщо ти не намагався анічогісінько.

39. Залишити все найцікавіше в житті на потім, коли на це вже не буде сил.

40. Долати депресію за допомогою великих щоденних доз телебачення.

41. Вірити в те, що можливо зберегти все завойоване.

42. Вважати, що жінки не захоплюються футболом, а чоловіки не люблять наряджатися та готувати на кухні.

43. Звинувачувати уряд за все погане, що відбувається з нами.

44. Бути переконаним у тому, що коли ти показуватимеш себе людиною доброю, пристойною, порядною, то інші сприйматимуть тебе як вразливого слабака, яким легко маніпулювати.

45. Так само бути переконаним, що агресивність та брутальність у поведженні з іншими доводять, що ти людина сильна.

46. Боятися фіброскопії (чоловіки) і пологів (жінки).

«Друг» засміявся.

— Ти повинен зняти фільм на цьому матеріалі, — каже він.

«І він теж. Вони неспроможні думати про щось інше. Вони давно зі мною, але досі не мають найменшого уявлення про те, що я, власне, роблю. Я не знімаю фільми».

Кожен фільм починається з того, що людина, яка вже належить до світу кіно, — так званий продюсер — прочитає якусь книжку або йому стукне блискуча ідея, коли він веде машину по одній з автострад Лос-Анджелеса, більше схожого на одне величезне передмістя, аніж на місто. Але продюсер сидить сам-один у своїй машині, і його опановує бажання перетворити свою блискучу ідею на щось таке, що може бути показане на екрані.

Насамперед він з'ясовує, чи можна купити права на екранізацію твору. Якщо відповідь негативна, він шукає інший продукт — зрештою, тільки у Сполучених Штатах публікується понад шістьдесят тисяч літературних творів на рік. У разі позитивної відповіді він телефонує авторові й пропонує йому найнижчу з можливих цін і, як правило, автор приймає його пропозицію, бо не лише актори й актриси прагнуть пробитися в індустрію мрій: кожен письменник відчуває себе набагато значущішим, коли його слова перетворюються на видимі образи.

Продюсер запрошує автора на обід. Він каже, що бачить перед собою «надзвичайно кінематографічний літературний твір», і називає письменника «генієм, що заслуговує на загальне визнання». Письменник розповідає йому, що працював п'ять років над цим текстом, і просить залучити його до роботи над сценарієм. «У цьому немає потреби, тут ідеться про зовсім іншу мову, — відповідає йому продюсер і додає: — Але ви будете цілком задоволені результатом».

А потім каже: «У фільмі буде збережено вірність літературному оригіналу». Це нахабна й безсоромна брехня, й обидва знають про це.

Письменник думає, що тепер йому доведеться прийняти умови, які йому пропонують, і обіцяє собі, що наступного разу все буде інакше. Він погоджується. Продюсер розповідає, що він забезпечить фінансування проекту, зв'язавшись із такою-то великою кіностудією, розповідає також, що головні ролі гратимуть такі-то й такі-то кінозірки, — і це також нахабна й безсоромна брехня, але вона завжди повторюється, коли треба комусь замилити очі. Десь за десять тисяч доларів він, мовляв, купить у нього так званий опціон, тобто виключне право на користування твором протягом трьох років. А що буде потім? «А потім ми заплатимо вам удесятеро більше, й ви одержуватимете два відсотки від прибутків за прокат фільму». На цьому фінансова частина переговорів закінчується, бо письменник повірив у те, що заробить величезну суму на відсотках від прибутків.

Якби він запитав у своїх досвідченіших друзів, вони йому пояснили б, що голлівудські бухгалтери — то справжні чаклуни й уміють поставити свою справу так, що в них жоден фільм НІКОЛИ не матиме позитивного сальдо.

Обід закінчується тим, що продюсер дістає контракт на багато сторінок і запитує, чи автор не міг би підписати його тепер, аби студія була певна, що продукт у неї в руках. Письменник, думаючи про відсоток від прибутків (якого насправді не існує) і про те щастя, яке він переживе, побачивши своє ім'я на афішах кінотеатрів (чого теж не буде, бо найбільше, на що він може розраховувати, — це рядочок маленькими літерами «за мотивами роману такого-то»), підписує контракт без подальших вагань.

Усе суєта, усе суєта суєт, і немає нічого нового під сонцем, як сказав Соломон ще три тисячі років тому.

Продюсер починає стукати у двері кіностудій. Він уже має певне ім'я, і деякі двері перед ним відчиняються, але це ще не означає, що його пропозицію відразу приймають. Якщо її не приймають, він уже не завдає собі клопоту знову запрошувати автора на обід — він лише надсилає йому листа, в якому повідомляє, що, попри його ентузіазм та зусилля, індустрія кіно ще не готова оцінити талант автора, і він повертає контракт (який, звичайно ж, не підписав).

Якщо ж пропозицію приймають, то продюсер іде до особи, яка перебуває на найнижчому та найдешевшому щаблі ієрархії кіно — до сценариста. До тої людини, яка протягом багатьох днів, тижнів, місяців

трудитиметься, щоб кілька разів записати на папір первісну ідею продюсера або адаптувати обраний ним літературний твір для постановки на екрані. Потім сценарист приходить до продюсера (до автора літературного твору він не приходить ніколи), який має звичку автоматично відкидати перший чернетковий варіант сценарію, переконаний, що сценарист може зробити й ліпший. Минають ще тижні та місяці, протягом яких юне обдарування або досвідчений професіонал (середина тут не існує) не спить ночами, підтримуючи своє натхнення багатьма літрами кави, переробляє кожну зі сцен, що їх продюсер знову повертає йому на доопрацювання або змінює до невпізнання («Якщо він може написати краще, ніж я, то чому він цього не робить?») — запитує себе сценарист. Але в цю мить він згадує про свою платню й повертається до комп'ютера, особливо не сперечаючись).

І ось нарешті текст майже готовий, після чого продюсер просить сценариста прибрати всі можливі політичні натяки, які можуть роздратувати консервативно налаштовану публіку, та збільшити кількість поцілунків, бо це подобається жінкам. І подбати про те, щоб історія мала початок, середину та кінець і героя, спроможного розчулити глядачів до сліз своєю відданістю та готовністю до самопожертви. Щоб хтось утратив дорогу людину на самому початку фільму й віднайшов її в кінці. По суті, зміст більшої частини сценаріїв можна вмістити в один рядок.

Чоловік кохає жінку. Чоловік втрачає жінку. Чоловік віднаходить жінку.

Дев'яносто відсотків кінофільмів є варіаціями цього рядка. Фільми, що відхиляються від такого правила, доводиться начиняти великими порціями насильства та спецефектів, щоб зробити приємність публіці. Формула успіху давно винайдена й багаторазово перевірена; і ліпше не наражати себе на зайвий ризик.

Куди ж тепер іде продюсер, озброєний сценарієм, який, на його думку, вже відповідає всім вимогам?

До студії, яка пообіцяла профінансувати проект. Але на студії вже довга черга фільмів, призначених для демонстрації в кінозалах, які порожніють із кожним роком. Тому продюсера просять або зачекати трохи, або знайти незалежного дистриб'ютора, — але спершу підписати ще один контракт велетенського обсягу (в якому будуть

передбачені навіть права на демонстрацію фільму «поза межами планети Земля»), — що взяв би на себе відповідальність за гроші, які доведеться витратити.

«І саме в цю мить на сцену подій виходить така людина, як я». Незалежний дистриб'ютор, якого не впізнають на вулиці, але якого негайно впізнають на всіх прийомах та вечірках кіноіндустрії. Чоловік, який не відкривав тему, не контролював написання сценарію, не вклав досі у справу жодного цента.

Джавіц — посередник. Він — дистриб'ютор!

Він приймає продюсера у своєму маленькому кабінеті (той факт, що він має великий приватний літак, будинок із басейном, що його запрошують на всі важливі заходи, що відбуваються у світі, нічого не означає; усе це служить лише для його особистого комфорту) і не пропонує йому навіть склянку мінеральної води. Він забирає в нього диск і відвозить його додому. Хвилин п'ять читає сценарій, якщо він йому подобається, то дочитує до кінця — але це трапляється один раз на сотню пропонованих йому проектів. У такому разі він витрачає десять центів на телефонний дзвінок і повідомляє продюсеру, що той може прийти такого-то числа о такій-то годині.

«Ми підпишемо договір, — каже він таким тоном, ніби робить співрозмовникові велику послугу. — Я беру на себе відповідальність за розповсюдження фільму».

Продюсер намагається вступити в переговори. Намагається довідатись, у яких залах демонструватиметься фільм, у скількох країнах, на яких умовах. Запитання абсолютно марні, бо він уже знає, що почує у відповідь: «Усе залежатиме від випробувань на тестових групах публіки». Фільм демонструватимуть для представників різних прошарків суспільства, що добираються спеціалізованими компаніями з вивчення ринку. Результати такого показу аналізуються тими ж таки професіоналами. Якщо результат буде позитивний, дистриб'ютор витрачає ще десять центів на дзвінок продюсерові, й уже наступного дня Джавіц приймає його з уже підготовленими трьома примірниками велетенського контракту. Продюсер просить надати йому час для того, щоб його адвокат ознайомився зі змістом контракту. Джавіц відповідає, що він нічого не має проти, та позаяк йому треба закривати програму сезону, то він не може гарантувати, що, коли продюсер повернеться до

нього з уже прочитаним контрактом, він на той час уже не підбере для себе іншого фільму.

І тоді продюсер капітулює. Він знайомиться лише з тим пунктом контракту, де вказано суму, яку він одержить. Вона його задовольняє, й він підписує документ. Він не хоче втратити цю нагоду.

Минуло вже багато років відтоді, як він уперше зустрівся з письменником, щоб обговорити цю тему, й він уже забув, що тоді поставив автора в таку саму ситуацію, в якій тепер опинився сам.

Усе суєта, усе суєта суєт, і немає нічого нового під сонцем, як сказав цар Соломон ще три тисячі років тому.

Дивлячись, як павільйон наповнюється гостями, Джавіц знову себе запитує, що він тут робить. Він контролює понад п'ятсот кінозалів у Сполучених Штатах, має контракти на ексклюзивне користування ще п'ятьма тисячами залів у всіх інших країнах світу, власники яких зобов'язані купувати в нього все, що він їм пропонує, навіть ті фільми, які зовсім не мають успіху. Вони знають, що один популярний фільм може з лишком компенсувати збитки від п'ятох інших фільмів, які не збирають достатньої кількості глядачів. Вони залежать від Джавіца, незалежного дистриб'ютора великого масштабу, героя, який спромігся зламати монополію великих кіностудій і перетворитися на легенду у світі кінобізнесу. Ніхто ніколи його не запитував, як йому вдалося здійснити цей подвиг; оскільки він і тепер гарантує один великий успіх на п'ять провалів (а найбільші з кіностудій гарантують лише один успіх на дев'ять невдач), то це питання відпало само собою.

Але Джавіц знає, як йому пощастило домогтися такого успіху. І тому ніколи не розлучається зі своїми двома «друзями», які в ці хвилини відповідають на телефонні дзвінки, призначають зустрічі, приймають запрошення. І хоч обидва мають нормальну будову тіла, зовсім не схожі на тих горил, які охороняють вхід, вони варті цілого війська. Вони пройшли тренування в Ізраїлі, служили в Уганді, Аргентині й Панамі. І поки один усю свою увагу зосереджував на мобільному телефоні, другий безперервно нишпорив поглядом навкруги — обмацував ним кожну людину, помічав кожен рух, кожен жест. вряди-годи вони міняються ролями, як синхронні перекладачі або диспетчери повітряного транспорту, бо невсипуща пильність вимагає давати їй перепочинок через кожні чверть години.

Що він робить на цьому «обіді»? Міг би залишитися в готелі й спробувати поспати, він уже неймовірно стомився від лестощів, вихвалень і необхідності щохвилини всміхатися й казати, щоб не давали йому візитівку, бо він її неминуче загубить. Тих, котрі надто наполягали, він лагідно просив звернутися до однієї з його секретарок (він передбачливо оселив її в іншому готелі-люкс на набережній Круазетт, де їй не було дозволено спати, де вона мусила не відходити від телефону, що дзвонив безперервно, мусила відповідати на електронні послання, які надходили з кінозалів усього світу разом із пропозиціями збільшити пеніс або забезпечити повторюваність оргазмів — цей спам проникав крізь усі фільтри, поставлені проти небажаних електронних послань). Залежно від тих знаків, які він подавав непомітним кивком, один із його помічників або давав прохачеві адресу й телефон секретарки, або казав, що на цю хвилину її візитівки закінчилися.

То що ж він усе-таки робить на цьому «обіді»? У цей час він уже зазвичай спав у Лос-Анджелесі, хоч би як пізно повертався додому з чергової вечірки. Джавіц знає відповідь на це запитання, але не хоче її приймати: він боїться залишатися сам-один. Він заздрить чоловікові, який прийшов сюди одним із перших і став цмулити свій коктейль, дивлячись кудись у далечінь, вочевидь розслаблений, либонь, не турбуючись ні про що й нічому не надаючи ваги. Джавіц вирішив запросити його за свій стіл, вони б удвох чогось випили. Але помічає, що чоловіка вже за тим столом нема.

У цю мить він відчуває укол у спину.

«Комарі. Ось чому я не люблю святкові заходи, що відбуваються на пляжі».

Та коли він хоче почухати місце укусу, то дістає зі свого тіла крихітну шпильку. Що за ідіотський жарт! Озирається і на відстані приблизно двох метрів бачить негра з типовими для Ямайки кучерями, що регоче в оточенні жінок, які дивляться на нього з пошаною і жаданням.

Він надто стомлений, щоб якимось відповісти на цю провокацію. Нехай той чорнопикий вважає, що утнув вельми кумедний жарт, — чим іще він може справити враження на інших?

— Йолоп.

Двоє його супутників негайно реагують на несподівану зміну пози чоловіком, чию безпеку їм доручено охороняти за 435 доларів на день. Один із них підносить руку до правого плеча, де в кобурі, яку не видно під піджаком, заховано автоматичний пістолет, другий підхоплюється одним стрибком (намагаючись зробити так, щоб його рух не дуже впадав у вічі, адже вони все ж таки на святі) і стає між негром і своїм патроном.

— Пусте, — каже Джавіц. — Не більше як дурний жарт. І показує шпильку.

Ті двоє йолопів натреновані й навчені захищати свого підопічного від пострілу й удару ножем, від будь-якого несподіваного нападу чи загрози. Вони завжди першими входять до його кімнати в готелі, готові стріляти, якщо буде треба. Вони відразу визначають, хто прийшов зі зброєю (а носити зброю дозволено в багатьох столицях світу), і не спускають очей із того чоловіка, доки не переконуються, що загрози він не становить. Коли Джавіц заходить у ліфт, він утискає своє тіло між ними двома, а вони з обох боків затуляють його своїми тілами, неначе створюючи стіну. Ніхто ніколи не бачив, щоб вони вихоплювали пістолет, бо, якби хтось із них вихопив пістолет, він би мусив вистрелити. Зазвичай вони розв'язують будь-яку проблему лише поглядом і кількома спокійно промовленими словами.

Проблему? Джавіц ніколи не мав жодних проблем, відтоді як у нього з'явилися «друзі». Здавалося, самої їх присутності досить, щоб відігнати лихих духів і лихі наміри.

— Той чоловік. Один із тих, котрі прийшли сюди першими, він сидів за отим столом, — сказав один. — Він був озброєний, чи не так?

Другий промурмотів щось подібне до «можливо». Але чоловік вийшов крізь головні двері вже кілька хвилин тому. І вони пильно стежили за ним весь той час, поки він був у павільйоні, бо не знали, куди він дивиться, ховаючи погляд за темними окулярами.

Вони дозволили собі трохи розслабитися. Один знову зайнявся телефоном, а другий спрямував погляд на негра з Ямайки, що відповів йому своїм поглядом, у якому не було ані розгубленості, ані страху. Негр справляв трохи дивне враження; але якщо він надумає повторити свій жарт, то ліпше йому відразу замовити собі вставну щелепу. Усе буде зроблено з найбільш можливою делікатністю, на пляжі, далеко від

сторонніх очей, одним із них, поки другий страхуватиме його, тримаючи палець на спусковому гачку.

Подібні провокації іноді влаштовують саме для того, щоб відвернути увагу охоронців жертви. Вони вже знають цей старий трюк.

— Здається, все гаразд.

— Аж ніяк не гаразд. Викликайте «швидку». Я не можу поворухнути рукою.

12.44 дня

Як їй пощастило!

Вона чекала чого завгодно сьогодні вранці, тільки не зустрічі з чоловіком, який — вона була певна — змінить її життя. Але ось він тут, з, як завжди, неуважним, недбалим виглядом, сидить разом із двома друзями, бо можновладці не потребують нічого, аби показати, на що вони спроможні. Їм не потрібна навіть особиста охорона.

Морін вважає, що людей у Канні можна поділити на дві категорії:

1. Люди засмагли, які протягом цілого дня перебувають на сонці (бо їх уже, певно, зарахували до переможців), вони носять нагрудні знаки, завдяки яким проходять у будь-які місця фестивалю, куди іншим доступ заборонено. Коли вони повертаються у свої готелі, там уже чекають їх по кілька запрошень, більшість яких вони викидають до смітцевого кошика.

2. Люди бліді, які перебігають з одного похмурого офісу до іншого, беручи участь у пробах, результати яких іноді бувають дуже успішними, але потім губляться серед безлічі пропозицій, а іноді вони терплять цілковитий крах, проте здобувають собі місце під сонцем (там, де уже втішаються життям люди засмагли), бо підтримують контакти з потрібними людьми.

Джавіц Вайлд, безперечно, належав до світу людей засмаглих.

Подія, яка має місце в маленькому місті на півдні Франції і триває дванадцять днів, подія, внаслідок якої підстрибують у захмарну височину ціни, лише привілейованим машинам дозволяють їздити по вулицях, аеропорти заповнюються приватними літаками, а пляжі — моделями, ця подія відбувається не лише на червоній килимовій доріжці, по якій в оточенні фотографів знамениті кінозірки проходять до дверей Палацу Конгресів.

Каннський фестиваль — це насамперед фестиваль кіно, а не фестиваль моди!

Хоч розкіш і гламур тут насамперед упадають в око, справжньою душею фестивалю є велетенський ринок кіноіндустрії: продавці та покупці з усього світу зустрічаються тут, щоб обмінятися готовими продуктами, інвестиціями, ідеями. У середньому в місті щодня

укладається чотириста об'єктів — у більшості випадків це відбувається в помешканнях, винайнятих на період кінофестивалю, де люди незручно розташовуються навколо ліжок, нарікають на духоту та вимагають мінеральної води й особливої до себе уваги, внаслідок чого в тих, хто пропонує свою продукцію, нерви напружені до краю, а на обличчі застигає крижана усмішка. Їм доводиться погоджуватися на все, піддаватися на будь-які провокації, бо їм надзвичайно важливо показати те, над чим вони трудилися іноді протягом багатьох років.

А тим часом поки ці 4800 нових фільмів нігтями й зубами чіпляються за свій шанс вибратися з тісної кімнати готелю на широкий простір, до широкої публіки, у зали справжніх кінотеатрів, світ мрій починає рухатися в протилежний бік: на арену подій виходять нові технології; стомлені тяжкою працею, гублячи впевненість у завтрашньому дні, люди втрачають бажання виходити з дому й воліють дивитися кабельне телебачення, яке за суто символічну плату показує по п'ятсот фільмів на добу.

А ще гірше те, що Інтернет сьогодні дає змогу кожному уявити себе кінорежисером. На спеціальних сайтах можна побачити немовлят, які роблять свої перші кроки, чоловіків і жінок, яким стинають голови на війні, жінок, що виставляють свої оголені принади тільки для того, щоб хтось перед екраном телевізора пережив у самотині радість сексуальної втіхи, людей, які замерзають десь у полярній кризі, справжні катастрофи, спортивні змагання, виставки мод, сцени, зняті прихованими камерами, що виставляють випадкових перехожих у кумедному, а часто й вельми непривабливому світлі.

Звичайно, не всі люди сидять удома. Проте вони воліють витратити гроші на ресторани та вишуканий одяг, бо все інше вони можуть знайти на екранах своїх телевізорів або комп'ютерів.

Фільми. У далекому минулому залишився той час, коли всім були відомі імена великих переможців, яким діставалася «Золота пальмова віть». Тепер навіть багато з тих, хто бере участь у фестивалі, якби їх запитати, певно, не відразу пригадали б назву фільму, що переміг торік. «Фільм якогось румунського режисера», — сказав би один. «Ні, я точно пам'ятаю, то був німець», — заперечив би інший. Потім обидва нишком зазирали б у каталог і відкрили б, що переміг італієць, чий фільм демонструвався лише для обраної публіки.

Кінотеатри, які колись вистояли в нещадній конкуренції з відеосалонами, тепер, схоже, знову увійшли в стадію занепаду — вони майже неспроможні змагатися з фільмами, записаними на дисках DVD, що безкоштовно додаються до куплених журналів, з Інтернетом, із піратством, від якого нема порятунку. Така ситуація примушує кінопрокат удаватися до варварських методів: коли якась кіностудія вважає, що випуск у прокат нового фільму обходиться їй надто дорого, вона вимагає, щоб його водночас демонстрували в максимальній кількості залів, майже не залишаючи місця для реалізації будь-яких нових задумів у галузі кіно.

А ті нечисленні авантюристи, що наважуються піти на ризик, знехтувавши вкрай несприятливі обставини, надто пізно відкривають, що не досить мати на руках якісний продукт. Для того щоб їхній фільм вийшов на екрани найбільших світових столиць, необхідно витратити величезні кошти на його рекламу та пропаганду: оплатити цілі сторінки в газетах і журналах, організувати безліч прийомів, прес-конференцій, рекламних подорожей, орендувати зали для зустрічей із публікою з усе дорожчим обладнанням, розв'язувати проблему робочої сили, набирати яку стає дедалі важче. А над усім стоїть проблема з проблем: знайти дистриб'ютора, який би погодився фінансувати всі заходи, необхідні для того, щоб випустити вже готовий продукт в успішний прокат.

Та навіть за таких не вельми сприятливих обставин щороку відновлюється паломництво з місця на місце, призначаються дати показів, і на сцену виходить Суперклас, який менш за все цікавиться тим, що відбувається на екрані, телевізійні компанії, готові заплатити лише десяту частку справедливої ціни за те, щоб «надати честь» тому або тому режисерові й показати результати його трудів на телевізійному екрані, лунають прохання чи навіть вимоги переробити матеріал у такий спосіб, щоб не образити почуття батьків і матерів родин, вимоги переглянути всю режисуру фільму, обіцянки (які виконуються далеко не завжди), що в тому випадку, коли режисер погодиться кардинально змінити сценарій і висвітлити якусь певну тему, вони підпишуть із ним контракт наступного року.

Люди слухають усе це й погоджуються, бо в них немає вибору. Суперклас править світом, його аргументи солодкі, голос ніжний,

усмішка делікатна, але його рішення остаточні. Він знає. Він приймає або відкидає. Він має владу.

А влада ні з ким не провадить переговорів, якщо вона й домовляється, то тільки сама з собою. Але ще не все втрачено. У світі художньої вигадки, як і у світі реальному, завжди існували герої.

І Морін сама не своя від гордості: герой сидить перед нею! Через два дні нарешті відбудеться довгосподівана зустріч після трьох років напруженої праці, мрій, телефонних дзвінків, подорожей до Лос-Анджелеса, подарунків, прохань, звертань до друзів, які працюють у «Банку Послуг», втручання її колишнього коханця (вони навчалися з ним разом у школі кінематографії, але потім він дійшов висновку, що набагато надійніше й безпечніше працювати у впливовому часописі, що спеціалізується на проблемах кіно, аніж ризикувати головою та грішми).

«Я з ним поговорю, — пообіцяв їй колишній коханець. — Але Джавіц не залежить ні від кого, навіть від журналістів, які можуть створити рекламу або антирекламу його продукції. Він вивищується над усіма: ми вже намагалися підготувати репортаж і спробувати з'ясувати, як йому вдалося прибрати до рук стільки прокатників та пунктів прокату, проте ніхто з тих, із ким він працює, не побажав дати нам інформацію. Я з ним поговорю, але натиснути на нього не зможу, він ніякому тиску не піддається».

Її колишній коханець поговорив із Джавіцом. Домовився, що той подивиться «Таємниці підземелля». Наступного дня її повідомили по телефону, що він призначає їй зустріч у Канні. Морін навіть не наважилася сказати, що живе на відстані десяти хвилин поїздки на таксі від його офісу, й погодилася зустрітися з ним у тому далекому французькому місті. Замовила квиток на літак до Парижа, потім цілий день добиралася залізницею до далекого провінційного Канна, показала ваучер непривітному управителю готелю п'ятої категорії, оселилася в однокімнатному номері для одинаків, де мусила переступати через валізи щоразу, коли йшла до ванної, роздобула — знову ж таки за допомогою екскоханця — запрошення на кілька заходів нижчої категорії, як, наприклад, презентацію нового сорту горілки або нової лінії пошиву жіночих блузок; було вже пізно, щоб здобути перепустку до Палацу Конгресів.

Вона вийшла за межі свого бюджету, була в дорозі понад двадцять годин, але свого домоглася: вона одержить омріяні десять хвилин.

І не мала найменшого сумніву, що вийде від нього з готовим контрактом і забезпеченим майбутнім попереду. Атож, індустрія кіно переживає кризу, ну то й що? Хіба кінофільми (хоч їх і стало значно менше) досі не домагаються великого успіху? Хіба міста не мерехтять афішами, що обіцяють нові проекти? А про яких знаменитостей найчастіше пишуть у журналах? Про кіноакторів та кіноактрис! Морін знала — а точніше сказати, була переконана, що не раз уже проголошена смерть кіно так і не відбулася. «Кіно вмерло», коли настала ера телебачення. «Кіно вмерло», коли відкрилися відеосалони. «Кіно вмерло», коли Інтернет відкрив доступ до безлічі піратських сайтів. Але кіно живе, ось воно процвітає тут, на вулицях маленького середземноморського містечка, яке завдячує своєю славою саме кінофестивалю.

Тепер їй залишається тільки скористатися щастям, яке падає їй із неба.

І вона готова погодитися на все, абсолютно на все. Джавіц Вайлд перебуває тут. Джавіц уже бачив її фільм. Його тема має всі шанси на успіх: сексуальна експлуатація, добровільна чи примусова, стала вельми популярною в засобах масової комунікації внаслідок цілої низки подій, що здобули відомість у всьому світі. Зараз надзвичайно сприятлива мить для того, щоб виставити «Таємниці підземелля» на афішах кінотеатрів, які він контролює.

Джавіц Вайлд збунтувався проти усталених звичаїв, здійснив справді революційні реформи в галузі розповсюдження кінофільмів серед широкої публіки. Щось подібне намагався здійснити лише актор Роберт Редфорд, організувавши свого часу фестиваль незалежних кінематографістів під назвою «Танець сонця», — але навіть йому, попри його десятилітні зусилля, не вдалося зламати бар'єр, що стримував потік, який зтягував у себе мільйони доларів у Сполучених Штатах, Європі, Індії. Проте Джавіц Вайлд це зробив, і він — переможець.

Джавіц Вайлд, спаситель кінематографістів, людина великого міфу, союзник меншин, друг артистів, новий меценат — завдяки розумній системі, яку він винайшов (і про яку Морін не мала

найменшого уявлення, проте бачила, що вона дає результати), зумів здобути контроль над кінозалами всього світу.

Джавіц Вайлд призначив їй завтра зустріч на десять хвилин. А це може означати лише одне: він прийняв її пропозицію, і тепер залишається тільки обговорити з ним деталі.

«Я на все погоджуся, — повторила вона собі. — Абсолютно на все».

Само собою зрозуміло, що за десять хвилин Морін не встигне розповісти майже нічого про те, як вона прожила ці вісім років (тобто четверту частину свого життя), що їх присвятила створенню свого фільму. Було б надто довго розповідати, як вона закінчила факультет кінематографії, створила кілька комерційних роликів, потім два короткометражні фільми, які були дуже добре прийняті в кількох провінційних кінотеатрах та в Нью-Йоркських барах альтернативного кіно. Як, щоб роздобути мільйон доларів, необхідних для створення професійного фільму, вона заклала будинок, одержаний у спадщину від батьків. Тож це був її останній і єдиний шанс, бо в неї не було іншого будинку, щоб роздобути ще один мільйон і зняти ще один фільм.

Вона стежила за кар'єрою своїх однокурсників, які після багатьох марних зусиль обрали для себе затишний світ комерційної реклами — яка дедалі набувала обертів — або занудну, проте надійну працю в одній із багатьох компаній, що продукували серіали для телебачення. Але вона, після того як її невеличкі праці мали успіх, стала мріяти про щось більш високе, і надалі ці мрії стали їй непідвладні.

Вона була переконана, що її місія — перетворити цей світ на таке місце, де майбутнім поколінням було б затишніше й зручніше жити. Об'єднатися з такими самими людьми, як вона, показати, що мистецтво — не тільки засіб розважати та втішати пропаще суспільство. Також треба виставити напоказ вади його теперішніх лідерів, урятувати дітей, які помирають від голоду в далеких куточках Африки. Виявляти проблеми докiлля. Покінчити із соціальною несправедливістю.

Безперечно, то був дуже амбітний проект, але вона твердо вірила, що в неї вистачить упертості й наполегливості, щоб узятися за нього й довести його до кінця. Для цього їй треба було очистити свою душу, й тому вона постійно зверталася до сил, які її вели: любові, смерті,

могутності й часу. Нам треба любити, бо нас любить Бог. Нам треба завжди пам'ятати про смерть, щоб добре розуміти життя. Нам треба боротися, щоб зростати, але не надто захоплюватися могутністю, якої ми набуваємо в цій боротьбі, бо ми знаємо, що вона нічого не варта. І нарешті, необхідно погодитися з тим, що наша душа — хоч вона й вічна — нині перебуває в полоні часу, з його можливостями та обмеженнями.

Але навіть перебуваючи в полоні часу, вона, Морін, спроможна робити те, що дає їй радість і наповнює її ентузіазмом. І через свої фільми вона зробить свій внесок у порятунок світу, який, схоже, розпадається навкруг неї, змінить реальність, змінить людей.

Коли її батько помер, після того як усе життя нарікав, що йому так і не випала нагода зробити те, про що він завжди мріяв, вона зрозуміла щось дуже важливе: перетворення відбуваються саме в такі моменти кризи.

Вона не хоче, щоб її життя закінчилося, як у нього. Їй не хотілося б сказати своїй дочці: «Я хотіла, а була мить, коли я й могла б, але в мене не вистачило мужності ризикнути всім». І коли Морін одержала спадщину, то в ту ж таки мить зрозуміла, що вона їй дісталася з однієї-однісінької причини: щоб вона змогла виконати своє призначення.

І вона прийняла виклик. На відміну від інших дівчат, які завжди мріють стати славетними актрисами, вона мріяла розповісти такі історії, що їх наступні покоління зможуть побачити й, дивлячись їх, усміхатися й мріяти. Великим прикладом для неї став прославлений кінофільм «Громадянин Кейн» — фільм про радіокоментатора, що наважився піддати критиці могутнього магната американської преси, фільм, який став класикою не тільки завдяки своєму сюжету, а й за ту творчу та новаторську манеру, в якій він розглянув етичні й технічні проблеми своєї доби. Одного простого фільму вистачило, щоб його творець зробив безсмертним своє ім'я.

«То був його перший фільм».

Перший фільм, якого його авторів, Орсонові Веллсу вистачило для слави. Адже він більше не зробив нічого надзвичайного. Він узагалі зник зі сцени подій (так буває) і тепер відомий лише фахівцям та на курсах кінематографії, де його здобутки ретельно вивчають; але немає сумніву, що через короткий час його геній «знову» буде відкрито. Орсон Веллс не лише залишив у спадщину нащадкам

«Громадянина Кейна», а й усім довів, що досить лише зробити надзвичайно успішний перший крок, і ти забезпечиш собі славу на решту свого життя.

Вона матиме таку славу. Й Морін пообіцяла собі, що ніколи не забуде ті труднощі, які довелося їй подолати, і що вона присвятить життя діяльності, яка допоможе створити для людини умови більш гідного існування.

А що першим може бути тільки один фільм, то вона зосередила всі свої фізичні зусилля, свої молитви, свою емоційну енергію на одному проекті. На відміну від своїх друзів, які всюди розсилали й усім роздавали все нові й нові сценарії, пропозиції та ідеї і працювали над кількома проектами водночас, жоден із яких не давав сподіваного результату, Морін присвятила свої тіло й душу лише «Таємницям підземелля», розповіді про п'ятох черниць, які зустрічаються із сексуальним маньяком. І замість привести його до християнського спасіння, доходять висновку, що єдина можливість налагодити з ним позитивний діалог — це прийняти його спотворений світ; вони вирішують віддати йому свої тіла, щоб він дійшов до розуміння слави Бога через кохання. Її план був простий: голлівудські актриси, хоч би якими вони були славетними, за нормальних умов сходять зі сцени по тому, як досягають віку в тридцять п'ять років. Вони ще миготять на сторінках розкішно виданих журналів, з'являються на благодійних аукціонах, на святкових фестивалях, беруть участь у всіляких гуманітарних заходах, та коли помічають, що в них стає все менше й менше шансів з'явитися під світлом юпітерів, починають одружуватися й розлучатися, опиняються в центрі публічних скандалів, у такий спосіб підігриваючи інтерес до себе, який швидко гасне, на кілька місяців, на кілька тижнів, на кілька днів. У цей період, який відокремлює їх від безробіття до цілковитого забуття, гроші втрачають для них колишню вагу: вони готові на все погодитися, аби знову з'явитися на екрані.

І Морін почала перемовини з актрисами, які ще менш ніж десять років тому були на вершині слави, а тепер відчували, як ґрунт вислизає з-під їхніх ніг, вони розпачливо потребували повернутися туди, де жили раніше. Сценарій у неї був добрий; вона надсилала його їхнім агентам, які вимагали абсурдно високу платню й чули у відповідь: «Ні». Наступним кроком Морін було персонально відвідати кожен з

них; вона розповідала їм, що вже має гроші на реалізацію свого проекту, й усі зрештою погоджувалися — але завжди просили її тримати в таємниці, що вони працюватимуть на неї майже задарма.

У такій індустрії, як індустрія кіно, самопринижуватися — означає наперед приректи себе на поразку. Не раз у сновидіння Морін приходив привид Орсона Веллса і напучував її:

«Намагайся зробити неможливе. Не починай знизу, бо ти вже й так перебуваєш низько. Підіймайся нагору швидко, поки з-під тебе не висмикнули драбину. Якщо стане страшно, помолися, але лізь нагору». Вона мала чудовий сюжет, труп першокласних акторів і знала, що їй треба створити фільм, який був би прийнятий великими студіями та дистриб'юторами й при тому не втратив своєї високої художньої якості.

Вона вважала можливим і обов'язковим, щоб мистецтво та комерція йшли поруч.

А все інше — то не для неї. Критики, схильні до розумової мастурбації, що захоплюються фільмами, яких ніхто не розуміє. Невеличкі товариства аматорів альтернативного кіно, такий собі десяток або два осіб, що перебувають ніч перед екраном, а вранці збираються в барі, курячи та обговорюючи одну-однісіньку сцену (нерідко наділяючи її цілком протилежним значенням, тобто протилежним тому, яким хотів наділити її той, хто її знімав). Режисери, що давали спеціальні прес-конференції, пояснюючи те, що мало би бути цілком очевидним для глядачів. Профспілкові збори, де учасники нарікали на те, що держава не підтримує місцеву кінематографію. Маніфести, публіковані в інтелектуальних журналах, схвалювані на незліченних конференціях, де лунали ті самі нарікання на те, що уряд зовсім не зацікавлений підтримувати мистецтво. Кілька публікацій у великій пресі, що їх читають лише ті, про кого там написано, або їхні родичі.

Хто спроможний змінити світ і хто його змінює? Суперклас. Ті, хто це робить. Хто впливає на поведінку, на серця й розум якнайбільшої кількості людей.

Тому вона й прагне зустрітися з Джавіцом. І прагне здобути Оскар. Тому їй і потрібен Каннський фестиваль.

А що нічого цього не можна зробити в демократичний спосіб — бо інші спроможні лише висловлювати свою думку й давати поради, як

треба зробити те або те, але ніколи не готові піти на найменший ризик, — то Морін поставила на кон усе. Зібрала найліпшу трупку виконавців із тих акторів, яких змогла зібрати, протягом кількох місяців переписувала та вдосконалювала сценарій, переконувала найліпших — і нікому не відомих — операторів, художників, акторів на другорядні ролі — взяти участь у її проекті, не гарантуючи великих заробітків, але обіцяючи можливість яскраво «засвітитися» в майбутньому. Усі були вражені списком п'яťох головних актрис («Бюджет має бути шаленим!»), спочатку просили дуже високу платню, але потім погоджувалися, що взяти участь у такому проекті буде вельми корисним для кар'єри кожного з них. Морін так загорілася своїм задумом, що її ентузіазм, здавалося, відчиняв перед нею всі двері. Тепер їй залишалося зробити останній, проте найважливіший і вирішальний крок. Адже для письменника чи музиканта не досить створити якийсь високоякісний твір. Він повинен іще домогтися, щоб результат його великих зусиль не покривався пліснявою, лежачи на полиці або в шухляді.

Треба, щоб він вийшов на світло дня!

Вона надіслала копію свого фільму лише одній людині, Джавіцу Вайлду. Спробувала задіяти всі свої зв'язки. Терпіла глузи, приниження, проте це її не зупинило. Її нехтували, але вона не втрачала мужності. Її грубіянили, її висміювали, виганяли з кабінетів, проте вона не втрачала віри, адже вклала у своє творіння всю себе, кожную краплю своєї крові. І так тривало, поки на сцену не вийшов її колишній коханець і Джавіц Вайлд не призначив їй ділове побачення.

І ось вона сидить у цьому павільйоні, дивиться на нього й наперед утішається їхньою розмовою, яка відбудеться через два дні. Несподівано вона бачить, що його тіло застигає, а погляд стає невидючим. Один із його друзів озиряється, потім його погляд ковзає в обидва боки, й він засовує руку під піджак. Другий хапає мобільний телефон і починає істерично натискати на кнопки.

Невже щось із ним сталося? Та ні, не може такого бути. Люди, що сидять найближче до нього, і далі розмовляють, п'ють, утішаються ще одним фестивалним днем, святковою атмосферою, сонцем і гарними жінками.

Один із тих двох намагається підвести Джавіца й допомогти йому йти, але той, схоже, йти неспроможний. Навряд чи з ним щось

серйозне. Може, забагато випив. Утома. Стрес.

Не може такого бути, щоб із ним щось сталося. Вона прилетіла в таку далеч, вона була так близько від нього і...

Десь іздалеку наближається виття сирени. Мабуть, поліція розчищає вічно запружену дорогу для якоїсь дуже великої цяці.

Один із двох чоловіків кладе руку Джавіца собі на плече й несе його до дверей. Сирена виє все ближче. Другий чоловік, і далі тримаючи руку під піджаком, крутить головою на всі боки. В якусь мить їхні погляди зустрічаються.

Джавіца тягнуть до виходу. Морін запитує себе, як такий тендітний на вигляд чоловік може без видимих зусиль нести таку велику тушу.

Виття сирени затихає якраз біля входу до павільйону. У цю мить Джавіц уже зник з одним зі своїх друзів, але другий чоловік іде прямо до неї, усе ще тримаючи руку під піджаком.

— Що сталося? — запитує вона переляканим голосом. Бо керуючи акторами довгі роки, вона знає, що таке наче витесане з каменю обличчя, яке вона зараз бачить перед собою, як правило, належить професійним убивцям.

— Тобі відомо, що сталося, — відповідає їй чоловік із натяком у голосі, який вона не може зрозуміти.

— Я бачила, йому стало зле... Але що з ним?

Чоловік не витяг руку з-під піджака. І в цю мить Морін сяйнула думка, що цей невеличкий інцидент може перетворитися для неї на велику нагоду.

— Я не могла б якось допомогти? Ви мені дозволите пройти до нього?

Рука під піджаком наче трохи розслабилася, але очі стежили за її кожним, найменшим порухом.

— Я піду з вами. Я знаю Джавіца Вайлда. Я його подруга. Їй здалося, минула вічність — а насправді лише якась частка секунди, — перш ніж чоловік обернувся й швидко пішов у напрямку Круазетт, не сказавши більше жодного слова. Голова в Морін ішла обертом. Чому він сказав, їй відомо, що сталося? І чому зненацька цілком утратив інтерес до неї? Інші запрошені не помітили анічогісінько — лише почули виття сирени, яке, певно, пов'язали з якоюсь подією на вулиці. Але виття сирен не поєднується з веселощами, сонцем, випивкою,

спілкуванням, вродливими жінками, гарними чоловіками, людьми блідими й людьми засмаглими. Виття сирен належить до іншого світу, світу, де існують нещасливі випадки, серцеві напади, хвороби, злочини. Виття сирен анітрохи не цікавило жодну з осіб, які тут зібралися.

Голова в Морін прояснилася. Щось відбулося з Джавіцом, і це їй подарунок від небес. Вона підбігає до дверей. По забороненій для загального руху смузі швидко віддаляється карета «швидкої допомоги», знову увімкнувши сирени.

— Там мій друг! — каже вона, звертаючись до одного з охоронців на вході. — Куди його повезли?

Той дає їй назву лікарні. Не роздумуючи жодної миті, Морін біжить шукати таксі. Через десять хвилин до неї доходить, що таксі в місті немає, крім тих, які викликають порт'є готелів за щедрі чайові. Грошей у Морін немає, тому вона заходить до піцерії, показує мапу, яку носить із собою, і там їй пояснюють, що до лікарні, яку вона назвала, їй доведеться бігти не менш як півгодини.

Що ж, бігти для неї не проблема, вона все життя бігає.

12.53 пополудні

— Доброго ранку.

— Доброго дня, — відповідають їй. — Ранок уже позаду.

Тут усе так, як вона собі й уявляла. П'ятеро дівчат, зовні схожих на неї. Усі густо наквацині, з голими ногами, з провокативними декольте, кожна набирає на своїй мобілці якесь СМС-повідомлення.

Вони не розмовляють між собою, бо й без того знають одна одну як споріднені душі, яким доводиться долати однакові труднощі, терпіти одні й ті самі невдачі, давати раду одним і тим самим викликам. Усі вони вірять у те, що мрії рано чи пізно мають здійснитися, життя може змінитися в будь-яку мить, сприятлива нагода чекає на них, випробовуючи їхню волю та наполегливість.

Усі вони, певне, посварилися з батьками, переконаними в тому, що дочка рано чи пізно скотиться до проституції. Усі вони вже виходили на сцену, переживали агонію й екстаз, поставши перед публікою, бачачи, що всі погляди спрямовані на них, відчуваючи електричну напругу в повітрі й утішаючись оплесками у фіналі. Усі вони сотні разів уявляли собі, що хтось із Суперкласу сидить у партері й одного дня зайде до них в артистичну вбиральню після вистави з чимось конкретнішим, аніж запрошення на вечерю, проханням дати телефон, похвалою за чудово виконану роль. Усі вони вже одержували по тричотири таких запрошення, доки не зрозуміли, що вони можуть привести їх лише в ліжко чоловіка набагато старшого, могутнього і впливового, проте зацікавленого лише в тому, щоб здобути короткочасну перемогу. І, звичайно ж, одруженого, як і кожен цікавий чоловік.

Кожна з цих дівчат мала молодого коханця, та коли запитували про її громадянський стан, то незмінно відповідала:

«Неодружена, без жодних зобов'язань». Усі вони вважали, що володіють ситуацією. Кожна сотні разів вислуховувала, що в неї талант, і їй бракувало тільки нагоди, але тепер така нагода випала й перед нею чоловік, який може цілком змінити її життя. Кожна по кілька разів потрапляла в цю пастку надлишку довірливості, вважала, що ситуація під цілковитим її контролем, аж поки, зателефонувавши

наступного дня, не потрапляла на непривітну секретарку, яка досить таки брутально навідріз відмовлялася з'єднати її з патроном.

Усі вони вже погрожували розповісти, як їх одурено, обіцяли продати свою історію одній зі скандальних газет, а проте ніколи так не робили, бо досі перебували в тій фазі, коли «я не можу здобути погану славу в артистичному середовищі».

Либонь, одна або дві з них свого часу пройшли випробування шкільною виставою «Аліса в Країні Дивовиж» і тепер хотіли довести батькам, що вони зовсім не такі нездари, якими їх вважали. Імовірно, батьки вже бачили своїх дочок у рекламних роликах або на презентаціях, що нерідко відбувалися в їхніх містах, і забувши про всі колишні прикросі, тепер були переповнені впевненістю, що їхніх дочок чекає лише:

Блиск і слава.

Кожна з цих дівчат була переконана в тому, що рано чи пізно її мрії стануть реальністю, що одного дня всі визнають її талант, аж поки до її розуміння доходило, що в цій галузі існує лише одне магічне слово:

Зв'язки.

Щойно прибувши до Канна, всі вони рознесли та роздали свої портфоліо та резюме й тепер, напружено дослухаючись, чи не задзвонить їхня мобілка, відвідували всі ті місця та заходи, куди можна було потрапити, намагалися потрапити туди, куди вхід для них був закритий, мріючи про те, що їх запросять на якусь розкішну церемонію, яка триватиме протягом усієї ночі, а може навіть на омріяну червону доріжку, що веде в Палац Конгресів. Але ця остання мрія була майже нездійсненною, настільки нездійсненною, що навіть вони визнавали її нездійсненність, щоб уникнути почуття образи й розчарування, яке могло б зруйнувати радість, яку вони хотіли пережити з приводу будь-якого, хай навіть зовсім маленького успіху.

Зв'язки.

Спершу помилившись кілька разів, вони нарешті зав'язували знайомство, яке давало їм якусь перспективу. Тому вони й були тут. Бо їм таки пощастило вийти на зв'язок, завдяки якому їх викликав на проби режисер із Нової Зеландії. Жодна з них не запитувала, з якою метою її сюди викликано; вони тільки знали, що запізнюватися не можна, бо ніхто не любить марнувати час, а надто люди, які працюють

в індустрії кіно. Якщо хтось і міг похвалитися тим, що має скільки завгодно вільного часу, то це вони, п'ятеро дівчат, що чекали тут, у приймальні, з журналами та мобільними телефонами в руках, гарячково набираючи есемески, щоб з'ясувати, чи не запрошують їх сьогодні ще на якісь заходи, телефонуючи друзям і при цьому не забуваючи сказати, що зараз не можуть приділити їм час, бо мають надзвичайно важливу зустріч із кінопродюсером.

Габріелу мали викликати четвертою. Вона намагалася прочитати щось в очах трьох перших, які виходили із зали, нічого не кажучи, але всі вони були... актрисами. Вони твердою ногою прямували до виходу й спокійним голосом бажали іншим успіху, так ніби хотіли сказати: «Не хвилюйтеся, дівчата, вам уже нема чого втрачати. Роль дісталася мені».

Одна стіна великої кімнати обтягнута чорною тканиною. На підлозі електричні кабелі всіх зразків, лампи, обплетені дротом, де закріплена також якась велика парасоля, а перед нею — рама, обтягнута білою тканиною. Звукове обладнання, монітори, відеокамера. По кутках стоять пляшки з мінеральною водою, металеві валізи, триноги, комп'ютер, лежать, розкидані повсюди, аркуші паперу. На підлозі сидить жінка років тридцяти п'яти в окулярах і гортає її портфоліо.

— Який жах, — каже вона, не дивлячись на неї. — Жах та й годі.

Габріела не знає, що сказати. Можливо, ліпше вдати, ніби вона її не слухає, піти в той куток, де гурт техніків про щось жваво розмовляють, курячи сигарету за сигаретою, або просто зупинитися на місці.

— Нічого гіршого мені не доводилося бачити, — каже жінка.

— Це мій матеріал.

Вона не змогла прикусити язика. То їй треба було пробігти через половину Канна, потім стовбичити майже дві години в приймальні, утішаючи себе мрією, що нарешті її життя кардинально зміниться (хоч із плином часу вона навчилася контролювати ці фантазії і вже не збуджувалася так, як колись), щоб тепер почути такі «славослів'я» на свою адресу!

— Я знаю, — сказала жінка, не відриваючи погляду від фотографій. — Певно, ти заплатила за все це чималу суму. Існують люди, які живуть із того, що виготовляють портфоліо, пишуть творчі

автобіографії, відкривають театральні курси, одне слово, заробляють гроші на марнославстві таких людей, як ти.

— Якщо мій матеріал здається вам жахливим, навіщо ви викликали мене?

— Бо нам якраз і потрібна особа жахлива.

Габріела сміється. Жінка нарешті підводить голову й дивиться на неї згори вниз.

— Мені подобається, як ти вдягнена. Не терплю вульгарних осіб.

Мрія Габріели оживає. Ритм її серця прискорюється. Жінка подає їй аркуш паперу.

— Стань он на ту позначку.

І обернувшись до своєї команди, каже:

— Перекур закінчено! Гасить сигарети й зачинить вікно, щоб знадвору не проникав шум!

«Позначкою» був хрест, зображений на підлозі клейкою жовтою стрічкою. Завдяки цьому можна було не переставляти освітлювальні прилади й не пересувати кінокамеру з місця на місце — актор від початку й до кінця стояв там, де йому було вказано.

— Тут жарко, і я вся пітна. Чи не можна мені піти на кілька хвилин до ванної і принаймні трохи підновити макіяж?

— Можна, звичайно, чом би й ні? Та коли ти повернешся, то часу на звукозапис уже не буде. Нам треба здати цей матеріал до вечора.

Певно, всі дівчата, які сюди заходили, висловлювали це прохання й одержували ту саму відповідь. Ліпше не гаяти час — Габріела дістає із сумочки паперового носовичка й легенько промокає ним обличчя, водночас прямуючи до своєї позначки.

Асистент підходить до камери, тоді як Габріела воює з часом, намагаючись устигнути бодай раз прочитати те, що написано на половинці паперового аркуша.

— Проба номер двадцять п'ять, Габріела Шері, агенція Томсона.

«Двадцять п'ять?»

— Знімаємо, — каже жінка в окулярах.

У кімнаті западає повна тиша.

— «Ні, ні, я не вірю в те, що ти кажеш. Ніхто не спроможний скоїти злочин без причини».

— Почни спочатку. Ти розмовляєш зі своїм коханим.

— «Ні, ні, я не вірю в те, що ти кажеш. Ніхто не спроможний скоїти злочин просто так, без причини».

— Слів «просто так» немає в тексті. Ти вважаєш, що сценарист, який працював багато місяців, не здогадався поставити в цю фразу слова «просто так»? А не прибрав їх тому, що вважав непотрібними, поверховими, зайвими?

Габріела набрала повні груди повітря. Їй нема чого втрачати, крім терпіння. Зараз вона зробить те, що є найприроднішим у світі, вийде звідси, піде на пляж або повернеться до тієї кімнати, яку вони наймають із дівчатами, й трохи поспить. Їй треба трохи відпочити, щоб бути у формі, коли ввечері почнуться коктейлі.

Дивний, солодкий спокій опановує її. Вона раптом почула себе захищеною, відчула, що її люблять, відчула вдячність за те, що живе на світі. Ніхто не примушує її бути тут, терпіти це приниження. Уперше за стільки років вона усвідомила свою силу, про існування якої досі навіть не здогадувалася.

— «Ні, ні, я не вірю в те, що ти кажеш. Ніхто не спроможний скоїти злочин без причини».

— Наступну фразу.

Вона могла б цього й не казати. Габріела все одно збиралася промовити її.

— «Ходімо краще до лікаря. Думаю, тобі потрібна медична допомога».

— «Ні», — заперечила жінка в окулярах, що виконувала роль «коханого».

— «Ну, гаразд. Ми не підемо до лікаря. Прогуляймося трохи, й ти мені розповіси, що сталося. Я тебе кохаю. Якщо більш нікому на світі немає до тебе діла, то мені ти дорогий і потрібний».

Більше на папері нічого немає. Тиша. Якась дивна напруга відчувається в кімнаті.

— Скажи дівчині, яка чекає у приймальні, що вона може йти, — звеліла жінка в окулярах одному з присутніх чоловіків.

Невже це те, про що вона стільки мріяла?

— Пройди ліворуч по пляжу до причалу, що в кінці набережної Круазетт, навпроти Пальмової алеї. Туди за п'ять хвилин до другої підійде човен, який відвезе тебе на зустріч із містером Джібсоном.

Зараз ми надішлемо йому відеофільм, але він завжди воліє особисто познайомитися з людьми, з якими, можливо, працюватиме.

Обличчя Габріели розквітає усмішкою.

— Я сказала «можливо». Це ще не напевне.

Проте усмішка не зникла з обличчя Габріели. Джибсон!

1.19 пополудні

Між інспектором Савуа та лікарем судової медицини лежить на столі з іржостійкої сталі тіло гарної двадцятирічної дівчини, зовсім голе.

— Вона мертва.

— Ви переконані?

Судовий медик підходить до зливальниці, що теж виготовлена з нержавійки. Він стягує гумові рукавички, кидає їх до сміттєвого бака й відкриває кран.

— Абсолютно переконаний. Жодного сліду від наркотика.

— Тоді, що ж сталося? Невже в такої юної дівчини серцевий напад?

У відповідь йому почувся лише дзюркіт води, що витікала з крана.

«Усім їм подавай щось очевидне: наркотики, серцевий напад або щось подібне».

Патологоанатом затримується, миючи руки трохи довше, ніж треба, — певна напруга лише на користь його роботі. Він протирає руки спиртом і вкидає до сміттєвого бака матеріал, використаний під час розтину. Потім обертається і просить інспектора, щоб той пильно оглянув тіло дівчини з голови до ніг.

— Зробіть це дуже детально, без будь-якої сором'язливості. Увага до деталей має бути однією з найхарактерніших ознак вашої професії.

Савуа уважно оглядає труп. У якусь мить він уже наготувався підняти одну з рук, але судовий лікар перешкоджає йому зробити це.

— Нема потреби доторкатися до неї.

Погляд Савуа ковзає по голому тілу дівчини. На цю мить він уже знає досить про неї — Олівія Мартінш, дочка батьків-португальців, мала коханця, хлопця без певної професії, що живе в Канні нічним життям, нині його вже допитують в іншому місці. Суддя дав санкцію на обшук у його помешканні, і там було знайдено кілька ампул із тетрагідроканабінолом, головною галюциногенною складовою марихуани, речовиною, яку можна ковтати розчиненою в сезамовій олії і яка не має запаху, проте дає набагато сильніший наркотичний ефект, аніж усмокування з димом. Знайшли там також шість пакетиків

— по одному граму кокаїну в кожному. Знайшли плями крові на простирадлі, яке тепер відіслали в лабораторію. Щонайбільше той хлопець був дрібним наркодилером. Поліція його знала, раз чи двічі він уже відсидів у в'язниці, проте схильності до фізичного насильства за ним досі не помічали. Олівія була дуже гарна, навіть після смерті. Густі вії, дитяче обличчя, тугі груди...

«Я не повинен звертати на це увагу. Я ж професіонал».

— Не бачу анічогісінько.

Лікар судової медицини посміхається — і Савуа відчуває легке роздратування, побачивши його гонористий вираз. Він показує на крихітну майже невидиму плямку світло-рожевого кольору між лівим плечем і шиєю дівчини.

Потім показує на ще одну схожу плямку, з правого боку грудей, між двома ребрами.

— Застосовуючи спеціальну термінологію, я сказав би, що мала місце обструкція яремної вени та сонної артерії з одночасним і однаковим за своєю силою натисканням на певний нервовий вузол, причому це було зроблено з такою точністю, що спричинило повний параліч верхньої частини тіла... Савуа промовчав. Патологоанатом розуміє, що зараз не час демонструвати свою ерудицію, ситуація надто серйозна. Йому, як завжди, стає шкода самого себе: він щодня зустрічається зі смертю, живе в оточенні мерців та похмурих поліціантів, його діти нікому не розповідають, де працює їхній батько, і йому самому нема чого розповісти в гостях або під час вечері, бо ніхто не любить розмов, від яких «віє смертю». Не раз він уже запитував в себе, чи не помилився у виборі фаху.

— Одне слово, її задушено.

Савуа й далі зберігав мовчанку. Його мозок працював на повну швидкість: людину задушили на Круазетт, посеред білого дня? Батьки розповіли, що дівчина вийшла на центральну вулицю з товаром на продаж, нелегально, бо ці вуличні торговці не платять податки уряду, а тому торгувати їм заборонено.

«Але це не стосується суті справи».

— Проте, — провадить лікар судової медицини, — є дещо незрозуміле в усьому цьому. Після того як людину задушуть за нормальних обставин, сліди залишаються на обох плечах — ви тільки уявіть собі класичну сцену, коли жертву хапають пальцями за горло, а

вона намагається випрочатись. Проте в нашому випадку вбивця однією рукою, а точніше кажучи, одним пальцем перепинив потік крові на його шляху до мозку, тоді як другим пальцем блокував нерви, паралізувавши тіло й зробивши його неспроможним пручатися. Це вимагає великої майстерності й досконалого знання будови людського організму.

— А може, її вбили десь-інде й потім перетягли на лаву, на якій ми її знайшли?

— У такому разі на тілі залишилися б сліди від перетягування, якісь подряпини або що. Саме це я передусім і перевірів, виходячи з припущення, що її вбила одна особа. Не знайшовши нічого, я став шукати сліди від пальців на руках і ногах, а її могли б перенести за руки й ноги, якби злочинців було кілька. Знову нічого. Крім того, не вдаючись у надто технічні деталі, скажу, що у хвилину смерті з людиною відбуваються ще деякі речі, що залишають сліди. Краплі сечі, наприклад...

— То який же ваш остаточний висновок?

— Що вона померла там, де її знайшли. Що, судячи з тих слідів, які залишили пальці, злочин скоїла тільки одна людина. Що жертва знала злочинця, бо ніхто не бачив, щоб вона намагалася втекти. Що він сидів ліворуч від неї. Що це був хтось добре натренований у застосуванні спеціальних прийомів, які дозволяють убивати голими руками.

Савуа дякує йому кивком і швидко прямує до виходу. На ходу він телефонує до відділка, де допитують коханця вбитої.

— Забудьте історію про застосування наркотика, — каже він. — У ваших руках убивця. Спробуйте витягти з нього все, що йому відомо про мистецтво бою голими руками. Я їду прямо до вас.

— Ні, — сказав йому голос на протилежному кінці лінії. — Їдь до лікарні. Схоже, ми маємо ще одну проблему.

1.28 дня

Чайка літала над пляжем затоки і раптом побачила внизу мишу. Вона спустилася з неба й запитала в малого гризуна:

— А де твої крила?

Кожна тварина розмовляє своєю мовою, і миша не зрозуміла, про що її запитує чайка; але вона звернула увагу на те, що істота, яка сидить перед нею, має дві дивні й великі штуковини, що стримлять із її тіла.

«Певно, у неї якась хвороба», — подумала миша.

Чайка помітила, що миша невідривно дивиться на її крила:

— Бідолашна. Певно, на неї напали страховиська, які зробили її глухою й відірвали їй крила.

Пожалівши бідолашне звірятко, вона підчепила його дзьобом і понесла у височінь. «Нехай принаймні втихне його туга за рідним небом», — подумала вона. Потім, після того як вони довго літали, вона з великою обережністю опустила мишу на землю.

Протягом кількох місяців миша почувалася найнещаснішим створінням на землі. Адже вона пізнала небо, пізнала височінь, пізнала світ прекрасний і широкий.

Але з плином часу вона знову звикла до свого мишачого існування й дійшла висновку, що чудо, яке сталося в її житті, було лише сном.

Таку історію розповідали йому в дитинстві. Але в цю мить він і сам у небі: може бачити згори неозору бірюзову широчінь моря, розкішні яхти, людей, що здаються там, унизу, мурахами, натягнуті на пляжі тенти, пагорби, а ліворуч — обрій, за яким лежить Африка з усіма її проблемами.

Земля швидко наближається. «Завжди, коли є змога, треба дивитися на людей згори, — подумав він. — Лише тоді ми зможемо оцінити їхній справжній вимір і зрозуміти, які вони малі».

Єва здається змученою або роздратованою. Хамід ніколи точно не знає, що відбувається в голові дружини, хоч вони й живуть разом уже більш як два роки. Хоч Канн — це справжнє випробування для них усіх, він не може покинути місто раніше від запланованого терміну; Єва повинна вже звикнути, що життя її теперішнього чоловіка мало відрізняється від життя колишнього — вечірки, на яких він неодмінно має бути присутній, заходи, що їх він повинен організовувати, постійні переїзди та перельоти з країни в країну, нові мови, нові континенти.

«Чи вона завжди так поводитися, чи причина в тому, що вона вже не кохає мене, як раніше?»

Та ліпше про це не думати. Будь ласка, зосередься на інших своїх проблемах.

Гуркіт мотора дозволяє розмовляти лише через спеціальний переговорний пристрій. Але Єва навіть не взяла навушники з приладдям до них мікрофоном, що були закріплені на підставці збоку від її сидіння. Навіть якби він у цей момент попросив, щоб вона взяла їх і щоб він міг сказати їй у тисячний раз, що в його житті немає жінки, важливішої і дорожчої, ніж вона, що він зробить усе можливе, аби вона провела чудовий тиждень на своєму першому кінофестивалі. Система переговорів на борту була змонтована так, що пілот чув усі розмови, а Єва терпіти не може, коли хтось говорить про свої почуття прилюдно.

Скляна крапля, в якій вони тепер сидять, скоро опуститься на пірс. Вони вже бачать величезний білий лімузин марки «майбах», найдорожчої і найрозкішнішої моделі концерну «МерседесБенц». Незабаром вони вже сидітимуть у його салоні, де лунає заспокійлива музика, а якщо натиснути кнопку, то висунеться поличка бару з охолодженим шампанським і найкращою у світі мінеральною водою.

Він подивився на свого платинового годинника, сертифіковану копію однієї з перших моделей, виготовлених на маленькій фабриці в місті Шафгаузен. На відміну від жінок, спроможних витратити цілий статок на діаманти, годинник — єдина дорогоцінність, дозволена чоловікові з добрим смаком, і лише справжні знавці спроможні зрозуміти високу цінність цієї моделі, що рідко з'являється в рекламі журналівокс.

Зрештою, саме в цьому полягає справжня вишуканість: знати, що ти є найкращим, хоча інші про таке ніколи не чули. І робити тільки найкраще, навіть у тому випадку, коли інші приділяють свій головний час тому, щоб критикувати твою роботу.

Була майже друга година дня, і йому треба було поговорити зі своїм дилером у Нью-Йорку до того, як відкриється біржа. Як тільки вони сядуть, він туди зателефонує — тільки зателефонує, щоб дати інструкції на сьогоднішній день. Він не дуже любляв заробляти гроші в «казино» — так він називав свої інвестиції, — проте мусив удавати, що пильно стежить за тим, що роблять його фінансові управителі та брокери. Вони були під протекцією та постійним спостереженням самого шейха, проте й для нього було важливо показувати, що він завжди в курсі того, що там відбувається. Він зробить два телефонні дзвінки, проте не даватиме жодних інструкцій, які акції продавати, а які купувати. Бо вся його енергія спрямована на інше: сьогодні ввечері принаймні дві актриси — одна знаменита й друга зовсім невідома — вийдуть на червоний килим у сукнях його марки. Звісно, він має асистентів, які можуть узяти всі турботи на себе, проте йому подобається до всього докладати руки самому, хай навіть лише для того, аби постійно нагадувати собі про те, що кожна дрібничка важлива, що він не втратив контакту з тією основою, на якій побудував свою імперію. А поза цим він має намір проводити якомога більше свого часу тут, у Франції, з Євою, знайомлячи її з цікавими людьми, гуляючи з нею по пляжу, вони також обідатимуть удвох у тому або в тому нікому не відомому ресторанчику в навколишніх містечках, ходитимуть, узявшись за руки по виноградниках — он-де вони видніють унизу на обрії. Він завжди вважав себе неспроможним відчувати пристрасть до чогось іншого, крім своєї праці, хоч у списку своїх перемог міг нарахувати чимало жінок, що були жаданими для всіх. Та коли в його житті з'явилася Єва, він почув себе зовсім іншим чоловіком: вони вже два роки разом, а його кохання стає з кожним днем дедалі міцнішим і дедалі палкішим.

Він перебуває в полоні пристрасті.

Він Хамід Хусейн, один з найуспішніших модельєрів планети, він — обличчя величезної міжнародної корпорації, що спеціалізується на розкоші й гламурі. Він, який воював проти всього і проти всіх, зумів подолати упередження проти чоловіка, що прийшов із Близького Сходу

й має іншу релігію, він — який зміг застосувати стародавню мудрість свого племені для того, щоб вижити, вивчитися й піднятися на вершину. Проте, всупереч загальним уявленням про нього, він походить не з багатой родини, яка купається в нафті. Його батько був торговець тканинами, який одного дня потрапив у ласку до шейха лише з тієї простої причини, що відмовився підкоритись його наказу.

Коли йому доводилося сумніватися перед тим, як ухвалити те або те рішення, він любляв згадувати приклад зі своєї молодості, який подав йому батько: казати «ні» можновладцям, навіть коли така поведінка наражає тебе на великий ризик. Здебільшого цей спогад допомагав йому зробити правильний вибір. А в тій невеликій кількості випадків, коли він робив хибний крок, наслідки були не такими тяжкими, яких можна було б сподіватися.

Його батько... Він так і не побачив, яких висот досяг його син. Той самий батько, який, коли шейх почав скуповувати землі в тому закутні пустелі, щоб побудувати там одне з найсучасніших міст у світі, знайшов у собі мужність сказати одному з посланців тамтешнього володаря:

— Ні, свою землю я не продам. Моя родина живе тут уже сотні років. Тут поховані наші мерці. Тут ми навчилися переживати лихоліття й відбиватися від загарбників. Я не можу продати те місце, яким Бог доручив нам опікуватися на цьому світі.

Та історія оживає в пам'яті Хусейна Хаміда.

Посланці шейха стали підвищувати ціну. Нічого не домогшись, вони розлютились і стали шукати способу прогнати того чоловіка з тієї землі. Шейх почав виявляти нетерпіння — він хотів негайно почати здійснювати свій проект, бо плани в нього були великі, ціна на нафту постійно зростала на міжнародному ринку, гроші треба було використати, перш ніж її запаси вичерпаються й він утратить можливість створити інфраструктуру, яка була б привабливою для іноземних капіталовкладень.

Але старий Хусейн відмовлявся продати свою власність, хоч би які гроші йому пропонували за неї. Й одного дня шейх вирішив особисто прийти до нього й поговорити з ним.

— Я готовий виконати будь-яке твоє прохання, — сказав він торговцю тканинами.

— У такому разі допоможи здобути освіту моєму синові. Йому вже шістнадцять років, і тут для нього нема ніякої перспективи.

— А ти натомість продаси мені твій дім.

Запанувала тривала мовчанка, а тоді Хамід почув, як його батько, дивлячись у вічі шейхові, сказав йому те, чого він ніяк не сподівався від нього почути.

— Давати освіту підданам — ваш обов'язок, володарю. І я не можу поміняти майбутнє своєї родини на її минуле.

Хамід пам'ятає вираз глибокого смутку, який був в очах його батька, коли той провадив:

— Але якщо мій син одержить свій шанс у житті, я прийму твою пропозицію.

Шейх пішов, нічого йому не сказавши. Наступного дня він попросив, щоб торговець прислав сина, бо він хоче поговорити з ним. Хамід зустрівся з шейхом у палаці, збудованому неподалік від старого порту, після того як пройшов перекритими вулицями, де відбувалося грандіозне будівництво, стриміли велетенські крани, працювали люди, були знесені цілі квартали.

Правитель відразу перейшов до суті:

— Ти знаєш, що я хочу купити дім твого батька. У нашій землі залишається дуже мало нафти, й доки вона цілком не вичерпалася в наших свердловинах, ми повинні звільнитися від цієї залежності й знайти інші шляхи для свого розвитку. Ми доведемо світові, що спроможні продавати не тільки свою нафту, а й свої послуги. Але для того, щоб зробити перші кроки, нам слід здійснити деякі надзвичайно важливі реформи, наприклад збудувати сучасний аеропорт. Нам потрібні землі, щоб іноземці могли поставити на них свої будівлі, — мої мрії праведні, а мої наміри добрі. Нам будуть потрібні фахівці, обізнані в галузі фінансів. Ти чув, про що ми розмовляли з твоїм батьком?

Хамід намагався приховати свій страх; у кабінеті шейха були присутні ще з десяток осіб, які чули їхню розмову. Але у своєму серці він уже підготував відповідь на кожне запитання, яке могли поставити йому.

— Чого ти хотів би навчитися?

— Я хотів би стати кравцем високої моди.

Люди в кабінеті шейха презирнулися. Мабуть, вони не зовсім зрозуміли, чого він хоче.

— Я хочу навчитися шити одяг, який би відповідав усім вимогам сучасної моди. Велику частину тих тканин, якими торгує мій батько, купують іноземці, й вони потім перепродують їх у сто разів дорожче, коли шиють із них модний одяг. Я переконаний, що такий одяг ми зможемо шити й тут. Я також переконаний у тому, що саме мода допоможе нам здолати ті упередження, які проти нас має світ. Коли люди побачать, що ми вдягаємося не як варвари, вони почнуть ставитися до нас набагато краще.

Цього разу серед придворних шейха почувся гомін. Він говорить про одяг? Це проблема європейців, яких набагато більше цікавить зовнішній вигляд людини, аніж її внутрішній світ.

— Крім того, я думаю, що мій батько муситиме заплатити за моє навчання надто високу ціну. Я хочу, щоб він і далі жив у своєму домі. Я працював би з тими тканинами, які в нього є, і якщо Аллах милосердний мені допоможе, я здійснию свою мрію. Тож, як і Ваша Високість, я знаю, чого хочу домогтися. Приголомшені придворні слухали, як зелений юнак кидає виклик великому володареві й відмовляється виконати бажання власного батька. Проте шейх лише усміхнувся й запитав:

— А де навчають шити одяг найвищої моди?

— У Франції. В Італії. У великих майстрів. Цього навчають також у кількох університетах, але ніщо не може замінити практичного досвіду. Справа це нелегка, але я зможу опанувати її, якщо Аллах мені допоможе.

Шейх попросив Хаміда знову прийти до нього під кінець дня. Хамід прогулявся в порту, потім навідався на базар, де довго милувався розмаїттям тканин, кольорами та гаптуванням, — він дуже любив туди приходити. Він уявив собі, що все це незабаром зникне, і йому стало сумно на думку про те, що буде втрачена велика частка минулого і традицій його народу. Та хіба можливо зупинити прогрес? Чи розумно перешкоджати розвитку нації? Пригадалися йому багато безсонних ночей, коли він малював при світлі свічки, намагаючись відтворити ті моделі одягу, якими користувалися бедуїни, боячись, що навіть традиційне вбрання кочових племен загине перед наступом іноземних кранів, механізмів та інвестицій. У призначений час він

повернувся до палацу. Тепер шейха оточував ще більший натовп царедворців.

— Я ухвалив два рішення, — сказав шейх. — По-перше, протягом року я оплачуватиму витрати на твою освіту. Я думаю, ми матимемо досить хлопців, які цікавляться фінансами, але ніхто досі не приходив до мене й не казав, що він хоче навчатися шити модний одяг. Мені це здається пустою примхою, але мені також не раз дорікали, що мої мрії та плани — то пуста примха, а проте я досяг того, що досяг. Тож я вчинив би нерозумно, якби знехтував власний приклад.

Але ніхто з моїх радників та помічників ніколи не мав контактів із тими людьми, про яких ти говориш. Тому ці контакти доведеться налагоджувати тобі самому, а я даватиму тобі невелике місячне утримання, щоб тобі там не довелося жебрати. Проте ти повинен повернутися звідти переможцем; ти презентуватимеш там нашу країну, й ти повинен навчити тих людей шанувати нашу культуру. Але перш ніж туди поїхати, тобі доведеться вивчити тамтешні мови. Які мови можуть там тобі знадобитися?

— Англійська, французька, італійська. Я дуже вдячний вам за вашу великодушність, але бажання мого батька...

Шейх підняв руку, наказуючи йому замовкнути.

— А моє друге рішення буде таким. Будинок твого батька залишиться там, де він є. Я це бачу так, що він буде оточений хмарочосами, сонячне світло не досягатиме його вікон, і зрештою твоєму батькові доведеться змінити місце свого проживання. Але його дім залишиться там назавжди. У майбутньому, згадуючи про мене, люди казатимуть: «Він був великий, бо змінив свою країну. І він був справедливий, бо з пошаною поставився до бажання простого торговця тканинами».

Вертоліт сідає в самому кінці пірса, і спогади відступають. Хамід виходить першим і подає руку Єві. Йому приємно доторкнутися до її шкіри, й він із гордістю дивиться на русяву жінку в білому одязі, охоплену німбом сонячного проміння, яка тримає в другій руці прегарний капелюшок світлобежевого кольору. Вони йдуть між рядами яхт, причалених по обидва боки від пірса, у напрямку автомобіля, водій якого вже тримає для них дверці відчиненими.

Хамід міцніше стискає руку Єви й шепоче їй на вухо:

— Сподіваюся, тобі сподобався обід. Ми були у знаменитих колекціонерів мистецтва. Ти рада, що вони надали в наше розпорядження вертоліт?

— Звісно, рада.

Хоч насправді Єва хотіла б сказати: «Він мені дуже не сподобався. І крім того, мені стало дуже страшно. Я одержала послання на свій мобільний телефон, і я знаю, від кого воно, хоч номер і не змогла визначити».

Вони заходять у салон величезного лімузіна, розрахованого лише на двох осіб. Решта — порожнє місце. Кондиціоноване повітря створює ідеальну температуру, музика чудово відповідає моменту, жоден звук із-зовні не проникає в салон, обладнаний досконалою звукоізоляцією. Хамід сідає в комфортабельне шкіряне крісло, простягає руку до бару, запитує, чи Єва не хоче пригубити трохи охолодженого до нуля шампанського. Ні, вона вип'є лише мінеральної води.

— Я бачив твого колишнього чоловіка вчора в барі готелю, перед тим як ми поїхали вечеряти.

— Ти помилився. Йому немає чого робити в Канні.

Хоч їй хотілося б сказати йому: «Мабуть, то й справді був він, адже я одержала від нього послання по телефону. Нам ліпше сісти в перший же літак і покинути Канн».

— Я не міг помилитися.

Хамід бачить, що його дружина не має охоти продовжувати цю розмову. Він звик шанувати бажання людей розмовляти чи не розмовляти, а надто якщо це жінка, яку він кохає, і він примушує себе думати про щось інше.

Просить пробачення й телефонує своєму дилерові в Нью-Йорк. Терпляче вислуховує дві або три фрази, які той каже, але делікатно уриває його, коли він починає розповідати про тенденції ринку. Уся розмова забирає в нього не більш як дві хвилини.

Потім телефонує кінорежисерові, якого обрав для постановки свого першого фільму. Той їде на яхту, де має зустрітися з акторомзіркою, — атож, актрису дібрали, й вона з'явиться туди на другу годину дня.

Він знову обертається до Єви; але в неї вочевидь нема бажання розмовляти, її погляд блукає десь далеко, бездумно ковзаючи по

всьому, що мерехтить за шибками лімузина. Можливо, її турбує думка, що в готелі вона матиме обмаль часу на те, щоб швиденько перевдягтися і їхати на мало значущий показ не дуже відомої бельгійської модельєрші. Хамід хоче на власні очі побачити африканську модель на ім'я Жасмина, котра, на думку його асистентів, має обличчя, що ідеально пасує до його наступної колекції.

Він хоче з'ясувати, як дівчина витримає величезну напругу подій Каннського кінофестивалю. Якщо все складеться успішно, то вона стане однією з головних зірок на Тижні Високої Моди, що відбудеться в жовтні в Парижі.

Єва не відриває погляду від вікна, але не бачить анічогісінько з того, що за ним пропливає. Вона дуже добре знає чоловіка, який сидить поруч, — елегантно вдягненого, з витонченими манерами, завжди готового до творчості й боротьби. Вона знає також, що він жадає її так, як жоден чоловік ніколи не жадав жінку, за винятком того, якого вона покинула. Вона знає, що може довіритися йому цілком, хоч він і оточений найгарнішими жінками планети. Знає, що він чесний, працелюбний, відважний і подолав чимало труднощів і перешкод, перш ніж опинитися на сидінні цього розкішного лімузина й мати змогу запропонувати їй ковток чудового, охолодженого до нуля шампанського або кришталевий келих із її улюбленою мінеральною водою.

Він майже всесильний і спроможний захистити її від будь-якої небезпеки, крім однієї, найгрізнішої.

З боку її колишнього чоловіка.

Вона не хоче будити підозру й діставати свій мобільний телефон, щоб перечитати послання, яке щойно їй надійшло; тим більше, вона вже знає його напам'ять.

«Задля тебе, Катюшо, я знищив світ».

Вона не зрозуміла, про що йдеться. Але тільки один чоловік на всій поверхні земної кулі міг назвати її цим ім'ям. Вона навчилася кохати Хаміда, хоч і тепер терпіти не може того життя, яким їй доводиться з ним жити, святкові заходи, що їх треба постійно відвідувати, його друзів, із якими треба спілкуватися. Вона не певна, що вже звикла так жити, є хвилини, коли вона западає в глибоку депресію, їй навіть хочеться накласти на себе руки. Вона знає тільки

те, що він став для неї порятунком у хвилину, коли вона вважала, що навіки загинула, неспроможна вирватися з пастки свого шлюбу.

Багато років тому вона закохалася в янгола. За плечима в нього було тяжке дитинство, служба в Радянській армії та безглузда війна в Афганістані, звідки він повернувся в країну, що вже почала розпадатися, але навіть за тих обставин зумів подолати всі труднощі. Працював тяжко, переживав хвилини неймовірної напруги, коли йому доводилося позичати гроші в дуже темних і небезпечних людей, потім не спав ночами, міркуючи, як віддати цю позику, терпів, не ремствуєючи, корупцію, якою була безнадійна заражена система, в якій йому доводилося жити й працювати, адже для того щоб налагодити виробництво, яке мало поліпшити життя його народу, доводилося давати великі хабарі чиновникам, у чий владі було дати чи не дати йому ліцензію. Він був ідеалістом і був палко в неї закоханий. Удень він умів зберегти своє лідерство й домагатися цілковитого послуху, адже життя, а надто служба в армії, навчили його розуміти систему, побудовану на принципах суспільної ієрархії. А вночі обіймав її й просив у неї на грудях захисту й допомоги, просив її помолитися за те, щоб у нього все було добре, щоб він успішно подолав перешкоди, які щодня виникали на його шляху.

Єва гладила його по голові й обіцяла йому, що все буде добре, адже він чоловік порядний, а Бог завжди винагороджує праведних.

І потроху труднощі почали відступати, і з'явилися перші успіхи. Невеличка справа, гроші на яку йому доводилося буквально канючити, почала розростатися, бо Ігор був одним із небагатьох, хто наважився інвестувати гроші в бізнес, що здавався безнадійним у країні з такими занедбаними комунікаціями. Але змінився уряд, і корупція стала меншою. Гроші стали надходити — спочатку повільно, а потім у великих, у неймовірно великих кількостях. Але навіть тоді Ігор із Євою не забували про труднощі, через які їм довелося пройти, і намагалися не марнувати жодної копійки; вони давали щедрі пожертви на добродійну діяльність, пітримували ветеранські організації, жили скромно, мріючи про той день, коли зможуть усе покинути й оселитися удвох десь на краю світу. Коли це станеться, вони забудуть про те, що їм доводилося жити і спілкуватися з людьми, позбавленими честі й совісті. Вони тепер проводили більшу частину свого часу в аеропортах, літаках і готелях, працювали по вісімнадцять годин на

добу й протягом років не могли викроїти для себе один місяць спільного відпочинку. Але обоє плакали одну й ту саму мрію: настане хвилинка, коли шалений ритм життя перейде для них у сферу далеких спогадів. І ті шрами, які вони набули в цей період, перетворяться на медалі, що ними їх нагороджено за боротьбу в ім'я спільної віри та спільних мрій. Адже людина зрештою — тоді вони в це ще вірили — народилася для того, щоб кохати й жити з тим або тією, кого вона кохає.

А їхня справа тим часом усе більше розкручувалася. Тепер вони вже не канючили контракти — ті з'являлися ніби самі собою. Дуже впливовий діловий журнал опублікував інтерв'ю з Ігорем, надрукувавши на обкладинці його фотографію, і стали надходити запрошення на всілякі вчистості та презентації. Повсюди їх приймали з таким шиком, ніби йшлося про коронованих осіб, а грошей надходило все більше й більше. Треба було пристосовуватися до життя за нових обставин: вони купили великий будинок у Москві, обладнали його з усім можливим комфортом. Давні компаньйони її чоловіка — які на початку їхньої діяльності позичали їм гроші під шалені відсотки і яким вони сплатили ці борги до останньої копійки — один за одним опинялися у в'язниці з причин, про які Єва нічого не знала й не хотіла знати. Незабаром в Ігоря з'явилася особиста охорона; спочатку лише двоє, ветерани й друзі, з якими він служив в Афганістані. А далі їх ставало все більше, мірою того як невеличка фірма перетворювалася на велетенську мультинаціональну компанію, що відкрила свої філії в багатьох країнах, присутня в сімох часових поясах, з дедалі більшими та дедалі розмаїтішими інвестиціями.

Єва тепер бавила свої дні у крамницях та розпивала чаї з подругами, де розмови завжди відбувалися на одну й ту саму тему. А Ігорю цього було мало.

Ігор прагнув до більшого, й у цьому не було нічого дивного. Адже він досяг того, чого вже досяг, завдяки своїм амбіціям та невтомній працелюбності. А коли вона запитувала в нього, чи не досягли вони вже всього, до чого прагнули, й чи не настав той час, коли вони нарешті можуть відійти від справ і здійснити свою давню мрію — жити лише задля тієї любові, яку вони почувають одне до одного, він просив її дати йому ще трохи часу. Ось тоді він і почав пити. Якось уночі, коли вони повернулися додому після тривалої вечери з друзями,

щедро политої горілкою та вином, її нерви не витримали й вона влаштувала йому бурхливу сцену. Сказала, що більше не хоче жити таким пустим життям, що повинна чимось зайнятися, бо інакше схибнеться.

Ігор запитав, чи вона не задоволена тим, що має.

— Я задоволена. Але вся проблема саме в цьому: я задоволена, а ти — ні. Й ніколи не будеш. Боячись утратити те, що вже здобув, ти ніколи не зможеш вийти з битви, в якій уже здобув перемогу. І зрештою в ній загинеш. Але спочатку зруйнуєш наш шлюб і моє кохання.

То вже не вперше вона розмовляла з чоловіком у такому тоні; вона завжди була щирою в цих розмовах, але того разу її опанувало відчуття, що вона дійшла до своєї межі. Вона більше не може ходити по крамницях, вона зненавиділа чаювання, зненавиділа телевізійні програми, якими намагалася вбити нудьгу, коли чекала його повернення з роботи.

— Не кажи такого. Не кажи, що я намагаюся вбити наше кохання. Обіцяю тобі, незабаром ми залишимо все позаду, май трохи терпіння. Можливо, тобі й справді пора чимось зайнятися, бо, схоже, я перетворив твоє життя на справжнє пекло.

Нарешті він зрозумів.

— Що ти хотіла б робити?

Так, можливо, саме в цьому для неї вихід.

— Я завжди мріяла працювати в галузі моди.

Чоловік негайно задовольнив її бажання. Через тиждень він передав їй ключі від ательє в одній з найкращих торговельних галерей Москви. Єва була сповнена ентузіазму — її життя тепер набувало іншого змісту, довгі дні та ночі чекання закінчаться для неї назавжди. Ігор не поскупився і вклав у її справу стільки грошей, скільки знадобилося для того, щоб вона домоглася заслуженого успіху.

Банкети та вечірки, на яких раніше вона почувалася небажаною гостею, тепер набули для неї нового інтересу; завдяки своїм контактам вона вже через два роки перетворила свій заклад на найпопулярніше ательє високої моди в Москві. Тоді вона вирішила розраховатися з чоловіком, і хоч у них був спільний рахунок і він ніколи не вимагав із неї тих грошей, які витрачав на її справу, наполягла на тому, щоб сплатити йому свій борг. Вона почала подорожувати сама-одна в

пошуках ексклюзивних моделей та марок одягу. Найняла собі працівників, навчилася бухгалтерії, перетворилася — на власний превеликий подив — у досконалу бізнес-леді.

Ігор навчив її всього. Ігор був для неї прикладом, великим зразком, який вона в усьому наслідувала.

І саме тоді, коли все начебто було так добре, коли життя наповнилося для неї новим змістом, вона стала помічати дивні темні плями на осяйному лику янгола, що освітлював її дорогу.

Провівши кінець тижня в рибальському селі на березі озера Байкал, вони сиділи в одному з іркутських ресторанів. На той час компанія придбала у власне розпорядження два літаки й вертоліт, тож на вихідні вони могли мандрувати як завгодно далеко, а в понеділок повертатися до Москви та до своїх справ. Ні Ігор, ні Єва не нарікали на те, що все менше й менше часу стали проводити разом, хоч і було очевидно, що тривалі роки боротьби залишили на них свої позначки.

Та навіть за таких обставин вони твердо вірили в те, що їхнє кохання сильніше за все й, поки вони разом, їм нічого не загрожує.

Коли вони вечеряли при світлі свічок, до ресторану увійшов жебрак, що був явно напідпитку, й сів за їхній стіл із явним бажанням погомоніти, урвавши ті блаженні хвилини, коли їм випала така короткочасна нагода побути вдвох далеко від московської біганини. Через якусь хвилину підійшов хазяїн ресторану з очевидним наміром виставити непроханого гостя геть, але Ігор зупинив його і сказав, що сам залагодить справу. Жебрак розвеселився, він схопив зі стола пляшку горілки, перекинув її прямо з шийки і став запитувати: «Хто ви такі? Звідки у вас стільки грошей, коли всі так бідують?», потім заходився лаяти життя та уряд. Ігор слухав його протягом кількох хвилин. Потім попросив у неї пробачення, взяв непроханого співрозмовника за руку й вивів його надвір — ресторан виходив на вулицю, яка навіть не була ані заасфальтована, ані забрукована. Там несли варту двоє його охоронців. Єва бачила крізь вікно, що чоловік обмінювався з ними кількома словами, певно, попросив їх не спускати з очей дружину й повів волоцюгу в темний завулок. Він повернувся через кілька хвилин, радісний та усміхнений.

— Більше він нікого не потурбує, — сказав.

Єва звернула увагу на те, що очі його змінилися. Вони іскрилися бурхливою радістю, і ця радість здавалася навіть більшою за ту, яка

наповнювала їх протягом двох днів, що їх вони провели разом.

— Що ти йому зробив?

Та Ігор не відповів, замовивши ще горілки. Вони пили до кінця вечора — він усміхався й був дуже веселий, а вона все сушила собі голову, намагаючись угадати, що він зробив із тим жебраком: мабуть, дав тому чоловікові грошей, щоб допомогти йому вибратися зі злиднів, адже він завжди виявляв співчуття до тих, кому в житті не пощастило. Коли вони повернулися у свій номер-люкс, він їй розповів:

— Я навчився цього ще юнаком, коли брав участь у несправедливій війні за ті ідеали, у які не вірив. Завжди можна рішуче покласти край злидням.

Ні, Ігор не може бути тут, Хамід, певно, все ж таки помилився. Адже він бачив його лише один раз, у вестибюлі будинку, в якому вони жили в Лондоні, коли Ігор роздобув їхню адресу й прийшов умовляти Єву, щоб вона повернулася. Хамід відчинив йому двері, але не впустив його в дім, пригрозивши викликати поліцію. Протягом цілого тижня вона тоді відмовлялася вийти з дому, посилаючись на головний біль, але знаючи, що її Янгол Світла тепер перетворився на Абсолютне Зло. Вона відкриває кришку мобілки. Знову читає послання.

Катюша. Лише одна людина у світі могла її так назвати. Людина, що живе в її минулому й тероризуватиме її теперішнє протягом решти її життя, попри те що вона має всі підстави вважати себе захищеною, далекою, попри те що вона живе у світі, куди він не має доступу.

Це та сама людина, той самий чоловік, який тоді, коли вони повернулися з Іркутська, неначе скинув з себе величезний тягар — почав набагато більше розповідати їй про тіні, що населяли його душу.

«Нікому, абсолютно нікому не дозволено вторгтися в наші з тобою інтимні стосунки. Ми надто багато присвятили часу тому, щоб створити суспільство справедливіше та гуманніше. І той, хто не шануватиме нашу свободу, буде усунутий і то в такий спосіб, щоб він ніколи більш не думав повертатися».

Єва боялася запитати його, що означають слова «і то в такий спосіб». Вона думала, що знає свого чоловіка, але тепер у неї іноді виникало враження, що в ньому починає прокидатися внутрішній вулкан, від якого з гуркотом розходяться хвилі, дедалі вищі й дедалі потужніші. Їй пригадалися давні нічні розмови з молодим хлопцем, який розповів їй, що він мусив захищати своє життя в Афганістані, а

тому йому доводилося вбивати людей. Вона ніколи не бачила в його очах ані каяття, ані жалю з цієї причини.

«Я вижив — і це головне. Моє життя могло закінчитися одного сонячного вечора або рановранці між засніженими горами, або вночі, коли ми грали в карти у своєму похідному наметі, переконані, що ситуація в нас під контролем. І якби я помер, це анітрохи не змінило б обличчя світу. Тільки додалася б іще одна одиниця у списку втрат, а моїй родині вручили б ще одну медаль.

Але Бог мені допоміг — я завжди встигав відреагувати вчасно. І за те, що я витримав найтяжчі випробування, які тільки можуть бути в житті чоловіка, доля обдарувала мене двома найважливішими в житті речами: успіхом у роботі й жінкою, яку я кохаю».

Але одне діло вчасно відреагувати, щоб урятувати собі життя, й зовсім інше «усунути в такий спосіб, щоб він уже ніколи не міг повернутися», бідолашного пияка, який перебив їм вечерю і якого хазяїн ресторану міг би просто виставити за двері. Ця історія не виходила у неї з голови; вона тепер дуже рано вирушала до свого ательє, а коли поверталася додому, то сідала за комп'ютер. Вона хотіла уникнути необхідності поставити запитання, що крутилося в неї на язиці. Їй щастило стримувати себе протягом кількох місяців, що були заповнені звичними для них повсякденними подіями: подорожами, ярмарками, вечірками, зустрічами, добродійними аукціонами. Вона навіть стала думати, що хибно витлумачила слова, почуті від чоловіка в Іркутську, й винуватила себе за те, що була такою поверховою у своїх судженнях.

З плином часу це запитання втратило для неї свою гостроту, але тільки до того дня, коли їх було запрошено в один із найшикарніших ресторанів Мілана, де відбулася офіційна вечеря, що потім перейшла в благодійний аукціон. Вони приїхали до того міста з різних причин: він, щоб уточнити деталі свого контракту з однією італійською фірмою, вона — на Тиждень Моди, де сподівалася зробити деякі закупівлі для свого московського ательє.

І те, що раніше відбулося в сибірській глушині, тепер повторилося в одному з найвитонченіших у світі міст. Цього разу один із їхніх друзів, також п'яний, сів за їхній стіл, не спитавшись дозволу, і став жартувати на теми, що були незручними для обох. Єва помітила, як пальці Ігоря судомно стиснули виделку. З усією можливою

обережністю та делікатністю вона попросила їхнього знайомого, щоб він пішов геть. На той час вона вже випила кілька келихів «Асті Спуманте», так італійці називають біле вино, яке виготовляється за тією самою технологією, що й «шампанське», і своїм смаком нічим від нього не відрізняється, проте називати його цим французьким словом не дозволено, оскільки виноград для його виготовлення вирощують в Італії, а не на виноградниках Шампані. Вони заговорили про бренди та закони, якими вони регулюються, а вона тим часом намагалася не думати про запитання, яке майже зовсім на той час забула, але тепер воно нагадало їй про себе з усією силою. Розмовляючи, вони далі пили. Їй нарешті настала мить, коли вона вже не могла контролювати себе.

— Невже це злочин, коли людина, трохи випивши, втрачає почуття такту і стає набридливою?

— Ми рідко тепер подорожуємо разом, — сказав Ігор, змінивши тон. — Звичайно, я ніколи не забуваю, в якому світі нам доводиться жити, задихаючись від брехні, більше вірячи в науку, ніж у духовні цінності, годуючи свої душі тим, що суспільство вважає важливим, тоді як ми потроху вмираємо, бо розуміємо, що навколо нас відбувається, знаючи, що мусимо робити те, чого нам робити не хочеться, а проте ми неспроможні покинути все це й присвятити свої дні та ночі справжньому щастю: родині, природі, коханню. Чому ми так живемо? Бо зобов'язані закінчити те, що почали, аби досягти так званої фінансової стабільності, яка дозволить нам присвятити решту свого життя лише одне одному. Бо ми люди відповідальні. Знаю, ти іноді вважаєш, що я працюю надто багато; але це неправда. Я буду наше майбутнє, і незабаром ми будемо вільні, щоб мріяти і втілювати в життя свої мрії.

Щодо фінансової стабільності, то її подружжю аж ніяк не бракувало. Вони зовсім не мали боргів і могли б підвестися зза цього столу лише зі своїми кредитними картками, покинути світ, який Ігор нібито ненавидів, і почати жити, як їм хочеться, не думаючи про гроші. Єва не раз уже починала про це розмову, але Ігор завжди відповідав їй одне й те саме: треба зачекати ще трохи. Завжди — ще трохи.

Поки що не час говорити про майбутнє їхнього подружнього життя.

— Бог про все подумав, — розвивав Ігор свої думки далі. — Ми з тобою разом, бо таким було Його рішення. Без тебе я ніколи не досяг би того, чого досяг, хоч, можливо, ти досі до кінця не усвідомлюєш своєї важливості в моєму житті. Це Бог поставив нас поруч і наділив мене Своєю могутністю, щоб я завжди міг захистити тебе в разі потреби. Він навчив мене, що все відбувається згідно з Його планом і я повинен шанувати цей план у його найменших деталях. Якби було не так, то я або залишився б мертвим у Кабулі, або жив у злиднях у Москві.

І тоді спуманте, чи то шампанське, показало, на що воно спроможне, незалежно від того, як його називати.

— А що сталося з тим жебраком, який зустрівся нам у Сибіру?

Ігор не відразу зрозумів, про кого вона запитує. Єва нагадала йому про те, що відбулося тоді в ресторані.

— Я хотіла б знати, що сталося потім.

— Я його врятував.

Вона зітхнула з полегкістю.

— Я врятував його від того жалюгідного життя, життя без перспективи, від лютих зимових морозів, від алкоголю, який повільно руйнував його тіло. Я зробив так, щоб його душа змогла полетіти до світла, бо в ту мить, коли він увійшов до ресторану, щоб зруйнувати наше щастя, я зрозумів, що його дух одержимий Лукавим.

Єва пережила таке відчуття, ніби її серце розпачливо зойкнуло. Їй не треба було запитувати, чи він його вбив. Це було й так ясно.

— Без тебе я не існую. Кожна річ, кожна людина, яка намагається нас розлучити або зіпсувати ті кілька хвилин, протягом яких нам випадає щастя бути разом у цьому житті, повинна одержати те, чого вона заслуговує.

Мабуть, він хотів сказати: повинна вмерти. Може, він так робив і раніше, а вона нічого не помічала? Вона пила й пила, а тим часом Ігор знову розслабився; він ніколи ще нікому не відкривав душу, тому ця розмова, певно, приносила йому велику полегкість і радість.

— Ми розмовляємо однією мовою, — провадив він. — Ми бачимо світ однаково. Ми доповнюємо одне одного з досконалістю, доступною лише людям, які ставлять кохання понад усе. Повторюю: без тебе я не існую.

Подивися на Суперклас, який нас оточує і який вважає себе таким важливим, наділеним почуттям соціальної справедливості, адже на добродійних аукціонах ці люди платять за нічим не прикметні речі величезні гроші, які потім знаходять широке використання, від «допомоги безпритульним у Руанді» до «порятунку китайських панд». Для них панди та люди, що помирають від голоду, означають одне й те саме: можливість похизуватися, відчутти себе корисними. Чи доводилося їм воювати? Ні, вони лише розв'язують війни, але участі в них не беруть. Якщо результату досягнуто — заслуга їхня. Якщо ні — провина лежить на інших. Вони себе надто люблять.

— Коханий, я хотіла б тебе ще дещо запитати...

У цю мить розпорядник аукціону піднявся на сцену й подякував усім, хто прийшов на сьогоднішню вечерю. Зібрані кошти будуть використані на закупівлю ліків для таборів біженців в Африці.

— А знаєш, чого він не каже? — провадив Ігор, ніби не почув її слів. — Що лише десять відсотків від зібраних грошей будуть використані за своїм призначенням. А решта підуть на оплату сьогоднішнього вечора — на оренду зали, на трюнки та наїдки, на гонорар тим особам, яким «спала на думку ця блискуча ідея», можеш не сумніватися, усім заплатять за найвищими ставками. Вони навіть убогість використовують для свого збагачення.

— А що ж тоді тут робимо ми?

— Ми тут, бо ми повинні бути тут. Це частина моєї роботи. Я не відчуваю найменшої потреби ані рятувати Руанду, ані надсилати ліки біженцям, але я принаймні це усвідомлюю. Що ж до інших, то вони використовують гроші, щоб очистити свою совість та свої душі від почуття вини. До речі, коли в Руанді відбувався геноцид, я фінансував невеличкий військовий загін зі своїх друзів, які змогли врятувати понад дві тисячі людей із племен тутсі та хуту, що вирізали одні одних. Ти це знала?

— Ти мені ніколи не розповідав.

— Не було потреби. Ти ж знаєш, мене дуже мало обходять інші.

Добродійний аукціон почався з продажу невеличкої валізки від Луї Віттона. Її продали вдсятеро дорожче, ніж вона коштувала. Ігор спостерігав за всім, що відбувалося, незворушним поглядом, а вона тим часом випила ще один келих, міркуючи, варто їй чи не варто поставити своє запитання. Зазвучала пісенька у виконанні Мерилін

Монро, й художник намалював картину, водночас танцюючи під цю музику.

Ціна на неї весь час зростала й досягла суми, за яку в Москві можна було купити невеличку квартиру.

Ще один келих. Ще одна продана на аукціоні річ. За ще одну абсурдно високу ціну.

Єва стільки випила в ту ніч, що її довелося нести до готелю. Перш ніж Ігор поклав її на ліжку, вона, ще перебуваючи при тямі, нарешті наважилася поставити своє запитання:

— А що буде, як я від тебе піду одного дня?

— Наступного разу так багато не пий.

— Відповідай на моє запитання.

— Цього ніколи не станеться. У нас ідеальний шлюб.

У голові в Єви зовсім проясніло, але вона зрозуміла, що має добру нагоду, і прикинулася ще більш п'яною, ніж була.

— А якби це все ж таки сталося?

— Я домігся б, щоб ти повернулася. Я знаю, як досягти того, що я хочу. Навіть якби для цього мені довелося знищити кілька світів.

— А якби я пішла до іншого чоловіка?

У його погляді вона прочитала не гнів, не роздратування, а радше поблажливість.

— Навіть якби ти переспала з усіма чоловіками Землі, я не став би кохати тебе менш сильно.

І відтоді їхні стосунки, які спочатку здавалися їй благословенням, стали перетворюватися на жахливий кошмар. Вона одружена з монстром, з убивцею. Що то за історія з фінансуванням військового загону найманців для участі в громадянській війні між африканськими племенами? Скільки людей він убив задля збереження спокою їхнього сімейного життя? Звичайно, можна складати за це провину на війну, на травми, на важкі моменти, які довелося йому пережити. Але багато інших чоловіків пережили те саме, але це не вселяло їм думки про те, що вони повинні здійснювати Божественне Правосуддя, стати виконавцями Великого Верховного Задуму.

— Я тебе не ревную, — завжди повторював Ігор, перед тим як кудись поїхати у своїх справах. — Бо ти знаєш, як я тебе кохаю, а я знаю, як ти кохаєш мене. Ніколи не станеться нічого такого, що могло б зруйнувати наше спільне життя.

Тепер вона більше, аніж будь-коли, була переконана: це не кохання. Це щось хворобливе, це наслання, якого вона не може позбутися, а тому до кінця своїх днів муситиме жити в атмосфері жаху.

Якщо тільки не спробує визволитися, як тільки їй випаде нагода.

А такі нагоди були. Але найупертішим, найнаполегливішим виявився чоловік, про сталі взаємини з яким вона навіть не думала. Кутюр'є, чия зірка ставала дедалі яскравішою, а слава — гучнішою, чоловік, який одержував величезні суми грошей від своєї країни задля досягнення шляхетної мети — довести світові, що й племена номадів мають свої високі цінності, попри той страх, який уселяли людям їхні релігійні меншини. Чоловік, який усе більше й більше підкоряв собі світ моди.

На кожній із виставок, де вони зустрічалися, він був ладен усе покинути, відмовитися від будь-яких офіційних чи неофіційних запрошень, аби тільки побути наодинці з нею в номері готелю, іноді лише посидіти й поговорити, навіть не кохаючись. Вони дивилися телевизор, обідали, вона пила (щодо нього, то він не споживав жодної краплі алкоголю), вони виходили гуляти в парк, заходили до книгарень, розмовляли з випадковими людьми, майже не торкалися у своїх розмовах минулого, зовсім не говорили про майбутнє, жили тільки теперішнім.

Вона довго чинила йому опір, бо не була в нього закохана і знала, що ніколи не закохається. Та коли він запропонував їй усе покинути й переїхати до нього в Лондон, вона несподівано погодилася. Для неї то був єдиний спосіб утекти з пекла.

Телефон повідомив, що надійшло ще одне послання. Не може такого бути, адже вони не спілкувалися вже кілька років.

«Я знищив для тебе ще один світ, Катюшо».

— Хто це?

— Не маю найменшого уявлення. Номер не висвічується.

А хотіла б сказати: «Я нажахана».

— Ми під'їжджаємо. Не забувай, що в нас мало часу. Лімузин змушений зробити кілька маневрів, щоб під'їхати до входу в готель «Мартінес». По обидва боки за металевими бар'єрами, поставленими поліцією, люди всякого віку стоять протягом цілого дня, сподіваючись побачити ту або ту знаменитість дуже зблизька. Вони роблять знімки цифровими фотоапаратами, надсилають через Інтернет фото та

розповіді про свої враження друзям і членам віртуальних товариств, до яких належать. Вони вважають своє тривале очікування виправданим, якщо бодай протягом секунди перед ними промайне відома актриса, актор або телекоментатор!

Хоч кіноіндустрія існує лише завдяки цим людям, їм не дозволено підходити до входу в готель надто близько. На всіх стратегічно важливих пунктах розташувалися охоронці, які вимагають від усіх, хто хоче увійти, доказ того, що вони живуть у готелі або мають там призначену з кимось ділову зустріч. Підходячи туди, кожен повинен дістати з кишені магнітну картку, що править за ключ, бо інакше тебе на очах у всього чесного люду виштурхають геть. Якщо ж тебе запрошено на ділову зустріч або ж на випивку в барі, то ти називаєш охоронця ім'я того, хто тебе запросив, і стоячи на очах у всіх цікавих, чекаєш, поки охоронця надійде повідомлення, чи це брехня, чи правда. Охоронець через свою рацію звертається із запитом до приймальні, час чекання, здається, ніколи не закінчиться, й нарешті запрошеного пропускають — після того як публічно принизили.

Ці правила, звичайно, не стосуються тих, хто під'їздить на лімузині.

Обоє білих дверцят «майбаха» відчинені, одні шофером, другі — порт'є готелю. Фотоапарати та кінокамери, спрямовані на Єву, починають клацати й тріскотіти; хоч ніхто її тут не знає, але якщо вона оселена в «Мартінесі», якщо під'їхала в дорогому лімузині, то немає сумніву, що це птаха високого польоту. Можливо, чоловік, що йде з нею поруч, її коханець і тоді, коли йдеться про позашлюбний зв'язок, завжди можна буде прилаштувати своє фото в одну з бульварних газет, які спеціалізуються на скандалах. Не виключено, що та гарна жінка з русявим волоссям — чужоземна знаменитість, яку досі не знають у Франції. Рано чи пізно вони довідаються з так званих популярних журналів, як її звать, і тоді матимуть усі причини пишати, що перебували на відстані не більш як метрів чотири або п'ять від неї.

Хамід дивиться на невеличкий натовп, що юрмиться по обидва боки від бар'єрів. Він ніколи не розумів цих людей, бо виріс у країні, де такого не відбувається. Якось він запитав в одного з друзів, звідки такий інтерес.

— Не думай, що тут зібралися тільки фанати, — відповів йому той. — Ще відтоді як світ став світом, людина вірила в те, що

наближення до чогось недосяжного й таємничого огортає благодаттю. Тому люди й вирушають на прощу до всіляких гуру та святих місць.

— Вони шукають їх у Канні?

— У будь-якому місці, там, де недосяжна знаменитість з'являється на досяжній відстані. Коли вона підіймає у привітанні руку, то шанувальники сприймають це так, ніби вона зрошує їхні голови амброзією богів і посипає їх манною небесною.

Те саме можна сказати й про інші подібні заходи. Концерти рок-музики на величезних сценах скидаються на грандіозні богослужіння, де збираються тисячі вірних, щоб помилуватися на своїх кумирів. Люди юрмляться по обидва боки від входу в театр, коли там відбувається якась престижна вистава, щоб побачити зблизька представників Суперкласу, що туди заходять і звідти виходять. Величезні маси людей збираються на стадіонах, щоб подивитись, як зо два десятка бевзів ганяються за круглим м'ячем. Бо це їхні ідоли. А хіба чимось відрізняються від ікон, які ми бачимо в церквах, портрети кінозірок або топ-моделей, що висять у кімнатах підлітків, домогосподарок і навіть у кабінетах директорів та менеджерів індустрії, котрі заздять зіркам, попри ту владу, якою наділені.

Існує лише одна відмінність між релігією й таким різновидом поклоніння: у цьому випадку в ролі верховного судді виступає публіка, яка сьогодні аплодує своєму ідолу, а завтра хоче побачити на ньому якусь бридку пляму в одному зі скандальних журнальчиків. І тоді кожен може сказати: «Бідолаха! Як добре, що я не перебуваю на його місці». Сьогодні вони поклоняються своєму кумирові, а завтра каменують і розпинають його, не відчуваючи ані найменшої провини.

1.37 пополудні

На відміну від інших дівчат, які прийшли на роботу вранці й тепер убивають нудьгу п'ятьох годин, що відокремлюють накладання макіяжу та спорудження зачісок від тієї хвилини, коли треба буде вийти на подіум, мобільними телефонами та плеєрами, Жасмина втупила погляд у книжку.

У книжку поезій — і то дуже добрих поезій.

НЕОБРАНА СТЕЖКА

Розходяться дві стежки під гіллям,
І обома піти я неспроможний.
Дивлюся на одну, де втоптана земля
Зникає у кущах, що мерехтять здаля,
Обсипаний осіннім золотом кожний.

І я сказав собі, по другій я піду,
Хоч і вона мене не дужето манила,
Піду по ній, як ходять у саду,
І те, про що я мрію, там знайду,
Аби лиш тільки вистачило сили.

На них обох шар листя вже лежить,
Обидві ледь притоптані ногами.
На першу я зверну в якусь наступну мить.
Якщо надія в серці зашумить,
Бо іноді і так буває з нами.

Та через безліч років я сказав:
Чи це було, чи тільки мені сниться?
Там, де розходились дві стежки, я стояв.
І ту, де менш людей ходило, я обрав,

А це ж вам неабияка різниця.

Вона теж обрала собі стежку, якою ходять рідко. Це їй дорого обійшлося, а проте вона не помилилася. Усе сталося у свій час. Кохання прийшло тоді, коли вона відчувала в ньому найбільшу потребу — і триває до сьогодні. Вона працює завдяки йому, з ним і для нього.

А точніше буде сказати: для неї.

Справжнє ім'я Жасмини — Кристіна. У творчій автобіографії вона пише, що її відкрила Анна Дітер під час однієї зі своїх подорожей до Кенії, але інших подробиць умісне не вказує, залишаючи простір для ймовірних припущень: важке й голодне дитинство на тлі громадянської війни, якій кінця не видно. Насправді, попри свою чорну шкіру, вона народилася в традиційно європейському місті Антверпен, у Бельгії — дочка біженців від одвічного жорстокого конфлікту між племенами хуту і тутсі в Руанді.

Якось, коли їй уже виповнилося шістнадцять років і наприкінці тижня вона супроводжувала матір, щоб допомогти їй у нескінченній роботі з прибирання квартир, до неї підійшов якийсь чоловік, попросив пробачення й відрекомендувався фотографом.

— Ваша дочка винятково гарна, — сказав він. — Я запрошую її працювати зі мною як фотомодель.

— Ось бачите, ласкавий пане, яку важку торбину я тягну? У ній засоби для миття. Я працюю день і ніч для того, щоб вона могла закінчити добру школу й одержати диплом. Їй лише шістнадцять років.

— Це саме той вік, що треба, — сказав фотограф і подав дівчині візитівку. — Якщо зміните думку, зателефонуйте мені. Вони пішли далі, але мати помітила, що дочка роздивляється візитівку.

— Ти йому, дочко, не вір. Ми не належимо до його світу.

Він хоче лише переспати з тобою.

Вона могла цього й не казати — і хоч дівчата з її класу завжди помирили від заздрості до неї, а хлопці докладали всіх зусиль, щоб повести її на якусь вечірку, Кристіна завжди пам'ятала про своє походження і знала, що своєї межі не перестрибнеш.

Ця її переконаність не похитнулася й після того, як вона одержала друге таке запрошення. Вона увійшла до кав'ярні, щоб купити

морозиво, коли якась жінка старшого віку похвалила її вроду й сказала, що робить фотографії для журналів моди. Кристіна подякувала, взяла візитівку й пообіцяла, що зателефонує, проте вона й на думці не мала цього робити, хоч усі дівчата її віку мріяли про таку нагоду.

Але Бог трійцю любить, і через три місяці, коли вона зупинилася, щоб помилуватися вітриною з дорогим одягом, із крамниці вийшов якийсь чоловік і підійшов до неї.

— Ти де працюєш, дівчино?

— Ви, певно, хотіли запитати, де я працюватиму. Я навчаюся ветеринарного ремесла.

— Ти обрала собі хибний фах. А для людей тобі працювати не хочеться?

— Я не маю часу на те, щоб продавати одяг. Коли можу, то працюю, щоб допомогти матері.

— Я тобі не пропоную стати продавчиною. Я хотів би, щоб ти взяла участь у кількох фотосесіях із нашими колекціями. Але ці зустрічі так би й залишилися для неї цікавими спогадами про минуле, після того як вона одружилася б, народила дітей, реалізувала б себе у своїй професії та в коханні, якби не той випадок, що стався з нею через кілька днів по тому. Вона була з кількома друзями в одному з нічних клубів, танцюючи й почувуючи себе щасливою, що живе на світі, коли до приміщення, горлаючи, вдерлися десятеро хлопців. Дев'ятеро мали в руках палиці, утикані лезами для бриття, й кричали, щоб до них ніхто не наближався. Почалася паніка, усі кинулися врозтіч. Кристіна не знала, що їй робити, але інстинкт наказав їй, щоб вона залишилася нерухомо стояти на місці й дивилася в інший бік.

Але вона не встигла відвернути голову й побачила, як десятий із тих, що вдерлися, підбіг до одного з її друзів, вихопив із кишені ніж, схопив хлопця ззаду й перетяв йому ножем горло. Після цього нападники зникли так само швидко, як і з'явилися, тоді як решта хлопців і дівчат кричали, бігали, сиділи на підлозі й плакали. Дехто підходив до пораненого, щоб допомогти йому, хоч усі й розуміли, що допомагати йому вже пізно. Інші просто дивилися на все, перебуваючи у стані шоку, як і Кристіна. Вона знала вбитого хлопця, знала і його вбивцю, знала, що спонукало того вчинити злочин (сварка, яка відбулася в одному з барів, перед тим як вони прийшли до клубу), але їй здавалося, вона плаває десь у хмарах і все, що з нею відбувається,

відбувається уві сні й незабаром вона прокинеться, зрошена потом, але щаслива знати, що кошмар нарешті закінчився.

Але то був не сон.

Через кілька хвилин вона вже повернулася на землю, кричала, щоб хтось що-небудь зробив, кричала, щоб ніхто нічого не робив, кричала, сама не розуміючи, чому вона кричить, і її крики тільки побільшували нервозність і паніку, й незабаром у клубі зчинився неймовірний безлад, з'явилася поліція зі зброєю в руках, судові лікарі, детективи, що вишикували всіх хлопців і дівчат під стіною й почали негайно їх допитувати, вимагати документи, записувати телефони й адреси. Хто це зробив? З якої причини? Кристіна не могла здобутися на жодне слово. Труп накрили простирадлом і винесли. Медсестра примусила Кристіну ковтнути пігулку, пояснила, що пішки повертатися їй додому не можна, треба взяти таксі або сісти в автобус.

Наступного ранку в домі задзвонив телефон. Слухавку взяла мати, яка вирішила не залишати дочку протягом цього дня, бо Кристіна, схоже, не розуміла, де вона і що з нею діється. З поліції повідомили, що хочуть поговорити з нею безпосередньо, щоб вона прийшла до відділка, де її чекатиме такий-то слідчий. Мати відмовилася відпускати дочку. Їй пригрозили карною відповідальністю. Довелося підкоритись.

Вони прийшли в призначений час. Слідчий запитав у Кристіни, чи вона знає вбивцю.

Слова матері досі лунали в її голові: «Не кажи нічого. Ми іммігранти, ми чорношкірі, а ті хлопці білі, вони бельгійці. Навіть якщо їх і посадять, вони повернуться з в'язниці й помстяться тобі».

— Я не знаю, хто він. Ніколи раніше його не бачила.

Вона знала, що, сказавши це, навіки втратить любов до життя.

— Звичайно ж, ти його знаєш, — не повірив їй поліціант. — Ти не турбуйся, з тобою нічого не станеться. Ми взяли майже всю банду, нам треба тільки свідків для суду.

— Я нічого не знаю. Я була далеко, коли це сталося. Я не бачила, хто то був.

Слідчий у розпачі похитав головою.

— Тобі доведеться повторити це в суді, — сказав він. — Ти повинна знати, що неправдиві покази й фальшива присяга караються терміном ув'язнення, що триває майже стільки років, скільки дають убивцям.

Через кілька місяців її викликали в суд. Усі хлопці були там, зі своїми адвокатами, і було таке враження, що в цій ситуації вони бачать для себе нову розвагу. Одна з дівчат, присутніх на тих танцях, назвала вбивцю.

Настала черга Кристини. Прокурор попросив її впізнати злочинця, який убив її друга.

— Я не знаю, хто він, — відповіла вона.

Вона чорношкіра. Дочка іммігрантів. Вона навчається у школі коштом уряду. Єдине, чого їй тепер хотілося, це віднайти бажання жити, повірити в те, що в неї може бути майбутнє. Протягом тижнів вона дивилася у стелю, не маючи охоти ані навчатися, ані робити нехай там що. Ні, цей світ, у якому вона жила досі, більше їй не належав. У віці шістнадцяти років вона в найгірший з усіх можливих способів переконалася в тому, що неспроможна боротися за власну безпеку — вона мусить нехай там як покинути Антверпен, вибратися в широкий світ, віднайти свою веселість і свої сили.

А вбивцю та його спільників відпустили через брак доказів — для підтримання звинувачення і для того, щоб злочинці відповіли за свій злочин, були потрібні принаймні два свідки. Вийшовши із зали суду, Кристіна відразу зателефонувала на номери, що були у двох візитівках, що їх дали їй фотографі, і сказала, що через годину буде. Звідти поїхала прямо до ательє високої моди і сказала, що хоче поговорити з хазяїном.

Проте зазнала невдачі — продавчині сказали їй, що хазяїн має ще кілька таких закладів, розкиданих по всій Європі, що він дуже зайнятий, а давати його телефон їм не дозволено. Але фотографі мали добру пам'ять; вони відразу зрозуміли, хто їм телефонує, і погодились зустрітися з нею.

Кристіна повернулася додому й повідомила матір про своє рішення. Вона не просила в неї дозволу, не намагалася переконати її, просто сказала, що хоче покинути це місто назавжди. А покинути його вона могла тільки в один спосіб — погодившись працювати моделлю.

Жасмина знову озирається навколо себе. До дефіле залишається ще три години, й моделі їдять салати, п'ють чай, розмовляють про те, куди підуть потім. Усі вони з різних країн, усі мають приблизно стільки років, скільки й вона, — дев'ятнадцять, — і кожному турбують

лише дві проблеми: підписати сьогодні ввечері новий контракт або знайти багатого чоловіка.

Їй добре відомий розпорядок кожної: перед тим як лягти спати, вони змащують тіло кремами, які прочищають пори і зволожують шкіру — й у такий спосіб дуже рано привчають організм залежати від зовнішніх елементів, щоб зберігати ідеальний тонус. Коли вони прокидаються, то натирають тіло новими кремами, новими засобами зволоження шкіри. Випивають філіжанку чорної кави без цукру і з'їдають по кілька фруктів, багатих на клітковину, щоб їжа, яку вони споживатимуть протягом дня, добре проходила крізь кишечник. Потім — легка гімнастика, що загалом сприяє видовженню м'язів, але зловживати нею не слід, щоб тіло не набувало чоловічих обрисів. Вони зважуються по три-чотири рази на день — більшість возять ваги з собою, бо іноді вони оселяються не в готелях, а в приватних пансіонах. Кожен зайвий грам, який показує стрілка ваг, вкидає їх у глибокий смуток. Їхні матері супроводжують своїх дочок завжди, коли мають таку змогу, адже більшість перебувають у віці від 17 до 18 років. Вони ніколи не признаються, що закохані в когось — хоч закохані майже всі, — адже кохання сприяє тому, що їхні подорожі стають тривалішими й нестерпнішими й розбуджують у їхніх коханців небажане відчуття того, що вони втрачають свою кохану жінку (чи дівчину?). Звичайно ж, вони думають і про гроші, кожна в середньому заробляє по 400 євро на добу — дуже навіть непоганий заробіток для того, хто навіть не досяг віку, який дає право водити автомобіль. Але це не межа їхніх мрій, бо всі вони надто ясно усвідомлюють, що дуже скоро будуть витіснені новими обличчями, новими тенденціями, й тому прагнуть якомога швидше довести, що вміють не тільки ходити по подіуму. Тому вони постійно вимагають у своїх агенцій, щоб ті влаштовували для них проби, де вони мали б змогу довести, що можуть працювати не тільки як моделі, а і як актриси — тобто реалізувати свою велику мрію.

Агенції завжди відповідають їм, що зроблять це, але треба трохи зачекати, адже вони перебувають ще на самому початку своєї кар'єри. Насправді ж їхні агенції не мають жодних контактів поза світом моди, вони одержують добрі відсотки, ведуть жорстоку конкурентну боротьбу з іншими агенціями, їхній ринок, зрештою, не такий великий. Тож вони воліють витиснути з кожної своєї моделі все, що можливо, тепер, поки дівчина не перетнула небезпечну межу в двадцять років, —

поки шкіра не почала руйнуватися від надмірного застосування кремів, тіло не стало псуватися від низькокалорійної їжі, а розум не зазнав на собі шкідливого впливу медикаментів, що пригнічують апетит, від яких і погляд, і голова стають зовсім пустими.

Усупереч вельми поширеній легенді дівчата самі оплачують свої витрати — квитки на літак, готелі, навіть неодмінні салатики. Асистенти модельєрів викликають їх на так званий кастинг, де відбирають тих, котрі вийдуть на подіум або візьмуть участь у фотосесії. У цей час їм доводиться коритися людям, які вічно перебувають у поганому гуморі й користуються своєю невеличкою владою для того, щоб зірвати на комусь досаду за свої повсякденні розчарування, тому чекати від них доброго або підбадьорливого слова не доводиться, і найчастіше з їхніх уст лунає: «Жахливо!» Дівчата виходять із одних проб і відразу біжать на інші, хапаються за свої мобілки, ніби за рятівну дошку, чекають ніби божественного одкровення тих слів, які пролунають звідти й повідомлять, що їх прийнято до Вищого Світу, де вони піднесуться над тисячами інших гарненьких облич і стануть зірками.

Батьки пишаються тим, що їхня дочка почала так добре, і каються, що спочатку були проти цієї кар'єри — адже хай там як, а дівчина тепер заробляє добрі гроші й допомагає родині. А закохані в них хлопці нерідко терзаються ревностями, проте намагаються себе стримувати, бо мати дівчину, що працює в галузі високої моди, лестить їхньому самолюбству. Їхні агенти водночас працюють із десятками інших дівчат того самого віку й наділених тими самими фантазіями, й тому вони давно навчилися відповідати на їхні постійні запитання такого характеру: «А чи не зможу я взяти участь у Тижні Високої Моди в Парижі?», «А тобі не здається, що з моєю харизмою я змогла б чогось досягти в кіно?» Їхні подруги заздять їм таємно або відкрито.

Вони відвідують усі вечірки, на які їх запрошують. Вони намагаються здаватися набагато важливішими, ніж вони є, але в глибині душі знають, що якби комусь пощастило зламати той бар'єр штучної криги, який вони споруджують навкруг себе, то вони були б тільки раді. Вони дивляться на чоловіків старшого віку зі змішаним почуттям відрази й прихильності — розуміють, що саме в їхній кишені ключ до великого успіху, й водночас не хочуть, щоб на них дивилися як на повій високого гатунку. Їх завжди бачать із келихом

шампанського в руках, але це лише частина того іміджу, який вони хочуть створити навколо себе. Вони знають, що алкоголь сприяє збільшенню ваги, а тому їхній улюблений трунок — мінеральна вода без газу, — бо газ, хоч і не впливає на вагу, проте може змінити обриси шлунка. Вони мають ідеї, мають мрії, мають гідність, проте одного дня все це зникне, коли вони вже не зможуть приховувати перші ознаки целюліту. Кожна складає таємну угоду із самою собою: ніколи не думати про майбутнє. Більшу частину тих грошей, які заробляють, вони витрачають на засоби підтримання краси, що обіцяють їм вічну молодість. Обоюдно модні черевички, але шикарне взуття коштує надзвичайно дорого; проте навіть за цих обставин вони іноді дозволяють собі придбати найкращі. Зате одяг вони купують за півціни, використовуючи свої контакти. Живуть вони в малих помешканнях із батьком, матір'ю, братом-студентом, сестрою, що обрала собі фах бібліотекарки або наукового працівника. Усі вважають, що вони заробляють великі гроші, і постійно просять у них позичити. Вони позичають гроші, бо їм хочеться здаватися поважними, багатими, щедрими, вищими на голову від інших смертних. Їхній поточний рахунок у банку завжди на нулі, а ліміт кредитної картки вичерпаний.

Вони зберігають сотні візитівок, зустрічаються з добре вдягненими чоловіками, що обіцяють їм роботу, тим обіцянкам вони, звичайно, не вірять, проте іноді телефонують лише для того, щоб зберегти контакт, бо знають, що одного дня їм може знадобитися допомога, хоч за неї їй треба буде платити. Жодної не обминула ця пастка. Усі вже мріяли про легкий успіх, і всі переконалися, що легкого успіху не існує. Усі у свої сімнадцять років пережили численні розчарування, зради, приниження, а проте навіть за таких обставин зберегли віру. Вони погано сплять, бо ковтають забагато пігулок. Їм розповідають жахливі історії про анорексію — хворобу вельми поширену в їхньому середовищі, щось подібне до нервового розладу, спричиненого постійною тривогою за свою вагу та зовнішність, яка зрештою закінчується тим, що організм відмовляється приймати будь-яку їжу. Вони запевняють, що з ними такого не станеться. Але ніколи не помічають, коли з'являються перші симптоми.

Прямо з дитинства, не знаючи ані підліткового віку, ані юності, вони приходять у світ розкоші та гламуру. Коли їх запитують про їхні плани на майбутнє, вони завжди мають відповідь на кінчику язика:

«Навчатися на філософському факультеті. Я тут лише для того, щоб зібрати гроші на навчання». Вони знають, що це неправда. Точніше кажучи, відчують, що ця фраза звучить трохи дивно, але не можуть зрозуміти чому. Вони дійсно хочуть здобути диплом? Їм потрібні гроші, щоб платити за навчання? Але ж вони не можуть дозволити собі навіть таку розкіш, як ходити до звичайної школи — вранці у них завжди проби, удень — фотосесія, а вже пізно ввечері — неодмінний коктейль, свято, на якому вони повинні неодмінно бути, щоб їх бачили, жадали, за хоплювалися ними.

Людам, які їх знають, їхнє життя здається чарівною казкою. І протягом певного періоду вони самі бувають переконані, що саме в цьому сенс їхнього існування — адже їм доступне тепер майже все, чим вони колись так захоплювалися, дивлячись на фотографії дівчат у модних журналах та в рекламі косметики. За певної ощадливості можна навіть зібрати трохи грошей. Але в такому настрої вони перебувають лише доти, доки щоденний ретельний огляд своєї шкіри не відкриє їм перші сліди, які залишає час. Від тієї хвилини вони знають — тепер лише від їхнього щастя та випадку залежить, щоб цих слідів якомога довше не помітили ані модельєр, ані фотограф. Їхні дні тепер пораховані.

І ту, де менш людей ходило, я обрав, А це ж вам неабияка різниця.

Замість того щоб знову взятися за книжку, Жасмина підводиться, наповнює келих шампанським (пити яке їм не заборонено, але його рідко п'ють), бере хот-дог і підходить до вікна. Стоїть там мовчки й дивиться на море. З нею все відбувалося інакше.

1.46 пополудні

Він прокидається, мокрий від поту. Дивиться на годинник, що стоїть біля узголів'я ліжка, бачить, що проспав лише сорок хвилин. Він виснажений, наляканий, його опанувала паніка. Він завжди вважав себе неспроможним заподіяти зло нехай там кому, а сьогодні вранці спровадив на той світ двох невинних людей. Йому вже не вперше доводиться знищувати світи, але раніше він завжди мав для цього вагомi причини.

Йому наснилося, що дівчина, яка сиділа на лаві біля пляжу, прийшла до нього й, замість звинувачувати, стала благословляти його. Він плакав у неї на шиї, просив прощення, але вона, здавалося, не надавала ніякої ваги його покайним словам, а тільки гладила його по голові й просила, щоб він заспокоївся. Олівія ніби уособлювала саму великодушність і саме прощення. Він тепер запитує себе, чи кохання до Єви варте того, що він сьогодні зробив.

Він схильний вірити, що вчинив правильно. Якщо дівчина тепер прийшла до нього, якщо він зустрівся з нею десь зовсім близько до Бога, якщо все тоді відбулося простіше, ніж він це собі уявляв, то для цього мала бути якась дуже серйозна причина.

Приспати пильність «друзів» Джавіца для нього виявилось неважко. Він добре знав людей цього типу. Крім того, що вони були фізично натреновані діяти швидко й точно, їх також навчено придивлятися до кожного обличчя, стежити за всіма рухами, інтуїтивно відчувати небезпеку. Не було сумніву, вони відразу зрозуміли, що він озброєний, і тому протягом тривалого часу тримали його під наглядом. Але потім послабили спостереження, коли дійшли висновку, що загрози він не становить. А може, навіть вони прийняли його за колегу, який прийшов розвідати обстановку і з'ясувати, чи тут нема якоїсь небезпеки для його патрона.

Патрона в нього не було. А загрозу він становив. У ту мить, коли він обрав, хто буде його наступною жертвою, він уже не міг відмовитися від свого наміру — інакше він перестав би шанувати себе. Він помітив, що доріжка, яка вела до павільйону, охоронялася, але дуже легко було увійти туди від пляжу. Він вийшов звідти через десять

хвилин після того, як туди увійшов, сподіваючись, що «друзі» Джавіца звернуть на це увагу. Він обернувся, спустився на пляж по доріжці, призначеній лише для постояльців готелю «Мартінес» (йому довелося показати там магнітну картку, що правила за ключ від номеру), і знову рушив туди, де відбувався ланч. Ходити по пляжу в черевиках було не дуже легко, й Ігор раптом усвідомив, як він стомився після своєї подорожі, а також від страху, що замислив щось дуже нелегке для виконання, а також від напруги, яку переживав після того, як знищив світ і всі наступні покоління, які могли б народитися від бідолашної продавчині кустарно виготовлених сувенірів. Але він мусив дійти до кінця.

Перед тим як знову увійти до великого павільйону, він дістав із кишені соломинку, крізь яку пив ананасовий сік і яку ретельно зберіг. Потім відкрив маленьку скляну пляшечку, яку показував продавчині сувенірів, але в ній був не бензин, як він їй казав, а дві майже непомітні дрібнички: голка і шматочок корка. У ньому він проробив отвір по діаметру соломинки.

Після цього увійшов і змішався з гостями, яких було вже повно в павільйоні і які снували туди-сюди, обмінюючись поцілунками, обіймами, криками впізнавання і тримаючи в руках коктейлі всіх можливих кольорів, щоб руки були чимось зайняті в нудному чеканні, коли відкриють буфет і можна буде чогось поїсти — не переїдаючи, звичайно, бо треба ж думати про дієту (а надто після пластичних операцій), а крім того, доведеться ще й вечеряти в кінці дня, бо тоді доведеться їсти навіть у тому випадку, коли їсти тобі не хочеться, бо цього вимагає етикет.

Більшість сюди запрошених складала люди старшого віку, а це означало, що тут зібралися переважно професіонали. Вік гостей сприяв успішному здійсненню плану Ігоря, адже більшість уже мусили носити окуляри для корекції ближнього зору. Проте ніхто їх тут зазвичай не надівав, бо поганий зір — то вже надто очевидна ознака близької старості. А тут усі повинні вдягатися й поводитися так, ніби вони перебувають у розквіті віку, як люди, чий дух «завжди молодий», а життєвій енергії можна позаздрити. І якщо вони чогось не помітили, то прикидаються, що це сталося з неухважності, тому що їхні думки були зайняті чимсь іншим, хоч насправді вони просто не побачили цього через поганий зір. Їхні контактні лінзи дозволяли впізнавати

людей на відстані кількох метрів; тому вони принаймні знали, хто є їхнім співрозмовником.

Лише двоє з тих, що тут зібралися, помічали все й усіх — «друзі» Джавіца. Тепер вони самі перебували під пильним спостереженням.

Ігор помістив крихітну голку в соломинку і вдав ніби знову занурює її в склянку із соком.

Гурт гарненьких дівчат неподалік від столу, за яким сидів Джавіц, удавали, ніби уважно слухають побрехеньки, що їх розповідав чорношкірий житель Ямайки; насправді кожна сушила собі голову тільки тим, як відбити його в конкуренток і затягти до ліжка — бо чутки приписують жителям того острова сексуальну снагу, якій нема рівних.

Ігор наблизився, дістав соломинку зі склянки й видув із неї голку в напрямку своєї жертви.

Він знаходився поруч, тільки щоб побачити, як Джавіц ухопився рукою за вколоте місце, й відразу повернувся до готелю, аби спробувати поспати.

Отрута кураре, якою індіанці Південної Америки традиційно намащують свої стріли, знаходить застосування й у європейських клініках — у невеличких і строго контрольованих дозах її використовують для блокування деяких м'язів, щоб полегшити працю хірурга. Якщо застосувати смертельну дозу, як та, що була на кінчику голки, якою він щойно вистрелив, то пташка падає мертвою на землю через дві хвилини, дикий кабан агонізує чверть години, а великі ссавці, такі як людина, помирають через двадцять хвилин.

Коли отрута проникає в кров, усі нервові волокна тіла в першу мить розслаблюються, а потім перестають функціонувати, й організм втрачає спроможність дихати. Найцікавіше — або найгірше, як вважає дехто, — що жертва при цьому зберігає спроможність усвідомлювати все, що з нею відбувається, але не може ані покликати на допомогу, ані зупинити процес повільного паралічу, який розповзається по її тілу.

У селві, коли хтось поранить пальця об гострий наконечник стріли або дротика, індіанці знають, як їм бути: вони роблять пораненому штучне дихання «рот у рот» і дають йому випити протиотруту, виготовлену з трав, яку завжди носять із собою, бо такі нещасливі випадки — не рідкість. Заходи, що їх застосовують лікарі

«швидкої допомоги» у великих містах, не дають ніякого результату, бо вони думають, що мають справу із серцевим нападом.

Ігор не озирався, коли виходив із павільйону. Він і так знав, що в цю мить один із двох «друзів» намагається знайти винного, а другий викликає по телефону «швидку допомогу», яка приїде негайно, але без найменшого уявлення про те, що сталося. Лікарі в кольорових халатах та червоних жилетах оточать хворого, з машини витягнуть дефібрилятор — апарат, який може розрядом електричного струму запустити серце, що зупинилося, — і портативний апарат для зняття кардіограми. Проте у випадку отруєння кураре мускулатура серця зазнає ушкодження останньою, і воно нерідко працює навіть після того, як мозок уже помер.

Вони не помітять нічого ненормального у скороченнях серця, введуть у вену сироватку, припустивши, що хворому стало погано від спеки або харчового отруєння, застосують усі відомі їм методи, можливо навіть накладуть кисневу маску на обличчя. Але на той час двадцять хвилин уже проминуть і якщо тіло ще залишиться живим, то це вже буде «овоч», а не людина. І Ігор щиро побажав Джавіцові, щоб такого не сталося, щоб він устиг померти вчасно і йому не довелося провести решту своїх днів на лікарняному ліжку в стані «овоча».

Атож, він спланував усе як годиться. Прилетів до Канна на особистому літаку, щоб легше було провезти пістолет та отрути кількох різновидів, які він роздобув завдяки зв'язкам із кримінальними чеченськими угрупованнями, що діяли в Москві. Кожен свій рух і кожен свій крок він ретельно вивчив і відрепетирував, як робив і перед будь-якими важливими діловими переговорами. Він склав список жертв, який зберігав у своїй голові. Крім однієї з них, яку він знав персонально, всі інші мали репрезентувати різні класи, різний вік і належати до різних національностей. Протягом місяців він досліджував життя й методи серійних убивць, застосовуючи комп'ютерну програму, вельми популярну серед терористів, бо вона не залишає слідів свого пошуку. Він ужив усіх необхідних заходів для того, щоб зникнути непоміченим, після того як виконає свою місію.

Він обливається потом. Ні, ні, йдеться не про докори сумління, не про каяття — можливо, Єва й заслуговує на такі жертви, але він раптом засумнівався в доцільності свого плану. Немає сумніву, що жінка, яку він кохає, як ніхто нікого не кохав на світі, повинна знати, що він на

все спроможний заради неї, спроможний навіть знищувати світи, але чи справді варто так робити? Чи, може, в певні моменти життя треба миритися з долею, дозволяти, щоб події відбувалися своїм природним плином і щоб люди самі поверталися до здорового глузду? Він стомився. Він уже неспроможний міркувати тверезо, і хто знає, що ліпше — убивство чи мучеництво. Можливо, ліпше скоритися долі й у такий спосіб піти на найвищу жертву — жертву людини, що пропонує власне життя за любов? Чи не так учинив Ісус, коли віддав своє життя за любов до світу? Чи не в такий спосіб він подав людям незабутній урок, бо коли вони побачили, що він зазнав поразки, помер на хресті, то подумали, що цим усе й закінчиться. І відчули себе переможцями, переконані — з цією проблемою вони покінчили назавжди.

Він розгублений. У своєму плані він передбачав знищувати світи в ім'я кохання, а не пожертвувати за нього своєю свободою. Дівчина з густими бровами здалася йому в його сні Богоматір'ю Скорбною; матір'ю із сином на руках, водночас гордою і стражденною.

Він іде до ванної, відкриває кран і підставляє голову під струмінь крижаної води. Можливо, на нього впливає безсоння, переміна місця, зміна часового поясу чи той факт, що він зробив те, що собі спланував, а проте не вірив, що він це спроможний зробити. Він пригадав обіцянку, яку дав перед мощами Святої Магдалини у Москві. Але чи правильно він чинить? Йому потрібен знак.

Він повинен принести себе в жертву. Атож, він мав би подумати про це й раніше, але тільки набувши досвіду двох знищених сьогодні вранці світів, він набув спроможність ясно усвідомити, що з ним відбувається. Спокута коханням через повну самовіддачу. Він повністю віддасть своє тіло катам, які судять лише за вчинок, нехтуючи намір і причину, які стоять за кожним актом, що його суспільство вважає «безумним». Ісус (який розуміє, що задля любові можна піти на все) прийме його дух, а Єва одержить його душу. Вона зрозуміє, на який подвиг він спроможний: віддатися, принести себе в жертву суспільству в ім'я когось. Його не засудять до смертної кари, страту на гільйотині у Франції скасовано вже багато десятків років тому, та, мабуть, багато років доведеться просидіти у в'язниці. Єва розкається у своїх гріхах. Вона навідуватиме його, приноситьиме йому їсти, вони матимуть час на те, щоб поговорити, поміркувати, матимуть час на кохання — і хоч їхні тіла й не доторкатимуться, їхні душі

поєднуватимуться міцніше, аніж будь-коли. Попри те, що їм доведеться довго чекати, поки вони зможуть оселитися разом у домі, який він має намір побудувати на березі озера Байкал, це чекання очистить і благословить їхні душі.

Атож, самопожертва. Він приймає душ, протягом короткого часу споглядає своє обличчя в дзеркалі й бачить там не себе, а Агнця, знову готового принести себе на заклання. Одягається в той самий одяг, який був на ньому вранці, виходить на вулицю, іде до того місця, де мала звичай сидіти юна продавчиня сувенірів, і підходить до першого поліціянця, який потрапляє йому на очі.

— Це я вбив дівчину, яка тут сиділа.

Поліціант дивиться на цього чоловіка, добре вдягненого, але з розкошланим волоссям і глибоко запаленими очима.

— Ту, що продавала сувеніри?

Ігор ствердно киває: атож, ту, що продавала сувеніри. Поліціант не приділяє їхній розмові великої уваги і каже, звертаючись до подружжя, що проминає його, навантажене пластиковими торбинами з товарами, закупленими в супермаркеті:

— Ви б когось найняли — навіщо все тягати самим?

— Тільки в тому разі, якщо ви погодитеся давати йому платню, — відповідає йому жінка з усмішкою. — У цьому куточку світу неможливо знайти людей, які погодилися б працювати.

— Кожного тижня я бачу вас із новим діамантом у персні.

Тож, певно, справа в чомусь іншому.

Ігор дивиться на все це, нічого не розуміючи. Адже він щойно зізнався у вбивстві!

— Ви зрозуміли, що я вам сказав?

— Сьогодні дуже жарко. Ідіть трохи поспіть, відпочиньте. А потім виходьте на прогулянку — Канн має що показати своїм гостям.

— А дівчина?

— Ви її знали?

— Ніколи раніше її не бачив, ніколи в житті. Вона сиділа тут уранці. Я...

— ...ви побачили, як сюди під'їхала карета «швидкої допомоги» і когось забрала. Я все розумію. І ви дійшли висновку, що тут когось убили. Я не знаю, звідки ви сюди прибули, не знаю, чи маєте ви дітей, але стережіться наркотиків. Розповідають, ніби від них не так уже

багато й шкоди, а подивіться, що сталося з бідолашною дівчиною, дочкою батьків-португальців.

І він пішов геть, не чекаючи відповіді.

Певно, Ігор мав би наполягти на своїх словах, розповісти подробиці, і тоді його слова, можливо, сприйняли б усерйоз? Адже всякому очевидно, що неможливо вбити людину посеред білого дня, на головній вулиці Канна. Але він готовий пояснити, як загас інший світ посеред святкового натовпу, на очах у безлічі людей.

Але представник закону, правопорядку та добрих звичаїв не захотів його слухати. У якому світі ми живемо? Невже для того, щоб йому повірили, він мав би вихопити з кишені пістолет і влаштувати безладну стрілянину в усіх напрямках? Невже треба діяти як варвар, чиї дії неможливо пояснити ніякими причинами, щоб тебе нарешті почули?

Ігор проводить поглядом поліціанта й бачить, що той перетинає вулицю й заходить до кав'ярні. Він вирішує постояти на місці ще трохи, можливо, слуга закону змінить свою думку, одержить якісь інструкції зі свого відділка й повернеться, щоб поговорити з ним і детальніше розпитати, як він скоїв свій злочин.

Але він майже переконаний у тому, що цього не станеться: він пам'ятає, що сказав поліціант про діамант у персні жінки. Може, він знає, звідки походить той камінь? Та ясно, що ні; бо інакше він би відвів ту жінку на свою ділянку і звинуватив би її в користуванні контрабандним матеріалом. Щодо жінки, то вона, звичайно, вперше побачила той діамант на прилавку дорогої крамниці ювелірних виробів, після того — про це продавці ніколи не забувають нагадувати — як він був оброблений голландськими або бельгійськими ювелірами. Вони класифікують їх за прозорістю, вагою, способом огранки. Ціна такого каменя коливається від кількесот євро до сум, які більшості простих смертних здаються астрономічними.

Діамант. Або брильянт, якщо вам більше подобається така назва. Як усім відомо, це відшліфований алмаз, тобто шматок вугілля, оброблений часом і дією високої температури. Позаяк у цій речовині немає ніяких органічних домішок, неможливо визначити час, потрібний для того, щоб змінити її структуру, але геологи оцінюють його десь в інтервалі триста мільйонів — один мільярд років. Здебільшого алмаз утворюється на глибині в 150 кілометрів, а потім

повільно підіймається на поверхню, що дозволяє добувати його разом з іншими мінералами. Алмаз — найтвердіший мінерал серед усіх, створених природою, а тому його можна обробляти та шліфувати лише алмазом. Порошок, що залишається після такої обробки, використовують у промисловості, для виготовлення кругів, які ріжуть і шліфують та полірують метал, наприклад, і більше ані для чого. Щодо самого діаманта, то в нього одне застосування: з нього виготовляють ювелірні прикраси, а для будь-чого іншого він непридатний.

Він править за найвищий символ людської суєтності та людського марнославства.

Кілька десятиліть тому, коли світ, здавалося, почав більше звертати увагу на суто практичну корисність речей та на проблеми соціальної справедливості, діаманти почали зникати з ринку. Це тривало доти, доки найбільша компанія з видобутку мінералів у світі, з осідком у Південній Африці, не уклала контракт із великою рекламною агенцією, однією з найкращих на нашій планеті. Представники однієї галузі Суперкласу домовилися з представниками іншої, й у результаті їхніх спільних зусиль народилася лаконічна формула: «Діаманти — вічні».

І незабаром проблему було розв'язано, ювелірні фабрики сприйняли цю ідею, і галузь знову стала процвітати. Якщо діаманти вічні, то немає нічого кращого, щоб виразити любов, яка теоретично теж має бути вічною. Немає також нічого кращого, щоб відрізнити Суперклас від мільярдів інших жителів планети, які перебувають в основі піраміди. Попит на дорогоцінне каміння швидко зростав, і ціни також пішли вгору. Проте минуло не так багато років, і промислова група з Південної Африки, що диктувала ціни та правила на міжнародному ринку алмазів, побачила себе оточеною горами трупів. Ігор знає, про що говорить; коли виникла потреба припинити міжплеменну різанину, йому довелося нелегко. Але він не кається: йому тоді вдалося врятувати багато людей, хоч про ту його діяльність майже ніхто нічого не знав. Він мимохідь згадав про це під час вечері з Євою в тому сибірському ресторані, але тоді ж таки постановив ніколи не повертатися до цієї розмови; коли йдеться про справи доброчинності, то нехай твоя ліва рука ніколи не знає, що творить права. Він урятував багато життів під час тих чвар, що виникли навколо діамантів, хоч ці факти ніколи не увійдуть до його біографії.

А той поліціант, що пустив повз вуха зізнання злочинця у своєму злочині й похвалив дорогоцінний камінь на пальці в жінки, що несла пластикові торбини з туалетним папером та засобами для миття, показав себе не на висоті своєї професії. Він не знає, що в цій галузі промисловості, непотрібної для людства, обертається півсотні мільярдів доларів у рік і трудиться величезне військо гірників, працівників транспорту, приватних компаній, що працюють у галузі безпеки, ювелірних майстерень, страхових компаній, оптових торговців і продавців у крамницях, що торгують предметами розкоші. І мало хто усвідомлює, що ця комерція починається з багнуки й перетинає річки крові, перш ніж добутися до вітрини ювелірної крамниці.

Вона починається з багнуки, в якій бабрається той, хто шукає каміння, що має дати йому засоби до прожитку. Він знаходить кілька таких каменів і продає за двадцять доларів те, що обійдеться в десятки тисяч доларів покупцеві прикрас. Але в кінцевому підсумку він лишається задоволений, бо живе в тому регіоні світу, де люди заробляють не більш як півсотні доларів на рік, і п'ятьох знайдених каменів йому вистачає, щоб прожити життя, щасливе, хоч і дуже коротке, бо ніде не існують гірші умови праці, аніж ті, в яких трудиться він.

Знайдені камені переходять до рук невідомих скупників і негайно доставляються нерегулярним арміям у Ліберії, в Конго або в Анголі. Там призначають чоловіка, який у супроводі до зубів озброєної охорони вирушає на таємний аеродром. Сідає літак, і з нього виходить пан у костюмі=трійці в супроводі ще одного чоловіка, здебільшого в одній сорочці і з маленькою валізкою в руках. Вони обмінюються холодними привітаннями, й чоловік, що прийшов з озброєними охоронцями, передає чоловікові в сорочці кілька невеличких пакетів; можливо, під впливом якогось забобону всі вони загорнуті в старі панчохи. Чоловік у сорочці дістає з кишені спеціальну лінзу, прилаштовує її до свого лівого ока, розгортає пакетики й починає пильно роздивлятися, камінець за камінцем. Через півтори години він уже складає власну думку про матеріал; потім дістає із валізки маленькі електронні терези великої точності і зважує на них камінці. Робить якісь підрахунки на клапті паперу і вкладає матеріал у валізку разом із терезами. Чоловік у костюмі=трійці подає сигнал озброєним

охоронцям, і п'ятеро або шестеро з них заходять у літак. Вони вивантажують прямо на аеродром кілька великих ящиків, після чого літак підіймається в повітря. Уся операція займає не більш як половину дня. Великі ящики відкривають. Там — снайперські гвинтівки, протипіхотні міни, кулі, що вибухають при першому зіткненні, випльовуючи цілу хмару дрібних, проте смертельних осколків. Зброю передають найманцям і солдатам, і незабаром у країні знову відбувається державний переворот, що своєю жорстокістю затьмарює всі попередні. Цілі племена винищуються, діти підриваються на мінах, втрачаючи руки й ноги, жінок гвалтують. А тим часом дуже далеко звідти — здебільшого в Антверпені або Амстердамі — поважні зосереджені чоловіки з ніжністю, відданістю й любов'ю обробляють камені, зачаровані власною майстерністю, загіпнотизовані іскрами, що спалахують на кожній із граней цього перетвореного часом шматка вугілля. Алмаз обробляє алмаз.

На одному кінці планети жінки, що кричать від розпачу й болю під небом, затягнутим хмарами диму. А на протилежному кінці яскраво освітлені зали, з вікон яких можна милуватися прегарними будівлями старовинної архітектури. У 2002 році Організація Об'єднаних Націй ухвалює резолюцію під назвою «Процес Кімберлі», яка вимагає стежити за походженням дорогоцінних каменів і забороняє ювелірам купувати алмази, видобуті в зонах воєнних конфліктів. Протягом якогось часу респектабельні європейські майстри обробітку каміння в пошуках матеріалу звертаються лише до монополістів із Південної Африки. Але незабаром винаходять чимало способів перетворити незаконно видобутий алмаз на «законний», і резолюцію Об'єднаних Націй використовують лише для того, щоб надати політикам змогу стверджувати, що вони, мовляв, «роблять усе можливе, аби покінчити з торгівлею алмазами, що заляпані кров'ю».

П'ять років тому Ігор, який обмінював алмази на зброю, створив невеличкий збройний загін із метою покінчити з кривавим конфліктом на півночі Ліберії і досяг своєї мети — там стали гинути лише вбивці. У невеличкі села повернувся мир, а алмази стали продавати американським ювелірам, що не ставили нескромних запитань.

Коли суспільство не вживає заходів, щоб припинити злочинне насильство, людина має цілковите право робити те, що вона вважає необхідним і слухним.

Щось подібне відбулося кілька хвилин тому й на цій набережній. Коли факт убивства буде встановлено, хтось вийде до публіки і зробить заяву, яку поліція завжди робить у подібних випадках: «Ми робимо все можливе, щоб схопити вбивцю».

Авжеж, схопите ви його. Доля, завжди великодушна до нього, знову вказала йому правильний шлях. Шлях мучеництва нічого йому не дав би. Якщо все добре обміркувати, то стає очевидно, що Єва надто страждала б через його відсутність, вона не мала б із ким розмовляти протягом довгих ночей і нескінченних днів, чекаючи, коли закінчиться термін його ув'язнення. Вона плакала б, уявляючи, як він страждає від холоду, дивлячись на білі стіни в'язниці. А коли надійшов би час разом вирушити в дім на березі Байкалу, похилий вік уже не дозволив би їм навішатися тими радіощами, які вони разом планували.

Поліціант вийшов із кав'ярні й повернувся на набережну.

— А ви досі, пане, тут? Може, ви заблукали й потребуєте допомоги?

— Ні, дякую.

— Ідіть відпочиньте, послухайтеся моєї поради. О цій порі дня сонце може бути дуже небезпечним.

Ігор повертається до готелю. Приймає душ. Просить дівчину з рецепції розбудити його о четвертій дня — на той час він устигне відпочити й повернути собі ясність розуму, що вже не дозволить йому вчинити дурницю, як та, яку він щойно мало не вчинив і яка зруйнувала б усі його так ретельно наперед обмірковані плани.

Він телефонує консьержу й замовляє столик на терасі на той час, коли прокинеться; він вип'є чаю — і щоб ніхто йому не заважав. Потім звертає погляд на стелю й чекає, коли прийде сон.

Не має значення, звідки походить діамант — важливо тільки, щоб він сяяв.

У цьому світі лише любов варта абсолютно всього. Усе інше суперечить законам логіки.

Ігор знову пережив те відчуття цілковитої свободи, яке вже не раз переживав у своєму житті. Сум'яття думок, що було опанувало його, розвіювалося, поверталася цілковита ясність розуму.

Він віддав свою долю в руки Ісуса. Ісус вирішить, чи повинен він і далі виконувати свою місію, чи ні.

Він заснув без жодного відчуття вини.

1.55 пополудні

Габріела вирішує йти дуже повільно до того місця, яке їй указали. Їй треба навести лад у своїх думках, заспокоїтися. Адже незабаром можуть не лише здійснитися її найзаповітніші мрії, а й наймоторошніші кошмари перетворитися на реальність.

Лунає сигнал мобільного телефону. Це повідомлення від її агента. «Вітаю. Погоджуйся на все. Цілую».

Вона дивиться на юрми людей, які сунуть по набережній Круазетт в обидва боки, не знаючи, куди вони йдуть і чого їм треба. А вона має мету! Вона більше не одна з тих авантюристок, які приїзять до Канна й не знають, із чого їм починати. Вона має серйозну творчу біографію, гідний пошани професійний багаж, вона ніколи не намагалася заробляти собі на життя, користуючись лише перевагами свого тіла: у неї талант! Саме тому її обрали для зустрічі зі знаменитим режисером, вона домоглася цього без сторонньої допомоги, не намагаючись нікого шокувати сміливістю свого вбрання, не встигнувши навіть відрепетирувати свою роль.

Немає сумніву, він усе це візьме до уваги.

Вона зупинилася, щоб трохи перекусити — досі вона не мала навіть ріски в роті, — й уже після першого ковтка кави думки її стали повертатися до реальності.

Чому обрали саме її?

Якою має бути її роль у фільмі?

А що коли, одержавши відеофільм, Джибсон дійде висновку, що вона зовсім не та особа, яку він шукає?

«Заспокойся».

Їй нема чого втрачати, намагається заспокоїти вона себе. Але внутрішній голос наполягає: «Перед тобою унікальна нагода, яка більш не повториться у твоєму житті».

Унікальних нагод не існує, життя завжди надає інший шанс. Проте голос наполягає знову: «Можливо. Але скільки в тебе залишається часу? Ти хіба не знаєш, скільки тобі років?» Знає, звичайно. Двадцять п'ять років для актриси хоч би яка вона була талановита і хоч би яких зусиль докладала... Але не варто їй зациклюватися на цьому.

Заплативши за сандвіч і каву, вона прямує до причалу — тепер вона намагається контролювати свій оптимізм, забороняє собі називати своїх суперниць авантюристками, подумки повторює собі правила позитивної поведінки, які їй щастить пригадати, і це допомагає їй не думати про майбутню зустріч.

Якщо ти віритимеш у перемогу, перемога повірить у тебе. Не бійся ризикувати всім, коли тобі трапиться нагода, й відкидай усе, що пропонує тобі світ комфорту.

Треба тільки мати талант — і ти досягнеш усього. Але потрібна також мужність, щоб користуватися ним; не бійся бути найкращою.

Та не досить зосередитися на тому, що казали великі мислителі, треба також попросити допомоги в неба. Габріела починає молитися, як робить завжди, коли її опановує тривога. Вона відчуває, що повинна дати обітницю, й обіцяє поїхати з Канна до Ватикану, якщо одержить роль.

І якщо фільм буде справді знято.

І якщо він здобуде світову славу.

Ні, досить буде їй зіграти у фільмі Джібсона, щоб привернути до себе увагу інших режисерів та продюсерів. Якщо це станеться, вона здійснить обіцяне паломництво.

Вона підходить до вказаного місця, дивиться на море, перечитує послання від свого агента; якщо навіть вона довідалася про це, то її домовленість справді має серйозний характер. Але що вона має на увазі, коли каже «погоджуйся на все»? Погодитися переспати з режисером? Чи з актором у головній ролі? Габріела цього ніколи не робила раніше, але тепер готова на все. І, правду кажучи, яка жінка не мріє переспати з однією зі знаменитостей кіно?

Вона знову зосереджує увагу на морі. Можна було б забігти додому й перевдягтися, але вона забобонна: якщо вона вже прийшла на цей причал у джинсах та в білій сорочці, то має залишатися в цьому одязі принаймні до вечора. Вона ослаблює пояс, сідає в позу лотоса й виконує приспи йоги — дихає повільно, і її тіло, серце та думки, схоже, повертаються до нормального стану.

Вона бачить, як до причалу наближається моторний човен. Звідти вискакує чоловік і підходить до неї.

— Габріела Ширі?

Вона ствердно киває, і той просить, щоб вона йшла за ним. Вони сідають у човен і плывуть морем, проминаючи яхти всіх розмірів і видів. Її супутник не каже їй жодного слова, так ніби перебуває десь далеко звідси, можливо, уявляючи себе в кабіні, власником одного з тих малих кораблів. Габрієла вагається: у її голові повно запитань, сумнівів, і одне приязне слово могло б перетворити цього незнайомця на спільника, він міг би надати їй неоціненну інформацію про те, як їй поводитися в найближчі хвилини. Але хто він такий?

Чи має він якийсь вплив на Джибсона, чи належить до його помічників найнижчої категорії, які підбирають на причалі невідомих актрис і привозять їх до патрона?

Ліпше утриматися від розмови.

Через п'ять хвилин вони пришвартовуються до величезного корабля, пофарбованого в білий колір. Вона читає назву на носі: «Сантьяго». Один із матросів спускає трап і допомагає їй піднятися на борт. Вона проходить через велетенський центральний салон, де, схоже, відбуваються приготування до сьогоднішньої вечірки. Матрос приводить її на корму, де розташований невеличкий басейн, стоять два столики під парасолями та кілька шезлонгів. Ніжачись у променях полудневого сонця, тут сидять, чекаючи на неї, Джибсон і актор-зірка.

«Я, либонь, готова переспати з обома», — каже собі Габрієла, усміхаючись сама до себе. Вона почувається досить упевнено, хоч серце в неї й калатає швидше, ніж зазвичай.

Актор-зірка оглядає її згори вниз і дарує їй приязну, заспокійливу усмішку. Джибсон вітається з нею міцним потиском руки, відсовує одне з крісел, які стоять біля столика, й запрошує її сісти.

Він комусь телефонує і замовляє номер у готелі. Повторює його голосно, дивлячись на неї.

Атож, вона все зрозуміла. Ідеться про апартаменти в готелі. Джибсон вимикає телефон.

— Звідси ви поїдете до «Хілтона». Там, в апартаментах, номер яких я щойно назвав, виставлені сукні від Хаміда Хусейна. Сьогодні ввечері ви запрошені на гала-вечірку, яка відбудеться в Кап д'Антиб.

Це те, на що вона й сподіватися не могла. Роль уже віддають їй! І запрошують на вечерю в Кап д'Антиб, подумати лишень — у Кап д'Антиб!

Джибсон скинув поглядом на акторазірку.

— Ну, як вона тобі?

— Ліпше послухаймо, що вона скаже.

Джибсон згідно киває і робить їй знак рукою, що означає:

«Розкажи трохи про себе». Габріела починає розповідь зі своїх театральних курсів, із рекламних роликів, у яких вона брала участь. Помічає, що двоє вже її не слухають, вони чули цю саму розповідь, певно, тисячі разів. Але навіть зрозумівши це, вона вже не може зупинитися, говорить усе швидше й швидше, з таким відчуттям, що їй немає чого більше сказати, а пощастить чи не пощастить їй використати єдину нагоду, яка випала їй у житті, залежить від одного вдало знайденого слова, проте вона ніяк не може його знайти. Вона намагається дихати глибоко, намагається триматися невимушено, бути оригінальною, жартувати, проте не може відхилитися від того маршруту, який накреслила для неї її агент на випадок подібної розмови.

Та Джибсон уриває її через дві хвилини:

— Чудово, але ми все це вже знаємо з твоєї творчої автобіографії. Чому ти не розкажеш щось про себе?

На ці слова у неї всередині падає якийсь внутрішній бар'єр, і, замість запанікувати, вона тепер говорить твердо й набагато спокійнішим голосом:

— Я лиш одна з тих мільйонів дівчат у світі, які завжди мріють опинитися на цій яхті, дивитися на море й говорити про можливість працювати принаймні з одним із вас. І я, і ви про це знаємо. Тому, думаю, хоч би що я вам розповіла чи сказала, це навряд чи щось змінить. Одружена я чи ні? Звичайно, ні. І як кожна неодружена жінка, я маю коханого, що тепер чекає на мене в Чикаго і мріє, щоб нічого в мене не вийшло.

Обидва її співрозмовники засміялися. Це допомогло їй ще більше розслабитися.

— Я маю намір боротися до кінця, хоч і знаю, що перебуваю на межі своїх можливостей, адже мій вік створює проблеми для тих, хто править в кіноіндустрії. Я знаю, що є багато дівчат, наділених не меншим, а може, й більшим талантом, ніж я. Але мене обрали, сама не знаю чому, і нехай буде що буде. Можливо, це мій останній шанс, і можливо, те, що я зараз кажу, буде мені на шкоду, але я не маю вибору. Протягом усього свого життя я уявляла собі таку хвилину, як ця;

уявляла, як беру участь у пробах, як мене обирають і я зможу працювати зі справжніми професіоналами. І така хвилина для мене настала. І якщо навіть ця зустріч закінчиться нічим, якщо я повернуся додому з порожніми руками, я принаймні знатиму, що в мене є ті якості, завдяки яким я змогла сюди потрапити: наполегливість і твердість у досягненні поставленої перед собою мети.

Я собі найбільший друг і найбільший ворог. Перед тим як сюди прийти, я думала, що не заслуговую на це, що неспроможна виправдати ті сподівання, які покладають на мене, і що люди, які мене обрали, припустилися помилки. Проте водночас друга частина моєї душі твердила: мене винагородили за мою наполегливість, за те, що, зробивши свій вибір, я не звернула з обраного шляху й боролася до кінця.

Вона відвела очі від тих двох, що її слухали, бо її раптом опанувало невтримне бажання заплакати, але вона доклала всіх зусиль, щоб стриматися, щоб її не звинуватили, ніби вона вдалася до емоційного шантажу, а простіше кажучи, хоче, щоб її пожаліли. Співчутливий голос актора-зірки урвав мовчанку.

— Як і в будь-якій іншій галузі, ми також маємо чесних людей, які високо цінують справжні професійні здібності. Саме тому я сьогодні тут. З нашим режисером було так само.

Він теж був у такій ситуації, у якій сьогодні перебуваєш ти. Тому ми знаємо, що ти відчуваєш.

Усе її життя аж до цієї хвилини промайнуло перед її очима. Усі ті роки, коли вона шукала й не знаходила, коли стукала в усі двері й жодні перед нею не відчинилися, коли просила й не чула жодного слова у відповідь — тільки байдужість, так ніби її й не існувало на світі. Пригадалися їй усі ті «ні», які вона почула, коли до когось принаймні доходило, що вона все ж таки жива людина й заслуговує бодай на якусь відповідь.

«Мені не можна плакати».

Пригадалися їй усі ті люди, які переконували її, що вона ганяється за недосяжною мрією, і які тепер, якщо все закінчиться для неї добре, скажуть: «Я завжди знав (або знала), що в тебе є талант!» Губи їй затремтіли: здавалося, з її серця тепер вихопилися назовні всі досі приховані там почуття. Але вона рада, що їй вистачило мужності показати себе по-людському слабкою, і це спричинило великі переміни

в її душі. Якби Джибсон тепер розкався у своєму виборі, вона змогла б повернутися в човні на берег без смутку й жалю: адже в найнапруженішу мить боротьби вона виявила мужність.

Вона залежить від інших. Їй було нелегко засвоїти цю науку, але зрештою вона зрозуміла, що залежить від інших. Вона знала людей, які пишалися своєю емоційною незалежністю, хоч насправді були такими самими слабкими, як і вона, нишком плакали й ніколи ні в кого не просили допомоги. Вони вірили в неписане правило, яке стверджує, що «світ існує для сильних», у ньому «виживають лише найздібніші та найпристосованіші». Якби справді було так, то людські створіння ніколи не існували б, тому що вони належать до істот, які потребують опіки й захисту протягом тривалого періоду. Її батько одного разу сказав, що людина набуває певної спроможності виживати лише на дев'ятому році свого життя, тоді як жирафа стає життєспроможною вже через п'ять годин після свого народження, а бджола стає незалежною вже через п'ять хвилин.

— Про що ти думаєш? — запитує актор-зірка.

— Що мені не треба прикидатися сильною, і це дає мені велику полегкість. Протягом якоїсь частини свого життя я постійно мала проблеми зі стосунками, бо думала, що знаю набагато краще, ніж інші, як мені дістатися туди, куди я прагну. Мої кохані терпіти мене не могли, і я ніяк не могла зрозуміти причину. Але якось під час однієї гастрольної поїздки я підхопила грип, який не дозволяв мені вийти з кімнати, хоч мене і жахала думка, що інша актриса гратиме мою роль. Я нічого не могла їсти, тремтіла в лихоманці, викликали лікаря, й він відіслав мене додому. Я думала, що втратила роботу й повагу своїх колег. Але нічого такого не сталося, мене завалили квітами, і я одержала багато телефонних дзвінків. Усі хотіли знати, як я себе почуваю. Для мене було великою несподіванкою, що ті самі люди, яких я вважала своїми конкурентами, які змагалися зі мною за місце під сценічними прожекторами, тепер турбувалися про мене! Одна з дівчат навіть надіслала мені поштівку зі словами лікаря, що працював в одній із далеких країн:

«Усі ми чули про так звану “сонну хворобу”, що набула поширення в Центральній Африці. Але ми повинні також знати, що існує вельми схожа хвороба, яка вражає не тіло, а

душу — і це хвороба дуже небезпечна, бо її іноді буває важко помітити. Тож коли ви помітите найменшу ознаку байдужості або відсутності інтересу у своїх стосунках із ближнім, бийте тривогу! Єдиний спосіб уберегтися від такої хвороби — це усвідомити, що душа страждає і страждає дуже, коли ми примушуємо її ковзати по поверхні. Душа любить красу й глибину».

Слова, слова. Слухаючи Габріелу, актор-зірка пригадує свій улюблений вірш, який він вивчив іще тоді, коли навчався в школі, і рядки якого лякали його все більше, з плином років: «Тобі доведеться відмовитись від усього — тільки я буду твоїм Богом, єдиним і незамінним». Проблема вибору — мабуть найтяжча з людських проблем; і мірою того як актриса розповідала свою історію, він пригадував, як складалося його власне життя.

Перша велика нагода, яка йому випала завдяки його таланту театрального актора. Життя, що змінювалося з години на годину, слава, що зростала з більшою швидкістю, аніж його спроможність пристосуватися до неї, і тому нерідко він приймав запрошення туди, куди йому не слід було йти, й відмовлявся від зустрічей, які могли б дуже допомогти в його кар'єрі. Гроші, хоч і не такі великі, наділяли його впевненістю, що він усе може. Дорогі подарунки, подорожі в невідомий світ, приватні літаки, шикарні ресторани, апартаменти в готелях, що здавалися йому оселями королів і королев, які він уявляв собі в дитинстві. Перші відгуки критики: слова поваги та хвали, які тішили йому душу й серце. Листи надходили з усього світу, і спочатку він навіть намагався відповідати на кожен, призначаючи побачення жінкам, які надсилали свої фото, поки не виявив, що неможливо жити в такому ритмі — а його агент не тільки сказав йому, що цього не слід робити, а й налякав його можливістю потрапити в якусь пастку. Та попри це йому навіть сьогодні було приємно зустрічатися зі своїми фанами, що стежили за кожним кроком, які він робив на шляху своєї кар'єри, відкривали сайти в Інтернеті, присвячені його діяльності, видавали невеличкі газети, в яких розповідали про все, що відбувалося в його житті — точніше кажучи, про все позитивне, — захищали його від будь-яких атак на сторінках великої преси й нестямно

заперечували, коли хтось наважувався висловити думку, що у своїй останній ролі він грав не так блискуче, як йому годилося б.

А роки минають. Те, що раніше було для нього чудом або дарунком долі, задля якого він був готовий продати себе у вічне рабство, тепер перетворилося на єдиний сенс його існування. І коли він намагається зазирнути бодай трохи вперед, його опановує моторошний страх: усе це може одного дня закінчитися. Приходять нові, молодші актори, вони готові працювати й «світитися» більше за меншу платню. Йому набридає постійно слухати про один і той самий фільм, який зробив його знаменитим, адже він знімався ще принаймні в 99 фільмах, про які вже мало хто пам'ятає.

І фінансові умови його праці також змінилися — бо раніше йому здавалося, що ця робота для нього ніколи не закінчиться, й тому він примусив свого агента підняти ціну до захмарних висот. У результаті його стали запрошувати на ролі все рідше, хоч тепер за свою участь у фільмі він бере лише половину тієї ціни, за яку погоджувався грати колись. Зневіра починає подавати перші знаки про себе в його житті, яке раніше підкорялося лише закликам: «Вище! Швидше! Потужніше!» Адже він не може знижувати ціну на свої послуги щогодини; коли тепер із ним починають переговори про укладення контракту, то він незмінно каже: «Мені так подобається роль, яку ви мені пропонуєте, що я вирішив погодитися на неї, хоч платня за неї далеко не дотягує до моїх звичних стандартів». І продюсери вдають, ніби вірять йому, а його агент прикидається, ніби йому пощастило одурити їх, хоча чудово знає, що підтримувати міф про себе його клієнт зможе тільки тоді, коли з'являтиметься на всіх фестивалях, таких, як цей, і вдаватиме, ніби він завжди потрібний, завжди зайнятий, завжди мало доступний.

Його помічник із піару пропонує сфотографувати його в ту мить, коли він цілуватиметься з якоюсь знаменитою актрисою; ця світлина зможе прикрасити обкладинки кількох журналів зі скандальною репутацією. Він уже підібрав партнершу для такого знімка, яка теж відчуває нагальну потребу зайвий раз нагадати про себе — і тепер залишилося тільки обрати слушну хвилину під час святкового банкету, що відбудеться сьогодні вночі. Усе має відбутися ніби цілком випадково, але вони повинні точно знати, що поблизу знайдеться необхідний фотограф, і при цьому прикинутися, ніби не помітили

спрямований на них об'єктив. Потім, коли фотографії будуть опубліковані, вони почнуть категорично спростовувати те, що сталося, гучно протестувати проти такого вторгнення в їхнє приватне життя, їхні адвокати подадуть у суд на журнали, а їхні помічники з піару зроблять усе можливе, щоб цей скандал набув якнайбільшого розголосу і тривав якомога довше. По суті, попри його тривалу кар'єру та світову славу, його ситуація мало чим відрізняється від ситуації дівчини, яка тепер сидить перед ним.

«Тобі доведеться відмовитись від усього — тільки я буду твоїм Богом, єдиним і незамінним».

Джібсон порушує тишу, що нависла на кілька секунд над цією чудовою сценою: яхта, сонце, охолоджені трюнки, скигління чайок, легкий вітерець, що відганяє спеку.

Тобі, певно, насамперед захочеться знати, на яку роль ми тебе беремо. Моя відповідь коротка: ти будеш його партнеркою. — І він показує на зірку. — Або, іншими словами, ти зіграєш одну з головних ролей у новому фільмі, назва якого може змінитися до прем'єри. А твоїм наступним запитанням логічно буде: чому ви обрали мене, а не якусь знамениту актрису?

— Ви вгадали.

— Пояснюю: уся справа в ціні. У фільму, який мені доручено ставити, — бюджет обмежений. Його продюсером уперше буде Хамід Хусейн — а тому не менш як половину грошей доведеться витратити на рекламу, а не на кінцевий продукт. Тож ми маємо намір залучити до участі в ньому знаменитого актора, який збере публіку, й нікому досі невідому, а отже, й дешеву актрису, яка, проте, заслуговує на те, щоб здобути певну відомість. Власне, те, що я тобі пропоную, давно вже увійшло в практику кіноіндустрії: відколи вона стала правити світом, студії намагаються підтримувати в людях ілюзію, що слава й гроші — синоніми. Пам'ятаю, коли я був зовсім маленький і мені вперше показали величезні павільйони Голлівуду, я подумав, що актори загрибають там величезні гроші. Брехня. Лише десятеро-двадцяттеро знаменитостей у всьому світі можуть похвалитися тим, що заробляють дуже великі гроші на терені кіномистецтва. Решта акторів живуть видимостями; будинок для них винаймає студія, одяг, коштовності та автомобілі беруться напрокат і лише створюють ілюзію розкішного життя. Кіностудія оплачує весь гламур, а актори одержують невеличку

платню. Це не стосується чоловіка, що сидить перед тобою, але це повною мірою матиме стосунок до тебе.

Актор-зірка не знає, чи Джибсон говорить щиро й справді думає, що перед ним один із найкращих акторів світу, чи тонко іронізує його коштом. Але це не матиме ані найменшої ваги, якщо контракт буде підписано, продюсер не змінить своєї думки в останню хвилину, автори сценарію зможуть вчасно принести текст, бюджет буде строго виконаний і почне діяти досконало організована рекламна кампанія. Йому сотні разів доводилося бачити, як гинуть, ще й не розпочавшись, найперспективніші проекти; що ж, таке життя. Але після того, як його останню роль публіка майже не помітила, він розпачливо потребує бучного успіху. А Джибсон має змогу такий успіх йому забезпечити.

— Я згодна, — каже дівчина.

— Ми вже переговорили з твоїм агентом. Ми укладемо з тобою ексклюзивний контракт. За участь у першому фільмі ти одержуватимеш протягом року по п'ять тисяч доларів на місяць — і візьмеш на себе зобов'язання з'являтися на вечірках, брати участь у заходах, які організовуватиме наш департамент піару, їздити туди, куди ми тебе пошлемо, говорити те, що ми тобі скажемо, й ніколи не висловлювати власної думки. Тобі все ясно?

Габріела ствердно киває. А що вона може сказати? Що п'ять тисяч доларів — місячна платня секретарки в Європі? Треба або погоджуватися, або ні, й вона хотіла показати, що їй відомі умови гри, й вона приймає їх без жодних вагань.

— Тож хоч ти й станеш жити як мільйонерка, а поводитись як велика зірка кіноекрану, ти повинна завжди пам'ятати, що це лише видимість. Якщо все буде добре, то за участь у наступному фільмі ми платитимемо тобі уже по десять тисяч доларів. Нам ще доведеться про це говорити, адже у твоїй голові неодмінно засяде думка: «Рано чи пізно я помщуся за все це». Твоя агентеса спокійно сприйняла умови нашої пропозиції; вона, схоже, знала, чого слід чекати. Я не певен, чи ти це знала.

— Яка різниця, знала я чи не знала? І нікому мстити я не збираюся.

Джибсон прикинувся, ніби не почув її слів.

— Я тебе покликав сюди не для того, щоб говорити про результати твоїх проб; вони чудові, я давно не бачив нічого кращого.

Жінка, яка організовує наші проби, дотримується тієї самої думки. Я покликав тебе сюди для того, щоб відразу розтлумачити тобі, на який ґрунт ти ступаєш. Чимало акторів і актрис після свого першого фільму, коли вони остаточно зрозуміють, який світ лежить під їхніми ногами, хочуть змінити правила. Але вони знають, що це неможливо, адже вони вже підписали контракт, а тому нерідко впадають у депресію, хочуть накласти на себе руки й усе таке. Тому сьогодні ми вирішили змінити нашу політику: ми відразу пояснюємо всім новачкам, що з ними буде. Тобі доведеться співжити з двома жінками: якщо все буде гаразд, то однією з них захоплюватиметься весь світ. Друга завжди знатиме, що ніякою могутністю чи владою вона не володіє. Тому я тобі раджу, перш ніж ти підеш сьогодні до «Хілтона», щоб вибрати собі сукню на сьогоднішню вечірку, добре обміркувати, якими можуть бути наслідки твоєї згоди на наші умови. Коли ти увійдеш до тих апартаментів, то побачиш чотири примірники вельми об'ємного контракту, які на тебе чекають. Поки ти під ними не підписалася, тобі належить увесь світ і ти можеш робити зі своїм життям усе, що заманеться. Та після того як ти поставиш на них підпис, ти перестанеш бути господинею нехай там чого. Ми візьмемо під контроль усю твою поведінку — від манери робити собі зачіску до вибору ресторанів, у яких ти обідатимеш, навіть тоді, коли їсти зовсім не хочеться. Проте якщо тобі пощастить здобути славу, ти зможеш заробляти чималі гроші на рекламі, й це та головна причина, чому всі погоджуються на наші умови.

Обидва чоловіки підвелися.

— Як тобі здається, ти зможеш працювати з нею?

— З неї вийде чудова актриса. Вона виявила емоції в ту мить, коли всі інші претендентки намагаються показати лише свої професійні здібності.

— Не думай, що ця яхта належить мені, — сказав Джибсон, після того як покликав чоловіка, що мав посадити її в човен і відвезти назад, на пірс.

І вона правильно зрозуміла, що він хотів їй сказати цими словами.

3.44 пополудні

— Ходімо на другий поверх і випиймо кави, — каже Єва.

— Але показ почнеться вже через годину. А ти знаєш, які тепер затори на вулицях.

— На каву часу нам вистачить.

Вони підіймаються сходами, звертають праворуч, проходять у кінець коридору, де охоронець, який стоїть біля дверей, упізнає їх і вітається з ними. Вони проминають кілька вітрин, де виставлені коштовності — діаманти, рубіни, смарагди, — й виходять на терасу другого поверху. Цю терасу щороку винаймає відома ювелірна фірма, щоб приймати там друзів, знаменитостей, журналістів. Вишукані меблі, багатий буфет із делікатесними стравами. Вони сідають за столик, затулений від сонця великою парасолею. Підходить офіціант, вони замовляють мінеральної води з газом і каву-еспreso. Офіціант запитує, що їм принести з буфету. Вони дякують йому й кажуть, що вже пообідали.

Через дві хвилини офіціант уже приносить замовлене.

— Усе гаразд?

— Так, усе просто чудово.

«Усе препогано, — думає Єва. — Усе, крім кави».

Хамід знає: з його дружиною діється щось не те, але відкладає розмову про це на потім. Він не хоче про це думати. Він не хоче ризикувати й почути від неї щось на зразок:

«Я йду від тебе». Він достатньо вміє контролювати себе, щоб утриматися від необережних запитань.

За одним із сусідніх столів, поклавши поруч фотоапарат, сидить один із найславетніших модельєрів світу, спрямувавши погляд кудись удалину і явно даючи всім зрозуміти, що не бажає, аби його турбували. Ніхто до нього не наближається, а коли хтось необережно ступає в його бік кілька кроків, піар-менеджер цього закладу, симпатична дама років п'ятдесяти, лагідно просить, щоб йому дали спокій, бо він хоче трохи відпочити від нескінченного штурму моделей, журналістів, клієнтів та імпресарію.

Хамід пригадує, як побачив того чоловіка вперше багато років тому, які тепер здаються йому вічністю. Він був тоді в Парижі вже одинадцять місяців, мав кількох друзів у своєму професійному середовищі, стукав не в одні двері й завдяки контактам шейха (який, за його словами, нікого не знав у галузі високої моди, проте мав друзів, що обіймали високі посади в системі влади) влаштувався на роботу художником в одному з дуже відомих салонів моди. Але він не обмежувався ескізами, які робив на тих матеріалах, що їх мав у своєму розпорядженні салон, а мав звичай засиджуватися в ательє до пізньої ночі, працюючи з власної ініціативи з тими зразками матерії, які привіз зі своєї батьківщини. Протягом того періоду він навідувався додому лише двічі. Першого разу, коли одержав звістку про те, що помер батько й залишив йому у спадок невеличку родинну фірму з купівлі та продажу тканин. Перш ніж він мав час поміркувати, посланець від шейха повідомив його, що, як хтось виявить бажання опікуватися його підприємством, у нього буде вкладено стільки коштів, скільки знадобиться для процвітання фірми, проте воно залишиться в його володінні й діятиме від його імені.

Хамід поцікавився, чому шейх виявив такий інтерес до справи, яка раніше зовсім його не цікавила, і йому відповіли так:

— Одна французька фірма, що виготовляє валізи, вирішила відкрити тут своє підприємство. Перше, що вони зробили, це налагодили зв'язок із нашими постачальниками тканин, пообіцявши використати деякі зразки їхньої продукції для виготовлення своїх предметів розкоші. Таким чином, ми вже маємо надійних клієнтів, і нам залишається тільки зберегти контроль над сировиною, шануючи наші традиції.

Хамід повернувся до Парижа, знаючи, що душа його батька оселилася в раю, а пам'ять про нього довго житиме в країні, яку він так любив. Він і далі працював по багато годин на добу, виготовляючи ескізи, в яких використовував теми бедуїнського одягу, експериментуючи з тими зразками, які привіз із собою. Якщо французька фірма, відома своєю новаторською сміливістю й бездоганно добрим смаком, зацікавилася продукцією, що виробляється на його батьківщині, то немає сумніву, що незабаром звістка про її діяльність надійде до столиці мод і попит на його експерименти буде великий.

Треба було тільки набратися терпіння й зачекати. Проте чекати йому довелося недовго — схоже, новини тепер розходилися з блискавичною швидкістю.

Одного ранку директор фірми викликав його до себе. Уперше Хамід дістав можливість увійти до цього священного храму, до зали, в якій трудився великий кутюр'є, і він був вражений безладом, що там панував. Газети в усіх кутках, ціла кучугура паперів на старовинному столі, безліч його особистих фотографій з усілякими знаменитостями, обкладинки з журналів у рамках, зразки матерій і ваза, з якої стриміли білі пера всіх можливих розмірів.

— Ти досяг великих успіхів у своєму експериментуванні. Я скинув оком на твої ескізи, які ти залишаєш на видноті, щоб усі їх бачили. Закликаю тебе бути обережнішим із цим; ми ніколи не знаємо, чи завтра хтось не захоче змінити місце роботи й передати конкурентам наші добрі ідеї.

Хамідові не сподобалося, що за ним шпигують. Але він стримався від виявлення своїх емоцій, а директор тим часом провадив:

— Чому твої експерименти мені так сподобалися? Бо ти запозичив свої ідеї в тих краях, де люди вдягаються зовсім інакше, і розумієш, як їх можна пристосувати до потреб Заходу. Проте тут ще існують проблеми, які потребують свого розв'язання. По-перше, ми не маємо тут таких тканин; по-друге, ці малюнки наділені певним змістом релігійного характеру, а мода має справу насамперед із потребами тіла, хоч і великою мірою віддзеркалює дух.

Директор підійшов до стосу журналів, що лежали в одному з кутків, і так, ніби знав напам'ять, де й що там лежить, висмикнув із тієї купки кілька примірників, мабуть, куплених у букіністів — книгарів, що від часу правління Наполеона торгують своїми книжками на березі Сени. Він розгорнув давній примірник «Парі-Матч» із портретом Кристіана Діора на обкладинці.

— Чому цей чоловік став легендою? Бо він добре вивчив смаки й потреби людського роду. З тих багатьох революцій, які він здійснив у галузі моди, я хотів би особливо відзначити одну: незабаром по тому, як закінчилася Друга світова війна, коли вся Європа не мала чого вдягти через брак тканин, він почав створювати моделі, які вимагали величезної кількості матеріалу. У такий спосіб він показував не лише добре вдягнену жінку, а й мрію про те, що незабаром усе буде, як і

раніше, — повернутися елегантність, достаток, краса. Його за це нещадно критикували й ганили, але він знав, що йде в правильному напрямку, а йти у правильному напрямку — це завжди пливти проти течії.

Він поклав «Парі-Матч» точно на те місце, звідки його взяв, і повернувся з іншим журналом у руках.

— А ось Коко Шанель. Покинута в дитинстві батьками, вона почала свій життєвий шлях співачкою в кабаре, тобто належала до того різновиду жінок, які можуть чекати від життя лише найгіршого. Але вона скористалася з того єдиного шансу, який іноді таким жінкам випадає, — знайшла багатих коханців — і через короткий час перетворилася на жінку, що панувала в царині моди своєї доби. Що ж вона зробила? Вона звільнила жінок від рабської залежності від корсетів, тих знарядь катування, що здавлювали грудну клітку й перешкоджали зробити будь-який природний рух. Вона припустилася лише однієї помилки: приховала своє минуле, яке допомогло б їй перетворитися на ще яскравішу легенду — постати перед усіма жінкою, що зуміла вижити й перемогти, попри всі труднощі та випробування.

Він поклав журнал на те місце, де він лежав, а тоді продовжив:

— Ти можеш запитати: а чому не робили цього раніше? У нас ніколи не буде точної відповіді. Безперечно, такі спроби були — але ті кутюр'є цілком забуті історією, бо вони не змогли віддзеркалити у своїх колекціях дух того часу, в який їм випало жити. Для того щоб праця Шанель змогла набути того відлуння, якого вона набула, треба було мати не тільки талант і багатих коханців: суспільство мало бути готовим до великої феміністської революції, що відбувалася саме в той самий період.

Директор зробив паузу.

— А тепер настав той час, коли мода повинна спрямувати свою увагу на Близький Схід. І саме тому, що тенденції, які тримають світ під страхом і напругою, ідуть із ваших країв. Я це знаю тому, що я директор фірми. Думаю, все почнеться тоді, коли зуміють домовитися між собою головні постачальники барвників і фарб.

«Думаю, все почнеться тоді, коли зуміють домовитися між собою головні постачальники барвників і фарб». Хамід знову подивився на великого модельєра, який сидів сам-один на терасі, поклавши свій

фотоапарат на крісло поруч себе. Можливо, той також помітив, як він увійшов, і тепер запитує себе, де Хаміду вдалося роздобути стільки грошей, щоб стати його головним конкурентом.

Чоловік, який тепер дивиться в порожнечу і вдає, ніби ніщо його не цікавить, зробив усе від нього залежне, щоб його, Хаміда, не прийняли до Федерації модельєрів. Він був переконаний, що фірма Хаміда фінансується з нафтових надприбутків, а тому йдеться про нечесну конкуренцію. Хоч він і не знав, що через вісім місяців після смерті батька й через два місяці по тому, як директор фірми, в якій він працював, запропонував йому вищу посаду — проте його ім'я ніде не мало з'являтися, позаяк фірма уже уклала контракт із іншим модельєром, який і представлятиме її на показах та презентаціях, — шейх викликав його знову, цього разу для особистої зустрічі.

Коли він повернувся до рідного міста, то ледве його впізнав. Уздовж головного проспекту височіли нескінченною низкою кістяки хмарочосів, вулиці були запружені машинами, у старому аеропорту панував цілковитий хаос, але ідея тутешнього правителя починала втілюватися в життя: це місто стане містом миру в середовищі війн, раєм для капіталовкладень посеред розбурханого кризами світового фінансового ринку, стане видимим обличчям народу, який так багато людей із такою втіхою обмовляли, принижували, звинувачували в дикунстві та в забобонах. Інші країни регіону починали вірити в місто, що виростало посеред пустелі, і гроші потекли — спочатку струмочком, а невдовзі бурхливою річкою.

Проте шейх і досі жив у своєму давньому палаці, хоч недалеко звідти вже будувався й інший, набагато більший. Хамід прийшов на зустріч у піднесеному настрої, похвалився, що йому запропонували високу посаду й що він більше не потребує фінансової допомоги; навпаки, готовий повернути до останнього цента всі гроші, вкладені в нього.

— Я хочу, щоб ти звільнився зі своєї служби, — сказав йому шейх.

Хамід нічого не зрозумів. Так, він знає, що підприємство, яке залишив йому в спадок батько, процвітає, але він має зовсім інші плани щодо свого майбутнього. Та він не міг удруге кинути виклик людині, яка так багато йому допомогла.

— Під час нашої єдиної зустрічі я міг сказати «ні» Вашій Високості, бо я тоді захищав права батька, які завжди мали для мене більшу вагу, аніж будь-що у світі. Тепер, однак, я мушу підкоритися волі свого правителя. Якщо ви вважаєте, що втратили гроші, які вклали в мою роботу, то я зроблю все, чого ви зажадаєте від мене. Повернуся сюди й займуся своєю спадщиною. Якщо я повинен відмовитися від своїх мрій, щоб зробити те, чого від мене вимагає закон мого племені, я це зроблю.

Він сказав ці слова твердим голосом. Він не міг виявити слабкості перед людиною, яка поважає силу іншої.

— Але я не прошу тебе, щоб ти повернувся сюди. Тебе призначили у твоїй фірмі на вищу посаду тому, що побачили: ти вже спроможний заснувати підприємство під власною маркою. Саме цього я від тебе й хочу.

«Щоб я заснував підприємство під власною маркою? Чи правильно я його зрозумів?»

— Я бачу, як тут у нас оселяється все більше всесвітньо відомих компаній, які виробляють предмети розкоші, — провадив шейх. — І вони знають, що роблять: наші жінки починають змінювати свою манеру мислення, вони тепер інакше думають й інакше вдягаються. І тому мода тепер впливає на наш регіон більшою мірою, аніж будь-які іноземні капіталовкладення. Я розмовляв із чоловіками й жінками, які добре розуміються на цій темі; бо сам я лише старий бедуїн, який коли вперше побачив автомобіль, то подумав, що його годують, як верблюда.

Мені хотілося б, щоб чужоземці читали вірші наших поетів, слухали нашу музику, танцювали танці та співали пісні, що їх від покоління до покоління передавали нам наші предки. Але, схоже, ніхто більше цим не цікавиться. Тому існує лише один спосіб навчити їх шанувати наші традиції: і це якраз те, чим займаєшся ти. Якщо вони навчаться розуміти, хто ми такі, через нашу манеру вдягатися, то зрештою зрозуміють і все інше.

Наступного дня Хамід зустрівся з групою інвесторів з інших країн. Вони запропонували йому фантастично високу суму інвестицій і назвали термін погашення боргу. Запитали, чи готовий він прийняти виклик, чи готовий піти на ризик. Хамід попросив трохи часу на роздуми. Пішов на могилу батька й молився там цілий день. Коли

настала ніч, пішов у пустелю, надихався морозним вітром і повернувся до готелю, в якому оселилися іноземці. «Нехай буде благословенний той, хто вміє дати своїм дітям крила та коріння», — каже арабське прислів'я.

Він потребував коріння: існує те місце у світі, де ми народилися, навчилися розмовляти, відкрили, як наші предки давали раду своїм проблемам. Рано чи пізно в житті кожного з нас настає момент, коли ми починаємо відчувати особисту відповідальність за це місце.

Але йому були потрібні й крила. Вони переносять нас до нескінченних обріїв уяви, до наших мрій і в далекі краї. Крила також допомагають нам познайомитися з корінням наших ближніх і навчатися разом із ними.

Хамід звернувся до Бога з проханням подарувати йому натхнення й почав молитися. Через дві години він пригадав розмову, що відбулася між його батьком і двома покупцями, які прийшли до його мануфактурної крамниці:

«Сьогодні вранці мій син попросив у мене грошей, щоб купити ягня; чи повинен я задовольнити його прохання?»

«Це справа не термінова. Зачекай бодай тиждень, перш ніж обміркувати його прохання».

«Але я спроможний дати йому гроші й сьогодні. Яка різниця буде, якщо я зачекаю тиждень?»

«Різниця дуже велика. Мій досвід показує, що люди цінують те, що одержують, тільки в тому випадку, коли їх опановує сумнів, чи зможуть вони здобути те, що бажають мати».

Тож він примусив претендентів у інвестори зачекати тиждень, а тоді прийняв їхній виклик. Йому потрібні були люди, які працювали б із цими грошми і вкладали їх туди, куди він їм накаже. Йому потрібні були службовці, бажано з його односельців. Він мав потребу залишатися ще понад рік на своїй теперішній роботі, щоб навчитися там того, чого він іще не навчився.

Оце й усе.

«Усе починається з фабрики барвників».

Ні, не зовсім так. Усе починається тоді, коли компанії, що вивчають тенденції ринку (по-французькому вони називаються «*cabinets de tendence*», по-англійському — «*trend adapters*»), помічають, що певні прошарки населення починають віддавати

перевагу певним товарам або певним тенденціям життя та поведінки перед іншими — і це не обов'язково має прямий стосунок до моди. Такі дослідження здійснюються на основі інтерв'ю зі споживачами, вивчення попиту на ті або ті товари, але насамперед пильного спостереження за тими юрмами осіб — переважно це люди у віці 20–30 років, — які відвідують нічні клуби та ресторани, ходять вулицями, читають усе, що публікується в інтернет-блогах. Вони ніколи не дивляться на вітрини — навіть тоді, коли там виставлені товари відомих і популярних фірм; з їхнього погляду все, що вже стало предметом широкого інтересу публіки та споживачів, приречене на смерть.

Насамперед ті генії, що трудяться в лабораторіях вивчення тенденцій, хочуть точно знати: що саме найближчим часом стане предметом особливого зацікавлення споживачів? Молоді люди, яким бракує грошей для того, щоб купувати собі предмети розкоші, змушені винаходити для себе нові моделі бажано дешевого одягу. А позаяк вони сьогодні не вилазять із Інтернету, то діляться своїми інтересами з іншими, й нерідко такі захоплення стають справжніми вірусами, що заражають усе населення. Люди молоді впливають на своїх батьків у політиці, сфері читання, музиці — а не навпаки, як думають люди наївні. З іншого боку, батьки впливають на молодих у тому, що можна було б назвати «системою цінностей». І хоч підлітки й наділені від природи бунтівною вдачею, вони завжди вважають родину чимось міцним і надійним. Вони можуть одягатися в екстравагантний спосіб і захоплюватися співаками, що завивають на сцені й ламають свої гітари, — але це й усе. Вони не наважуються піти далі і влаштувати справжню революцію в царині звичаїв.

«Вони вже так робили в минулому. І добре, що ця хвиля прокотилася й повернулася назад, у море».

Бо сьогодні дослідження, здійснювані в науково-дослідних центрах із вивчення тенденцій, показують, що суспільство повертається до більш консервативного стилю, і ми далеко відійшли від тієї загрози, яку становили для нас «суффражистки» (жінки, які на початку ХХ сторіччя боролися за право жінок брати участь у виборах і домоглися цього права) або довговолосі й антисанітарні хіпі (група божевільних, котрі вірили в те, що одного дня люди зможуть вільно кохатися й жити в мирі).

Наприклад, у 1960 році світ, зтягнутий у криваві війни пост-колоніального періоду, нажаханий загрозою атомної війни й разом із тим обдарований усіма благами економічного процвітання, розпачливо прагнув знайти бодай трохи радості; й так само як свого часу Кристіан Діор намагався заронити в душі людей надію на те, що незабаром вони матимуть велике розмаїття тканин, модельєри того періоду намагалися знайти таке поєднання кольорів, яке могло б підняти загальний настрій: вони дійшли висновку, що сполучення червоного кольору з фіолетовим може водночас і заспокоювати, і збуджувати. Через сорок років колективне бачення світу радикально змінилося: загроза тотальної термоядерної війни минула, але виникли тяжкі проблеми, пов'язані зі станом довкілля: і модельєри стали віддавати перевагу кольорам, пов'язаним із тими, що існують у природі, — кольору пісків у пустелі, кольору лісів, кольору морської води. Між цими двома періодами утворювалися, розвивалися, утверджувалися і зникали різні тенденції: психоделічна, футуристична, аристократична, ностальгічна.

Перш ніж починається робота над великими колекціями мод, лабораторії, в яких досліджуються тенденції ринку, дають загальну панораму того, в якому ментальному стані нині перебуває світ. І схоже, що загальною темою людської стурбованості — попри війни, голод у Африці, тероризм, нехтування загальних прав людини, гординю деяких найбільш розвинених націй — став порятунок нещасної Землі від тих багатьох загроз, які створило для неї людське суспільство.

«Екологія. Спасіння планети. Усе це смішно».

Хамід знає, що ніхто не спроможний воювати проти колективної людської підсвідомості. Кольорова палітра й аксесуари, тканини, так звані доброчинні акції Суперкласу, книжки, що виходять друком, музика, яка звучить по радіо й телебаченню, документальні фільми про колишніх політиків, нові фільми, нові матеріали для пошиття черевиків, перехід автомобілів на двигуни, що приводяться в рух електрикою та газом, колективні листи, адресовані депутатам парламенту, бонуси від найбільших світових банків — усе це зосереджується на одній меті: урятувати нашу планету. Величезні статки утворюються за одну ніч, мультинаціональні компанії закупають газетні шпальти для рекламування якихось будівельних заходів, абсолютно не потрібних для цього регіону, неурядові організації без найменших докорів сумління поміщають свої рекламні

оголошення на найбільших телеканалах і одержують субсидії в сотні мільйонів доларів, бо всі вони глибоко стурбовані долею нашої бідолашної планети. Щоразу, коли Хамідові доводилося читати в газетах або журналах про політиків, які використовують глобальне потепління або руйнування довкілля для своїх електоральних платформ, він казав собі подумки: «Як ми можемо бути такими пихатими? Планета є, була й буде завжди сильнішою, аніж ми. Ми не можемо зруйнувати її; якщо ми перейдемо через якусь межу, вона сама потурбується про те, щоб стерти нас зі своєї поверхні й існувати далі. Чому ми досі не почали говорити про те, як нам урятуватися від того, щоб планета не знищила нас?»

Бо коли ми говоримо про необхідність «урятувати планету», це наділяє нас відчуттям своєї могутності, дієвості та шляхетності. А проблема, сформульована як «урятуватися від того, щоб планета не знищила нас», може вкинути нас у розпач, зробити безпорадними й змусити об'єктивно оцінити справжній обсяг наших убогих і обмежених спроможностей. Але хай там як, а тенденції розвиваються в цьому напрямку, й мода змушена пристосовуватися до бажання споживачів. Нині фабрики барвників заклопотані тим, щоб знайти найліпші сполучення кольорів для найближчої колекції. Виробники тканин шукають волокна природного походження, творці таких аксесуарів, як пояси, сумочки, окуляри, годинники, докладають усіх можливих і неможливих зусиль — або принаймні вдають, що їх докладають, публікуючи рекламні брошури, надруковані на папері, виготовленому не з дерева, а із вторинної сировини, — щоб урятувати довкілля. Й усе це буде узагальнено й виставлено великими модельєрами на найбільшому ярмарку моди, закритому для публіки, під глибокодумною назвою «Перше бачення» (*La Primera Vista*).

Потім кожна фірма створить власні колекції, використає свої творчі можливості, й усі вдаватимуть, ніби індустрія високої моди підкоряється принципам абсолютної творчої оригінальності й кожна фірма відрізняється від інших. Нічого подібного. Усі вони буквально підкорятимуться тим рекомендаціям, які одержали від лабораторій, що досліджували тенденції ринку. І чим знаменитіша та популярніша марка модельєрської фірми, тим менше така фірма буде схильна наражати себе на ризик, адже доля сотень тисяч її службовців, розкиданих по всьому світу, залежить від того, які рішення ухвалить

невелика група людей, Суперклас високої моди, який уже стомився прикидатися, ніби кожен півроку продає щось нове.

Перші ескізи виготовляються «невизнаними геніями», які мріють одного дня побачити своє ім'я на етикетці швейного виробу. Вони трудяться приблизно від шести до восьми місяців, спочатку користуючись лише олівцем і папером, а потім виготовляючи перші зразки з дешевої матерії, які фотографуються на моделях, а відтак аналізуються директорами. З кожної сотні зразків приблизно двадцять відбираються для наступного показу. Вносяться деякі зміни: інші гудзики, інший крий рукавів, інші шви.

Виготовляються нові фотографії — цього разу на моделях, які сидять, лежать, проходжуються, — і вносяться нові зміни, бо критичні зауваження зразка «це годиться тільки для манекенів на подіумі» можуть загубити цілу колекцію й навіки підірвати репутацію фірми. Під час цього процесу деякі «невизнані генії» виставляються на вулицю без права на відшкодування зусиль, позаяк їх завжди вважають такими, що перебувають на «стажуванні». Найталановитішим доводиться по кілька разів переробляти своє творіння, не маючи найменшого сумніву в тому, що, хоч би якого успіху досягла їхня модель, на ній буде поставлена лише марка фірми.

Усі вони обіцяють одного дня помститися. Усі кажуть самим собі, що зрештою відкриють власне ательє й, у кінцевому підсумку, здобудуть визнання. Але всі вони усміхаються і трудяться далі, вдаючи, ніби страшенно раді тому, що їх поки що залишили. Але мірою того як відбираються остаточні моделі, ще певну кількість колишніх працівників звільняють і водночас набирають нових (для роботи над наступною колекцією), і нарешті виготовляються ті вироби з уже підібраних тканин, які демонструватимуться під час показу.

Причому публіці буде оголошено, що демонструються вони вперше. Але це, звичайно, частина легенди.

Бо на той час перекупники в усьому світі уже мають на руках фотографії моделей у всіх можливих позах, мають інформацію про всі деталі аксесуарів, про тип тканини, рекомендовану ціну, про місця, де вони можуть замовити матеріал. Залежно від розміру та слави модельєрської фірми, «нова колекція» починає виготовлятися у великих масштабах у різних регіонах світу.

І нарешті настає великий день — а точніше кажучи, три тижні, які позначають початок нової ери (що, як усім відомо, триватиме лише півроку). Починається вона в Лондоні, потім переїздить до Мілана й закінчується в Парижі. Запрошуються журналісти з усього світу, фотографи змагаються за привілейовані місця, усе тримають у великій таємниці, газети та журнали присвячують цілі сторінки, а потім іще й іще сторінки цим новинам, жінки засліплені, чоловіки дивляться з певною зневагою на те, що вони вважають лише «модою» й нічим більше, й подумки жалкують, що доведеться відкласти кілька тисяч доларів на те, що для них не має ані найменшої ваги, але для їхніх дружин є великою емблемою їхньої належності до Суперкласу.

Через тиждень те, що вважали абсолютним ексклюзивом, уже продається в крамницях усього світу. Ніхто не замислюється над тим, у який спосіб цей товар змогли доставити так швидко й виготовити за такий короткий час.

Проте легенда важливіша, аніж дійсність.

Споживачі не хочуть зрозуміти, що мода створюється тими людьми, які підкорялися тій моді, що вже існувала. Що ексклюзивність — брехня, в яку їм хочеться вірити. Що більша частина колекцій, які так нахваляє спеціалізована преса, виробляється великими конгломератами індустрії предметів розкоші, які утримують ці ж таки газети й журнали, закупаючи в них цілі сторінки для своєї реклами.

Звичайно, існують винятки, й одним із таких винятків після кількох років напруженої боротьби став він, Хамід Хусейн. І в цьому його могутність.

Він помічає, що Єва знову дивиться на мобілку. Раніше вона не мала звички так робити. Навпаки, вона завжди ненавиділа цей апарат, можливо, тому, що він нагадував їй про колишній шлюб, про ту епоху її життя, про яку він нічого ніколи не знав, не знав, що з нею тоді було, бо вони ніколи не торкалися цієї теми. Хамід дивиться на годинник — вони ще встигнуть допити каву без поспіху. Знову звертає погляд на модельєра. Якби ж то все починалося з фабрики барвників, а закінчувалося показом мод. Але насправді все не так.

Він і чоловік, який сидить тепер сам-один і споглядає обрій, уперше зустрілися на «Першому Баченні». Хамід тоді ще працював на велику фірму, що взяла його на службу як художника, хоч на той час шейх уже створив невеличке військо з одинадцяти персон, яке мало

втілити в реальність його ідею про перетворення моди на спосіб показати людям свій світ, свою релігію, свою культуру.

— Більшу частину часу ми тут вислуховуємо пояснення, як прості речі можуть бути представлені у дуже складний спосіб, — сказав тоді він.

Вони проходили перед вітринами, на яких демонструвалися нові тканини, революційні технології їх виробництва, кольори, що набудуть широкого застосування протягом двох наступних років, усе складніші та мудрованіші аксесуари — пояси з платиновими пряжками, футляри для кредитних карток, що відкривалися натисканням на кнопку, браслети, які можна було відрегулювати до міліметра за допомогою інкрустованого діамантами кільця.

Той, до кого він звернувся, подивився на нього згори вниз.

— Світ завжди був і завжди буде складним.

— Я так не думаю. І якщо одного дня я покину фірму, де нині працюю, то тільки для того, щоб відкрити власне підприємство — де все відбуватиметься всупереч тому, що ми нині бачимо.

Модельєр засміявся.

— Ти знаєш, яким є цей світ. Ти вже чув про Федерацію, правда ж чув? Іноземцям туди дуже й дуже важко вступити. Французька Федерація високої моди була одним із найбільш закритих клубів у світі. Вона призначала тих, хто міг взяти участь у Тижнях Паризької Моди, й визначала ті якості, якими мали бути наділені її учасники. Заснована в 1968 році, вона була надзвичайно могутня, і ніхто не мав права використовувати зареєстровану нею марку «Висока Мода» (*Haute Couture*), не ризикуючи потрапити під суд.

Вона випускала десять тисяч примірників «Офіційного каталогу» своїх двох виставок, що відбувалися двічі на рік, вирішувала, як розподілити дві тисячі акредитацій серед журналістів усього світу, добирала великих покупців, призначала місця показу — залежно від значущості модельєра.

— Я знаю, яким він є, — відповів Хамід, закінчуючи на цьому розмову.

Модельєр передчував, що той, із ким він тепер розмовляє, стане в майбутньому його знаменитим суперником і що вони ніколи не будуть друзями.

Через півроку все було готове для великої авантюри — Хамід звільнився зі служби, відкрив своє перше ательє у Сен-Жермен-де-Пре й почав боротися, як умів. Він програв не одну битву. Але зрозумів одну річ: він ніколи не зможе піддатися тиранії великих фірм, які диктують тенденції моди. Він має бути оригінальним, і йому вдалося цього досягти, бо він приніс із собою простоту бедуїнів, мудрість пустелі, те, чого навчився на тому підприємстві високої марки, де працював понад рік, він мав підтримку людей, які глибоко розумілися на фінансах, і мав у своєму розпорядженні оригінальні й ніколи не бачені тут тканини.

Через два роки він відкрив уже п'ять чи шість ательє по всій Франції, і його прийняли до Федерації — не тільки за його талант, а й завдяки з'язкам шейха, чиї представники здійснювали безперервний тиск на ті французькі компанії, що повідкривали філії в його країні.

Відтоді чимало води протекло під паризькими мостами, люди змінювали свої погляди, президенти обиралися або закінчувався термін їхнього мандату, нові технології здобували все більше прихильників, Інтернет запанував над усіма засобами комунікацій на планеті, усе більше галузей людського знання та людської діяльності ставали прозорими й видимими для широкої публіки, розкіш і гламур відвойовували втрачені позиції. Результати праці Хаміда зростали й поширювалися на весь світ, його бізнес тепер охоплював не тільки моду, а й виробництво аксесуарів, меблів, косметики, годинників, ексклюзивних тканин.

Хамід став володарем великої імперії, й усі, хто вкладав гроші в його мрію, були повністю винагороджені тими дивідендами, які він виплачував акціонерам. Він і далі здійснював персональний нагляд за всім, що виробляли його підприємства, був присутній на найважливіших фотосесіях, власноруч малював ескізи до більшості своїх моделей, щонайменше тричі на рік відвідував пустелю, де молився на могилі батька й звітував перед шейхом. Але тепер перед ним постав новий виклик: йому захотілося зняти кінофільм. Він подивився на годинник. Сказав Єві, що їм пора йти.

Вона запитала, чи це справді дуже важливо.

— Не дуже важливо. Але я хочу бути там присутнім.

Єва підводиться. Хамід кидає останній погляд на славетного й самотнього модельєра, який споглядає неозору широчінь

Середземного моря, байдужий до всього іншого.

4.07 пополудні

К Коли ти молодий, ти завжди маєш одну мрію — врятувати світ. Одні швидко забувають про неї, переконавши себе в тому, що в житті є багато важливіших справ — створити родину, заробити гроші, вирушити в далеку подорож і вивчити іноземну мову. Інші бачать для себе можливість узяти участь у якійсь діяльності, що дозволить певною мірою змінити суспільство і той світ, який ми передамо у спадок наступним поколінням.

Вони починають обирати професію: стають політиками (на початку завжди керуючись бажанням допомогти в такий спосіб своїй спільноті), активістами того чи того соціального руху (які завжди вірять у те, що злочин спричиняють класові відмінності), митцями (які вважають, що все втрачено й треба починати з нуля) і... поліціантами.

Савуа був абсолютно переконаний у тому, що він може бути абсолютно корисним. Прочитавши чимало детективних романів, він вважав, що, коли всі лихі люди опиняться за ґратами, порядні люди здобудуть своє місце під сонцем. Він навчався в поліцейній академії з великим ентузіазмом, мав відмінні оцінки з теоретичних дисциплін, тренував тіло, щоб бути готовим до будь-яких кризових ситуацій, навчився влучно стріляти, хоч ніколи не мав наміру когось убити. Протягом першого року служби він вважав, що опановує реальність обраної ним професії — тоді як його товариші тільки й знали, що нарікати на низьку платню, на некомпетентність органів правосуддя, на упереджене ставлення людей до поліції й на майже повну бездіяльність у царині їхньої діяльності. Мірою того, як минав час, життя й нарікання на нього по суті залишалися незмінними і лише одна річ зростала.

Кількість списаного паперу.

Будь-яка подія мала бути детально описана з погляду *де, як і чому*. Простий випадок зі сміттям, викинутим у забороненому місці, вимагав детального звіту про пошуки винного (що завжди залишав за собою якісь конкретні сліди — такі як конверти з написаною адресою або використані квитки на літак), місце події неодмінно фотографувалося під усіма можливими ракурсами, ретельно накреслювався план

місцевості, зловмиснику надсилали повістку — спочатку в досить приязному тоні, а потім другу, у значно суворішому, а якщо винний вважав усе це непотрібною тяганиною і нехтував усі виклики та попередження, то проти нього розпочинали судовий процес із вислуховуванням свідків, ухваленням вироку, касаційними скаргами, що їх складали досвідчені адвокати. Могло минути не менш як два роки, перш ніж процес здавали до архіву без жодних наслідків для обох сторін.

Такі злочини, як убивства, були рідкістю. Найновіші статистичні дані свідчили, що переважну частину правопорушень, які відбуваються в Канні, становлять бійки між синками багатіїв у дорогих нічних клубах, пограбування помешкань, де господарі живуть лише влітку, порушення правил дорожнього руху, робота без дозволу та подружні конфлікти. Такому стану речей можна було тільки радіти — у дедалі розтривоженішому світі Південь Франції був оазою миру навіть у той період, коли сюди накочувалися високі хвилі іноземців, що приїздили погрітися на пляжі та скупатися в морі або продати й купити фільми. Протягом минулого року Савуа довелося розслідувати лише чотири випадки самогубства (унаслідок чого накопичилося шість або сім кілограмів паперу — списаного, підписаного й замацаного відбитками пальців) і лише два випадки нападу на людей, що закінчилися смертю.

Й ось лише за кілька годин перекрита статистика цілого року. Що ж сталося?

Охоронців потерпілого допитати не вдалося, вони зникли, не встигнувши дати жодного свідчення, — і Савуа подумки відзначив, що треба буде оголосити письмову догану поліціантам, які першими з'явилися на місце події. Адже вони, зрештою, дозволили втекти єдиним справжнім свідкам того, що відбулося, бо та жінка, що сидить тепер у приймальні, не знає анічогісінько. Уже через дві хвилини допиту він зрозумів, що вона була далеко від того місця, де впорснули отруту, й хотіла лише скористатися з ситуації, щоб бодай у такий спосіб наблизитися до знаменитого дистриб'ютора.

Отже, йому залишається тільки прочитати папери.

Він також сидить тепер у приймальні шпиталю, і перед ним лежать два рапорти.

Перший із них — лише два аркуші, заповнені занудними медичними термінами та описами, — написаний черговим лікарем, і в ньому проаналізовано, якої шкоди зазнав організм чоловіка, що тепер лежить у відділенні інтенсивної терапії шпиталю: отруєння невідомою субстанцією, яка нині досліджується в лабораторії, внаслідок проколення поперечної зони з лівого боку із застосуванням голки, через яку було впорснуто токсичну речовину в систему кровообігу. Єдиним чинником у списку отрут, спроможним так швидко блокувати життєві процеси, є стрихнін, але він спричиняє спазми та конвульсії всього тіла, а за словами охоронців, що їх підтвердили також парамедики й жінка, яка сидить тепер у приймальні, таких симптомів не було помічено. Навпаки, відбувся негайний параліч м'язів, грудна клітка нахилилася вперед, і жертву винесли із зали, не привернувши уваги інших гостей, присутніх на тому обіді.

Другий рапорт, набагато детальніший, надійшов із організації під назвою Європол (Європейська Поліція), яка стежила за кожним кроком жертви, відтоді як вона ступила на землю Європи. Агенти чергувалися, але в ті хвилини, коли відбувся інцидент, вона перебувала під спостереженням чорношкірого агента родом із Гваделупи, дуже схожого на вихідця з Ямайки.

«Але навіть за цих обставин особа, чиїм обов'язком було не спускати з об'єкта очей, нічого не помітила. Точніше кажучи, в ту мить, коли все відбулося, поле її видимості почасти затулив якийсь чоловік, що проходив там зі склянкою ананасового соку в руці».

Хоча жертва ніколи не входила в конфлікт із поліцією і була відома в кінематографічному світі як один із найреволюційніших кінодистриб'юторів сучасності, її бізнес був лише прикриттям для діяльності, що приносила набагато більший прибуток. Згідно з даними Європолу, п'ять років тому, коли Джавіц Вайлд вважався продюсером другої категорії в індустрії кіно, він був завербований картелем, що спеціалізувався на поширенні кокаїну на американській території, і дістав завдання перетворювати брудні гроші на гроші чисті.

«Це вже починає бути цікавим».

Уперше Савуа здобував втіху з того, що читав. Схоже, йому до рук потрапила справді важлива справа, далека від проблем, пов'язаних із вивезенням сміття, подружніми сварками, пограбуванням літніх квартир і двома вбивствами, скоєними впродовж цілого року.

Йому відомий цей механізм. Він розуміє, про що йдеться в рапорті. Торговці наркотиками заробляють величезні суми грошей, продаючи свій продукт, та позаяк вони неспроможні пояснити їх походження, то їм не вдається ані відкривати банківські рахунки, ані купувати собі апартаменти, автомобілі чи дорогоцінності, ані робити інвестиції, ані переказувати великі суми грошей із країни в країну, бо уряд неодмінно їх запитає: «Як вам пощастило так забагатіти? Де ви заробили стільки грошей?»

Для подолання цієї перешкоди застосовують фінансовий механізм, відомий під назвою «відмивання грошей». Тобто йдеться про те, щоб перетворити кримінальні прибутки в респектабельні фінансові активи, які можуть стати частиною економічної системи й давати нові прибутки. Походження цього терміна приписують американському гангстерові Аль Капоне, який закупив у Чикаго мережу пралень під назвою *Sanitary Cleaning Shops* і через них клав у банк гроші, які заробляв на нелегальній торгівлі спиртними напоями в той час, коли у Сполучених Штатах діяв сухий закон. Тому завжди, коли хтось запитував у нього: «Чому ви такий багатий?», він міг відповісти: «Сьогодні люди полюбляють прати одяг більше, ніж будь-коли. Мені дуже пощастило, що я вклав гроші в цю галузь».

«Він усе зробив як годиться. Забув лише заплатити податок із прибутків свого підприємства», — думає Савуа.

«Відмивання грошей» допомагає не тільки торговцям наркотиками, а служить і для багатьох інших цілей: воно потрібне політикам, які беруть величезні хабарі за неймовірне роздування бюджетів державних замовлень, терористам, яким треба фінансувати свої операції в усіх регіонах світу, компаніям, що приховують свої прибутки та збитки від своїх акціонерів, індивідам, які вважають прибутковий податок неприйнятним винаходом. Раніше досить було відкрити номерний рахунок у якомусь «фіскальному раю», проте нині держави стали укладати між собою договори про співпрацю, і механізмові відмивання грошей доводиться пристосовуватися до нових часів.

Одна річ, проте, залишається очевидною: злочинці завжди на багато кроків випереджають і владу, і систему оподаткування.

Як працює сьогодні механізм відмивання грошей? У набагато витонченіший, мудріший і збагачений елементами творчої фантазії

спосіб. Головне — не забувати про три головні етапи: розміщення, приховування, інтеграція. Почистити кілька апельсинів, зробити з них помаранчевий сік, подати його так, щоб не було підозри щодо походження фруктів.

Зготувати помаранчевий сік досить легко: створити цілу низку рахунків і невеличкі суми грошей почнуть переходити з банку в банк, це здебільшого відбувається через мудровані комп'ютерні системи, в яких дрібні рахунки зрештою зливаються до купи й утворюють велику суму грошей. Дороги там такі покручені, що неможливо простежити сліди електронних імпульсів. Бо від тієї хвилини, коли гроші кладуться в банк, вони перестають бути паперовими банкнотами й перетворюються на цифрові коди, утворені лише з двох знаків, «0» і «1».

Савуа думає про власний банківський рахунок; попри суму — а вона невелика, — він залежить від цифр, що мандрують крізь ефір або по дротах. А що як раптом хтось вирішить — а це може статися в будь-яку хвилину — змінити всю систему кодування? І що як ця система не стане працювати? Як він тоді доведе, що мав на своєму рахунку таку-то суму грошей? Як він перетворить ці ланцюжки з нулів та одиниць у щось конкретніше, як, наприклад, будинок або товари, закуплені в супермаркеті?

Він не зможе вдіяти нічого; він перебуває в руках системи. Але вирішує, що сьогодні, як тільки вийде за межі шпиталю, підійде до банкомата й попросить видати йому виписку з його рахунку. Він занотовує у своєму записнику: від сьогодні він робитиме це щотижня, і якщо у світі станеться якась катастрофа, він завжди матиме паперове підтвердження своїх претензій до банку.

Знову папір. Знову те саме слово. Про що пак він щойно думав? Ага, про відмивання грошей.

Він знову перебирає подумки всі факти про відмивання грошей, які йому відомі. Останній етап — найлегший; гроші накопичуються на респектабельному рахунку якої-небудь компанії з продажу нерухомості або інвестиційного фонду. Тепер якщо уряд поставить те саме запитання: «Звідки взялися гроші?», на нього дуже легко відповісти: «Від дрібних вкладників, які довіряють тому, що ми продаємо». Тепер ці ж таки гроші можна вкладати в інші акції, в землю, купувати на них літаки, предмети розкоші, будинки з басейнами, безлімітні кредитні

карти. Компаньйонами цих підприємств є ті ж такі люди, які спочатку фінансували купівлю наркотиків, зброї, брали участь у всіляких незаконних оборудках. Але гроші тепер уже чисті; зрештою, нікому не заборонено наживати мільйони, граючи на біржі або спекулюючи нерухомістю.

Залишається відповісти на перше запитання, найважче:

«А звідки вони беруться, ті дрібні інвестори?»

І тут підключається творча фантазія криміналу. «Апельсини» — це ті люди, які грають у казино на гроші, позичені в «друга», у країнах, де контроль за розміром ставок набагато поступається масштабам корупції: адже нікому не заборонено вигравати великі гроші. У цих випадках укладаються попередні домовленості з власниками казино, які одержують певний відсоток від тих грошей, що мандрують по їхніх гральних столах.

Але як гравець — особа з дуже низьким прибутком — пояснить завтра своєму банкірові, звідки він узяв ту величезну суму грошей, яку вкладає до банку?

Пощастило.

А вже післязавтра він перекаже майже всі ті гроші «другові», який йому їх позичив, залишивши собі невеличкий наперед домовлений відсоток.

Колись був поширений звичай купувати для відмивання грошей ресторан: адже його власник може брати будь-яку ціну за свої страви, а «виторгувані» гроші класти в банк, не викликаючи підозр. Навіть якби хтось прийшов до того ресторану й побачив порожні столи, він ніяк не зміг би довести, що туди ніхто не приходив обідати протягом цілого дня. Але сьогодні, зі зростанням індустрії розваг, виникає значно креативніший спосіб.

О, невідчутний, випадковий і незрозумілий ринок мистецтва!

Люди середнього достатку й невеликих прибутків приносять на аукціони дуже цінні картини, присягаючись, що знайшли їх на горищі старого будинку своєї бабусі. Їх купують за великі гроші й наступного тижня перепродують спеціалізованим галереям удесятеро, а то й у двадцятьоро дорожче від первісної ціни. «Апельсин» при цьому радий-радісінський, він дякує долі за таку щедрість, кладе гроші на свій рахунок, а потім вирішує зробити інвестицію в якійсь чужоземній країні, не забувши залишити собі у своєму банку невеличкий відсоток.

У ролі щедрої долі в цьому випадку виступають справжні власники картини, які знову викупувають її в галереї і знову викидають на аукціон уже через інші руки.

Але існує й набагато дорожча продукція, така, як театр, виробництво та дистрибуція кінофільмів. У цих галузях відмивання грошей досягає небачених масштабів, там воно святкує свій апофеоз.

Савуа читає далі досьє на чоловіка, що лежить тепер у відділенні інтенсивної терапії, й заповнює деякі прогалини в наданій йому інформації власною уявою.

Актор, який мріяв стати знаменитістю. Вийти на арену акторської слави йому не вдалося — хоч він і сьогодні дбає про свій зовнішній вигляд, так ніби є великою зіркою, — але робота в кіно допомогла йому ознайомитися з цією індустрією. Уже в немолодому віці йому вдається зібрати трохи інвестицій, і він знімає один чи два фільми, які з тріском провалюються, бо йому не вдалося забезпечити їм добрий прокат. Та попри це про нього з'являється кілька статей у спеціалізованих журналах як про чоловіка, що спробував зламати деякі звичаї й традиції великих кіностудій.

Він упадає в розпач, він не знає, щό робити зі своїм життям, ніхто вже не подарує йому третього шансу, він уже стомився випрошувати гроші в людей, які зацікавлені вкладати їх лише туди, де гарантується незаперечний успіх. І ось одного дня до нього приходить із візитом група людей, одні з них поводяться вельми люб'язно, інші — не розтуляють рота.

Вони роблять йому пропозицію: він має стати дистриб'ютором, і перший куплений ним для прокату кінофільм має бути чимось справжнім, таким, що привабить велику публіку. Великі кіностудії дорого продають свій товар, але нехай це його не турбує — його нові друзі готові заплатити за нього будь-яку ціну. Фільм демонструватиметься в багатьох кінозалах і принесе великі прибутки. Джавіц одержить те, що йому зараз найбільше потрібно, — репутацію. Нікому в цей час не спаде на думку докопуватися до подробиць життя цього невдахи-продюсера. Правда, ще два або три фільми — і влада почне цікавитися, звідки в нього такі великі гроші, але на той час його перші кроки будуть надійно приховані терміном у п'ять років, після якого фіскальна перевірка не здійснюється. І Джавіц починає свій переможний поступ. Перші фільми, які він випускає в прокат, дають

великий прибуток, і прокатники починають вірити в його талант знаходити те, що є найкращого на ринку, а режисери й продюсери пориваються працювати з ним. Щоб зберегти своє реноме, він погоджується прийняти не більш як два або три фільми за півроку, роблячи виняток лише для тих фільмів, які мають колосальний бюджет, де грають зірки найбільшої величини і в створенні яких брали участь професіонали з бездоганною репутацією, що не шкодують грошей на рекламу й фінансуються групами, які облаштувалися в країнах фіскального раю. Прибутки, що надходять від продажу квитків, вкладаються до якогось цілком пристойного інвестиційного фонду, що перебуває поза підозрою й володіє «частиною акцій» фільму.

І бажаного результату досягнуто. Брудні гроші перетворилися на витвір високого мистецтва, який, звісно, не дає сподіваного прибутку, але дозволяє покласти на свій рахунок мільйони доларів одному з учасників цього ділового консорціуму. Але настає та хвилина, коли уважніший податковий інспектор — чи то з власної ініціативи, чи то одержавши підказку з якоїсь кіностудії — звертає увагу на один вельми промовистий факт: з якого дива абсолютно невідомим на ринку кіноіндустрії продюсерам щастить залучати до своїх проектів великих кінозірок, найталановитіших режисерів, витратити фантастичні суми на рекламу й користуватися послугами лише одного дистриб'ютора для прокату своїх фільмів? Відповідь на це запитання дуже проста: великі кіностудії зацікавлені в успішному прокаті своїх фільмів, а Джавіц для них герой, людина, яка спромоглася зламати диктатуру гігантських корпорацій, герой нового міфу, Давид, який воює проти Голіафа в образі несправедливої системи.

Податковий інспектор, який сумлінно ставиться до своїх обов'язків, вирішує піти далі, попри цілком раціональні пояснення. Він розпочинає таємне розслідування. І з'ясовує, що компанії, які вкладають гроші у виробництво кінофільмів, що приносять рекордні прибутки в кінопрокаті, — це, як правило, нікому не відомі, акціонерні товариства з осідком на Багамах, у Панамі або в Сингапурі. У цю мить хтось укорінений у податкову інспекцію (а такий обов'язково знайдеться) попереджає своїх справжніх начальників, що канал Джавіца скоро перекриють — і треба шукати нового дистриб'ютора для відмивання грошей.

Джавіц упадає в розпач — він уже звик жити як мільйонер і звик, щоб йому поклонялись як напівбогові. І він вирішує полетіти до Канна, кінофестиваль надасть йому чудове прикриття для того, щоб у атмосфері взаємоповаги поговорити з людьми, які його, так би мовити, «фінансують», можливо, укласти нові домовленості, персонально перевірити коди номерних рахунків і передати їх кому слід. Він не знає, що від певного часу з нього не спускають очей, що його арешт тепер є лише справою техніки й люди у краватках у напівсутіні своїх кабінетів міркують, чи взяти його тепер і покінчити з цією справою, чи нехай трохи ще погуляє на волі й допоможе їм зловити ще кількох своїх співучасників.

Проте «фінансистки» не люблять наражати себе на невиправданий ризик. Джавіца тепер можуть заарештувати в будь-яку мить, а там, дивись, він укладе угоду зі слідством і в усіх подробицях розповість про їхню добре налагоджену систему, не тільки назвавши імена, а й указавши, хто є хто поруч із ним на фотографіях, знятих без його відома.

Існує лише один спосіб розв'язати цю проблему — покінчити з ним.

Тепер усе зрозуміло, й Савуа точно знає, як розгорталася подія. І йому залишається тільки зайнятися своєю звичною справою.

Паперами.

Написати рапорт, відіслати його в Європол, нехай тамтешні бюрократи займуться пошуком убивць, бо йдеться про справу, яка може допомогти багатьом людям піднятися вище по службовій драбині, що досить рідко трапляється в застоянному болоті тих структур. Це розслідування неодмінно має дати результат, але ніхто з його начальників не повірив би, що провінційний детектив із глухого містечка Франції (бо, зрештою, Канн, попри весь свій блиск і гламур, залишається глухим провінційним містечком протягом решти 350 днів року).

Савуа підозрює, що вбивство скоїв один із двох особистих охоронців Джавіца, які в той час сиділи за столом, бо отруту можна було впорснути в тіло жертви лише з дуже близької відстані. Але у своєму рапорті він про це не напише. Він витратить ще чимало паперу, щоб записати свідчення якомога більшої кількості людей, що були присутні на тій вечірці, не знайде серед них жодного свідка й у рамках

своєї юрисдикції закрие справу — після того як обмінюється кількома факсами та електронними посланнями з департаментами, які стоять вище від його власного, — на це йому може знадобитися кілька днів, але навряд чи більше.

Потім він повернеться до своїх двох середньостатичних убивств на рік, до бійок, до сварок і до штрафів за не туди вивезене сміття, тоді як йому пощастило протягом короткого часу перебувати так близько до справи, яка могла б набути міжнародного розголосу. Його юнацькі мрії — поліпшити світ, сприяти утворенню безпечнішого й справедливішого суспільства, зробити кар'єру, здобути посаду десь близько до міністерства юстиції, забезпечити комфортабельніше життя своїй дружині та дітям, докласти всіх зусиль для того, щоб громадяни почали ставитися інакше до служителів правопорядку, показавши на власному прикладі, що серед поліціантів зустрічаються чесні й порядні люди, — завжди наштовхуються на одну й ту саму перешкоду.

На гору паперів.

4.16 пополудні

Тераса перед баром «Мартінеса» заповнена людьми, й Ігор віддає собі належне за свою передбачливість; хоч йому ніколи раніше не доводилося бувати в цьому місті, він замовив столик наперед — угадавши, що ситуація буде саме такою, якою вона тепер є. Він замовляє чай із грінками, закурює сигарету, озиряється довкола й бачить те саме, що міг би побачити в будь-якому шикарному розважальному закладі світу: жінки, накачані ботоксом, з очевидними ознаками анорексії й дами старшого віку, обвішані коштовностями, — багато з них їдять морозиво, чоловіки з молодими дівчатами та подружжя зі знудженим виглядом, усміхнені дівчата з келихами прохолоджувальних трунків, що позбавлені калорій, — кожна вдає, ніби цілком поглинута розмовою зі своєю сусідкою, але погляд її ковзає від одного кінця тераси до іншого в надії натрапити там на щось цікаве.

І лише за одним столиком картина трохи інша. Троє чоловіків і дві жінки розклали там якісь папери між бляшанками з пивом і тихо сперечаються та обговорюють цифри у калькуляторі. Здається, тут тільки вони зайняті якоюсь справою, але насправді це не так. Тут усі зайняті однією справою й усіх цікавить лише одне.

Засвітитися.

А якщо їм пощастить засвітитися, звернути на себе увагу, то це приведе їх до Слави. А Слава, якщо все буде добре, приведе до Могутності. Магічне слово, що перетворює людину на напівбога, на недосяжного кумира, який не вважає за потрібне з кимось розмовляти, комусь на щось відповідати і звук, що всі його бажання відразу задовольняються, який розбуджує гостру заздрість і ревності, коли проїздить у своєму лімузині із затемненими шибками або у фантастично дорогому спортивному автомобілі. Для нього не існує непідкорених вершин, і він перемагає всюди, куди скине оком. Гості, що сидять на цій терасі, вже перетнули певний бар'єр — вони більш не стовбичать на вулиці з наставленими фотоапаратами, за металевими огорожами, чекаючи, коли хтось вийде крізь парадні двері й подарує їм кілька промінчиків від своєї слави. Так, вони вже сидять у холі готелю,

й тепер їм залишається тільки здобути могутність і славу, причому не має значення, в якій саме галузі. Чоловіки знають, що проблема не в тому, скільки їм років, а в тому, зуміють чи не зуміють вони налагодити необхідні зв'язки. Проте дівчата, що оглядають тепер терасу з такою пильністю, якій позаздрили б і досвідчені зубри приватної охорони, гостро відчувають наближення того небезпечного віку, коли вони втратять усі можливості чогось домогтися завдяки своїй жіночій красі. Дамам старшого віку хотілося б, щоб їх цінували та шанували за їхні таланти та їхній розум, але діаманти затьмарюють будь-яку можливість роздивитися ці дари. Подружжя сподіваються, що хтось, проминаючи їх, привітається з ними, а всі обернуться до них і подумають: «Це хтось відомий». А може, і знаменитий, хто знає? Синдром слави. Він спроможний руйнувати кар'єри, розбивати шлюби, нищити християнські цінності, засліплювати і мудрих, і невігласів. Великі вчені одержали високу премію і з цієї причини припинили свої дослідження, які могли б облагодіяти людство, й почали виступати з доповідями та лекціями, що тішать їх его та поповнюють банківський рахунок. Індіанець з амазонської сільви, всиновлений знаменитим співаком, дійшов висновку, що експлуатується його злиденне походження. Поборник справедливості, що тяжко працює, захищаючи права людей, яким поталанило в житті менше, вирішує взяти на себе конкретний громадський обов'язок, виграє вибори й відтоді починає вважати, що йому все дозволено, аж поки одного дня його застають у готелі, де він розважається з професіоналом сексу, оплативши його послуги грішми платників податків.

Синдром слави. Він приходить тоді, коли людина забуває, хто вона така, й починає вірити в те, що кажуть про неї інші. А Суперклас — це омріяний світ усіх, світ, де немає ані темряви, ані тіней і де задовольняються усі твої бажання.

Ігор володіє могутністю. Він боровся протягом усього свого життя, щоб вийти на ту вершину, на якій тепер перебуває. Щоб досягти цього, йому доводилося бути присутнім на вкрай занудних обідах і вечерях, зустрічатися з людьми, яких він зневажав і ненавидів, усміхатися тоді, коли йому хотілося сказати щось бруталне, образити тих, кого йому було шкода, але хто мусив «послужити прикладом». Він працював удень і вночі, працював на свята й на вихідні, по вуха закопаний у зустрічі зі своїми адвокатами, адміністраторами,

державними чиновниками, представниками преси. Він почав із нуля, коли комуністичний режим зазнав краху, й досяг вершини. А крім того, зумів пережити всі політичні бурі та економічні катастрофи, які стрясали його країну протягом перших двох десятиліть нового режиму.

Навіщо йому було все це? Бо він боявся Бога і знав, що Він благословляє його на його шляху, а благословення Бога він мусив шанувати, бо інакше втратив би все.

Звичайно ж, були хвилини, коли його змагало відчуття, що він нехтує найважливішу частину цього благословення — Єву. Але протягом багатьох років він був переконаний у тому, що вона його розуміє, що це тільки тимчасова фаза в їхньому житті, яка хоч трохи й затяглася, проте неодмінно закінчиться, й тоді вони будуть завжди разом. У них були великі плани — подорожі, прогулянки на човнах, самотній будинок на вершині гори, вогонь у каміні й переконаність у тому, що вони зможуть бути там стільки часу, скільки їм захочеться, не думаючи ані про гроші, ані про борги, ані про обов'язки. Вони знайдуть школу для тих багатьох дітей, яких вона йому народить, і цілими днями гулятимуть по навколишніх лісах, вечеряючи в невеличких, але дуже затишних місцевих ресторанчиках. Вони матимуть час на те, щоб доглядати сад, читати, ходити в кіно, робити ті прості речі, які мріють робити всі люди, єдині речі, спроможні заповнити змістом життя будь-якого індивіда, що живе на землі. Коли Ігор приходив додому з купою паперів, які він розкладав на ліжку, і просив її потерпіти ще трохи. Коли його мобільний телефон дзвонив саме в той день, який вони обрали для того, щоб поужити разом, і він мусив уривати розмову з нею й протягом тривалого часу щось обговорювати та сперечатися з особою, що була на протилежному кінці лінії, він знову просив її мати трохи терпіння. Він знав, що Єва робила все можливе й неможливе для того, щоб він почував себе комфортно, хоча вряди-годи дуже лагідно нагадувала йому, що їм слід би повтішатися життям, поки вони ще молоді, що їм вистачить грошей на п'ять наступних поколінь.

Ігор погоджувався з нею: він справді міг з усім покінчити сьогодні. Єва усміхалася, ніжно доторкалася до його обличчя — й у цю мить він пригадував, що геть забув про якусь дуже важливу справу, біг до телефону або комп'ютера, розмовляв із кимось або відсилав електронне послання.

Чоловік віком років сорока підводиться, озирається навкруг себе і вимахує над головою газетою з криком:

— «Насильство і кривава різанина в Токіо! Семеро вбитих у салоні комп'ютерних ігор!»

Усі звертають погляди на нього.

— Насильство! Вони не знають, про що їм писати! Справжнє насильство ось воно, тут!

Ігор відчуває, як у нього мороз пішов поза спиною.

— Коли якийсь псих заріже кількох невинних, увесь світ жахається. Але хто звертає увагу на інтелектуальне насильство, яке відбувається в Канні? Наш фестиваль убивають в ім'я диктатури. Тут ідеться зовсім не про те, щоб вибрати найкращий фільм, а про те, щоб учинити злочин проти людства, примушуючи людей купувати продукт, який їм непотрібний, забути про мистецтво й думати тільки про моду, ходити не на перегляд фільмів, а на гала-обіди та гала-вечері. Це неподобство! Я сюди приїхав, щоб...

— Заткнися, — каже йому хтось. — Нікому немає діла до того, чого ти сюди приїхав.

— ...Я приїхав сюди, щоб викрити поневолення людських бажань! Бо людей примушують робити вибір, керуючись не розумом, а пропагандою, брехнею! Чому ви такі стурбовані різаниною в Токіо і не звертаєте найменшої уваги на ту різанину, від якої страждає ціле покоління кінематографістів? Чоловік робить паузу, певно, чекаючи схвальних оплесків, але ніхто вже його не слухає, ніхто навіть мовчки не вдмується в його слова; усі знову розмовляють за своїми столами, байдужісінькі до щойно сказаного. Він знову сідає, з виразом найвищої гідності, але серце йому крається від усвідомлення тієї істини, що він лише виставив себе на посміх.

«Засвітитися, — думає Ігор. — Але проблема в тому, що нікому ні до чого немає діла».

Тепер його черга розглянутися навкруги. Єва оселилася в цьому ж таки готелі, й після стількох років їхнього подружнього життя він ладен заприсягтися, що вона п'є каву або чай десь неподалік від того місця, де він сидить. Вона одержала його послання й тепер, безперечно, шукає його, знаючи, що він десь зовсім близько.

Йому не вдається її побачити. І не вдається перестати думати про неї, вона — його вічна одержимість. Він пригадує, як однієї ночі,

повертаючись додому у своєму імпортному лімузині, зі своїм шофером, який служив у нього також приватним охоронцем, — обидва воювали в Афганістані, але доля поставилася до них по-різному, — він попросив його зупинитися перед «Готелем Кемпінські». Залишив свій мобільний телефон і папери в автомобілі й піднявся до бару, який був на терасі тієї будівлі. На відміну від тераси в сьогоденньому Канні, бар там був майже порожній, і наближався час його закриття. Він дав щедрі чайові барменові та офіціантам і попросив, щоб вони не зачиняли свого закладу ще з годину.

І саме тоді він усе зрозумів. Ні, він не зможе зупинитися ані через місяць, ані через рік, ані через десять років. Ніколи в них із Євою не буде ані дому, ані родини, про які вони мріяли. У ту ніч він запитував сам себе, чому це неможливо, і знаходив лише одну відповідь.

Дорога до влади й могутності — це дорога з одностороннім рухом. Він назавжди залишиться рабом свого вибору і якби він і справді здійснив свою мрію й усе покинув, то запов би в глибоку депресію.

Чому він обрав для себе цей шлях? Через ті нічні кошмари, які йому довелося пережити в окопах ще зовсім молодим хлопцем, переляканим і змушеним виконувати обов'язок, який йому силоміць накинули, обов'язок убивати? Через те, що ніяк не міг забути свою першу жертву, селянина, який опинився на лінії його пострілу, коли Радянська армія воювала з афганськими партизанами? Через тих людей, які спочатку дивилися на нього з недовірою, а потім глузували, коли він дійшов висновку, що майбутнє світу — в стільниковому телефонному зв'язку, і став шукати інвесторів для свого проекту? Через те, що на початку він був змушений співпрацювати з тінями, з мафіозними бізнесменами, які хотіли відмити гроші, зароблені на проституції?

Він зумів тоді повернути їм усі борги, не опустившись на їхній рівень і не благаючи їх відтермінувати виплату. Навіть увійшовши до спілки з темними особами, він зберіг своє світло. Війна стала для нього далеким минулим, і він знав, що вже ніколи не повернеться на поле битви. Йому пощастило зустріти жінку свого життя. Він працював у галузі, яка завжди подобалася йому. Він зумів нажити багатство, він був дуже багатий і не втратив би своє багатство, навіть якби завтра комуністична система знову прийшла до влади, тому що

більшість своїх грошей тримав поза межами країни. Він налагодив добрі взаємини з усіма політичними партіями. Був знайомий із великими світовими лідерами. Заснував фонд допомоги сиротам солдатів, які загинули під час радянської агресії в Афганістані. Але там, у барі неподалік від Красної площі, будучи єдиним клієнтом і знаючи, що має досить грошей, аби заплатити хлопцям за право просидіти там до самого ранку, він нарешті все зрозумів.

Зрозумів і тому, що бачив: те саме тепер діється і з його дружиною. Вона весь час перебувала у від'їздах, а коли поверталася до Москви, то щодня приходила додому дуже пізно й відразу йшла до комп'ютера. Він зрозумів, що всупереч загальному уявленню тотальна могутність означає абсолютне поневолення. Той, хто її здобуде, вже ніколи не захоче відмовитися від неї. Він завжди бачитиме попереду нову вершину, на яку повинен піднятися. Завжди бачитиме конкурента, якого треба перемогти. Разом з іншими двома тисячами людей він належав до найексклюзивнішого клубу у світі, який один раз на рік скликає всіх своїх учасників у швейцарське місто Давос на Світовий економічний форум; усі ці люди володіють казковим багатством і великою могутністю, усі вони мультимільйонери. Й усі вони працюють від раннього ранку до пізньої ночі, завжди прагнучи дійти далі, завжди говорячи про одне й те саме: про купівлю і продаж акцій, про котування на біржах, про тенденції ринку — і про гроші, гроші, гроші. Вони працюють у такому нелюдському темпі не тому, що їм чогось бракує, а тому, що вважають себе потрібними й незамінними — адже вони годують сотні тисяч своїх службовців та їхніх родин, несуть на собі величезну відповідальність перед своїми державами і своїми акціонерами. Вони працюють із щирою вірою в те, що допомагають світу, — мабуть, воно так і є, але за цю допомогу їм доводиться розплачуватися власними життями.

Наступного дня він зробив те, до чого завжди ставився з великою зневагою: він пішов на прийом до психіатра — запідозривши, що з його психікою діється щось не те. Ось тоді він і довідався, що страждає від хвороби, досить поширеної серед тих людей, яким пощастило досягти чогось такого, що виходить за межі спроможностей людини пересічної. Він був таким собі маніакальним працівником, або трудоголіком — саме таким терміном називають сьогодні в усьому світі людей, що мають цю маніакальну схильність. У тих випадках,

коли такий компульсивний трудоголік, сказав йому психіатр, спробує відійти від тих проблем і викликів, що постають перед його компанією, він наражає себе на ризик провалитися в глибоку депресію.

— Точну причину виникнення цієї недуги ми ще не знаємо, але вона пов'язана з невпевненістю в собі, з пережитим у дитинстві страхом, з небажанням приймати дійсність такою, яка вона є. Це хвороба не менш небезпечна, аніж наркозалежність, наприклад. Але на відміну від того ж таки наркомана, продуктивність праці якого швидко падає, трудоголік робить великий внесок у зростання багатства своєї країни. Тому ніхто не зацікавлений у тому, щоб його вилікувати.

— А якими будуть наслідки?

— Я буду з вами відвертий, адже задля цього ви до мене й прийшли. Найтяжчим із наслідків є зруйнування подружнього життя. У Японії, одній із країн, де ця хвороба спостерігається найчастіше й іноді призводить до фатальних наслідків, винайдено кілька способів, спрямованих на те, щоб тримати цю одержимість під контролем.

Ігор не пам'ятав, щоб у останні роки йому доводилося відчувати до когось таку повагу, яку він тепер відчував до цього вусатого чоловіка в окулярах, що сидів перед ним.

— Отже, існує вихід?

— Коли трудоголік приходять до психіатра й просять допомоги, це ознака того, що він хоче вилікуватися. З тисячі таких випадків лише одна людина усвідомлює, що їй потрібна допомога.

— Мені потрібна допомога. У мене досить грошей, щоб оплатити будь-яке лікування.

— Це слова, характерні для трудоголіка. Атож, я знаю, що грошей у вас досить, як і в усіх ваших товаришів по нещастю. Я знаю, хто ви такий; я бачив ваші фотографії, зняті на благодійних аукціонах, на конгресах і навіть під час вашої приватної зустрічі з нашим президентом, у якого, до речі, теж можна спостерегти симптоми такого захворювання. Справа не тільки у грошах. Я хотів би знати, чи вистачить у вас волі на те, щоб позбутися цієї одержимості.

Ігор подумав про Єву, про дім у горах, про родину, яку він мріяв завести, про мільйони доларів, що лежать на його банківському рахунку. Подумав про престиж і могутність, якими він нині володіє, і про те, як важко буде від цього відмовитися.

— Я не пропоную, щоб ви відмовилися від того, що нині робите, — промовив психіатр, так ніби прочитав його думки. — Я лише пропоную, щоб ви дивилися на свою роботу як на джерело радості, а не відчували себе одержимим і поневоленим нею.

— Так, я до цього готовий.

— А яка велика причина стоїть за вашим наміром? Адже всі трудоволіки задоволені з того, що вони роблять; жоден із ваших друзів, що перебувають у такому самому становищі, як і ви, не визнає, що йому потрібна допомога.

Ігор опустил очі.

— Тож яка ваша велика проблема? Хочете, я відповім за вас? Ваша родина розпадається, чи не так?

— Навіть гірше, ніж це. У моєї дружини з'явилися ті самі симптоми. Вона почала віддалятися від мене після нашої спільної подорожі на озеро Байкал. А якщо й існує хтось на світі, заради кого я готовий убивати знову...

До Ігоря раптом дійшло, що він наговорив зайвого. Але психіатр, що сидів перед ним на протилежному боці столу, здавався незворушним.

— А якщо й існує хтось на світі, ради кого я готовий абсолютно на все, то це моя дружина.

Психіатр викликав свою асистентку й попросив її призначити серію консультацій. Він не запитував, чи зможе його пацієнт прийти до нього в той або в той день. Він хотів відразу дати йому зрозуміти, що, хоч би яка важлива справа затримувала його, він повинен буде її відкласти задля зустрічі з ним.

— Ви дозволите поставити вам одне запитання? Лікар ствердно кивнув.

— А не можна той факт, що я змушений працювати набагато більше, аніж повинен, витлумачити як щось шляхетне? Як глибоку повагу до тих можливостей, які Бог надає мені в цьому житті? Як намагання виправити вади суспільства, навіть якщо в певних випадках мені доводиться вдаватися до методів, що не зовсім...

Пауза.

— ...не зовсім що?

— Та нічого.

Ігор вийшов від лікаря спантеличений, але водночас із відчуттям полегкості. Схоже, лікар не зовсім зрозумів, у чому суть його роботи: життя завжди має зміст і резон, усі люди поєднані між собою, й нерідко доводиться видаляти з їхнього спільного тіла злякисні пухлини для того, щоб воно було здоровим. А люди здебільшого замикаються у своїх егоїстичних світах, будують плани на життя, в які не включають ближнього, вони вважають, що планета — це лише клопоть землі, який треба обробляти й досліджувати, вони підкоряються лише своїм інстинктам та бажанням, анітрохи не турбуючись про колективний добробут.

Він не руйнує свою родину, він лише хоче залишити кращий світ у спадок своїм дітям, яких мріє мати. Світ без наркотиків, без війн, без скандальної торгівлі сексуальними послугами, світ, у якому любов буде великою силою, що об'єднуватиме подружжя, племена, народи й релігії. Єва не може не зрозуміти його — хоч нині їхній шлюб і переживає кризу, яку, безперечно, наслав на них злий дух.

Наступного дня він попросив свою секретарку повідомити психіатра, що скасовує свої консультації — у нього накопичилося багато інших важливих справ. Він опрацьовує великий план очищення світу, він потребує допомоги й уже налагодив контакти з групою, яка погодилася працювати на нього.

Але через два місяці жінка, яку він кохав, покинула його. Немає сумніву, що злий дух опанував її цілком і остаточно. Бо інакше він ніяк не міг би пояснити деякі дивні особливості її поведінки.

Він повертається до реальності Канна, почувши скрегіт відсунутого стільця. Перед ним стоїть жінка з келихом віскі в одній руці й сигаретою в другій. Добре вдягнена, але вочевидь уже п'яна.

— Можна мені тут сісти? Усі столи зайняті.

— Ви вже сіли й без мого дозволу.

— Це неможливо, — каже жінка таким тоном, ніби вони вже давно знайомі. — Просто неможливо. Поліція вигнала мене зі шпиталю. А чоловік, задля зустрічі з яким я була в дорозі протягом цілого дня, винайняла кімнату в готелі, заплативши за неї вдвічі дорожче, тепер перебуває між життям і смертю. Наркотики!

Вона з поліції?

Чи те, про що вона говорить, не має ніякого стосунку до його недавніх роздумів?

— А що ви — ні, будьмо краще на «ти», — а що ти тут робиш? Тобі не жарко? Чом би тобі не скинути піджак — чи ти хочеш похизуватися своєю елегантністю?

Люди завжди самі обирають свою долю. І ця жінка щойно зробила те саме.

— Я завжди ношу піджак — незалежно від температури. А ви — актриса?

Жінка сміється сміхом, близьким до істеричного.

— Можна сказати й так. Атож, я актриса. Я граю роль людини, яка з підліткового віку плекала мрію, виросла з нею, віддала сім років свого жалюгідного життя на боротьбу за те, щоб здійснити її, заклала свій дім, працювала як проклята...

— Я знаю, що це таке.

— Ні, ні, ти не знаєш. Це означає вдень і вночі думати про одне й те саме. Ходити туди, куди тебе не запрошують. Тиснути руки людям, яких ти зневажаєш. Телефонувати раз, двічі, десять разів, поки тобі не вдасться привернути до себе бодай найменшу увагу тих, хто не наділений і десятою частиною твого таланту й твоєї мужності, а проте спромігся досягти певного становища й вирішив помститися всім іншим за ті невдачі, які довелося йому витерпіти у своєму особистому житті...

— ...і не знати у своєму житті іншої радості, як безперервна гонитва за тим, чого ти жадаєш. Не знати жодних розваг. Нічим іншим не цікавитися. Й, у кінцевому підсумку, зруйнувати свою родину.

Жінка скинула на нього переляканим поглядом.

— Хто ви? Як ви зуміли прочитати мої думки?

— Я саме про все це думав, коли ви підійшли. Можете й далі називати мене на «ти». Думаю, я зможу допомогти вам.

— Ніхто мені не зможе допомогти. Єдина особа, яка могла б це зробити, нині лежить у відділенні інтенсивної терапії шпиталю. І з тих скупих відомостей, які мені пощастило роздобути, перш ніж приїхала поліція, він навряд чи виживе. О, Господи!

Вона допиває те, що залишилося на дні склянки. Ігор знаком кличе офіціанта. Той ігнорує його і йде обслуговувати інший столик.

— Я завжди у своєму житті віддавала перевагу пустопорожнім словам хвали перед конструктивною критикою. Будь ласка, скажи мені, що я гарна, що я дуже здібна.

Ігор сміється.

— Звідки ви знаєте, що я не зможу допомогти вам?

— То ти, можливо, дистриб'ютор фільмів? Можливо, маєш контакти в усьому світі, маєш кінотеатри в усіх регіонах планети?

Схоже, вони обоє думають про одну й ту саму особу. Якщо це справді так і якщо це пастка, то втікати пізно — за ним уже пильно стежать і його заарештують, щойно він підведеться зі стільця. Ігор відчуває, як шлунок йому стискається, але чому він такий наполоханий? Адже лише кілька годин тому він сам намагався безуспішно віддатися в руки поліції. Він тоді обрав для себе роль мученика, запропонував Богові принести в жертву свою свободу, але Всевишній його жертви не прийняв.

А тепер, можливо, Небеса змінили свою думку.

Йому потрібно продумати, як захистити себе від подій, що зараз розгортатимуться: підозрюваного впізнали, жінка, яка прикидалася п'яною, вийде на передній план і дасть свідчення. Потім до зали увійде ще один чоловік і надзвичайно чемно попросить його відійти для невеличкої розмови. Він відрекомендується працівником поліції. У кишені Ігоря вони знайдуть щось подібне до тієї ручки, у яку вставляють перо, й ця річ не викличе жодних підозр — але там-таки лежить «беретта», що відразу викаже його. Перед очима в Ігоря в одну мить пробігає все його життя.

Застосувати пістолет і почати відстрілюватися? Але поліціант, що розмовлятиме з ним, після того як вони встановлять його особу, безперечно буде не сам-один, його товариші стежитимуть за ними збоку, і його вб'ють, перш ніж він устигне зробити щось. А крім того він тут не для того, щоб убивати невинних по-варварському й без розбору; він виконує велику місію, і його жертви — або мученики кохання, як воліє він їх називати, — служать високій меті.

— Я не дистриб'ютор, — відповідає він їй. — Я не маю жодного стосунку до світу кіно, моди чи гламуру. Я працюю в галузі телекомунікацій.

— Чудово, — каже жінка. — То ти маєш гроші. Ти, певно, про щось мріяв у своєму житті, тому спроможний зрозуміти мене.

Ігор почав губити нитку розмови. Він покликав іншого офіціанта. Цього разу той підійшов, і він замовив дві філіжанки чаю.

— Ти хіба не бачиш, що я п'ю віскі?

— Бачу. Але я сказав, що зможу допомогти вам. А для цього ви повинні мати тверезу голову, добре усвідомлювати кожен свій крок.

Морін змінила тон. Після того як цей незнайомец зумів угадати, про що вона думає, вона ніби повернулася до реальності. А що як і справді він зможе допомогти їй? Уже багато років ніхто не намагався звабити її, промовляючи найвідомішу в їхньому середовищі фразу: «Я маю впливових друзів». Немає ліпшого способу змінити настрої жінки, як показати, що її жадають. У неї раптом виникло бажання підвестися, піти до туалетної кімнати, подивитися там у дзеркало, поправити макіяж. Але це зачекає; спочатку вона повинна подати очевидний сигнал, що його пропозиція її зацікавила. Атож, вона потребує товариства, вона відкрита для всіх сюрпризів долі — адже коли Бог зачиняє двері, Він відчиняє вікно. Чому на цій терасі лише за цим столиком сиділа тільки одна особа? У цьому був якийсь потаємний сенс, був знак: вони мусли зустрітися.

Вона засміялася із самої себе. У тому стані цілковитого розпачу, в якому вона сьогодні перебуває, що завгодно могло здатися їй сигналом, виходом, доброю новиною.

— Насамперед я повинен знати, чого, власне, ви потребуєте, — сказав Ігор.

— Допомоги. Я маю вже готовий фільм із трупом найвищої категорії, який я сподівалася віддати для прокату одному з тих небагатьох, хто ще вірить у талант людини, котра не належить до системи. На завтра в мене була призначена зустріч із дистриб'ютором. Сьогодні я була на одному обіді з ним і зненацька помітила, що йому стало погано.

Ігор замислився. Либонь, і справді в реальному світі ми бачимо набагато більше абсурду, ніж у світі художньої вигадки.

— Я вибігла з того павільйону, довідалася, до якого шпиталю його повезли, й поїхала туди. Дорогою я вигадувала, що я там скажу. Мовляв, я його подруга й ми приїхали сюди, щоб попрацювати разом. Я ніколи з ним не розмовляла, але я переконана в тому, що, коли людина опиняється в такій критичній ситуації, вона буде рада, якщо хтось опиниться поруч із нею.

«Вона просто хотіла скористатися з чужої трагедії задля власної вигоди», — подумав Ігор.

Усі вони однакові. Абсолютно однакові.

— А що означають ваші слова «трупа найвищої категорії»?

— Мені треба до туалетної кімнати, з твого дозволу.

Ігор як добре вихована людина також підводиться, надіває темні окуляри й, поки вона йде до дамської кімнати, намагається віднайти спокій. П'є чай, тоді як його погляд нишпорить по терасі. Начебто ніякої загрози не видно, але хай там як, а йому ліпше покинути бар, як тільки повернеться жінка. Морін вражена вишуканими манерами свого нового знайомого. Уже багато років вона не бачила, щоб хтось поведився згідно з тими нормами етикету, яких їх навчали їхні батьки й матері. Виходячи з тераси, вона помітила, що молоді й гарні дівчата, які сиділи за сусіднім столиком і, певно, чули частину їхньої розмови, дивилися на неї й усміхалися. Вона побачила, що він надів темні окуляри — мабуть, для того, щоб дивитися на жінок, а вони нічого не помітили. Можливо, коли вона повернеться, вони вже питимуть чай разом.

Але таке воно є, життя. На нього не варт нарікати, і від нього нічого не варт сподіватися.

Вона дивиться в дзеркало на своє обличчя — хіба може якийсь чоловік зацікавитися нею? Треба повернутися до реальності, як він запропонував. Очі в неї стомлені, порожні, вона геть виснажена, як і всі, хто бере участь у цьому кінофестивалі, а проте знає, що треба боротися далі. Каннський фестиваль іще не закінчився, Джавіц ще може одужати, а можливо, її фільмом зацікавиться якийсь інший дистриб'ютор. Вона має квитки на перегляди фільмів інших продюсерів, має запрошення на святкові заходи, влаштовувані журналом «Ґала» (одним з найвпливовіших у Франції), і може використати своє дозвілля для того, щоб ознайомитися, як незалежні продюсери та кінорежисери Європи показують свої фільми. Вона повинна оговтатися якнайшвидше.

Що ж до цього люб'язного чоловіка, то ліпше їй попрощатися зі своїми ілюзіями. Вона повертається до столика, переконана в тому, що там уже сидять ті дві дівчини, проте за столиком нікого немає, крім того чоловіка. Він знову чемно підводиться й підсовує їй стільця.

— Я не відрекомендувалася. Мене звать Морін.

— Ігор. Дуже приємно. Але ми урвали нашу розмову, коли ви сказали про те, що у вашому фільмі брала участь акторська трупа найвищої категорії.

Ось тепер у неї виникла можливість підколоти дівчат, які сидять за сусіднім столиком. І вона говорить набагато гучніше, ніж зазвичай.

— Тут, у Канні або на якомусь іншому фестивалі, щороку відкривають нових актрис і щороку великі актриси втрачають якусь велику роль — бо кіноіндустрія вважає, що вони стають надто старі, хоч насправді вони ще молоді й сповнені ентузіазму. Серед тих актрис, яких кінофестиваль відкриває (слухайте дівчата, слухайте!), декотрі обирають дорогу чистого гламуру. Хоч заробляють вони зовсім мало в тих фільмах, у яких знімаються, — усі режисери знають про їхні звички і здобувають із них якнайбільшу користь, — проте свої надії вони покладають на зовсім інше.

— І на що ж саме?

— На свою жіночу красу. Вони стають знаменитими й користуються своєю відомістю для того, щоб з'являтися на всіляких урочистостях, їх запрошують для рекламування різної продукції. Вони знайомляться з наймогутнішими у світі чоловіками та з найпопулярнішими акторами. Вони заробляють дуже багато грошей — бо вони молоді, гарні, і їхнім агентам вдається укласти дуже багато контрактів. Але насправді вони дозволяють водити себе за ніс своїм агентам, які постійно розпалюють їхнє марнославство. Вони стають мрією домогосподарок, підлітків, молодих актрис, які не мають грошей навіть на те, щоб поїхати до сусіднього міста, але які дивляться на них як на подруг, що живуть так, як хотілося б жити і їм. Вони й далі грають у фільмах, де їм платять тепер трохи більше, хоч у газетах пишуть про їхні величезні гонорари; це брехня, в яку не вірять навіть самі журналісти, але вони її публікують, бо знають, що читачам потрібні новини, а не інформація.

— А яка між ними різниця? — запитує Ігор.

Він усе більше розслаблюється, але не припиняє пильно стежити навкруг себе.

— Припустімо, ви купили комп'ютер, покритий золотими пластинами, на аукціоні в Дубаях і вирішили написати нову книжку за допомогою цього технологічного дива. Довідавшись про це, журналіст зателефонує вам і запитав: «Ну як працює ваш золотий комп'ютер?» Це буде новина. Справжня інформація, а саме, яку книжку ви написали, для нього не має ніякого значення.

«То, виходить, Єва одержує від мене новини замість інформації. Я ніколи про це не думав».

— Розповідайте далі.

— А час минає. Точніше кажучи, минають десь сім або вісім років. Несподівано для самої себе вона помічає, що її перестають запрошувати на ролі у фільмах. Прибутки від участі в усіляких урочистостях та в рекламних роликах швидко зменшуються. Агент здається набагато заклопотанішим, ніж раніше, — він майже не відповідає на її телефонні дзвінки. Знамениту зірку опановує обурення: як можуть так поводитися з нею, великим секс-символом, іконою гламуру? Насамперед вона в усьому звинувачує агента, вирішує змінити особу, що репрезентуватиме її, — і на свій превеликий подив бачить, що це його анітрохи не засмучує. Навпаки, він просить її підписати папір, у якому вона підтверджує, що все було між ними добре протягом їхньої співпраці, бажає їй усіляких успіхів, і на цьому їхні стосунки завершуються.

Морін окинула поглядом бар, чи не побачить де кінозірки, що її вона могла б навести як приклад того, про що розповідає. Як приклад актриси, котру ще вважають славетною, але яка вже зникла з екранів і сьогодні розпачливо шукає для себе якоїсь нової нагоди. Така актриса досі поводить як богиня, досі зберігає неприступний вигляд, але її серце наповнене гіркотою, а змережана невидимими шрамами від пластичних операцій шкіра натягується від ботокса. Морін бачить ботокс, бачить сліди від пластичних операцій, але жодної з кінозірок минулого десятиліття тут немає. Можливо, в них уже немає грошей навіть на те, щоб приїхати на такий кінофестиваль. Тепер вони вшановують своєю присутністю якісь провінційні бали, рекламують такі продукти, як шоколад і пиво, досі поводячись так, ніби вони залишаються тими, ким раніше були, хоч давно вже ними не є.

— Ви говорили про два різновиди актрис.

— Так. Перед актрисами другої групи стоїть та сама проблема. Але з однією різницею, — її голос знову зазвучав гучніше, бо тепер дівчата за сусіднім столом виявляли до неї очевидний інтерес як до людини, що знає це середовище. — Вони знають, що краса минає. Їх не так часто можна бачити в рекламі або на обкладинках журналів, бо вони заклопотані тим, щоб удосконалити своє мистецтво. Вони навчаються, вони зав'язують стосунки з людьми, які можуть зіграти

важливу роль у їхньому майбутньому, вони дозволяють використати своє ім'я та свою зовнішність у рекламі певної продукції, але роблять це не як моделі, а як рівноправні партнери. Вони заробляють менше грошей, звичайно. Але заробляють їх протягом усього свого життя.

І тут з'являється хтось такий, як я. Той, хто має добрий сценарій, достатньо грошей і запрошує їх до участі у своєму фільмі. Вони погоджуються; у них досить таланту, щоб чудово зіграти ролі, які їм доручають, і досить розуму, аби збагнути, що, навіть коли фільм не матиме великого успіху, вони принаймні продовжать своє існування на екрані, покажуть, що вони спроможні працювати й у зрілому віці, й матимуть шанс на те, що новий продюсер зацікавиться їхньою працею. Ігор також помічає, що дівчата за сусіднім столом слухають їхню розмову.

— Можливо, ліпше ходімо прогулятися трохи, — тихим голосом каже він. — У цьому барі ми в усіх на виду. Я знаю тут одне затишне місце, де ми зможемо помилуватися чудовим видовищем сонця, яке заковчується за обрій.

Про таке Морін навіть мріяти не могла: її запрошують на прогулянку! Щоб помилуватися призахідним сонцем, хоч воно зайде ще не так скоро! Вона не почула від свого співрозмовника таких вульгарних і банальних пропозицій, як «зайдімо до моєї кімнати, бо мені треба перевзутися» і «нічого не станеться, обіцяю вам», але там нагорі почнеться нова розмова, й він скаже «я маю добрі контакти і знаю саме таких людей, які вам потрібні», водночас схопивши її в обійми й намагаючись вліпити їй перший поцілунок.

Чесно кажучи, вона зовсім не проти того, щоб дозволити поцілувати себе цьому чарівному чоловікові, про якого їй анічогісінько невідомо. Але ту елегантність, із якою він її зваблює, вона не забуде ще довго.

Вони підводяться з-за столика, на виході він просить, щоб рахунок надіслали йому в номер (отже, він живе в «Мартінесі!»). Коли вони виходять на Круазетт, він пропонує повернути ліворуч.

— Там менше людей. Та й краєвид думаю, кращий, бо сонце опускається там за пагорби, які затулятимуть його від наших очей.

— Хто ти, Ігоре?

— Добре запитання, — відповів він. — Я й сам хотів би знати на нього відповідь.

Ще одна позитивна риса. Він не починає розповідати, який він багатий, розумний, спроможний на те й на те. Йому лиш цікаво подивитися з нею на призахідне сонце, і цього досить. Вони мовчки пройшли в самий кінець пляжу, зустрічаючись із людьми всіх різновидів. З подружніми парами старшого віку, які нібито жили в іншому світі, що не має ніякого стосунку до кінофестивалю, з молодиками в чудернацьких костюмах, які бігли на роликівих ковзанах, заткнувши вуха навушниками. З вуличними торговцями, котрі розіклали свої товари на килимках, прив'язавши до кожного з кутів такого килимка шворочки, щоб на перший сигнал про появу податкового інспектора вмить перетворити свою «вітрину» на сумку, й так вони дійшли до лави, що з якоїсь незбагненої причини була охоплена поліційною стрічкою — адже то була звичайнісінька лава з тих, які стоять на будь-якому майдані. Морін помічає, що її супутник обернувся кілька разів, ніби сподівався зустрітися тут із кимось. Але, мабуть, ішлося не про те — просто він побачив чиесь знайоме обличчя.

Вони виходять на пірс, де човни трохи затуляють краєвид, але зрештою знаходять усамітнене місце, де сідають на лаву зі зручною спинкою. Вони тут самі-одні — навряд чи хтось може прийти туди ще, адже там нічого німає й нічого не відбувається. Морін перебуває в чудовому настрої.

— Який краєвид! Ти знаєш, чому Бог вирішив відпочити на сьомий день?

Ігор не зрозумів її запитання, але вона провадить:

— Бо на шостий день, коли Він уже закінчував роботу й готувався подарувати людям чудовий і досконалий світ, до нього підійшла група продюсерів із Голлівуду. «Не турбуйтеся про решту! Ми самі подбаємо про кольорову плівку для зображення призахідного сонця, про спецефекти грози, про досконале освітлення, про звукове обладнання, яке імітуватиме плюскіт хвиль із такою досконалістю, що, слухаючи його, людина думатиме, що це шумить справжнє море!

Вона засміялася сама. Чоловік, який сидів поруч із нею, був дуже серйозний.

— Ви запитали в мене, хто я такий, — сказав він.

— Я не знаю, хто ти такий, але, бачу, ти добре знаєш місто. І можу ще додати: зустріч із тобою стала для мене справжнім благословенням.

Протягом одного дня я пережила надію, розпач, самотність і приємне відчуття доброго товариства. Багато таких різних емоцій, поєднаних разом.

Він дістає з кишені дивний предмет — такий собі дерев'яний брусок, не довше п'ятнадцяти сантиметрів.

— Світ небезпечний, — каже він. — Незалежно від того, де ви перебуваєте, вам завжди загрожує небезпека зустрітися з тими, хто в будь-яку мить готовий напасти, пограбувати, вбити. І ніхто, повірте, ніхто не вміє захищатися. Ми всі перебуваємо в руках тих, хто сильніший.

— Ти маєш слухність. Але, схоже, цей дерев'яний брусок ти носиш із собою саме для того, щоб ніхто не зміг учинити тобі зла.

Він відкриває верхню частину бруска й делікатним рухом художника, що кладе останній мазок на свою картину, тягне за кришку, що виявляється голівкою якогось напрочуд довгого цвяха. Промені сонця віддзеркалюються від блискучого металу.

— В аеропорту тобі б не дозволили пронести цю річ у літак, — сміється вона.

— Звісно, ні.

Морін з радістю подумала, що перебуває в товаристві чоловіка гречного, порядного, мабуть, багатого, але також спроможного захистити її від усіх небезпек. Їй невідома кримінальна статистика цього міста, але завжди треба думати про все, сказала вона собі подумки.

Для того й існують чоловіки — щоб наперед подумати про все.

— Звичайно, для того, щоб ефективно користуватися такою зброєю, треба точно знати, в яке саме місце уколоти. Хоч цей стилет і сталевий, проте він легко може зламатися, бо діаметр у нього малий і він надто короткий, щоб завдати серйозних ушкоджень. А без точності не буде й результату. Він підіймає стилет угору й притуляє його гостряком до вуха Морін. Її перша реакція — страх, але вона відразу змінюється збудженим зацікавленням.

— Ось одне з ідеальних місць, наприклад. Трохи вище, й кістки черепа захистять від удару. Якщо вдарити трохи нижче, влучиш у вену й людина може померти, але вона встигне відреагувати. І якщо вона озброєна, то вистрілить у відповідь, адже я дуже близько до неї.

Лезо повільно опускається, доторкаючись до її тіла. Воно ковзає по одній груді, і Морін розуміє: він хоче справити на неї враження й водночас розпалити її.

— Мені й на думку ніколи не спало б, що фахівець у галузі телекомунікацій може бути таким експертом у цій справі. Але якщо я правильно тебе зрозуміла, вбити цією штукою людину досить складно.

Вона ніби хотіла сказати: «Твоя розповідь дуже мене зацікавила. І ти мені цікавий як чоловік. Через мить, будь ласка, візьми мене за руку, й ми разом подивимося, як заходить сонце». Лезо ковзнуло по груді, але там не затрималося. Та цього було вже досить, щоб розпалити в ній бажання. Нарешті гострий кінчик стилета зупинився трохи нижче від її пахви.

— А ось тепер він навпроти вашого серця. Навколо нього ребра грудної клітки — це його природний захист. Під час бійки було б неможливо завдати тяжкої рани таким малим інструментом. Його лезо, безперечно, наштовхнулося б на ребро і навіть якби воно проникло в тіло, супротивник не втратив би багато крові й не був би виведений із ладу. Можливо, він навіть не відчув би цього удару. Але якщо вдарити ось у цю точку, удар буде смертельний.

Що вона робить тут, у цьому безлюдному місці з цілковитим незнайомцем, який розмовляє на такі моторошні теми? І тут вона відчуває щось подібне до розряду електричного струму, коли рука співрозмовника вгороджує стилет їй у тіло. Дихання їй перехоплює, вона хоче набрати у груди повітря, але втрачає тяму.

Ігор обіймає її за плечі — як і у випадку з Олівією — і прихиляє обм'якле тіло до спинки лави. Натягує рукавички й опускає її голову на груди.

Якби комусь заманулося заблукати в цей куток пляжу, він би побачив тільки жінку, що заснула на лаві, й подумав би:

«Стомилася, бідолашна... Набігалася, шукаючи продюсерів та дистриб'юторів».

Хлопчисько, який зачаївся за старим складом, — він любив ховатися тут і мастурбувати, підглядаючи за парочками, що обмінювалися пестощами, — уже гарячково набирав на своїй мобільці номер поліції. Він усе бачив. Спочатку він думав, що йдеться про жарт, але чоловік і справді вгородив стилет у тіло жінки! Поки не приїде

поліція, він не наважиться вийти зі своєї схованки; адже той псих може в будь-яку хвилину повернутися, й тоді він пропав.

Ігор кидає стилет у море й повертається до готелю. Цього разу його жертва сама обрала собі смерть. Він сидів сам-один на терасі готелю, міркуючи, що йому робити, подумки мандруючи у своєму минулому, коли вона підійшла до нього. Він не думав, що вона погодиться піти з незнайомим чоловіком у безлюдне місце — але вона пішла з ним. Вона могла втекти від нього, коли він став показувати їй різні місця, де його маленький стилет міг завдати їй смертельної рани, але вона залишилася з ним.

Повз нього промчав поліцейний автомобіль по забороненій для будь-якого руху смузі. Ігор проводить його очима і з подивом бачить, що машина звертає на пірс, куди ніхто, абсолютно ніхто не приходить під час фестивалю. Він приходив сюди рано вранці, й тут було так само безлюдно, як і тепер увечері, хоча тут найкраще місце, з якого можна милуватися заходом сонця.

Через кілька секунд його проминає карета «швидкої допомоги» з оглушливим виттям сирени та з увімкненими фарами. Вона звертає туди ж таки.

Ігор іде собі, як і йшов, переконаний тепер у тому, що хтось бачив, як він учинив свій злочин. Як той свідок його опише? Чоловік із просивиною у волоссі, у джинсах, білій сорочці та чорному піджаку. На підставі розповіді ймовірного свідка намалюють його словесний портрет, це забере певний час, а потім поліціянти дійдуть неминучого висновку, що існують десятки, а може, й тисячі людей, схожих на цей портрет. Після того, як він намагався зізнатися в тому, що скоїв злочин, й був відісланий до свого готелю з рекомендацією проспатися, Ігор дійшов висновку, що вже ніхто не зможе перешкодити йому виконати свою місію. Сумніви брали його щодо іншого: чи заслуговує Єва на ті жертви, які він приносить їй, знищуючи задля неї світи? Він прибув до цього міста, вважаючи, що так. Але тепер інше почуття стало утворюватися в його душі: перед ним маячило обличчя юної продавчині кустарних виробів мистецтва з її густими бровами й невинною усмішкою.

«Ми всі походимо від божественної іскри, — здавалося, казала йому вона. — Усі ми створені з однією метою, ім'я якій — Любов. Але вона не зосереджується в одній особі — вона розпорошена по світу й

чекає, поки її відкриють. Прокинься, пробудися для цієї любові. Того, що сталося, не повернеш. Упізнай і збережи те, що прийде».

Він подумки заперечує їй: «Ми довідуємося, що наш план був хибний лише тоді, коли доходимо до його найдальших наслідків. Або коли милосердний Бог поведе нас в іншому напрямку».

Він дивиться на годинник: він має ще дванадцять годин у цьому місті, цілком досить часу для того, щоб сісти на свій літак разом із жінкою, яку він кохає, і повернутися до... Повернутися куди? До своєї роботи в Москві після того, що він пережив, вистраждав, обміркував, спланував? Чи нарешті відродитися завдяки всім принесеним жертвам, обрати абсолютну свободу, відкрити в собі людину, про існування якої він навіть не здогадувався, і від тієї миті робити лише те, що він мріяв робити, коли ще був із Євою?

4.34 пополудні

Жасмина дивиться на море, до кінця викурює сигарету й не думає ні про що. У такі хвилини вона відчуває глибокий зв'язок із нескінченним і їй здається, ніби це не вона стоїть тут, а хтось набагато могутніший, спроможний на надзвичайні діяння.

Вона пригадує давню легенду, яку прочитала невідомо де. Ходжа Насреддин з'явився при дворі правителя в прегарному тюрбані і став просити грошей на добродійність.

«Ти прийшов до мене просити грошей, а носиш на голові такий коштовний убір. Скільки коштує цей дивовижний тюрбан?» — запитав у нього володар.

«Це подарунок від одного дуже багатого чоловіка. А ціна йому — п'ятсот золотих монет», — відповів суфійський мудрець.

«Він бреше, — прошепотів на вухо володареві його міністр. — Жоден тюрбан не може коштувати так дорого».

Але Насреддин наполягав на своєму:

«Я прийшов сюди не тільки просити, а й запропонувати тобі, повелителю, ділову оборудку. Я знаю, в усьому світі лише один володар спроможний купити цю річ за шістсот монет, щоб я міг роздати надлишок ціни біднякам».

Султан, який любив лестоці, заплатив за тюрбан стільки, скільки просив Насреддин. Виходячи з палацу, мудрець сказав міністрові:

«Ти можеш знати ціну тюрбана, але тільки я знаю, як далеко гордия може завести людину».

Це було сказано про той світ, у якому вона тепер живе. Вона не має нічого проти своєї професії, не осуджує людей за їхні бажання, але добре розуміє, що насправді є в житті найважливішим. І воліє твердо стояти ногами на землі, попри всі ті спокуси, що насуваються на неї звідусіль.

Хтось відчиняє двері, каже, що до виходу на подіум залишилося півгодини. Найгірша частина дня, тривалий період нудьги, що передує показу, наближається до кінця. Дівчата витягують із вух навушники ай-подів, відкладають мобільні телефони й починають чепуритися — гримери підмальовують їм макіяж, перукарі поправляють зачіски.

Жасмина сідає перед дзеркалом у артистичній вбиральні й дозволяє дівчатам допоміжного персоналу робити свою роботу.

— Канн, звичайно, — це Канн, але ти не хвилюйся, — каже їй гримерка.

— А я й не хвилююся.

Чого б то вона мала хвилюватися? Навпаки, щоразу, коли вона виходить на подіум, то відчуває дивний екстаз, адреналін вливається в її жили бурхливим потоком. Гримерка, схоже, схильна поговорити, починає розповідати про зморшки тих знаменитостей, які пройшли через її руки, рекламує нову марку крему, каже, що стомилася від усього цього, запитує, чи в неї немає зайвого запрошення на якусь вечірку. Жасмина вислуховує її базікання з нескінченним терпінням, але думки її блукають вулицями Антверпена, вона повернулася ними в той день, коли вирішила знайти фотографів.

Спочатку їй довелося здолати деякі труднощі, але потім усе пішло гладко.

Усе буде гаразд і сьогодні. Усе нібито було гаразд і тоді, коли — разом із матір'ю, яка хотіла, щоб дочка якнайшвидше вийшла зі стану депресії, а тому погодилася супроводжувати її — вони подзвонили у двері фотографа, з яким вона колись зустрілася на вулиці. Двері відчинилися в невеличку залу з прозорим столом, заваленим фотонегативами, ще одним столом, на якому стояв комп'ютер і лежало щось на зразок архітекторського планшета, напханого паперами. Разом із фотографом у кімнаті була жінка віком років сорока, яка подивилася на неї згори вниз і всміхнулася. Вона відрекомендувалася як координатор проектів, і всі четверо посідали.

— Я переконана, ваша дочка має перед собою велике майбутнє, — сказала жінка.

— Я лише її супроводжую, — відповіла їй мати. — Тому якщо ви хочете щось сказати, то звертайтеся безпосередньо до неї.

Жінка на мить розгубилася. Потім узяла формуляр, стала записувати в нього якісь відомості, говорячи при цьому:

— Думаю, ім'я «Кристіна» не годиться. Надто воно звичайне й поширене. Насамперед нам треба змінити твоє ім'я.

«Є й інші причини, чому ім'я Кристіна погане, — подумала дівчина. — Бо воно належало тій, котра стала калікою в той день, коли в неї на очах убили людину, й померла тоді, коли заперечила в суді те,

що її очі відмовлялися забути». Якщо вже вона вирішила почати цілком нове життя, то передусім повинна відмовитися від імені, яким називали її, відколи вона себе пам'ятає. Вона мусить змінити все, геть усе. І відповідь була вже в неї на язиці:

— Жасмина Рись. Лагідна, як квітка, небезпечна, як дикий звір.

Жінці нове ім'я сподобалося.

— Життя моделі не таке легке, яким воно здається на перший погляд, але тобі пощастило в тому, що принаймні перший крок ми допоможемо тобі зробити. Існує чимало питань, які треба вирішити, але ми тут якраз для того, щоб допомогти тобі потрапити туди, куди ти хочеш. Ми сфотографуємо тебе й розішлемо твої світлини по спеціалізованих агенціях. Тобі також буде потрібен *композит*.

Жінка сподівалася, що Кристина запитася: «А що таке *композит*?» Але запитання не пролунало. Проте жінка знову швидко отямилася від несподіванки.

— *Композит*, як тобі, певно, вже відомо — це аркуш спеціалізованого паперу з твоєю найліпшою фотографією і твоїми розмірами, виписаними поруч. На протилежній сторінці — ще фотографії, в різних позах і ситуаціях. У бікіні, у студентській уніформі, на одній — лише обличчя, на другій — теж обличчя, але з більшою кількістю макіяжу, на той випадок, якщо комусь захочеться обрати дівчину трохи старшого віку. Твої груди...

Запала ще одна коротка мовчанка.

— ...твої груди дещо більші, аніж норма, встановлена для моделей.

Вона обернулася до фотографа.

— Треба буде це приховати. Запиши.

Фотограф зробив якийсь запис. Кристина — яка тепер швидко перетворювалася на Жасмину Рись — подумала:

«Але ж рано чи пізно, справжній розмір моїх грудей буде виявлено».

Жінка взяла в руки прегарну шкіряну теку й дістала звідти списаний аркуш паперу.

— Нам треба викликати гримера. Й перукаря. Ти ж раніше ніколи не виходила на подіум, чи не так?

— Ні.

— Так от, там треба ходити не так, як ти ходиш по вулиці. Бо інакше ти відразу впадеш — адже йти треба дуже швидко, а підбори високі. Ноги треба переставляти по-котячому, одну попереду другої. Усміхатися не можна. А головне — постава.

Вона зробила три позначки на аркуші паперу.

— Треба взяти напрокат кілька суконь. Ще одна позначка.

— На перший раз оце, здається, й усе.

Вона засунула руку у свою елегантну сумочку й дістала звідти калькулятор. Узяла аркуш паперу, написала на ньому кілька цифр і почала додавати їх. Ніхто в залі не наважувався промовити й слово.

— Близько двох тисяч євро, я думаю. Я не рахую фотографії, бо Ясер — вона кивнула на фотографа — бере дуже дорого, але для тебе він вирішив зробити їх безкоштовно, якщо ти йому дозволиш використати матеріал. Гримера та перукаря ми зможемо викликати завтра на ранок, а я спробую розвідати, чи знайдеться для тебе вакансія. Не сумніваюся, що тебе вдасться прилаштувати. Я також певна, що, вклавши гроші в саму себе, ти створиш нові можливості для свого майбутнього й за короткий час повернеш усі свої витрати.

— Ви хочете сказати, що за все доведеться платити мені?

«Координаторка проектів» знову була трохи збита з пантелику. Зазвичай дівчата, які сюди приходили, божевільно прагнули здійснити мрію цілого покоління: стати найжаданішими жінками планети, — й тому не ставили неделікатних запитань, які могли збентежити співрозмовника.

— Послухайно, люба Кристіно...

— Жасмино. Відтоді як я переступила через цей поріг, я перетворилася на Жасмину.

Задзвонив телефон. Фотограф дістав його з кишені й пішов у глибину зали, де досі панувала цілковита темрява. Коли він відсунув одну зі штор, Жасмина побачила стіну, обтягнуту чорною матерією, триноги з апаратурою, якісь ящики зі світлом усередині, потужні світильники під стелею.

— Послухайно мене, люба Жасмино, існують тисячі, мільйони дівчат, які хотіли б опинитися на твоєму місці. Тебе відібрав один із найвідоміших фотографів міста, найкращі професіонали готові допомогти тобі, я сама особисто спрямовуватиму твої подальші кроки. Але, як і в усіх інших випадках життя, тут також треба вірити у свою

перемогу й інвестувати гроші в те, щоб вона відбулася. Ти достатньо гарна для того, щоб домогтися успіху, але цього не досить у цьому світі, де панує гостра конкуренція. Треба бути не просто гарною, а найгарнішою, а це коштує певних грошей, принаймні на початку.

— Але якщо ви вважаєте, що я маю всі ці якості, то чому ви не інвестуєте в мене свої гроші?

— Я зроблю це пізніше. Спочатку ми повинні подивитись, наскільки твої наміри серйозні. Я маю бути певна, що ти хочеш стати справжнім професіоналом, а не просто засліплена можливістю подорожувати, пізнати світ, знайти собі багатого чоловіка.

У голосі жінки тепер зазвучали суворі ноти. Фотограф повернувся зі студії.

— На телефоні — гример. Він хоче знати, на котру годину йому завтра приїхати.

— Якщо це так необхідно, то я зможу зібрати цю суму... — сказала мати.

Але Жасмина вже підвелася й пішла до дверей, не потиснувши руки ані фотографу, ані жінці.

— Дуже дякую. Але я не маю таких грошей. А якби й мала, то витратила б їх на щось інше.

— Але ж це твоє майбутнє!

— У тімто й річ, що воно моє. Моє, а не ваше.

На вулиці вона розплакалася. Спочатку вона пішла до того шикарного ательє, і там не тільки зустріли її непривітно, а ще й звинуватили в тому, що вона бреше, ніби знайома з їхнім хазяїном. А тут вона уже встигла уявити собі, що скоро розпочне нове життя, вигадала собі нове чудове ім'я, а їй сказали, що треба мати дві тисячі євро тільки для того, аби зробити перший крок!

Мати й дочка поверталися додому, не обмінявшись жодним словом. Телефон дзвонив кілька разів; дочка дивилася на номер і знову ховала його до кишені.

— Чому ти не відповідаєш? Хіба вони не призначили нам другу зустріч, сьогодні ввечері?

— А чого нам зустрічатися з ними? У нас нема двох тисяч євро.

Мати взяла її за плечі. Вона знала, в якому стані перебуває дочка. Треба було щось робити.

— Ми їх маємо. Я працювала щодня, відколи помер твій батько, й заощадила дві тисячі євро. Я знайду й більше, якщо буде треба. Тут, у Європі, прибиральниця заробляє добре, бо нікому не хочеться колупатися в бруді. А йдеться про твоє майбутнє. Ми не можемо повернутися додому ні з чим. Телефон задзвонив знову. Жасмина знову стала Кристіною і послухалася матір, відповівши на дзвінок. Жінка на протилежному кінці лінії назвала себе й попросила пробачення за двогодинну затримку — їй треба було терміново залагодити якусь іншу справу.

— Це не так важливо, — відповіла Кристіна. — Але, щоб ви, пані, не гаяли свій час, я хочу відразу запитати вас, скільки мені коштуватимуть ваші послуги.

— Скільки коштуватимуть мої послуги? Про що ви?

— Річ у тому, що я повертаюся з іншої зустрічі, й там від мене зажадали дві тисячі євро за фотографування, макіяж...

Жінка на протилежному кінці лінії засміялася.

— Нічого вони не коштуватимуть. Я знаю цей трюк. Ми про це детальніше поговоримо, коли ти прийдеш сюди.

Студія була схожа на попередню, але розмова тут була зовсім іншою. Жінка-фотограф поцікавилася, чому Кристіна сьогодні така сумна — схоже, вона добре пам'ятала їхню першу зустріч. Дівчина розповіла їй, що відбулося сьогодні вранці. Жінка сказала, що так діється здавна, хоч віднедавна влада почала трохи боротися з такою практикою. У цю саму хвилину в різних місцях планети гарненьких дівчат запрошують показати «потенціал» своєї краси, дорого заплативши за таку можливість. Посилаючись на те, що вони шукають нові таланти, різні сумнівні люди винаймають апартаменти в готелях, розташовують там фотоапаратуру, обіцяють дівчатам, що влаштують їм вихід на подіум протягом року або «повернуть гроші», луплять фантастичну ціну за свої фотографії, запрошують різних невдах на ролі гримерів і перукарів, беруть гроші за влаштування до школи моделей і нерідко потім зникають без сліду. Кристіні ще й пощастило, бо вона була сьогодні у справжній студії, проте вона вчинила дуже розумно, відмовившись від їхніх пропозицій.

— Людину створено істотою марнославною, і її марнославство — річ природна, треба тільки вміти захищатися від його крайніх виявів. Щось подібне відбувається не тільки у світі моди, а й у інших сферах

людського життя: письменники нахваляють власні твори, художники рекламують свої виставки, кінематографісти влізають у борги, намагаючись здобути собі місце під сонцем і витримати конкуренцію з великими студіями, дівчата твого віку все кидають і влаштовуються офіціантками у великих містах, плекаючи надію, що одного дня якийсь продюсер відкриє їх талант і зробить із них кінозірку.

Ні, ні, я не робитиму з тебе фотографій тепер. Мені треба краще тебе пізнати, бо натиснути на кнопку фотоапарата — це остання річ у тривалому процесі розкриття таємниць людської душі.

Вони ще трохи поговорили й призначили зустріч на наступний день.

— Ти повинна обрати собі ім'я.

— Жасмина Рись.

Її бажання пробудилися.

Жінка-фотограф запросила її провести вікенд на морському узбережжі на кордоні з Голландією, і там вони присвячували по вісім годин на день усіляким експериментам перед лінзами фотоапарата.

Їй треба було зображувати на обличчі емоції, що їх розбуджували в ній різні слова, такі як «вогонь», «спокуса» або «вода». Показувати добру й погану сторону своєї душі. Дивитися перед собою, вбик, униз, у нескінченність. Уявляти чайок і демонів. Уявляти собі, як на неї нападає чоловік старшого віку, як її замкнули в туалетній кімнаті бару, як її гвалтують один чоловік або кілька, почуватися грішницею і святою, розпусною і невинною.

Вони робили фотографії просто неба — вона дуже мерзла, але була спроможна реагувати на кожен стимул, підкорятися будь-якому навіюванню. Вони обладнали невеличку студію в одній із кімнат їхнього номера, там звучала різна музика, освітлення змінювалося щохвилини. Жасмина сама наносила макіяж, жінка-фотограф робила їй зачіску.

— Усе гаразд? Навіщо ви марнуєте стільки часу на мене?

— Про це ми поговоримо згодом.

Жінка-фотограф не лягала спати. Вона з вечора до ранку переглядала свою роботу, про щось міркувала, робила якісь помітки. Вона ніколи не казала, задоволена вона чи розчарована результатами.

І лише в понеділок уранці Жасмина (Кристіна на той час остаточно загинула) вислухала її думку. Вони були на вокзалі

Брюсселя, де чекали потяг на Антверпен.

— Ти — найкраща.

— Це неправда.

Жінка скинула на неї здивованим поглядом.

— Атож, ти — найкраща. Я працюю в цій галузі вже двадцять років, уже сфотографувала безліч людей, мені доводилося мати справу і з професійними моделями, і з кіноактрисами. Тобто з людьми вельми досвідченими; але ніхто з них, абсолютно ніхто не вмів так виразити свої почуття, як умієш їх виражати ти.

Знаєш, як це називається? Талант. Для певних категорій професіоналів його легко визначити: для кінорежисерів, які спроможні взятися допрацювати загублений фільм і перетворити його на високоприбутковий. Для спортсменів, які б'ють рекорди. Для кіноакторів, чії творчі здобутки живуть не менш як протягом двох поколінь. Але чи можна з певністю говорити про наявність очевидного таланту, коли йдеться про модель? Так, я можу визначити його з певністю. Бо я професіонал. Тобі вдалося показати своїх янголів і своїх демонів перед об'єктивом фотоапарата, а це нелегко. Я говорю не про молодиків, які полюбляють наряджатися вампірами й приходити на зібрання готів. Я говорю не про дівчат, які прикидаються невинницями і розбуджують інстинкт педофілії, що ховається в чоловіках. Я говорю про справжніх демонів і про справжніх янголів.

На вокзалі зібралося багато людей. Жасмина подивилася на розклад руху поїздів і запропонувала вийти назовні — їй дуже хотілося закурити сигарету, а курити в приміщенні було заборонено. Вона подумала, казати їй чи не казати те, що в неї було в ту мить у душі.

— Може, я й справді маю талант, але якщо це так, то мені вдалося показати його лише з однієї причини. Протягом тих днів, які ми провели разом, ви майже не промовили жодного слова про своє особисте життя й не поставили мені жодного запитання про моє власне. Дозвольте, я допоможу вам нести ваше обладнання. Фотографія як професія більше пасує чоловікам: адже фотографові доводиться повсюди тягати за собою важку апаратуру.

Жінка засміялася.

— Я нічого не можу тобі на це відповісти, крім того, що я дуже люблю свою роботу. Мені вже скоро 38 років, я розлучена й бездітна, маю зв'язки, які надають мені можливість досить комфортного

існування, хоч і без особливої розкоші. До речі, на додаток до всього сказаного я хотіла б дати тобі одну пораду: якщо все буде гаразд, ти ніколи, НІКОЛИ не поведься, як людина, чиє виживання повністю залежить від професії, навіть якщо це й справді буде так. Якщо ти не послухаєш цієї моєї поради, то система легко маніпулюватиме тобою. Звичайно, я використаю твої фотографії й зароблю на цьому якісь гроші. Але від сьогоднішнього дня я раджу тобі найняти професійного агента.

Жасмина прикурила ще одну сигарету; або тепер, або ніколи.

— А знаєте, чому мені вдалося виявити свій талант? Тому, що в моєму житті відбулося таке, про що я навіть подумати не могла: я закохалася в жінку. І я хочу, щоб вона була зі мною поруч, щоб спрямовувала кожен крок, який мені треба буде ступити. Я закохалася в жінку, яка завдяки своїй лагідності і своїй вимогливості змогла проникнути в мою душу, витягнувши назовні все, що було найгіршого і найкращого в підземеллях мого духу. І вона домоглася цього не завдяки тривалим вправам із медитації чи застосуванню тонких прийомів психоаналізу — як намагалася робити моя мати. Вона домоглася цього лише...

Вона зробила паузу. Їй було страшно, але вона мусила закінчити свою думку — їй уже не було чого втрачати, анічогісінько не було.

— Лише завдяки фотоапарату.

Час на залізничній станції зненацька зупинився. Люди більш не снували тудисюди, усі звуки стихли, вітер більше не свистів, дим від її сигарети ніби замерз у повітрі, світло погасло — й тепер світилися лише дві пари очей, що зустрілися між собою, світилися все яскравіше і яскравіше.

— Готово, — каже гримерка.

Жасмина підводиться й дивиться на свою подругу, яка ходить туди-сюди по кімнаті, перетвореній на гримерну, щось поправляючи, щось підбираючи. Певно, модельєрка хвилюється, адже сьогодні перший її вихід на подіум у Канні і якщо все буде гаразд, то вона зможе укласти непоганий контракт із бельгійським урядом. Жасміні хочеться підійти й заспокоїти її. Сказати їй, що все буде гаразд, як і досі було. Вислухати відповідь приблизно такого змісту: «Тобі лише дев'ятнадцять, що ти знаєш про життя?»

Вона їй відповіла б: я знаю твої спроможності, так само як ти знаєш мої. Я знаю, як виникли ті взаємини, що змінили моє і твоє життя в той день, три роки тому, коли ти підняла руку й лагідно доторкнулася до моєї щоки на вокзалі. Ми обидві тоді відчували страх, ти пам'ятаєш? Але ми пережили той страх. І завдяки цьому я тепер тут, а ти, залишившись чудовим фотографом, здійснила ще одну свою давню мрію: вигадувати нові моделі одягу.

Проте Жасмина знає, що цього робити не варт. Адже, коли ти просиш когось заспокоїтися, ця людина починає хвилюватися ще дужче.

Вона підходить до вікна й закурює нову сигарету. Вона багато курить, але що їй робити? Адже це її перший вихід на подіум у Франції.

4.43 пополудні

У дверях її зустрічає дівчина в чорному англійському костюмі й білій блузці. Запитує, як її звать, звіряється за списком і просить трохи зачекати: в апартаментах повно людей. Двоє чоловіків і жінка, певно, молодша за неї, також чекають.

Усі мовчать і поводяться дуже стримано. Скільки ще доведеться чекати? І що вона, власне, тут робить?

Габріела звертається з цим запитанням до самої себе й чує дві відповіді.

Перша нагадує їй, щоб вона не зупинялася на цій дорозі. Габріела оптимістка, доклала досить зусиль для того, щоб стати кінозіркою, і тепер їй треба думати про велику прем'єру, про запрошення, про подорожі на приватних літаках, про афіші, розклеєні на вулицях найбільших світових столиць, про фотографів, які юрмами стовбичать перед її будинком, вельми зацікавлені знати, як вона вдягається, в яких крамницях робить свої покупки, хто той мускулистий чоловік із рудим волоссям, якого бачили разом із нею в престижному нічному клубі. Про переможне повернення в те містечко, де вона народилася, про друзів і подруг, які дивитимуться на неї із заздрістю й подивом, про ті заходи добротності, в яких вона братиме участь.

Друга відповідь нагадує їй про те, що Габріела оптимістка, яка пройшла таку довгу дорогу і здолала стільки перешкод, щоб потрапити у світ кінозірок, тепер іде по лезу бритви, з якого дуже легко зісковзнути в той або той бік і впасти в безодню. Бо Хамід Хусейн досі навіть не знає про її існування, вони ще ніколи не бачили її в макіяжі та вбраною для вечірки, сукня, звичайно ж, виявиться їй не по розміру й доведеться підшивати її, а отже, вона запізниться на зустріч у готелі «Мартінес». Їй уже двадцять п'ять років, не виключено, що в цю мить на яхті розмовляють уже з іншою претенденткою, можливо, вони вже змінили думку, а може, від самого початку мали намір поговорити з двома або трьома претендентками й подивитися, котра з них спроможна піднятися над рівнем загалу. Навіть на вечірку запросять усіх трьох, причому жодна з них не знатиме про існування інших.

Якась параноя та й годі.

Ні, ні, зовсім не параноя, це реальність. Крім того, хоч Джибсон та актор-зірка беруть участь лише у важливих проектах, проте й вони не можуть гарантувати, що фільм неодмінно матиме успіх. І якщо виникнуть якісь ускладнення, то провину складуть тільки на неї. Привид божевільного Капелюшника з «Аліси в Країні Див» досі маячив перед нею. У неї нема того таланту, на який вона претендує, вона лише силкується вдавати, ніби він у неї є. Щаслива доля завжди її обминає, на відміну від інших, і досі нічого важливого не відбулося в її житті, попри те що вона воює та змагається із супротивною долею день і ніч, ніч і день. Від тієї миті, коли вона прибула до Канна, вона не відпочивала жодної хвилини: розносила свої портфоліо, які обійшлися їй дуже дорого, по різних компаніях, що спеціалізувалися на доборі претендентів, а в результаті її запросили лише на одну пробу. Якби вона справді мала якийсь особливий талант, то в цю мить сама обирала б, на яку роль їй погодитися. Її мрії справді залетіли дуже високо, незабаром вона відчує смак поразки, і її смак буде набагато гіркішим у цю мить, коли вона майже досягла своєї мети, коли вже намочила ноги в океані слави... і змушена зупинитися на самому його березі.

«Схоже, я притягую негативну енергію. Відчуваю, як її хвилі накочуються на мене. Треба опанувати себе».

Але не може ж вона робити вправи з йоги на очах цієї жінки у строго приталеному англійському костюмі й трьох людей, які мовчки чекають своєї черги. Їй треба відштовхнути від себе негативні думки, але звідки вони до неї прийшли? Схоже, вона прочитала багато літератури на цю тему, коли думала, що чийсь заздрощі перешкоджають їй домогтися успіху: це якась актриса, що їй відмовили в цю хвилину, зосередила всі свої розумові зусилля на тому, щоб повернути собі роль. Атож, не варт і сумніватися, ТАК ВОНО І Є! Єдиний вихід — дозволити своєму мозку покинути тіло й податися на пошуки свого Вищого Я, що сполучене з усіма силами Всесвіту.

Вона глибоко втягує у груди повітря, усміхається і каже, звертаючись до самої себе: «У цю мить я поширюю навкруг себе енергію любові, вона могутніша, аніж сили тьми, Бог, який живе в мені, вітає Бога, що живе в усіх, хто населяє нашу планету, навіть тих, хто...»

Вона чує сміх. Двері відчиняються, і з них з'являється компанія дівчат і хлопців, усміхнених, веселих. Супроводжувані двома

кінозірками, вони йдуть у коридор і прямують до ліфта. Двоє чоловіків і жінка заходять до апартаментів, забирають близько десятка сумок, залишених під дверима, й приєднуються до гурту, що їх чекає. Схоже, це були асистенти, водії, секретарки.

— Ваша черга, — каже жінка в чорному костюмі, звертаючись до Габрієли.

«Медитація завжди допомагає».

Вона всміхається дівчині-адміністратору, а коли заходить до апартаментів, їй забиває дух. Ця кімната нагадує склад скарбів: окуляри всякого розміру і призначення, одяг на вішаках, валізи різного виду та різних моделей, прикраси, косметика, годинники, черевики, панчохи, електрична апаратура. Білява дама зі списком у руках і мобільною, що висить у неї на шиї, іде їй назустріч. Називає її ім'я і просить іти за собою.

— Нам нема коли гаяти час. Ходімо відразу до того, що нас цікавить.

Вони заходять ще до однієї кімнати, і Габрієла бачить там нові скарби — предмети розкоші, гламуру, речі, якими вона часто милувалася у вітринах, та ніколи не мала можливості підійти до них надто близько, хіба тоді, коли вони були на інших людях.

Атож, усе це її чекає. Вона має міркувати швидко й відразу вирішити, що їй тут знадобиться, а що — ні.

— Можна, я почну з прикрас?

— Ти нічого не обиратимеш. Ми вже знаємо, чого хоче ХХ. І сукню ти повернеш нам післязавтра.

ХХ. Хамід Хусейн. Вони знають, яке він хоче бачити вбрання на ній!

Вони переходять ближче до протилежної стіни: на ліжку та на меблях, що стоять навкруг нього, безліч нових речей: майки, приправи та прянощі в коробках, рекламний малюнок відомої марки кавоварок, а поруч нього кілька реальних зразків цього виробу. Вони виходять у коридор і прямують до великої вітальні. Габрієла ніколи собі не уявляла, що існують готельні апартаменти таких велетенських розмірів.

— Ми підходимо до храму.

Елегантне біле панно, схоже на логотип знаменитої фірми високої моди, лежить на величезному двоспальному ліжку. Створіння-андрогін

— Габрієла не може визначити, чоловік це чи жінка — чекає на них мовчки. Надзвичайно худе, з довгим знебарвленим волоссям, вискубаними бровами, перснями на пальцях, ланцюжками на штанях, які туго облягають тіло.

— Роздягайся.

Габрієла стягує із себе блузку й джинси, усе ще намагаючись відгадати стать особи, яка стоїть перед нею і яка в цю мить підійшла до однієї з двох великих шаф і дістала звідти червону сукню.

— Зніми також ліфчик. Його буде видно крізь сукню.

У кімнаті стоїть велике люстро, але воно повернуте так, що Габрієла не може роздивитись, як сукня прилягає до її тіла.

— Нам треба поквипитися. Хамід сказав, що вона не тільки має бути присутня на вечірці, а й піднятися по сходах.

ПІДНЯТИСЯ ПО СХОДАХ!

Чарівні слова!

Сукня сидить на ній не дуже добре. Жінка й андрогін починають нервувати. Жінка вимагає, щоб принесли ще дві або три сукні на вибір, адже вона має піднятися по сходах разом із актором-зіркою, який уже вдягнений і готовий.

«Піднятися по сходах» разом із зіркою? Чи це дійсність, чи сон?

Нарешті вони обирають сукню довгу, золотавого кольору, яка туго облягає тіло й має велике декольте до пояса. Золотий ланцюжок, протягнутий на рівні персів, не дозволяє декольте показати більше, аніж спроможна витримати людська уява. Жінка нервується все більше. Андрогін виходить і повертається зі швачкою, яка починає підшивати сукню. Якби Габрієлі було дозволено щось сказати в ту хвилину, вона попросила б, щоб вони цього не робили: підшивати одяг на тілі — погана прикмета. Це означає, що і її долю буде зашито й вона урветься. Але зараз не час віддаватися забобонам — і, зрештою, багатьом славетним актрисам доводиться щодня переживати таку ситуацію, й нічого поганого з ними не відбувається. З'являється чоловік із величезною валізою. Він іде в куток кімнати, більше схожий на залу, й починає розвантажувати її; це щось подібне до портативної студії макіяжу, де є навіть дзеркало, обрамлене кількома лампами.

Андрогін опускається перед нею навколiшки і, схожий на розкаяну Магдалину, починає приміряти їй черевичок за черевичком.

Попелюшка! Яка незабаром зустрінеться зі своїм Чарівним Принцом і «підійметься по сходах» разом із ним!

— Оці будуть добрі, — каже жінка.

Андрогін починає складати інші черевички в їхні коробки.

— Роздягайся знову. Ми закінчимо підшивати сукню, поки тобі зроблять зачіску й накладуть макіяж.

От і гаразд, зашивання на тілі припиниться. Її доля знову відкриється.

У самих трусиках її ведуть до туалетної кімнати. Там уже встановлено портативний пристрій для миття та висушування волосся, чоловік із поголеною головою чекає її і просить, щоб вона сіла та закинула голову трохи назад над такою собі сталевною мискою. Він скористався ручним душем, який приладнали до крану над зливальницею, щоб помити їй волосся, і так само, як усі інші в цій кімнаті, нервує й хвилюється. Нарікає на зовнішній шум; йому потрібне тихе й спокійне місце, щоб успішно виконувати свою роботу, але ніхто не в змозі його слухати. Крім того, він ніколи не має досить часу, щоб устигнути зробити задумане — усе в них робиться поспіхом, у останню мить.

— Ніхто не хоче зрозуміти, яка величезна відповідальність лягає на мої плечі.

Він розмовляє не з нею, а із самим собою.

— Коли ти підіймаєшся сходами, то гадаєш, що люди дивляться на тебе? Ні, люди дивляться не на тебе, а на мою роботу. На МІЙ макіяж. На МОЮ зачіску. Ти лише полотно, на якому я малюю, креслю, виготовляю свої скульптури. Не дай, Боже, мені помилитися, то що вони скажуть? Мене можуть прогнати зі служби, ти це знаєш?

Габрієла почуває себе ображеною, але їй треба звикати до цих манер. Таким він і є — світ гламуру та блиску. Згодом, коли вона справді стане кимось, вона обере собі за помічників людей добре вихованих і стриманих. А зараз їй треба зосередитися на своїй головній чесноті — терпінні.

Розмова уривається, коли перукар умикає фен, що реве, мов літак на злітній смузі аеродрому. А він ще нарікає на зовнішній шум?

Висушивши їй волосся, він просить її перейти до своєї портативної студії макіяжу. Там його настрої і поведінка різко змінюються: він замовкає, роздивляється її обличчя в дзеркалі, здається, ніби хоче проникнути поглядом в якийсь інший світ. Переходить із місця на місце, користуючись феном та щіткою, як певно, користувався молотком і різцем Мікеланджело, коли різьбив скульптуру свого Давида. А вона дивиться прямо перед собою і пригадує рядки з вірша одного португальського поета:

«Дзеркало віддзеркалює істину. Воно не помиляється, бо не думає. Думати й помилятися — це, по суті, одне й те саме».

Повертаються андрогін і жінка й повідомляють, що через двадцять хвилин під'їде лімузин, який відвезе її до «Мартінеса», де вона має зустрітися з актором-зіркою. Там немає де припаркувати машину, тому треба буде туди під'їхати з точністю до хвилини. Перукар щось мурмоче, наче митець, який не зміг порозумітися із замовниками, але він знає, що повинен укластися в призначений термін. Він починає працювати над її обличчям, як працював Мікеланджело, розмальовуючи стелю Сікстинської капели.

Лімузин! Вона підійметься по сходах! З актором-зіркою!

«Дзеркало віддзеркалює істину. Воно не помиляється, бо не думає».

І вона не думає, щоб не заразитися тією напругою й роздратуванням, що панують навколо неї, бо тоді повернуться й негативні емоції. Їй дуже кортить запитати, що це за кімнати, наповнені такими дуже різними речами, але вона мусить поводитися так, ніби звична бувати в таких місцях. Мікеланджело робить завершальні мазки на її обличчі під суворим поглядом жінки та неуважним поглядом андрогіна. Габріела підводиться, її швидко одягають, узувають. Усе ніби зроблено як годиться, Богу дякувати.

Звідкись видобувають невеличку шкіряну сумочку марки «Хамід Хусейн». Андрогін відкриває сумочку, дістає звідти трохи паперу, який був покладений у неї для зберігання форми, дивиться на результат зі своїм звичним неуважним виразом, але, очевидно, схвалює його й передає сумочку Габріелі. Жінка подає їй чотири примірники

величезного контракту з маленькими червоними стрілками на берегах із написом: «Підписати тут».

— Або підписуй, не читаючи, або забери його додому, або зателефонуй своєму адвокатові і скажи, що потребуєш певного часу, щоб погодитися чи не погодитися на його умови. Піднятися сходами тобі доведеться в будь-якому випадку, бо змінити церемонію ми вже не зможемо, на це немає часу.

Проте якщо контракту не буде тут завтра вранці, тобі досить буде лише повернути сукню.

Габріела згадує пораду свого агента: підписуй, не читаючи. Вона бере подану їй ручку, гортає контракт і швидко ставить свій підпис на тих сторінках, де стоять червоні стрілки. Їй нема чого втрачати, абсолютно нема чого. Якщо там є якісь несправедливі щодо неї пункти, вона завжди зможе потім звернутися в суд, пославшись на те, що її примусили поставити підпис під цим документом; але насамперед вона повинна зробити те, про що давно мріяла.

Жінка забирає примірники контракту і зникає, не попрощавшись. Мікеланджело збирає своє устаткування, поринувши думками у свій світ, де панує несправедливість, де його працю ніколи не визнають, де йому завжди бракує часу, аби зробити те, що йому до вподоби, а коли щось іде не так, то провину завжди складають на нього. Андрогін каже, щоб вона йшла за ним до виходу з номера, дивиться на свого годинника — Габріела помічає на циферблаті якийсь символ у формі людського черепа — і вперше, відколи вони зустрілися, розтуляє рота:

— Ми маємо ще три хвилини. Не варто спускатися в такому вбранні й виставляти себе на загальний огляд. Я проведу тебе до лімузина.

Напруга повертається: вона вже не думає про лімузин, актора-зірку, про те, як вони підіймуться сходами, її опановує страх. Їй треба поговорити.

— А що це за кімнати? Звідки в них стільки різних речей?

— Тут навіть сафарі по Кенії є, — каже андрогін, показуючи в куток. Вона досі не помітила там досить скромний плакат однієї з авіакомпаній, під яким на столику лежали кілька конвертів. — Безкоштовно, як і все тут, крім одягу та аксесуарів.

Кавоварки, електронна апаратура, сумки, годинники, біжутерія, сафарі по Кенії.

І все безкоштовно?

— Я знаю, що ти подумала, — каже андрогін голосом, який не може належати ані чоловікові, ані жінці, а радше якомусь інопланетному створінню. — Так, усе це нічого не коштує. Але якщо висловитися точніше, то ідеться про чесний обмін, позаяк нічого безкоштовного у світі не існує. Ти перебуваєш у «Кімнаті подарунків», в одній із тих, які відкривають у Канні під час кінофестивалю. Обрані заходять сюди й беруть усе, що захочуть; ці всім відомі люди потім ходитимуть у блузках від А, в окулярах від В, прийматимуть інших важливих осіб у своїх домах, а в кінці вечора йтимуть на кухню й готуватимуть каву на нових моделях кавоварок. Вони переноситимуть свої ноутбуки в сумках від С, потім рекомендуватимуть, щоб усі купували креми від D, які лише тепер викинуто на ринок, і відчуватимуть, що їм надзвичайно пощастило, адже вони володіють ексклюзивним товаром, який ще не дійшов до спеціалізованих крамниць. Вони ходитимуть купатися в басейн у біжутерії від Е, фотографуватимуться в поясах від F — ні того, ні того ще немає на ринку. Коли всі вищеназвані товари там з'являться, Суперклас уже проведе всю необхідну для їхньої реклами пропаганду: і люди купуватимуть їх не тому, що вони їм справді подобаються, а з тієї простої причини, що нікому іншому вони поки що недоступні. Бідолашні смертні готові будуть розлучитися зі своїми останніми заощадженнями, аби тільки придбати собі ці продукти. Тож немає нічого простішого, моя люба. Виробники роздають безкоштовно певні зразки своєї продукції, й люди обрані перетворюються на ходячі рекламні оголошення. Але не поспішай радіти. Ти поки що до таких людей не належиш.

— А який стосунок до всього цього має сафарі по Кенії?

— Хіба може бути краща реклама, ніж подружжя середнього віку, яке повернулося у захваті після «пригод» у саванні зі стосом фотографій та рекомендує всім таку ексклюзивну подорож? Усі ваші друзі захочуть зробити те саме. Повторюю: нічого безкоштовного не існує в нашому світі. До речі, три хвилини вже минули, й нам пора виходити й готуватися до прогулянки вгору по сходах.

Білий «майбах» уже чекає на них. Водій у рукавичках і кашкеті відчиняє дверці. Андрогін віддає останні розпорядження:

— Забудь про фільм, бо не для цього ти підіймешся по сходах. Коли опинишся нагорі, привітайся з директором фестивалю, мером, а коли увійдеш до Палацу Конгресів, іди прямо до туалетної кімнати, що на другому поверсі. Пройдеш у самий кінець коридору, звернеш ліворуч і увійдеш у бічні двері. Там тебе вже чекатимуть; вони знають, як ти вдягнена, й накладуть тобі новий макіяж, зроблять нову зачіску й виведуть тебе на терасу, де ти зможеш відпочити кілька хвилин. Я знайду тебе там і відведу на гала-вечірку.

— А хіба я не повинна буду зустрітися з режисером та продюсерами?

Андрогін стенов плечима й повернувся в готель, ступаючи своїми розміреними й дивними кроками. Він, здається, згадав про фільм? Фільм не має ані найменшої ваги. Головне -

ПІДНЯТИСЯ ПО СХОДАХ!

Тобто вона пройде по червоному килиму в емпіреї слави, туди, де збираються всі знаменитості світу кіно, мистецтва, вищого світу, де їх усіх сфотографують, а потім відповідні агенції поширять ці світлини по всьому світу, й вони будуть опубліковані в журналах від Америки до Сходу, від Півночі й до Півдня нашої планети.

— Кондиціонер працює нормально, пані? — чемно запитує водій.

Габріела ствердно киває.

— Якщо вам захочеться пити, то ви знайдете пляшку з охолодженим шампанським на консолі, що ліворуч від вас. Габріела відчиняє консоль, дістає звідти кришталевий келих, витягує перед собою руки, наскільки може, щоб не залити сукню, відкорковує пляшку, слухає, як шумить напій, виштовхуючи корок, наповнює келих, який випиває одним ковтком, потім наповнює і випиває ще один. Люди на вулиці зацікавлено обертають голови, сподіваючись розгледіти, кого везуть у цьому величезному автомобілі із затемненими шибками, що мчить по смузі, забороненій для руху інших машин. Через кілька хвилин вона й актор-зірка стоятимуть на червоній доріжці, яка означатиме не тільки початок нечуваної кар'єри, а й історії небаченого, прекрасного й глибокого кохання. Габріела — жінка романтична, й вона пишається цим.

Вона пригадує, що залишила свій одяг і сумочку в «Кімнаті подарунків». У неї немає ключа від кімнати, в якій вона оселилася. Їй не буде куди піти по закінченні ночі. А проте, якщо одного дня вона надумає написати книжку про своє життя, то буде неспроможна розповісти про події цього дня, який почався намаганнями очуняти після вчорашнього перепою в кімнаті посеред розкиданих на підлозі ковдр та одягу, коли вона почувалася знехтуваною й нікому не потрібною, — а закінчується в розкішному лімузині, де вона готується пройти по застелених червоним килимом сходах перед юрмою журналістів поруч з одним із найжаданіших чоловіків світу. Руки в неї тремтять. Їй хочеться випити ще келих шампанського, але вона вирішує не ризикувати — щоб не з'явитися п'яною на сходах слави.

«Розслабся, Габрієло. Не забувай, хто ти така. Не дозволяй затьмарити собі свідомість тим, що відбувається тепер, — будь реалісткою».

Вона знову й знову повторює собі ці фрази, мірою того як вони наближаються до готелю «Мартінес». Але, хоче вона чи не хоче, вона вже ніколи не зможе бути такою, якою була раніше. Вона має перед собою лише одні двері для виходу — ті, які показав їй андрогін і які виведуть її ще на вищу вершину.

4.52 пополудні

Навіть Царю Царів Ісусові Христу довелося відбути випробування, перед яким постав тепер Ігор: спокусу дияволом. І він мусить нігтями й зубами чіплятися за свою віру, щоб не втратити рішучість і не відмовитися від виконання покладеної на нього місії.

Диявол просить, щоб він зупинився, щоб простив, щоб забув про все. Диявол — професіонал найвищої якості, й він уміє залякати слабких людей, навіюючи їм почуття страху, стурбованості, безпорадності, розпачу.

Коли йому доводиться мати справу з людьми сильними, то він удається до набагато витонченішої спокуси — добрих намірів. Саме так він повівся з Ісусом, коли зустрівся з ним у пустелі: він запропонував Йому перетворити каміння на їжу. У такий спосіб Він зможе не тільки наситити свій голод, а й нагодувати всіх, котрі просили чогось поїсти. Проте Ісус виявив мудрість, якої і слід було чекати від Сина Божого. Він відповів, що не тільки хлібом живе людина, а й усім, що приходить від Духа Святого.

Добрі наміри, доброчесність, непідкупність, порядність — що це таке? Люди, які вважали себе порядними й непідкупними, бо слухняно підкорялися своєму уряду, в кінцевому підсумку, побудували концентраційні табори в Німеччині. Лікарі, переконані в тому, що комунізм — найсправедливіша у світі система, ставили діагноз психічного захворювання інтелектуалам, які боролися проти режиму, й засилали їх у Сибір. Солдати вирушають на війну боротися за ідеал, не розуміючи, про що, власне, йдеться, сповнені добрих намірів, доброчесні, непідкупні й порядні.

Ні, все не так. Грішити в інтересах добра — це доброчесність, бути доброчесним в інтересах зла — гріх.

У його випадку лукавий бентежить душу тим, що закликає до прощення. Він каже йому: «Ти не єдиний опинився в такому становищі. Багато людей були покинуті особою, яку вони любили понад усе на світі, але навіть за таких обставин вони вміли перетворити гіркоту на радість. А ти уяви, як тепер почувають себе родини людей, яких ти спровадив на той світ? Вони опановані тепер

ненавистю, бажанням помсти, гірким смутком. І в такий спосіб ти хочеш поліпшити світ? І це те, що ти хочеш запропонувати жінці, яку кохаєш?» Але в Ігоря вистачає мудрості відкинути спокуси, які тепер намагаються підкорити його душу: якщо він витримає ще трохи, голос спокус, зрештою, стомиться й перестане надокучати йому. Передусім тому, що одна з осіб, якій він допоміг переселитися до раю, з кожною хвилиною стає все більше присутня в його житті: дівчина з густими бровами каже йому, що все гаразд, що існує велика різниця між прощенням і забуттям. У його серці немає ані крихти ненависті, й він це робить не для того, щоб помститися світові.

Диявол не відстає від нього, але він повинен виявити твердість, нагадати собі, чому перебуває тут.

Він заходить до першої піцерії, яка трапляється на його шляху. Замовляє піцу «Маргариту» й просту кока-колу. Ліпше підкріпитися тепер, бо йому не вдасться — як ніколи не вдавалося — поїсти на тій або тій званій вечері, де за столом сидітимуть й інші особи. Усі вони вважають за свій обов'язок підтримувати жваву й легку розмову й неодмінно звернуться до нього з якимсь запитанням саме в ту мить, коли він уже наготується покласти в рот шматочок зі смачних наїдків, що стоять перед ним на столі.

За нормальних обставин він завжди має план, щоб уникнути такої прикрої ситуації. Він бомбардує інших своїми запитаннями, надавши їм змогу говорити якісь розумні речі, поки він спокійно собі вечеряє. Але сьогодні він не налаштований бути приязним і чемним. Сьогодні ввечері він буде непривітним і неухважним. У крайньому випадку зможе прикинутися, що не розуміє мови, якою до нього звертаються. Він знає, що в наступні години Спокуса тиснутиме на нього сильніше, ніж будь-коли, вимагаючи, щоб він зупинився, щоб відмовився від свого наміру. Але він не зупиниться; він мусить виконати свою місію, навіть якщо причина, з якої він заходився її виконувати, змінилася.

Він не має найменшого уявлення про те, наскільки три насильницькі смерті вплинули на кримінальну статистику Канна; якщо це звична картина, то поліція не подумає, що сталося щось надзвичайне. Вона розпочне свої звичні бюрократичні процедури, які завжди забирають багато часу, й він спокійно зможе вилетіти звідси завтра вранці. Він також не знає, ідентифікували вони його чи ні; зрештою його могли б упізнати кілька людей: літнє подружжя, яке

вранці привіталося з продавчиною сувенірів, один із охоронців Джавіца й той, хто бачив, як він убив Морін.

Спокуса тепер змінює стратегію: намагається навіяти йому страх, як вона це робить зі слабкими людьми. Схоже, диявол не має найменшого уявлення про те, що ж відбулося насправді і як зміцнили його дух випробування, що їх накинула йому доля.

Він дістає мобілку й набирає на ній нове послання.

Намагається уявити собі реакцію Єви, коли вона його прочитає. Якийсь інстинкт підказує йому, що вона буде водночас налякана й задоволена. Вона глибоко розкаюється за той крок, який зробила два роки тому, коли, покинувши все, навіть свій одяг та коштовності, доручила своєму адвокату сконтактуватися з ним і розпочати формальний процес розлучення.

Причина: несумісність характерів. Так ніби всі цікаві люди світу думають однаково й мають між собою багато спільного. Звісно, то була брехня: справжня причина була в тому, що вона закохалася в іншого чоловіка.

Пристрасть. Хто у світі міг би похвалитися тим, що після п'яти років подружнього життя не дивився в бік і не бажав опинитися в іншому товаристві? Хто міг би похвалитися, що принаймні один раз у житті не зраджував свого чоловіка або своєї дружини, хай би навіть ця зрада відбулася лише в його уяві? І скільки жінок та чоловіків ішли з дому з цієї причини, потім відкривали, що пристрасть не триває довго, й поверталися до своїх справжніх партнерів? Треба лише трохи зрілої розважливості, й усе забудеться. Такі вчинки є абсолютно нормальними, прийнятними, вони становлять одну з особливостей людської біології.

Безперечно, до цієї істини він прийшов не відразу. На початку він дав інструкції своїм адвокатам поставити перед нею максимально суворі вимоги: якщо вона хоче його покинути, то мусить також відмовитися від того статку, який вони накопичили помалу-потроху протягом майже двадцяти років спільного життя. Він щодня напивався протягом тижня, чекаючи від неї відповіді на цю вимогу; гроші для нього мало важили, просто він хотів повернути її в будь-який спосіб, а іншого способу натиснути на неї він не знав.

Проте Єва була налаштована дуже рішуче, і її адвокати прийняли висунуті ним умови.

Про крах їхнього подружнього життя незабаром довідалася преса — і про нового обранця своєї дружини Ігор прочитав у газетах. То був один із найуспішніших модельєрів планети, який усе починав з нуля, як і він. Йому теж було близько сорока років, як і Ігорю. Він не був пихатим і працював день і ніч.

Як і Ігор.

Він не міг зрозуміти, що ж, власне, сталося. Незадовго до Лондонського фестивалю моди їм із Євою пощастило провести наодинці кілька щасливих і романтичних днів у Мадриді. Хоч вони прилетіли туди на реактивному літаку компанії і влаштувалися в готелі з усіма можливими й неможливими зручностями та комфортом, вони вирішили знову відкрити світ разом. Не резервували собі місця в ресторанах, вистоювали довжелезні черги до музеїв, їздили на таксі замість лімузинів, біля яких завжди чекав водій із розчиненими дверцятами, блукали по місту. Багато їли, ще більше пили, поверталися до свого готелю, виснажені й щасливі, кохалися кожену ніч.

Вони жодного разу не вмикали ані свої ноутбуки, ані мобільні телефони. Це виявилось нелегкою справою, але вони домоглися успіху. І повернулися в Москву, переповнені щасливими спогадами, з усміхненими обличчями.

Ігор знову поринув у свою роботу, з подивом відкривши, що й за його відсутності фірма працювала цілком надійно. А Єва наступного тижня полетіла до Лондона й назад уже не повернулася.

Ігор уклав договори з однією з найкращих фірм приватного розшуку — вона зазвичай виконувала замовлення з промислового або політичного шпіонажу — й тепер мусив дивитися на сотні фотографій, на яких його дружина була знята поруч із новим супутником свого життя. Детективам пощастило підсунути їй подругу, яку вони підібрали на підставі інформації, одержаної від її колишнього чоловіка. Єва випадково зустрілася з нею в одній із крамниць; її нещаслива співвітчизниця приїхала з Росії, чоловік покинув її, вона не може влаштуватися на роботу, з огляду на суворі британські закони, й тепер мало не помирає з голоду. Єва спочатку поставилася до неї з недовірою, але потім вирішила допомогти їй. Вона поговорила зі своїм коханцем, і той погодився піти на ризик і прийняти її на службу до однієї зі своїх контор, хоч вона й не мала легальних британських паперів. Це єдина подруга, з якою Єва може поговорити своєю рідною

мовою. Вона самотня. З невлаштованим особистим життям. На думку психологів детективної агенції, ідеальний претендент на здобуття необхідної інформації: звичайно ж, Єва ще не пристосувалася до нового середовища, і нормальний інстинкт за подібних обставин спонукає кожне людське створіння ділитися своїми інтимними думками навіть із кимсь незнайомим, хто опинився у подібній ситуації. Не для того, щоб одержати якісь відповіді чи поради, а для того, щоб скинути тягар із душі.

«Подруга» записує всі ці розмови, потім вони опиняються на столі в Ігоря, і він приділяє їм більше уваги, аніж паперам, що чекають його підпису, запрошенням на всілякі урочистості, подарункам, які треба розіслати головним клієнтам, постачальникам, політикам, підприємцям.

Ці записи набагато корисніші — й доставляють Ігорю набагато більше болю, — ніж фотографії. Він довідується, що стосунки між Євою та знаменитим модельєром розпочалися ще два роки тому на Тижні Високої Моди в Мілані, де обоє були присутні з професійних міркувань. Спочатку Єва чинила опір — той чоловік був оточений найгарнішими жінками світу, а їй тоді вже виповнилося тридцять вісім років. Але навіть за таких обставин вони вже наступного тижня лягли до ліжка в Парижі.

Коли Ігор про це довідався, він почув себе надзвичайно збудженим і спочатку не міг зрозуміти, чому його тіло так відреагувало на цю інформацію. Чому, уявивши, як його жінка розсовує ноги і в неї проникає інший чоловік, він пережив ерекцію, а не огиду?

То була єдина мить у його житті, коли він засумнівався у своїй нормальності. І вирішив зробити щось подібне до публічного зізнання, аби ослабити своє почуття провини. Розмовляючи з товаришами, він обмовився про те, що «один його друг» пережив величезну втіху, коли довідався про те, що його дружина має позашлюбні статеві стосунки. Отоді й настав йому час дивуватися.

Його товариші, переважно високі урядовці та політики різних суспільних прошарків і національностей, спочатку вжахнулися тому, що він розповів. Але після десятої чарки горілки призналися, що така пригода чи не найбільше хвилює та збуджує в подружньому житті. Один із них завжди просив, щоб дружина розповідала йому про найбрудніші подробиці її позашлюбного сексу, про слова, якими вона в

ті хвилини обмінювалася з коханцем. Інший признався, що свінг-клуби — заклади, відвідувані подружжями, які полюбляли колективний секс, — то ідеальні ліки для врятування шлюбного життя.

То було, звичайно, перебільшення. Але він пережив велику радість, довідавшись, що він не єдиний чоловік, який збуджується від усвідомлення того, що його дружина має статеві зносини з іншими. І дуже засмутився, зрозумівши, як мало він знає про людський рід, а надто про чоловічу його частину — його розмови з іншими чоловіками здебільшого оберталися навколо справ і дуже рідко торкалися персональних тем.

Його думки знову повертаються до тих повідомлень, які йому надходили від детективів. Коли Єва полетіла в Лондон (тижні високої моди, щоб полегшити життя професіоналів, відбувалися там досить часто), той модельєр уже був у неї закоханий; у що було неважко повірити, адже йому зустрілася одна з найнезвичайніших жінок у світі. Що ж до Єви, то вона все ще вагалася. Хусейн був лише другим чоловіком у її житті, причому працювали вони в одній галузі, де вона почувалася незрівнянно нижчою за нього. Якщо вона одружиться з ним, то їй доведеться облишити свою мрію працювати в царині моди — не конкурувати ж їй із власним чоловіком! — і знову стати простою домогосподаркою.

А ще більш непокоїло її те, що вона ніяк не могла зрозуміти, чому чоловік такий впливовий і могутній зацікавився нею, росіянкою вже не першої молодості.

Ігор міг би їй це пояснити, якби вона надала йому бодай одну нагоду для розмови: одна її присутність ніби осявала тих, хто її оточував, і всі вони почували себе кращими, ніби відроджувалися з попелу минулого, наповнені світлом і надією. Саме це колись відбулося і з тим юнаком, що повернувся з кривавої та безглуздої війни.

Спокуса повертається. Диявол нашіптує йому, що все не так, що він своєю нестямною працею вже залікував свої травми. Прощення й забуття — найліпший спосіб загоїти свої рани, хай би навіть якісь психіатри і визнали це симптомом душевного захворювання. Єва тут, власне кажучи, ні до чого. Ігор повинен перестати ототожнювати всі свої емоції зі стосунками, що вже не існують.

«Ти не перший, — знову й знову повторював йому диявол. — Не перший із тих, хто творить зло, вважаючи, що в такий спосіб він будить добро».

Ігор починає нервувати. Він чоловік добрий, і щоразу, коли йому доводиться творити зло, він його творить в ім'я якоїсь великої мети: послужити своїй країні, полегшити страждання знедолених, він завжди готовий і підставити другу щоку, і застосувати батіг, як робив Ісус Христос — єдиний взірець у його житті.

Він перехрестився, сподіваючись, що Спокуса дасть йому спокій. Намагається пригадати ті записи, в яких Єва признається, що не знає щастя з новим супутником життя. Але при цьому вона сповнена рішучості не повертатися у своє минуле, бо була одружена з чоловіком «психічно неврівноваженим». Яка нісенітниця! Схоже, їй промивають мізки у тому новому середовищі. Певно, товариство, в якому вона опинилася, не можна назвати найкращим. Він переконаний, що вона збрехала, коли сказала своїй новій російській подрузі, що вийти заміж її спонукала лише одна причина: вона боялася залишитися сама-одна.

У юності вона відчувала, що її відкидають, їй ніколи не щастило бути собою — вона мусила постійно вдавати, ніби їй цікавить те саме, що й подруг, ті самі розваги, ті самі вечірки, що вона шукає доброго чоловіка, який би подарував їй домашній затишок, дітей і подружню вірність. «То була брехня», — зізнається вона.

Насправді вона завжди мріяла про пригоди та пізнання невідомого й непоясненого. Якби вона мала змогу обрати для себе фах ще в підлітковому віці, то обрала б мистецтво. З дитячих літ вона дуже любила вирізати картинки з примітивних комуністичних журналів і клеїти з них колажі; хоч їй було бридко дивитися на те, що вона там бачила, вона розмальовувала сірий одяг яскравими фарбами і з радістю милувалася результатами своїх зусиль. Купити одяг для ляльок було неможливо, тому вбрання для її іграшкових подруг вигадувала й шила мати. Єва не тільки захоплювалася її виробами, а й твердила собі, що одного дня й сама навчиться виготовляти гарний одяг.

У Радянському Союзі моди не існувало. Там почали довідуватися про те, що діється на решті планети, тільки тоді, коли впала Берлінська стіна і в країну стали надходити іноземні журнали. Вона на той час була вже підлітком і тепер могла робити набагато яскравіші й цікавіші

колажі, й одного дня наважилася поговорити з батьками і сказала їм, що мріє створювати нові моделі одягу.

Проте, коли вона закінчила школу, батьки послали її навчатися на юридичний факультет. Хоч вони й були вельми задоволені щойно здобутою свободою, проте вважали, що деякі капіталістичні ідеї можуть зруйнувати їхню країну, відвернути народ від справжнього мистецтва, замінити твори Толстого й Пушкіна авантюрними романами про шпигунів, зіпсувати класичний балет модерновими спотвореннями. Їхню дочку треба було негайно рятувати від моральної деградації, яка прийшла разом із кока-колою та розкішними лімузинами. В університеті вона познайомилася з порядним, амбітним хлопцем, котрий думав точнісінько, як вона: ми не повинні припускати можливості, що режим, який існував у нашій країні, повернеться. Він відійшов — і назавжди. І треба починати нове життя.

Їй дуже подобався той хлопець. Вони стали зустрічатися. Вона бачила, що він розумний і багато чого досягне у своєму житті. Він був спроможний розуміти її. Звичайно ж, йому довелося повоювати в Афганістані, він навіть був поранений у бою, але рана його не була тяжкою; він ніколи не згадував про своє минуле і протягом тих багатьох років, які вони прожили разом, вона жодного разу не помітила в ньому слідів душевного розладу або психічної травми.

Одного ранку він прийшов до неї з букетом троянд. Сказав, що йде з університету, бо хоче розпочати власний бізнес. І сказав, що хоче одружитися з нею. Вона погодилася; і хоч на той час вона не мала до нього інших почуттів, крім товариського захоплення, проте сподівалася, що кохання прийде під час спільного життя. Крім того, той хлопець був єдиним, хто її по-справжньому розумів і підбадьорював; якщо вона втратить цю нагоду, то, можливо, більш ніколи не зустріне чоловіка, котрий прийме її такою, яка вона є.

Вони одружилися без особливих формальностей і без підтримки своїх родин. Хлопцеві давали гроші особи, що здавалися їй небезпечними, але вона нічого не могла вдіяти. Потроху заснована ним компанія почала зростати. Після того як вони прожили разом майже чотири роки — помираючи від страху — поставила перед ним свою першу вимогу: щоб він негайно розплатився з особами, які позичали йому гроші в минулому і які здавалися мало зацікавленими повернути їх назад. Він послухався її поради і згодом не раз дякував їй за це.

Минали роки, протягом яких їм довелося пережити чимало невдач і поразок, безсонних ночей, а потім обрїй перед ними зненацька почав прояснюватися, їхні справи стали швидко поліпшуватися, і, як ото розповідається у відомій дитячїй казці, гидке каченя перетворилося на прекрасного лебедя, яким палко захоплювалися геть усі.

Єва стала нарікати на своє життя домогосподарки. Замість зреагувати на це так, як зреагували б чоловіки її подруг, які вважали, що жінка втрачає жіночність, коли йде працювати, Ігор купив їй ательє в одному з найпрестижніших кварталів Москви. Вона продавала там одяг, скроєний за моделями найбільших світових фірм високої моди, хоч ніколи не наважувалася створювати власні моделі. Проте робота давала їй іще одну втіху: вона подорожувала, відвідуючи салони високої моди, зустрічалася з цікавими людьми й саме тоді познайомилася з Хамідом. Але навіть сьогодні вона не знала, чи кохає його — якби її про це запитали, то найімовірнішою відповіддю була б: «Ні». Але вона почувала себе зручно й затишно поруч із ним. І не мала чого втрачати, коли він признався, що ніколи досі не зустрічав такої жінки, як вона, й запропонував жити разом. Вона не мала дітей. Її чоловік, як то кажуть, одружений зі своєю роботою і навряд чи й помітить її відсутність.

«Я все покинула, — сказала Єва (він почув це на одному із записів). — І не шкодую про своє рішення. Я зробила б те саме, навіть якби Хамід — усупереч моїй волі, до речі, — не купив чудову віллу в Іспанії й не записав її на моє ім'я. Я зробила б те саме, навіть якби Ігор, мій колишній чоловік, запропонував мені половину свого статку. Я зробила б те саме тому, що не хочу більше боятися. Якщо один із найжаданіших чоловіків світу хоче бути поруч зі мною, то я, либонь, краща, аніж про себе думаю».

З іншого запису Ігор довідався, що його кохана переживає дуже серйозні психологічні проблеми.

«Мій чоловік утратив розум. Не знаю, що його до цього довело — війна чи перенапруга, спричинена надміру тяжкою працею, але він вважає, що спроможний розуміти наміри Бога. Перш ніж його покинути, я відвідала психіатра, сподіваючись, що той допоможе мені ліпше його зрозуміти, зрозуміти, чи залишається якась можливість зберегти наші стосунки. Я не вдавалася в надмірні подробиці тоді, щоб не надто скомпрометувати його, не стану вдаватися в подробиці й

тепер, у розмові з тобою. Але думаю, він спроможний на жахливі вчинки, якщо переконає себе, що робить їх в інтересах добра. Психіатр мені пояснив, що багато великодушних людей, які співчують своєму ближньому, іноді спроможні цілком змінити свою поведінку. На цю тему було здійснено кілька досліджень, і така зміна поведінки дістала назву «ефекту Люцифера», за ім'ям найулюбленішого янгола Божого, якому зрештою захотілося зрівнятися могутністю із самим Богом».

«А чому це з ним сталося?» — запитав інший жіночий голос. Проте відповіді немає, на цій фразі запис закінчується.

Певно, час для нього було розраховано невдало.

А Ігорю дуже хотілося б почути відповідь. Бо він знає, що в нього не було наміру зрівнятися з Богом. Бо він упевнений, що його кохана вгадала цю теорію для самої себе, мабуть, вона хотіла б повернутися, але боїться, що він не прийме її. Звісно, йому доводилося вбивати людей із необхідності, але який це має стосунок до їхнього шлюбу? Ігор забрав не одне життя на війні, бо солдати мають офіційний дозвіл убивати. Він убив ще двох або трьох осіб, бажаючи їм кращої долі, бо вони втратили спроможність жити достойно. А в Канні він убивав тільки тому, що мав виконати свою високу місію. І ту, котру кохає, він убив би, коли б зрозумів, що вона збожеволіла, що збилася зі своєї дороги і стала руйнувати власне життя. Він ніколи не дозволив би, аби втрата розуму затьмарила їхнє чудове й наповнене великодушною шляхетністю минуле.

Він убив би ту, котру кохає, тільки для того, щоб урятувати її від тривалого і болісного саморуйнування.

Ігор дивиться на «мазераті», що зрештою зупиняється навпроти нього, в забороненому місці. Це безглуздий і незручний автомобіль; у місті, попри свій потужний мотор, він змушений їздити з тією самою швидкістю, що й інші машини, для путівців він надто низько посаджений, а на автострадах — надто небезпечний.

Чоловік віком років п'ятдесяти — але який хоче, щоб йому давали тридцять, — відчиняє дверці й виходить, що коштує йому неабияких зусиль, бо дверці надто низькі. Він заходить до піцерії й замовляє там «*quattro formaggi*»,^[3] щоб забрати із собою.

«Мазераті» й піцерія. Це речі несумісні. Але іноді вони сполучаються.

Спокуса повертається. Але тепер вона вже не говорить йому про прощення, великодушність, не умовляє його забути про минуле і йти далі своєю дорогою — тепер вона нашіптує йому сумніви. А що як Єва розповідає своїй «подрузі» правду й вона справді була розчарована й нещаслива у шлюбі з ним? Що як, попри свою велику любов до нього, вона вже провалилася у прірву хибного рішення, як це сталося з Адамом у ту мить, коли він узяв запропоноване йому яблуко й накликав прокляття на весь людський рід?

Ігор усе продумав, усе спланував, повторює він собі чи не тисячний раз. Його задум полягає в тому, щоб вони повернулися звідси разом, не дозволивши, щоб таке нікчемне слово, як «прощай», могло остаточно зруйнувати їхнє спільне життя. Адже не випадає сумніватися в тому, що кожне подружнє життя переживає моменти кризи, здебільшого після вісімнадцяти років.

Але також відомо, що добрий стратег мусить постійно змінювати свої плани. Ігор знову надсилає повідомлення по мобільному телефону лише для того, аби переконатися, що воно дійшло. Підводиться й проказує молитву, просячи, щоб йому не довелося пити з чаші зречення.

Душа маленької продавчині кустарних сувенірів витає поруч із ним. Він тепер розуміє, що вчинив несправедливість, адже йому нічого не варто було зачекати, коли з'явиться гідний суперник на зразок того псевдоатлета з волоссям кольору червоного дерева. Або поки випаде нагода врятувати ту чи ту особу від подальших страждань у її житті, як та жінка, яку він убив на пляжі.

Проте дівчина з густими бровами витає поруч із ним, ніби свята, і просить його не каятись. Він учинив правильно, бо врятував її від майбутніх страждань і майбутнього болю. Її чиста душа потроху відганяє від нього Спокусу, даючи йому зрозуміти: він прилетів до Канна не для того, щоб повернути втрачене кохання — адже це неможливо.

Він тут для того, щоб урятувати Єву від занепаду й гіркоти. Бо хоч вона й була несправедлива з ним, те, що вона зробила для нього раніше, заслуговує на вдячність.

«Я чоловік добрий».

Він підходить до каси, оплачує рахунок, купує пляшку мінеральної води. Коли виходить, виливає воду з пляшки собі на

голову.

Він повинен міркувати ясно. Ігор так довго чекав цього дня, а тепер, коли він нарешті настав, думки йому мішаються.

5.06 пополудні

Х Хоч мода й оновлюється через кожні півроку, одне залишається незмінним: охоронці показів, які стоять на дверях, завжди одягнені в чорні костюми-трійки.

Хамід шукав альтернативні варіанти для своїх показів — чом би, наприклад, не одягти охоронців у кольорові костюми? Або щоб уся обслуга була в білому одязі. Та позаяк такий показ вийшов би за межі загальних правил, то критики приділили б набагато більше уваги обговоренню «непотрібних новацій», аніж тому, про що справді цікаво поговорити: про ті моделі, що були показані на подіумі. Крім того, чорне — це в якомусь розумінні досконалий колір: консервативний, таємничий, закарбований у колективній підсвідомості завдяки старим голлівудським фільмам. Добрі люди завжди вдягаються в біле, погані — в чорне.

«Уявімо собі, що Білий дім називався б Чорним домом.

Усі думали б, що там живе дух темряви».

Кожен колір має своє значення, хоч люди й думають, що добирають їх випадково. Білий означає чистоту і порядність. Чорний навіює страх. Червоний шокує й паралізує. Жовтий привертає увагу. Зелений означає, що все спокійно й можна рушати далі. Синій заспокоює. Помаранчевий бентежить.

Охоронців треба одягати в чорне. Так було від самого початку і так має бути завжди.

Тут, як і завжди, є три входи. Перший для преси — небагатьох журналістів і багатьох фотографів, навантажених важкою апаратурою, здається, вони ставляться досить коректно одне до одного, проте завжди готові застосувати лікті, щоб відрутити колегу, коли йдеться про те, щоб обрати найкращий кут, зняти унікальну фотографію, обрати найкращу мить, помітити кричущу помилку. Другий вхід призначений для загальної публіки, і в цьому плані Тиждень Високої Моди в Парижі нічим не відрізняється від курортних урочистостей на Півдні Франції: і там, і тут можна бачити погано вдягнених осіб, котрі, звичайно ж, не мають грошей, аби купити речі, які будуть показані. Але їм конче треба бути тут присутніми, у своїх убогих джинсах, у

футболках, позначених поганим смаком, у кедах найкрутішої марки, які виділяються на тлі усього іншого, вони переконані в тому, що таке химерне вбрання означає розкутість і наближення до середовища — а це очевидна брехня. Декотрі носять пояси та сумочки, що й справді можуть коштувати дорого, й це надає їм ще абсурднішого вигляду. Так ніби картину Веласкеса вставили в раму з пластмаси.

І нарешті — вхід для ОВП (особливо важливих персон). Охоронці ніколи не знають нічого, вони лише стоять, склавши руки на грудях і зустрічаючи кожного грізним поглядом — так ніби вони тут справжні господарі. Але відразу з'являється гречна дівчина, навчена впізнавати обличчя знаменитих гостей. Вона підходить до подружжя зі списком у руках.

— Ласкаво просимо, пане й пані Хусейн. Дякуємо, що вшанували нас своєю присутністю.

Вони заходять попереду інших. І хоч прохід для всіх один і той самий, але бар'єр зі сталевих стовпців, обплетених стрічкою з червоного оксамиту, відокремлює справді важливих персон. Це ритуал тієї Малої Слави, якого всюди дотримуються, і хоч ця демонстрація мод не входить до офіційного календаря — зрештою, не слід забувати, що в Канні відбувається кінофестиваль, а не тиждень моди, — протокол має бути суворо витримано. Саме через необхідність відповідати вимогам ритуалу Малої Слави на всіх паралельних урочистих заходах — таких, як гала-обіди, гала-вечері, коктейлі — чоловіки та жінки годинами просиджують перед дзеркалом, переконані, що штучне освітлення не завдає такої шкоди шкірі, як сонце, яке бризкає з ясного неба сліпучим промінням і від якого можна захиститися, лише витративши на змащування своєї шкіри тонни спеціального крему. Вони перебувають за два кроки від пляжу, але воліють засмагати в обладнаних хитромудрими пристосуваннями соляріях, які є в кожному готелі. Вони могли б помилуватися чудовим краєвидом, якби вийшли прогулятися по Круазетт, але чи багато калорій зможуть вони спалити під час такої прогулянки? Ліпше скористатися біговими доріжками, які є в тренажерній залі готелю.

Так вони зможуть підтримати себе в добрій формі й, одягнувшись із вишуканою недбалістю, приходять на звані обіди, де зможуть поїсти безкоштовно й відчутти свою значущість, позаяк їх було сюди запрошено, на вечері, де треба платити великі гроші або мати зв'язки в

дуже високих колах, на вечірки, що починаються відразу після вечері й тривають до ранку, після чого вони п'ють каву або віскі в барах готелю. Усе це супроводжується безперервними візитами до туалетної кімнати, щоб підновити макіяж, поправити краватку, обтрусити з піджака волосинки або порошинки, перевірити, чи нанесена на губи помада зберегла свою форму.

Зрештою вони повертаються до своїх апартаментів у готелі, де їх уже чекає розстелене ліжко, меню ранкової кави, прогноз погоди, шоколадна цукерка (яку вони відразу викидають, бо це — зайві калорії), конверт, на якому каліграфічним почерком написано їхнє ім'я (і який вони ніколи не відкривають, бо це лише вітальне послання від управителя готелю), трохи осторонь стоїть кошик із фруктами (що їх вони жадібно пожирають, бо фрукти містять у собі добру порцію клітковини, яка дуже корисна для травлення й запобігає утворенню газів). Скидаючи краватку, сукню або смокінг, обтираючи макіяж, вони кажуть, звертаючись до самих себе: нічого, нічого важливого сьогодні не сталося; можливо, завтра буде кращий день.

Єва вдягнена дуже гарно, на ній сукня від ХХ, яка водночас відзначається скромністю й вишуканою елегантністю. Вони проходять і сідають на свої місця біля самого подіуму, поруч із площадкою, відведеною для фотографів, де ті вже починають розставляти свою апаратуру.

До них підходить один із журналістів і ставить звичне запитання:

— Пане Хусейн, який фільм із тих, що ви вже бачили, вам видався найкращим?

Відповідь також не позначена оригінальністю:

— Я вважаю передчасним висловлювати якусь думку. Я бачив багато гарних та цікавих фільмів, проте волю дати їм остаточну оцінку по завершенні фестивалю.

Насправді ж він не бачив жодного фільму. Згодом він запитає в Джибсона, який же з фільмів було визнано «найкращим фільмом року».

Білява дівчина, дуже чемна й дуже добре вдягнена, просить репортера відійти. Вона запитує, чи прийдуть вони на коктейль, який уряд Бельгії влаштовує після показу. Повідомляє, що тут присутній один із міністрів, який хотів би поговорити з ним. Хамід обмірковує запрошення, він думає про те, що ця країна вкладає дуже великі гроші

в те, щоб її модельєри могли вийти на широку міжнародну арену й у такий спосіб допомогли їй відновити блиск, який вона втратила після того, як її африканські колонії здобули незалежність.

— Атож, ми прийдемо випити по келиху шампанського, — каже він.

— Якщо не помиляюся, то в нас відразу після показу зустріч із Джибсоном, — каже Єва.

Хамід визнає, що й справді забув про призначену зустріч, але він неодмінно сконтактується з міністром потім.

Кілька фотографів помічають, що вони тут, і починають клацати апаратами. У ці хвилини вони тут єдині особи, які можуть зацікавити пресу. Трохи згодом з'являються кілька манекенниць, які мали бучний успіх у минулому, вони позують і всміхаються, дають автографи кільком погано вдягненим особам, що сидять у партері й роблять усе можливе для того, щоб їх помітили, — у сподіванні, що їхні обличчя знову з'являться на сторінках преси. Фотографи обертаються до них, знаючи, що роблять це, щоб виконати свій обов'язок та задовольнити своїх редакторів, жоден зі знімків не буде надрукований. Мода — це сьогоднішній день; манекенниць трирічної давності — за винятком тих, котрі зуміли затриматися на сторінках газет і журналів, завдяки скандалам, що їх майстерно роздмухали їхні агенти, або завдяки тому, що справді змогли виділитися із загальної маси, — тепер пам'ятають лише ті люди, які юрмляться за металевими загорожами, що їх ставлять перед готелями, або старі дами, що не встигають за тією швидкістю, з якою змінюються речі у світі.

І старі моделі (а «старими» вважають дівчат, що досягли фатального віку в 25 років) чудово це розуміють і з'являються тут не тому, що сподіваються знову вийти на подіум: межа їхніх сьогоднішніх мрій — здобути бодай якусь роль у фільмі або стати ведучою однієї із телевізійних передач.

Хто ж сьогодні вийде на подіум, окрім Жасмини, заради якої і прийшов сюди він, Хусейн?

Безперечно, тут не буде жодної з чотирьох або п'ятьох топ-моделей світу, бо вони роблять тільки те, що їм хочеться, заробляючи величезні гроші, і їм немає найменшого інтересу з'явитися в Канні, щоб сприяти успіху когось іншого. Хамід сподівається побачити тут двох або трьох моделей класу А, таких, як Жасмина, що зароблять по

півтори тисячі євро за сьогоднішній вихід; для цього треба мати харизму, а головне — перспективу в індустрії моди. Ще дві або три моделі належатимуть до класу В, це професіоналки, які досконало вміють ходити по подіуму, мають адекватні силуети, але не мають щастя бути запрошеними на всілякі гала-вечірки та вчисті події — їм платять по шістсот-вісімсот євро. Решту групи складуть манекенниці класу С, дівчата, вже затягнуті в круговерт показів, але які одержують лише по двісті-триста євро, поки «не набудуть необхідного досвіду».

Хамід знає, що відбувається в думках дівчат цієї третьої групи: я досягну успіху. Я всім покажу, на що я спроможна. Я стану однією з найуспішніших моделей планети, навіть якщо для цього мені доведеться переспати з кількома чоловіками набагато старшого віку.

Проте чоловіки набагато старшого віку не такі дурні, якими вони їх вважають. Більшість цих дівчат ще не досягли повноліття, і за сексуальні розваги з ними можна потрапити до в'язниці майже в усіх країнах світу. Тим більше, що вони перебувають у полоні ілюзій, дуже далеких від дійсності. Адже сексуальної поступливості не досить для того, щоб досягти вершини; для цього треба мати й дещо інше.

Харизму. Щастя. Надійного й кваліфікованого агента. Уміння обрати слушний момент. А вивчення суспільних тенденцій доводить, що дівчата, які вступають у світ моди, не мають найменшого уявлення про те, який момент треба вважати слушним. Хамід читав останні дослідження, й тому він знає: усе свідчить про те, що публіка стомилася дивитись на химерні створіння невизначеного віку, хворі на анорексію та з провокативним поглядом. Сьогодні агенції кастингу (які добирають манекенниць) шукають щось таке, що знайти неймовірно важко: дівчат, які нічим не відрізняються від тих, що живуть у сусідньому помешканні з вами. Тобто дівчат абсолютно нормальних, котрі вселяють усім, хто дивиться на афіші та на сторінки спеціалізованих журналів, відчуття:

«Я така сама, як і вона».

А зустріти сьогодні надзвичайну жінку, що здалася б вам «звичайною, нормальною людиною», — це завдання майже неможливе.

Минув той час, коли манекенниці служили модельерам ходячими вішаками. Хоча, звісно, набагато легше показати особливості тієї або тієї марки одягу на людині худій. Минув і той час, коли марки

шикарного чоловічого одягу показували на вродливих моделях; такий спосіб набув поширення в добу япі^[4]наприкінці 80-х років, але сьогодні він геть вийшов із моди. На відміну від жінки, чоловік не має усталених зразків краси; він прагне купувати лише такий одяг, який не відрізнятиме його від тих, із ким він сидить за одним із письмових столів у конторі або випиває в барі.

Хамід почув ім'я Жасмини від людей, що бачили її на якомусь показі і сказали йому: «Вона є справжнім обличчям вашої нової колекції». Розповідь про неї супроводжувалася також коментарями зразка: «Вона має дивовижну харизму, й разом із тим кожна жінка може впізнати себе в ній». Усупереч переконаності манекенниць класу С, які вважають, що найкращий спосіб досягти вершин у світі моди — та, либонь, і в будь-якій іншій професії — це контакти з чоловіками, які запевняють їх у тому, що вони могутні й спроможні перетворити їх на зірок, справжнього успіху там можна домогтися лише завдяки подібним схвальним висловлюванням. У ту мить, коли когось «відкривають», ставки на нього починають зростати зі швидкістю, якої не може пояснити жодна логіка. Іноді це приводить до бучного успіху. Іноді до не менш бучного краху. Але такою є властивість ринку, де не можна тільки вигравати.

Зала починає наповнюватися — у першому ряду, де зарезервовані місця для почесних гостей, уже сидять кілька чоловіків у костюмах-трійках та елегантно вбраних жінок, інші місця — досі порожні. Публіка розташовується в другому, третьому та четвертому рядах. Знаменита модель — одружена з футболістом і яка багато разів побувала в Бразилії, бо вона «закохана в цю країну», — тепер перебуває в центрі уваги фотографів. Кожен знає, що «поїхати до Бразилії» — це синонім виразу «зробити собі пластичну операцію», але ніхто не наважується запитати її про це напрямки. Хтось один лише обережно цікавиться, чи в період між оглядом прикметних місць Сальвадору та участю в карнавалі в Ріо там є можливість познайомитися з хірургом, що має певний досвід у пластичних операціях. Після цього надто цікавий репортер і знаменита модель обмінюються візитівками, й розмова на цьому завершується.

Білява гречна дівчина чекає, коли професіонали преси закінчать свою роботу (вони також поцікавилися, який, на думку моделі, найкращий фільм із тих, які вона вже подивилася) і потім веде дівчину

до єдиного вільного місця, поруч із Хамідом і Євою. Фотографи наближаються й по кілька десятків разів знімають усе тріо — великого модельєра, його дружину та колишню модель, що тепер стала домогосподаркою.

Кілька журналістів цікавляться, якої Хамід думки про модельєра, чий праці сьогодні буде показано. Він уже наслухався таких запитань і має на них готову відповідь:

— Я прийшов для того, щоб познайомитися з її творчістю.

Кажуть, вона дуже талановита.

Журналісти наполягають, так ніби не почули його відповіді. Це здебільшого бельгійці, французька преса поки що не виявляє великого інтересу до цієї теми. Симпатична білявка просить їх, щоб вони дали гостям спокій.

Газетярі відходять. Колишня модель, яка примостилася поруч із Хамідом, намагається почати з ним розмову, сказавши, що вона в захваті від усього, що він робить. Він чемно дякує; але якщо вона сподівалася почути від нього: «Ми поговоримо, після того як закінчиться показ», — то її надії не справджуються. Проте вона все одно починає розповідати йому про своє життя — про фотографії, запрошення, подорожі. Він слухає її з нескінченною терплячістю, але як тільки йому випадає нагода (вона на мить відвертається, щоб перекинутися кількома словами з кимось іншим), звертається до Єви з проханням урятувати його від цього діалогу глухих. Проте його дружина сьогодні якась дуже дивна й відмовляється розмовляти; тож йому залишається один вихід: прикинутися, ніби вся його увага поглинута читанням програми показу.

Сьогоднішня колекція присвячена Анн Саленс, яку вважають піонером бельгійської моди. Вона почала свою діяльність у кінці шістдесятих років з маленького ательє, але відразу зрозуміла, що манера вдягатися, створена молодими хіпі, які з'їжджалися до Амстердама з усього світу, має величезний потенціал. Вона змогла кинути виклик — і здобула перемогу — стриманим стилям, які панували в середовищі тодішньої буржуазії, і домоглася, що її вироби стали носити такі визначні особистості, як королева Паола або велика муза французького екзистенціалізму співачка Жульєтта Греко. Вона була однією із засновниць дефіле-шоу, сполучивши демонстрацію одягу на подіумі з грою світла, звуків та театральних ефектів. Але

навіть ці великі досягнення не допомогли їй славі вийти далеко за межі своєї країни. Протягом усього життя вона дуже боялася захворіти на рак. А як сказано в Біблії, у книзі Йова, «те, чого я найбільше боявся, зі мною сталося». Тож і вона померла від хвороби, яка вселяла їй найбільший страх, і ще за життя встигла побачити, як зазнала краху справа її життя через її цілковите невміння давати раду грошам.

І згідно із законами світу, який оновлюється через кожні півроку, про неї геть забули. Тож мужність модельєра, яка вирішила присвятити свою колекцію її пам'яті, заслуговує найвищої похвали: вона знайшла в собі мужність повернутися в минуле, замість вигадувати сумнівне майбутнє.

Хамід запихає програму до кишені. Якщо Жасмина не виправдає його надій, він поговорить з модельєром, чи немає в неї на думці проекту, який вони могли б здійснити разом. Місце для нових ідей завжди знайдеться — треба лише тримати конкурентів під постійним контролем.

Він озирається навкруг себе: софіти розташовані добре й досить багато фотографів — він не сподівався, що їх стільки буде. Можливо, ця колекція справді гідна такої уваги, а може, бельгійський уряд використав весь свій вплив, щоб привабити сюди представників преси, оплативши їм квитки та проживання в готелі. Існує ще одна можливість, яка пояснювала б такий інтерес, але тут Хамід волів би помилитися: Жасмина. Якщо він хоче успішно реалізувати свої плани, то вона має бути цілковитою незнайомкою для широкої публіки. Досі схвальні відгуки про неї він чув лише від людей, що працювали в його середовищі. Бо якщо її обличчя вже з'явилося в багатьох журналах, то наймати її було б тільки невиправданим марнуванням часу. По-перше, тому що хтось її вже використав. А по-друге, буде неможливо пов'язати її з чимось новим.

Хамід подумки робить швидкі підрахунки: сьогоднішній показ обійдеться недешево, але бельгійський уряд так само переконаний, як і шейх: мода для жінок, спорт для чоловіків, знаменитості для тих і для тих — ось те, що цікавить усіх смертних і що може високо підняти престиж країни на міжнародній сцені. Звісно, в галузі моди гостро стоїть питання перемовин з Федерацією, які можуть тягнутися роками. Але один із її керівників уже сидить поруч із бельгійськими політиками; судячи з усього, бельгійці не налаштовані гаяти час.

Прибувають інші важливі персони, щоразу в супроводі симпатичної білявої дівчини. Вони здаються трохи розгубленими, ніби не розуміють, чого їм тут, власне, треба. Проте всі вони добре вдягнені, й очевидно саме цей показ мод є тією головною подією, задля якої вони прибули до Франції, прилетівши сюди прямо з Брюсселя. Безперечно, вони не належать до тієї фауни, яка нині заповнила Канн, з огляду на кінофестиваль.

П'ять хвилин запізнення. На відміну від Тижня Високої Моди в Парижі, де, по суті, жоден показ не починається в точно призначений час, тут такого робити було б не слід, адже в місті відбувається надто багато різних подій, і представники преси не зможуть затриматися тут надовго. Але Хамід відразу бачить, що помилився; більша частина присутніх тут журналістів посунули до міністрів, щоб узяти в них інтерв'ю; майже всі вони іноземці й майже всі з однієї країни. Політика та мода сполучаються за такої ситуації, як ця.

Симпатична білява дівчина підходить туди, де вони з'юрмилися, й просить усіх повернутися на свої місця: вистава починається. Хамід і Єва досі не обмінялися жодним словом. Вона навіть не виглядає задоволеною або невдоволеною — і це найгірше. Якби вона протестувала, якби всміхалася, якби сказала бодай що-небудь! Але вона мовчить, ні на що не реагує, й неможливо збагнути, що діється у неї всередині.

Ліпше цілком зосередити свою увагу на тому закутні у глибині сцени, звідки незабаром почнуть виходити моделі. Принаймні йому відомо, що там відбувається.

Кілька хвилин тому всі дівчата роздяглися до голого тіла — щоб ніщо не просвічувало крізь той одяг, який вони показуватимуть. Вони вже повдягали на себе перші зразки й чекають, коли в залі погасне світло, заграє музика і хтось — зазвичай це жінка — підштовхне їх у спину, подавши сигнал, щоб вони виходили під світло софітів, до публіки.

Моделі класів А, В і С хвилюються по-різному — чим менше досвіду, тим більше нервують дівчата. Одні моляться, інші намагаються визирнути крізь завісу, чи хтось зі знайомих присутній у залі, чи батька або матір посадили на зручне місце. Їх тут десять чи дванадцять, фотографія кожної з них висить там, де вони за якісь секунди перевдягають сукні, виходячи на подіум цілком

розслабленими, так ніби вже давно ходили в цьому одязі. Усі вже востаннє підмалювалися, поправили зачіски.

Вони повторюють, звертаючись кожна до самої себе: «Я не послизнуся. Я не спіткнуся. Модельєр обрала мене особисто з-поміж шістдесяти моделей. Я в Канні. У партері, певно, сидять дуже впливові люди. Я знаю, що сам Хамід Хусейн тут присутній, і він може обрати мене для своєї колекції. Кажуть, тут багато фотографів та журналістів.

Мені не можна усміхатися, бо так вимагають правила. Мої ноги повинні ступати по невидимій лінії. Я повинна йти, ніби злегка підстрибуючи. Байдуже, що така хода здаватиметься мені штучною, що мені буде незручно, — я не можу забути бодай одне з цих правил!

Я повинна дійти до позначки, обернутися, постояти дві секунди й рушати назад із тією самою швидкістю, знаючи, що, як тільки я зйду зі сцени, хтось уже там чекає мене, щоб допомогти мені скинути сукню, одягти іншу, а я не встигну навіть подивитись у дзеркало! Мені доведеться повірити, що з моєю зовнішністю все гаразд. Я повинна буду показати не лише своє тіло, не лише свій одяг, а й силу мого погляду!»

Хамід дивиться на стелю: там — позначка, пляма світла, яскравіша за інші. Якщо модель пройде трохи далі або зупиниться раніше, її не вдасться добре сфотографувати. У такому разі редактори журналів — а точніше кажучи, видавці бельгійських журналів — оберуть іншу манекенницю. Щодо французької преси, то вона в цю мить перебуває перед готелями, на червоному килимі, на вечірніх коктейлях або жує сандвічі й готується до гала-вечері, яка відбудеться в цю ніч. Світло в залі гасне. Спалахують софіти, освітлюючи подіум.

Настає велика хвилина.

Потужна звукосистема заповнює середовище попури з музики шістдесятих і сімдесятих років. Музика переносить Хаміда в інший світ, з яким він ніколи не був знайомий, але про який чув багато розповідей. Його опановує дивне почуття ностальгії, якого він ніколи раніше не переживав, і певне обурення — чому йому не пощастило пізнати велику мрію молодих, які мандрували в той час по світу?

Й ось на подіум виходить перша модель, і видіння — яскрава, сповнена життя й енергії сукня — в поєднанні зі звуком розповідає історію, яка відбулася давно, але яку світ, схоже, хоче слухати знову й знову. Навколо неї клацають десятки й сотні фотоапаратів, знімають

відеокамери. Перша модель здійснює досконалий вихід — вона заходить у світляний круг, обертається праворуч, стоїть дві секунди й рушає назад. Їй знадобиться близько п'ятнадцяти секунд, щоб дійти до лаштунків — там вона забуде про свою церемоніальну ходу й побіжить до вішака, де висить її наступна сукня, хутко роздягнеться, ще хутчіше вдягнеться, стане на своє місце в черзі дівчат і буде готова до наступного виходу. Жінка-модельєр стежить за всім по внутрішньому монітору, кусаючи губи й сподіваючись, що ніхто не послизнеться, що публіка зрозуміє, що вона хоче сказати, що вона почує бурхливі оплески в кінці показу, що представник Федерації буде приємно вражений.

Показ триває. Звідти, де сидить Хамід, і звідки знімають камери телебачення, видно, як твердо й елегантно ступають ноги моделей. Але в людей, що сидять у бічних рядах — і які рідко бувають на показах моди, а це, либонь, стосується більшості важливих персон, що тут присутні, — виникає дивне враження: чому моделі «марширують» замість іти звичайною ходою, як ходять більшість манекенниць, що їх вони бачили на телеекранах у програмах високої моди? Чи йдеться про винахід модельєра, яка в такий спосіб хоче надати своєму дефіле оригінальності?

Ні, мовчки відповідає Хамід самому собі. Їм доводиться так ходити через дуже високі підбори. Щоб надати твердості кожному зі своїх кроків. Те, що показують відеокамери — бо вони знімають спереду, — це не зовсім те, що відбувається в реальному світі.

Колекція виявилася набагато кращою, ніж він сподівався побачити, — таке собі повернення в минуле, але з цікавими відтінками сучасності. Жодних надмірностей — бо продукцію моди слід виготовляти за тими самими рецептами, що й продукцію для кухні. Головне — змішати інгредієнти в правильних пропорціях. Квіти й намистинки, що нагадують про давні безумні роки, але розташовані так, що здаються цілком сьгоднішніми. Пройшло вже шість манекенниць, і на коліні однієї з них він помітив цятку, яку їй не вдалося замазати макіяжем: кілька хвилин тому вона встромила туди голку з дозою героїну, щоб погамувати хвилювання й апетит.

Несподівано з'являється Жасмина. На ній біла блузка з довгими рукавами, прикрашена ручним гаптуванням, і біла спідниця нижче колін. Вона йде впевнено й на відміну від дівчат, які пройшли раніше,

її серйозність не штучна, а природна, цілком природна. Хамід ковзає швидким поглядом по партеру: схоже, публіка загіпнотизована присутністю Жасмини, ніхто вже не звертає уваги на модель, яка виходить на сцену після того, як вона зникає за лаштунками.

«Бездоганна!»

Жасмина виходить на подіум ще двічі, й Хамід пильно придивляється до неї, розуміючи, що вона притягує чимось більшим, аніж досконалістю опуклостей та вигинів свого тіла. Як це можна назвати? Шлюб між Небом і Пеклом, Любов і Ненависть, що йдуть, тримаючись за руки?

Як і кожен показ моди, цей триває не більш як п'ятнадцять хвилин, хоч знадобилося кілька місяців праці, щоб його задумати й організувати. По його завершенні модельєр виходить на сцену, дякує публіці за оплески, потім у залі спалахує світло, музика стихає — і тільки тоді до Хаміда доходить, як він тішився цим музичним попури. Симпатична білява дівчина знову підходить до них і каже, що хтось із бельгійського уряду надзвичайно зацікавлений поговорити з ним. Хамід дістає з гамана візитівку й каже, що він зупинився в готелі «Мартінес» і що буде дуже радий призначити зустріч на наступний день.

— Але я дуже хотів би познайомитися з модельєром і чорношкірою моделлю. Ви випадково не знаєте, де вони сьогодні вечеряють? З'ясуйте це будь ласка, а я почекаю, поки ви принесете відповідь.

Хоч би ця симпатична білявочка скоріш повернулася. Але журналісти вже обступили Хаміда й засипали його звичними запитаннями. Власне, то було одне й те саме запитання, яке звучало з різних уст.

— Як вам сподобався показ?

— Дуже цікавий, — відповідь також була одна й та сама.

— А детальніше не можна?

З делікатністю, що притаманна справжньому професіоналу, Хамід відповідає одному й чемно обертається до наступного журналіста. Не можна псувати стосунки з пресою; але ніколи не слід відповідати на жодне конкретне запитання, казати тільки те, що відповідає нинішньому моменту. Симпатична білявка повертається. Ні, ні, їх не запрошено на велику гала-вечерю, що відбудеться сьогодні вночі.

Попри стільки присутніх міністрів, політика фестивалю диктується іншою владою.

Хамід мовить, що накаже принести їм необхідні запрошення, і його пропозицію відразу приймають. Не випадає сумніватися, що модельєр чекала від нього такої відповіді й що вона чудово розуміє, який скарб перебуває в її руках.

Жасмина.

Атож, це справжня особистість. Він дуже рідко використовуватиме її як модель для показу, бо сама вона приваблює до себе увагу більше, аніж той одяг, який демонструє. Але не існує кращого кандидата на роль «видимого обличчя фірми Хаміда Хусейна».

Коли вони виходять, Єва відкриває кришку мобільного телефону. Через кілька секунд на дисплеї з'являється конверт, що літає в синьому небі, він приземляється й відкривається. Ця хитромудра символіка означає: «Вам надійшло повідомлення».

«Яка дурна анімація», — думає Єва.

Номер знову невідомий. Єва вагається, чи відкривати текст, але цікавість перемагає страх.

— Схоже, якийсь шанувальник роздобув номер твого телефону, — жартує Хамід. — Ти ніколи не одержувала стільки повідомлень, як сьогодні.

— Можливо.

Але насправді їй би хотілося сказати йому: «Невже ти нічого не помічаєш? Ми з тобою вже два роки разом, а ти не бачиш, який страх навалюється на мене. Чи ти думаєш, що в мене менструація й більш нічого?»

Вона вдає незворушність, читаючи текст повідомлення:

«Заради тебе я знищив ще один світ. І вже починаю себе запитувати, чи варто мені це робити, бо ти, схоже, нічого не розумієш. Твоє серце вмерло».

— Хто це? — запитує Хамід.

— Не маю найменшого уявлення. Номер не висвічується. Але хіба погано мати шанувальника — хай навіть невідомого?

5.15 пополудні

Три вбивства. Середню річну статистику перевищено за кілька годин і перевищено відразу на п'ятдесят відсотків. Він іде до автомобіля й набирає спеціальну частоту по рації.

— У місті діє серійний убивця.

Голос на протилежному кінці лінії щось бурмоче у відповідь. Ефірний шум поглинає деякі слова, але Савуа зрозумів запитання.

— Ні, цілковитої певності я не маю. Але й сумнівів у мене нема.

Ще якісь слова у відповідь, спотворені шумом.

— Я не збожеволів, пане комісар, і я не вдаюся в суперечності. Ось вам приклад: я не маю цілковитої певності, що мені вчасно надішлють мою платню в кінці місяця, але й сумнівів у тому, що її надішлють, у мене нема. Я пояснив свою точку зору?

Ефірні перешкоди й роздратований голос на протилежному кінці лінії.

— Я не обговорюю питання своєї платні, але певність і сумніви можуть співіснувати, а надто в нашій професії. Гаразд, обличмо цю тему й перейдімо до того, що нас справді цікавить. Немає нічого дивного в тому, що теленовини повідомляють про три вбивства, бо одна з жертв щойно померла в лікарні. Очевидно тільки те, що всі вони були вчинені вельми хитромудрими способами і цього, звичайно, не досить, аби дійти певного висновку, що вони пов'язані між собою. Але несподівано Канн перетворюється на небезпечне місто. І якщо завтра ще когось уб'ють, то обов'язково почнуться розмови про те, що в місті діє вбивця-маніяк. І що нам тоді робити?

Відповідь комісара, спотворена шумом, проте зрозуміла.

— Атож, я тут, на місці третього вбивства. Хлопець, який був його свідком, розповідає про те, що бачив, усім. А сьогодні журналістів та фотографів у нашому місті стільки, що їх можна знайти в кожній шпарині. Я думав, що всі вони будуть на червоному килимі, але, схоже, помилявся. Правда в тому, що репортерів у нас значно більше, ніж новин.

Тріскотіння в ефірі й відповідь комісара. Савуа дістає з кишені блокнот і записує в ньому адресу.

— Гаразд. Я негайно виїду звідси до Монте-Карло й поговорю з тим чоловіком, на якого ви мені вказали.

Тріскотіння в ефірі припинилося. Особа на протилежному кінці лінії урвала зв'язок.

Савуа йде в кінець пірса, вмикає сирену на даху свого автомобіля на максимальну гучність — і мчить геть, немов божевільний, сподіваючись відвернути увагу репортерів на інший злочин, якого не існує. Але вони знають цей фокус і не рушають із місця, розпитують хлопця далі.

Савуа почав відчувати збудження. Нарешті він зможе покинути цю паперову роботу, передавши її комусь із підлеглих, і присвятити себе тому, про що завжди мріяв: зайнятися розплутуванням убивств, що суперечили всякій логіці. Йому хотілося знайти в цьому якийсь резон — серійний убивця з'явився в місті й починає тероризувати його жителів. З огляду на ту швидкість, із якою сьогодні поширюється інформація, незабаром йому доведеться стояти перед спалахами фотокамер і пояснювати, що «поки що нічого не доведено», але говорити це так, щоб ніхто йому не повірив і зблиски не згасали доти, доки злочинця не буде схоплено. Бо, попри весь свій гламур, Канн залишається невеличким провінційним містечком — де всі знають, що відбувається і де знайти вбивцю буде неважко.

Слава. Відомість.

То невже він думає тільки про себе, а не про добробут і безпеку городян?

Але що поганого в тому, якщо він хоче знайти трохи слави й для себе, після того як протягом багатьох років мусив співіснувати з цими дванадцятьма днями, коли всі прагнуть здаватися набагато значущішими, ніж вони насправді є. Прагнення чимось відзначитися заражає всіх. Усі прагнуть, щоб їхня праця була визнана публікою; кінематографісти тут нічим не відрізняються від інших.

«Облиш думати про славу; вона прийде сама, якщо ти добре виконаєш свою роботу. Не забувай, до того ж, що вона примхлива; уяви собі, що буде, якщо ти виявишся неспроможним виконати покладену на тебе місію. Твоя ганьба також буде публічною.

Зосередься».

Після того як він майже двадцять років працював на різних посадах у поліції, зумів піднятися на кілька щаблів по службовій

драбині, перечитав гори рапортів та документів, він дійшов висновку, що в більшості випадків, коли йдеться про розкриття злочину, інтуїція важить не менше, ніж логіка. Головну небезпеку для нього тепер, коли він їде в Монте-Карло, становить не вбивця — виснажений величезною кількістю адреналіну, який змішався з його кров'ю, і наляканий, адже він знає, що хтось бачив його на місці злочину. Головний його ворог — преса. Журналісти також знають про те, що інтуїція важить у розслідуванні злочинів не менше, ніж техніка. І якщо їм пощастить знайти бодай мінімальний зв'язок між трьома вбивствами, поліція цілком утратить контроль над подіями, і кінофестиваль може перетворитися на абсолютний хаос, коли люди боятимуться виходити на вулиці, іноземці роз'їдуться ще до його закінчення, комерсанти звинуватять поліцію в неефективності, про це писатимуть газети всього світу, адже серійний убивця, що діє в реальному житті, завжди цікавить усіх більше, аніж ті, кого показують на екранах.

І в наступні роки Каннський кінофестиваль уже не буде таким, яким був: запанує міф терору, розкіш і гламур виберуть собі інше, безпечніше, місто, в якому демонструватимуть свою продукцію, і потроху бучне свято кіномистецтва з майже шістдесятирічною історією перетвориться на щось мало значуще й більш не потраплятиме під сліпуче світло прожекторів та на сторінки журналів і газет.

Тож на ньому лежить велика відповідальність. А точніше, навіть дві великі відповідальності: перша полягає в тому, щоб якнайшвидше знайти автора цих злочинів і не допустити, аби ще один труп з'явився на підконтрольній йому території; друга — він повинен приборкати пресу.

Логіка. Він повинен міркувати логічно. Хто з цих репортерів, що тут присутні й здебільшого прибули до Канна з далеких міст, має точне уявлення про те, скільки злочинів відбулося на цій території? Кому з них спаде на думку зателефонувати до штабу Національної гвардії й поцікавитися статистикою? Логічна відповідь на це запитання: нікому. Вони думають тільки про те, що відбулося в цю хвилину. Звичайно, вони збуджені тим, що великий продюсер пережив серцевий напад на одному з традиційних обідів, які влаштовують для гостей фестивалю. Але ніхто досі не знає, що він був отруєний, — висновок судового

лікаря лежить на задньому сидінні його машини. Ніхто досі не знає — і, либонь, не довідається ніколи, — що мертвий продюсер був важливою ланкою в системі злочинного відмивання грошей.

Відповідь нелогічна: за всіх обставин знаходиться хтось, хто думає не так, як інші. Тому треба, в міру можливості, дати всі необхідні пояснення, організувати колективну прес-конференцію, але на ній говорити лише про вбивство американської продюсерші, чий труп знайдено на лаві, на пляжі; у такому разі інші інциденти будуть негайно забуті.

Убито жінку, яка була помітною постаттю у світі кіномистецтва. Хто після цього зацікавиться смертю нікому не відомої дівчини, що торгувала кустарними сувенірами? Найімовірніше, усі прийдуть до того самого висновку, що й він на самому початку свого розслідування: передозування наркотиками.

Тут ніякого ризику він не бачить.

Повернімося до жінки-продюсера. Схоже, вона не була такою вже значною постаттю, бо інакше комісар давно вже зателефонував би йому на мобільний. Які ж маємо факти? Добре вдягнений чоловік віком близько сорока років, з просивиною у волоссі розмовляв із нею протягом певного часу, поки вони милувалися призахідним сонцем, а хлопець-підліток спостерігав за ними, ховаючись за каменями. Угородивши жінці в тіло стилет із хірургічною точністю, убивця повільно пішов геть і вже змішався із сотнями, тисячами схожих на себе людей.

Самуа на кілька хвилин вимикає сирену й телефонує інспекторові, своєму заступникові, який залишився на місці злочину і тепер, певно, відповідає на запитання, хоч мусив би ставити їх. Він радить йому відповідати катам-журналістам, які завжди пхаються вперед зі своїми покvapними висновками, що це «майже напевне» було вбивство з ревнощів.

— Тільки не кажи, що нам це точно відомо. Скажи, на це вказують обставини, за яких сталося вбивство. Вони були там удвох і, певно, кохалися. Тож не йшлося ані про грабунок, ані про помсту, а про драматичне розв'язання проблем особистого характеру. Але намагайся не брехати; твої твердження записуватимуть і згодом можуть використати проти тебе.

— А чому я повинен пояснювати мотив?

— Бо обставини на це вказують. І чим скоріше пощастить нам задовольнити журналістів, тим ліпше.

— Вони запитують, якою була зброя вбивства?

— Усе вказує на те, що то був стилет. Так принаймні стверджує свідок.

— Але свідок не має цілковитої певності.

— Якщо навіть свідок не має цілковитої певності в тому, що бачив на власні очі, то що можеш стверджувати ти, крім як «обставини вказують» або «усе вказує»? Налякай хлопця; скажи і йому, що журналісти записують кожне його слово й потім зможуть використати проти нього.

Він вимикає мобілку. Тепер інспектор, його заступник, може почати відповідати на незручні запитання.

«Усе вказує» на те, що то було вбивство з ревнощів, хоч жертва лише день тому з'явилася в місті, прилетівши зі Сполучених Штатів. Хоч вона жила сама-одна у своєму готельному номері. Хоч із тих небагатьох відомостей, які їм пощастило зібрати, вона мала тут уранці лише одну зустріч без особливих наслідків на відкритому ринку фільмів, поблизу від Палацу Конгресів. Проте журналісти не мають доступу до цієї інформації.

І є ще одна річ, про яку знає лише він і про яку не знає ніхто з його команди, ніхто у світі.

Жертва була в лікарні. Він перекинувся з нею кількома словами й відіслав її геть — назустріч смерті.

Він знову вмикає сирену, сподіваючись, що її пронизливий рев заглушить у ньому почуття провини. Ні, ні, то не він угоротив стилет у її тіло.

Звісно, він може думати: «Та пані була в приймальні, бо пов'язана з наркомафією і хотіла з'ясувати, чи замах справді вдався». Такі висновки не суперечать логіці, і якби він повідомив начальство про свою випадкову зустріч, йому було б наказано здійснювати розслідування в цьому напрямку. Звичайно, це могло бути й правдою; адже її вбито у витончений спосіб, як і голлівудського дистриб'ютора. Обоє були американцями. Обоє вбиті тонкими й гострими інструментами. Усе вказує на те, що йдеться про одну й ту саму злочинну групу і що дві жертви були пов'язані між собою.

Не виключено, що він помиляється і ніякий серійний убивця в місті не діє.

Бо дівчина, чиє тіло знайшли на лаві зі слідами, які вказували на те, що вона була задушена руками досвідченого майстра, могла зустрітися попередньої ночі з групою, яка прибула на зустріч із продюсером. Можливо, вона торгувала на тій набережній не лише сувенірами кустарного виробництва, а й наркотиками.

Він уявляє собі таку сцену: іноземці прибувають до Канна, щоб залагодити свої рахунки. В одному з багатьох тутешніх барів місцевий торговець наркотиками відрекомендовує комусь з них дівчину з густими віями, «яка працює з нами». Знайомство закінчується в ліжку, але чужоземець випив більше, ніж годилося б, язик йому розв'язується, адже Європа має інше повітря, втрачає контроль над собою й наговорює зайвого. На ранок він усвідомлює свою помилку й доручає професійному вбивці, які завжди супроводжують такі команди, розв'язати проблему.

Ну от, тепер начебто все ясно, усе вкладається у схему, не залишаючи місця для сумнівів.

Усе вкладається в таку очевидну схему, що саме з цієї причини втрачає всякий глузд. Не може такого бути, щоб кокаїновий картель ухвалив рішення залагодити свої рахунки в місті, куди з нагоди великої події, що тут відбувається, стягнуто з усієї країни додаткові сили поліції, які приєдналися до цілого війська приватних охоронців, до детективів, найнятих на період кінофестивалю, які протягом 24 годин на добу з невсипущою пильністю оберігають неймовірно коштовні дорогоценності, що їх дами носять на вулицях і в салонах.

А якби навіть було так, то й це непогано для його кар'єри. Залагодження мафіозних рахунків привертає увагу журналістів не менше, ніж поява серійного вбивці.

Тепер можна трохи й розслабитися; у будь-якому випадку він здобуде славу, на яку давно заслуговує.

Він вимикає сирену. За півгодини він проїхав майже всю автостраду, перетнув невидимий кордон і опинився в іншій державі, їхати до мети йому залишилося хвилин десять. Але в його голові вирують думки, що їх, у якомусь розумінні, можна вважати забороненими.

Три вбивства за один день. Він, звичайно, глибоко співчуває родинам загиблих, як кажуть політики. Безперечно, він усвідомлює, що держава платить йому за те, щоб він сприяв підтриманню порядку, а не за те, щоб радів, коли порядок так гвалтовно порушують. У ці хвилини комісар, певно, сам не свій від тривоги, від розуміння, яка величезна відповідальність лягла на його плечі, адже він повинен розв'язати дві проблеми: спіймати злочинця (або злочинців, бо він, мабуть, досі не переконаний у правильності його, Савуа, тези) і приборкати пресу. Усіх уже піднято на ноги, поліцейні відділки округи попереджені, поліцейні автомобілі одержують по електронній пошті словесний портрет убивці. Певно, не одному політику доведеться урвати свій відпочинок, бо начальник поліції вважає цю проблему надто делікатною і захоче передати відповідальність до вищих сфер.

Проте політик не дасть зловити себе в цю пастку, сказавши тільки, що треба повернути місто до нормального стану в якомога коротший термін, бо «на карту поставлено мільйони, якщо не сотні мільйонів євро». Він не клопотатиме собі голову такими дрібницями, його чекають набагато важливіші справи, які потребують негайного розв'язання, наприклад, вино якої марки треба подати на стіл цього вечора гостям із такої-то іноземної делегації.

«А що я? Чи на правильній я дорозі?»

Заборонені думки повертаються: він щасливий. Настає найважливіша мить у всій його кар'єрі, що досі була присвячена нагромадженню паперової документації та розслідуванню дріб'язкових справ. Він ніколи не думав, що ситуація, в якій він нині опинився, принесе йому таку радість — адже тепер він справжній детектив, він має теорію, що суперечить будь-якій логіці, він буде нагороджений, адже першим зрозумів те, чого ніхто інший не міг зрозуміти. Він нікому не признається у своєму щасті, навіть своїй дружині — бо вона вжахнулася б, якби довідалася про його стан, була б переконана, що він утратив глузд через небезпечне середовище, в якому йому доводиться працювати.

«Атож, я радий. Я збуджений».

Він щиро співчував родинам померлих; але його серце після багаторічної апатії повернулося у світ живих.

Савуа уявляв собі ряди книжкових полиць, заповнених запилюженими томами, купи журналів у кутках, стіл, завалений

безладно розкиданими паперами, але кабінет сяє бездоганною білістю голих стін. Кілька світильників витонченої форми, зручне крісло і прозорий стіл, на якому стоїть монітор величезних розмірів. Стіл порожній, на ньому немає нічого, крім безпроводної клавіатури та невеличкого блокнота, на якому лежить розкішна авторучка фірми «Монте-граппа».

— Вам би слід перестати всміхатися й напустити на себе бодай трохи стурбований вираз, — каже йому чоловік із сивою бородою.

Попри спеку, він одягнений у твідовий піджак, краватку й добре скроєні штани, й ані його одяг, ані інтер'єр його кабінету анітрохи не відповідають тій темі, яку вони обговорюють.

— Що ви маєте на увазі?

— Я знаю, що ви тепер почуваете. Перед вами справа всього життя в містечку, де ніколи нічого не відбувається. Мені самому довелося пережити подібний конфлікт, коли я жив і працював в одному з малих містечок Великої Британії, у графстві Вест-Гламорген. Саме завдяки справі, яку мені тоді пощастило розплутати, мене перевели до Скотленд-Ярду, в Лондон.

«Париж. Ось моя мрія», — подумав Савуа, але не сказав нічого.

Чужоземець запросив його сісти.

— Я бажаю вам здійснити свою професійну мрію. Дуже радий познайомитися з вами. Мене звать Стенлі Моріс.

Савуа вирішує змінити тему.

— Комісар боїться, що преса почне спекулювати на темі серійного вбивці.

— Вони можуть спекулювати, скільки їм заманеться, адже ми живемо у вільній країні. Такі повідомлення дозволяють газеті підняти наклад, перетворюючи занудне життя пенсіонера на цікаву пригоду, бо він пильно стежить за розвитком подій по всіх каналах масової комунікації, тремтячи від страху та щасливого усвідомлення, що «з ним так не буде».

— Я сподіваюся, ви одержали результати судово-медичної експертизи. Як ви гадаєте, на що вони вказують? Чи маємо ми справу з серійним убивцею, чи йдеться про залагодження стосунків між мафіозними угрупованнями, про помсту одного наркокартеля іншому?

— Так, я їх одержав. До речі, їх чомусь мені надіслали факсом — тобто інструментом, із якого сьогодні нема ніякої користі. Я попросив,

щоб матеріали надіслали електронною поштою, і знаєте, що вони мені відповіли? Що досі не освоїли цієї технології. Ви тільки собі уявіть! Одна з найбільш оснащених поліцій світу досі користується факсом!

Савуа засовався у кріслі, виявляючи певне нетерпіння. Він прийшов сюди не для того, щоб обговорювати вади та переваги найновішої технології.

— Повернімося до справи, — каже доктор Моріс, колишня зірка детективного пошуку Скотленд-Ярду, який, вийшовши на пенсію, вирішив оселитися на півдні Франції, й також, певне, був дуже радий, що йому випала нагода вийти за межі своєї занудної повсякденності, заповненої лише читанням, відвідуванням концертів, питтям чаю та благодійними вечерьми.

— Мені ще не доводилося розслідувати таку справу, а тому насамперед мені хотілося б знати, чи ви погоджуєтеся з моїм припущенням, що всі три вбивства вчинив один маніяк? Доктор Моріс каже, що три вбивства, вельми схожі за способом свого виконання, дають підстави зробити такий висновок. Тим більше, що їх скоєно в одній географічній зоні (в даному випадку, в місті Канн) і...

— Отже, йдеться про масового вбивцю...

Доктор Моріс уриває його й остерігає проти застосування хибних термінів. Масові вбивці — це терористи або зелені підлітки, які забігають до школи або кав'ярні й стріляють у все, що рухається, після чого або гинуть від поліційної кулі, або встигають застрелитися. Вони віддають перевагу вогнестрільній зброї або гранатам, спроможним завдати якнайбільшої шкоди за найкоротший час — за дві або три хвилини, не більше. Ці особи не переймаються наслідками своїх діянь — фінал їм наперед відомий.

Масового вбивцю колективна підсвідомість сприймає легше, оскільки його вважають психічно неврівноваженим, а тому значно легше провести лінію поділу між «нами» й «ним». Проте серійний убивця становить значно складнішу проблему — він наділений інстинктом руйнування, який носить у собі кожна людина.

Він робить паузу.

— Ви читали книжку Роберта Льюїса Стівенсона «Дивна історія доктора Джекіла і містера Хайда»?

Савуа відповідає, що в нього немає часу на читання, бо він надто завантажений роботою. Моріс дивиться на нього крижаним поглядом.

— А я, на вашу думку, не маю чого робити?

— Я мав на увазі зовсім інше. Послухайте-но, пане Моріс, я до вас приїхав у надто нагальній справі. Я не маю бажання дискутувати з вами ані про технології, ані про літературу. Я хочу знати, які висновки ви зробили з тих матеріалів, що їх ми вам надали.

— Ви мені пробачте, але без літератури ми тут не обійдемося. У «Дивній історії доктора Джекїла і містера Хайда» розповідається про цілком нормального чоловіка, доктора Джекїла, якого в певні хвилини опановує невтримне бажання вбивати, й він тоді перетворюється на зовсім іншу істоту, на містера Хайда. Усім нам притаманні такі інстинкти, пане інспектор. Коли на сцені подій з'являється серійний убивця, він загрожує не тільки нашій безпеці; він загрожує також нашому психічному здоров'ю. Бо кожна людина з тих, які живуть на цій землі, носить у собі могутню руйнівну силу, й нерідко її опановує невтримне бажання, яке, либонь, найбільше пригнічується суспільством, — забрати чийсь життя.

Причини можуть бути різні: переконаність у тому, що в такий спосіб ти поліпшуєш світ, помста за якусь давно забуту дитячу кривду, довго пригнічувана в собі ненависть до суспільства тощо. Але свідомо чи несвідомо кожен із нас про це думав, хай навіть колись дуже давно, ще в дитинстві.

Він знову замовкає, роблячи значущу паузу.

— Я думаю, що й ви, незалежно від тієї посади, яку обіймаєте в суспільстві, вже знайомі з цим почуттям. І ви вже мучили якогось kota або кидали у вогонь комах, що не вчинили вам ніякого зла.

Тепер настала черга Савуа скинути на співрозмовника крижаним поглядом і не сказати нічого. Моріс, проте, витлумачує його мовчанку як знак згоди й розвиває свої думки далі:

— Але не сподівайтеся зустріти людину з ознаками видимого божевілля, зі скуйовдженим волоссям і виразом лютої ненависті на обличчі. Якби ви читали трохи більше — але тепер я знаю, що ви людина вкрай заклопотана, — то я запропонував би вам прочитати книжку Ганни Арендт «Ейхман у Єрусалимі». Там вона намагається проаналізувати поведінку одного з найбільших серійних убивць в історії людства. Безперечно, він потребував помічників у виконанні тієї грандіозної місії, яку йому доручили: очистити людську расу. Стривайте хвилинку.

Він підходить до свого комп'ютера й натискає на кілька клавіш. Він знає, що чоловікові, який сидить перед ним, потрібні лише результати, але ані результатів, ані точних висновків він поки що дати йому не може. Тож він хоче просвітити його, підготувати до тих труднощів, які чекають на нього попереду.

— Ось воно. Арендт детально описує суд над Адольфом Ейхманом, відповідальним за винищення шістьох мільйонів євреїв у нацистській Німеччині. На сторінці двадцять п'ятій своєї книжки вона пише, що з півдесятка психіатрів, яким було доручено обстежити його, дійшли висновку про те, що він людина цілком нормальна. Його психологічний портрет, його взаємини з дружиною, дітьми, батьком і матір'ю повністю відповідали стереотипам соціальної поведінки, якої ми чекаємо від кожного респектабельного члена суспільства. Ганна Арендт пише далі:

«Проблема з Ейхманом полягає в тому, що він здавався цілком нормальним людським створінням і нічим не відрізнявся від інших людей, що в ньому не було помічено найменших ознак схильності до збочень або садизму. Він і справді був абсолютно нормальною людиною... З погляду наших суспільних установлень, його нормальність жахає не менше, аніж злочини, які він учинив».

Тепер можна переходити й до суті.

— Результати розтинів показують, що вбивця не намагався згвалтувати свої жертви...

— Докторе Моріс, я повинен розв'язати надзвичайно складну проблему й розв'язати її якомога швидше. Мені потрібна впевненість у тому, що ми маємо справу з серійним убивцею. Цілком очевидно, що ніхто не може згвалтувати чоловіка на званому обіді або дівчину на пляжній лаві. Співрозмовник пускає його слова повз вуха й провадить:

— ...що властиво для багатьох серійних убивць. Декотрі з них керуються міркуваннями, що їх умовно можна назвати «гуманними». Скажімо, медсестри, що допомагають померти пацієнтам, які перебувають на останній стадії життя, а іноді ми знаходимо трупи жебраків, убитих невідомо ким і невідомо як, а буває навіть, що працівники служб соціальної допомоги, відчуваючи жаль до старих і

калічних пенсіонерів, приходять до висновку, що в іншому житті їм буде набагато краще — такий випадок нещодавно стався в Каліфорнії. Існують також охочі поліпшити в такий спосіб суспільство — їхніми жертвами стають переважно повії.

— Пане Моріс, я приїхав сюди не для того, щоб... Цього разу Моріс злегка підвищує тон.

— А я вас, власне, сюди й не запрошував. Я роблю вам послугу. Якщо хочете, можете їхати собі геть хоч зараз. Якщо ж ні, то відмовтеся від своєї поганої звички — щохвилини уривати мої міркування. Якщо ми хочемо когось зловити, то повинні зрозуміти, як він думає.

— То ви згодні чи не згодні, що ми маємо справу із серійним убивцею?

— Я ще не закінчив.

Савуа узяв себе в руки. І справді, чого він так поспішає? Хіба не ліпше буде дочекатися, поки журналісти заплутаються остаточно, а тоді приголомшити їх несподіваним розв'язанням проблеми?

— Пробачте мені. Я вас слухаю.

Моріс зручніше вмощується у кріслі й обертає монітор у такий спосіб, щоб Савуа бачив, що зображено на ньому: на величезному екрані він бачить гравюру, імовірно дев'ятнадцятого сторіччя.

— Перед вами найславетніший з усіх серійних убивць: Джек на прізвисько Потрошитель. Він діяв у Лондоні й лише за другу половину тисяча вісімсот вісімдесят восьмого року позбавив життя п'ятьох чи то сімох жінок у людних або напівлюдних місцях. Він розпорював їм животи й витягував із них нутроці та дітородні органи. Його так і не спіймали. Він перетворився на міф, і до сьогодні його особу не з'ясовано.

Картинка на моніторі змінилася, тепер там було щось подібне до мапи зоряного неба.

— А тепер ви бачите підпис Зодіака. За десять місяців він убив у Каліфорнії п'ять парочок; то були підлітки, які зупиняли автомобілі в безлюдних місцях, щоб полапати одне одного. Він надсилав листи в поліцію, позначені цим символом, схожим на кельтський хрест. До сьогодні ми не знаємо, хто ж то був.

Але як у випадку Джека, так і у випадку Зодіака дослідники вважають, що йдеться про людей, які хотіли відновити мораль та добрі

звичаї в тих регіонах, де жили. Вони, так би мовити, виконували свою місію. І попри уявлення про них, яке навіює людям преса такими своїми заголовками, як:

«Душитель із Бостона» або «Дітовбивця з Тулузи», вони зустрічаються зі своїми сусідами на вікенди й тяжко працюють, щоб заробити собі хліб щоденний. Ніхто з них не здобуває фінансової вигоди зі своїх злочинів.

Розмова починає цікавити Савуа.

— Ви хочете сказати, що нашим убивцею може бути будь-яка людина, що приїхала до Канна на фестиваль?

— І сіє тут терор із якоїсь цілком абсурдної причини, як наприклад, «покінчити з диктатурою моди» або «покласти край поширенню фільмів, які закликають до насильства». Преса вигидає для нього прізвисько, що навіює жах, і почне створювати атмосферу страху й підозри. Йому почнуть також приписувати злочини, що не мають ніякого стосунку до нього. Виникає паніка, яка припиняється лише в тому разі, коли випадково — я повторюю, випадково — зловмисника схоплять. Бо нерідко буває, що він діє протягом певного часу, а потім зникає, не залишивши по собі жодних слідів. Він залишив свій знак в історії, іноді він пише щоденник, який знайдуть по його смерті, — і це все.

Савуа більше не дивиться на годинник. Його мобілка дзвонить, але він вирішує не вмикати її: проблема виявилася набагато складнішою, аніж він припускав.

— Тобто ви все ж таки згодні зі мною.

— Так, — відповідає йому найавторитетніший детектив Скотленд-Ярду, чоловік, який став легендою, розкривши п'ять злочинів, що вважалися абсолютно безнадійними.

— А чому ви всетаки дійшли висновку, що перед нами серійний убивця?

Моріс читав на своєму моніторі текст, що, певно, був електронним листом. Інспектор, який сидів перед ним, схоже, став дослухатися до його аргументів.

— Через цілковиту відсутність мотивів, із яких він чинить свої злочини. Більшість таких убивць мають те, що ми називаємо «почерком»: обирають жертву приблизно одного зразка — гомосексуаліста, повію, жебрака, парочки, які ховаються в лісі, тощо.

Є й інші, яких ми називаємо «асиметричними вбивцями», — вони вбивають тому, що неспроможні стримати в собі імпульс. Вони досягають певного пункту, в якому імпульс задовольняється, і перестають убивати доти, доки це бажання знову не виходить у них із-під контролю. Наш серійний убивця належить до цієї другої категорії.

Тут є про що подумати: дії нашого вбивці позначені високим професіоналізмом. Він убиває по-різному — голими руками, отрутою, стилетом. Ним не рухають класичні мотиви: секс, алкоголізм, очевидний психічний розлад. Він добре знає анатомію людини — і це поки що наша єдина зачіпка. Він, певно, спланував свої злочини заздалегідь, бо отруту не так легко роздобути, тому ми маємо всі підстави зарахувати його до тих, хто «виконує місію», але ми ще не знаємо, яку саме. Цікаво відзначити, що, вбиваючи дівчину, він використав один із прийомів російського бойового мистецтва, яке називається самбо, — і це поки що наш єдиний слід. Я міг би піти й далі і сказати, що до його почерку входить також намагання на певний час заприятелювати з жертвою. Але така теорія входить у суперечність із тим убивством, яке він скоїв на званому обіді, у павільйоні на пляжі в Канні. Згідно з наданими мені відомостями, біля жертви були двоє особистих охоронців, які не дозволили б йому надто наблизитися. А крім того, за нею також стежив Інтерпол.

Отже, росіянин. Савуа вже наготувався увімкнути свій мобільний телефон і наказати переглянути списки постояльців у всіх готелях міста. Чоловік приблизно сорока років, добре вдягнений, волосся з сивиною, росіянин.

— Той факт, що він застосував прийом із російського мистецтва рукопашного бою, ще не свідчить про те, що він росіянин. — Моріс прочитав його думки, як і годиться колишньому доброму детективу. — Застосувавши той самий метод, ми можемо дійти висновку, що він індіанець із Південної Америки, адже він застосував отруту кураре.

— І що ж нам робити?

— Чекати наступного вбивства.

6.50 пополудні

Попелюшка!

Якби люди більше вірили казкам про фей замість слухати лише своїх чоловіків і батьків — які все вважають неможливим, — вони змогли б пережити те саме, що вона переживає тепер, сидячи в одному з незліченних лімузинів, які повільно, але неухильно наближаються до сходів, до червоного килима, до найголовнішого подіуму планети.

Актор-зірка сидить із нею поруч. На ньому гарний і строгий костюм, а з його губів не сходить усмішка. Він запитує, чи хвилюється вона. Звісно, ні: у мріях не існує ані хвилювання, ані нервів, ані тривоги, ані страху. Усе там чудове, й усе відбувається, як у кіно — героїня страждає, бореться, але їй щастить досягти всього, чого вона бажає.

— Якщо Хамід Хусейн не передумає й не відмовиться здійснювати цей проект і якщо фільм матиме той успіх, якого він сподівається, то ти ще переживеш багато таких хвилин. Якщо Хамід Хусейн не передумає й не відмовиться здійснювати цей проект? Але хіба не все вже вирішено?

— Але ж я підписала контракт, коли була в «Кімнаті подарунків».

— Забудь про те, що я тобі сказав, не хочу псувати тобі ці щасливі хвилини.

— Ні, кажи, будь ласка, те, що хотів сказати. актор-зірка чекав від дурної дівчини саме такого запитання і з великою втіхою відповідає на нього:

— Мені доводилося брати участь у незліченних проектах, які починалися й ніколи не закінчувалися. Такі правила гри, але ти не думай про це тепер.

— А як же контракт?

— Контракти існують для адвокатів, на них вони заробляють гроші. Але забудь, будь ласка, про те, що я тобі сказав. Утішайся цією хвилиною.

А «хвилина» наближається. Позаяк машини їдуть дуже повільно, то люди на вулиці бачать, хто в них сидить, навіть крізь темні шибки,

які відокремлюють простих смертних від обранців долі. актор-зірка махає рукою, долоні з вулиці стукають у вікно, просять його опустити шибку бодай на мить, дати кілька автографів, кинути свою фотографію.

Актор-зірка махає рукою, наче не розуміє, про що його просять, або переконаний у тому, що однієї усмішки досить для того, аби затопити своїм світлом весь світ.

А на вулиці відбувається справжнє стовпотворіння з елементами масової істерії. Літні дами з переносними стільчиками, що, певно, сиділи тут від самого ранку, розганяючи нудьгу плетінням, чоловіки з роздутими від пива животами, які, схоже, помирають від нудьги, але змушені супроводжувати своїх уже не першої молодості дружин, одягнених із таким шиком, ніби їм також треба виходити на червоний килим, діти, які анічогісінько не розуміють із того, щó тут відбувається, але розуміють, що йдеться про щось дуже важливе. Азіати, негри, білі, люди всякого віку, відокремлені сталевим бар'єром від вузької смуги, по якій котяться лімузини, люди, яким хочеться вірити, що вони були на відстані лише двох метрів від найбільших міфів планети, тоді як насправді ця відстань становить сотні тисяч кілометрів. Бо вони відокремлені від них не лише сталевим бар'єром та шибкою автомобіля, а й шансами, нагодою, талантом.

Талантом? Атож, Габріелі хочеться вірити, що й талант має значення, але вона знає, що цей поділ між людьми є результатом гри в кості між богами, які обирають певних осіб, тоді як інших поміщають по той бік неподоланної безодні, наділяючи їх єдиною місією: аплодувати, обожнювати, поклонятися і проклинати в ті хвилини, коли потік змінює напрям. актор-зірка вдає, ніби розмовляє з нею, але насправді він нічого не каже, лише дивиться на неї й ворушить губами, адже він великий актор і йому це неважко. Але він робить це без бажання й не відчуваючи ніякої втіхи. Габріела відразу розуміє, що він не хоче виявити антипатію до своїх шанувальників, які юрмляться поза шибками машини, але разом із тим йому вкрай остогидло махати рукою, роздавати усмішки й умовні поцілунки.

— Ти, напевне, думаєш, я чоловік пихатий, цинічний, а серце у мене з каменю, — нарешті озивається він до неї. — Та якщо одного дня ти досягнеш того, чого прагнеш, то зрозумієш, щó я тепер відчуваю: у мене немає виходу. Успіх поневолює так само, як і

розбещує, й у кінці дня з іншим чоловіком чи іншою жінкою в ліжку ти себе запитуєш: а чи варто було? Чому я завжди прагнув до цього?

Він зробив паузу.

— Кажі далі.

— Не знаю, навіщо я все це розповідаю тобі.

— Бо ти хочеш мене захистити. Бо ти чоловік добрий.

Говори далі, будь ласка.

Габрієла наївна багато в чому, але вона жінка і знає, як випитати в чоловіка все, що їй треба. Марнославство робить його вразливим.

— Я не знаю, чому я завжди до цього прагнув, — актор-зірка потрапив у пастку й тепер показує їй свою слабку сторону, тоді як фани махають йому руками за шибками автомобіля. — Нерідко, коли я повертаюся до готелю після цілого дня виснажливої праці, я стаю під душ і стою там дуже довго, слухаючи лише плюскіт води, яка падає на моє тіло. Дві протилежні сили змагаються тоді в мені: одна переконує, що я повинен дякувати небу, а друга радить мені все покинути, поки ще є час.

У такі хвилини я почуваюся найневдячнішим створінням у світі. У мене стільки шанувальників, а я вже не можу терпіти їх. Мене запрошують на найграндіозніші, найурочистіші святкування, на які кожен мріяв би прийти, а мені відразу хочеться покинути їх, повернутися до свого помешкання й посидіти там у тиші, читаючи цікаву книжку. Доброзичливі чоловіки й жінки нагороджують мене призами та преміями і роблять усе для того, щоб я себе почував щасливим, а я почуваю себе лише виснаженим, роздратованим і вважаю, що не заслуговую всіх почесей і нагород, бо я не гідний свого успіху. Ти мене розумієш?

На якусь частку секунди Габрієла переповнюється співчуттям до чоловіка, що сидить із нею поруч: вона уявляє собі у скількох святкуваннях він мусить брати участь протягом року, де до нього завжди хтось чіпляється, просячи фотографію, автограф, розповідаючи абсолютно нецікаву йому історію, яку він, проте, мусить уважно слухати, намагаючись зацікавити його якимсь новим проектом, набридаючи класичним запитанням: «А ви мене не пам'ятаєте?», тицяючи йому свої телефони і просячи сказати бодай одне слово своєму синові, дружині, сестрі. І він завжди веселий, завжди до всіх

уважний, завжди приязний і бездоганно чемний, професіонал найвищої якості.

— Ти мене розумієш?

— Я тебе розумію. І знаєш, я готова пережити всі ті прикrostі, про які ти мені розповів, проте я перебуваю від них ще дуже далеко.

Ще чотири лімузини, й вони будуть біля мети. Водій каже їм, щоб вони приготувалися. актор-зірка опускає невеличке дзеркальце, приладнане під дахом автомобіля, поправляє краватку, а вона робить те саме зі своєю зачіскою. Габріела вже бачить краєчок червоного килима, хоча сходи ще не потрапили в поле її зору. Істерія за вікнами зникла мов за помахом чарівної палички. Тепер там стоять люди з табличками на грудях, на яких написані їхні прізвища, вони розмовляють між собою й не звертають найменшої уваги на тих, хто сидить у лімузинах, бо їм уже остогидло бачити одне й те саме.

Перед ними вже тільки два автомобілі. Ліворуч з'являються кілька сходинок, що ведуть на подіум. Чоловіки в костюмах-трійках і при краватках відчиняють дверцята, а замість грубих сталевих бар'єрів тепер по обидва боки звисають оксамитові шнури, протягнуті крізь стовпці з дерева й бронзи.

— Прокляття!

Цей крик вихоплюється з горла в актора-зірки. Габріелу опановує страх.

— Прокляття! Подивися, хто там! Подивися, хто в цю мить виходить з автомобіля!

Габріела бачить суперзірку в жіночому образі, також одягнену від Хаміда Хусейна, яка вже ступила на краєчок червоного килима. актор-зірка обертає голову в протилежний бік від Палацу Конгресів, вона простежує за його поглядом і бачить щось цілком несподіване. Людську стіну майже у три метри заввишки, що безперервно спалахує спалахами фотокамер.

— Вона дивиться не туди, — заспокоює себе актор-зірка, який, схоже, вмить забув про свій шарм, свою лагідність та стурбованість проблемами буття. — То не акредитовані журналісти, а газетярі з другорядної преси.

— А чому «прокляття»?

Актор-зірка не може приховати свого роздратування.

Перед ними залишається тільки один автомобіль.

— А ти що, не бачиш? З якого світу ти сюди прийшла, дівчино? Коли ми ступимо на червоний килим, то всі фотокамери найкращих фотографів, які стоять трохи далі, будуть спрямовані на неї!

Й обернувшись до водія, наказує:

— Їдь повільніше!

Водій показує йому на чоловіка в цивільному, також із табличкою на грудях, який жестикулює обома руками, щоб вони проїздили вперед і не гальмували загальний рух.

Актор-зірка глибоко втягує повітря у груди; сьогодні явно не його день. І навіщо він наговорив стільки зайвого цій ще неопереній актрисі, яка опинилася з ним поруч? Так, йому, звичайно, остогидло те життя, яким доводиться жити, а проте якогось іншого він навіть уявити собі не може.

— Не поспішай, — каже він їй. — Треба зробити все можливе, щоб якомога довше затриматися тут, унизу. Треба, щоб між нами й дівкою була якомога більша відстань.

«Дівка» — це та суперзірка, що вже ступила на червоний килим.

Пара, яка виходить із машини безпосередньо перед ними, не повертає до себе такої уваги, хоч напевне щось та означає у світі кіномистецтва, бо, щоб добутися до цих сходів, треба спочатку піднятися на багато вершин.

Її компаньйон, здається, трохи розслабився, але тепер настала черга Габріели напружитися, бо вона не знає, як їй поводитися. Долоні в неї пітніють. Вона притискає до себе сумочку, наповнену папером, глибоко зітхає й починає молитися.

— Іди повільно, — каже їй актор-зірка. — І не наближайся надто до мене.

Лімузин зупиняється. Дверцята з обох боків відчиняються. Зненацька на неї навалюється багатоголосий гомін, здається, він заповнює весь світ, крики лунають звідусіль, і до Габріели доходить, що досі вона нічого не чула тільки тому, що сиділа у звуконепроникному автомобілі. актор-зірка поблажливо усміхається, так ніби нічого не відбулося дві хвилини тому, й він і далі залишається центром усесвіту — попри ті зізнання, які зробив в автомобілі і які, схоже, були щирими. Чоловік, який перебуває в конфлікті із самим собою, зі своїм світом, зі своєю історією — і який не може ступити ані кроку назад.

«Про що я думаю? Я повинна зосередитися, жити в теперішньому! Піднятися сходами!»

Вони вітають помахом руки газетярів із «другорядної» преси, і це допомагає їм трохи затриматися. Люди простягають до них клапті паперу, він роздає автографи й дякує своїм фанатам. Габріела не знає, чи їй залишатися поруч із ним, чи рушати до червоного килима та входу до Палацу Конгресів, але її рятує хтось із публіки, простягнувши їй клаптик паперу, авторучку й попросивши автограф.

Це не перший автограф, який вона дає у своєму житті, але поки що він для неї найважливіший. Вона дивиться на жінку, яка змогла пробитися наперед, усміхається їй, запитує, як її звать, але не може нічого почути через крики фотографів. О, як би їй хотілося, щоб цю церемонію передавали на цілий світ, щоб мати побачила, як її дочка йде по червоному килиму в розкішній сукні поруч з уславленим актором (щодо нього в неї тепер, щоправда, виникли сумніви, але ліпше відразу викинути геть ці негативні думки з голови) і як вона тепер дає автограф, найважливіший за всі двадцять п'ять років її життя. Вона так і не розчула ім'я тієї жінки, проте всміхнулася й написала їй щось на зразок «з любов'ю».

Актор-зірка наближається до неї.

— Ходімо. Дорога вільна.

Жінка, якій вона подарувала слова своєї любові, читає написане і кричить:

— Це не автограф! Мені потрібне ваше ім'я, щоб я потім упізнала вас на фотографії!

Габріела вдає, ніби не чує, — ніщо у світі не порушить щастя, яке опанувало її в цю магічну мить.

Вони починають підійматися на найвищий європейський подіум, між двома охоронними рядами поліції, хоч публіка перебуває тепер досить далеко звідси. Два величезні плазмові екрани по обидва боки фасаду показують бідолашним смертним, які з'юрмилися зовні, що відбувається в цьому святилищі, облаштованому просто неба. Здалеку долинають істеричні крики та звуки оплесків. Коли вони ступають на значно ширшу сходинку, щось подібне до площадки, Габріела бачить ще одну групу фотографів, цього разу у строгих костюмах: вони викрикують ім'я актора-зірки, просять його повернутися сюди, туди, ще раз сюди, будь ласка, підійдіть ближче, подивіться вгору,

подивіться вниз! Інші люди проминають її й підіймаються далі сходами, але ними фотографи не цікавляться; актор-зірка ще зберігає неушкодженим свій гламур, вдає легке невдоволення, кидає кілька жартів, показуючи, що він зовсім не напружений і звичний до всього цього.

Габріела помічає, що й вона починає привертати до себе увагу; і хоч її ім'я не викрикують (бо ніхто не має найменшого уявлення, хто вона така), проте багато думають, що вона — нове захоплення великого актора, просять, щоб вони стали ближче одне до одного, і фотографують їх разом (актор-зірка задовольняє їхнє бажання на кілька секунд, проте щоразу зберігає певну дистанцію, уникаючи будь-якого фізичного контакту з нею).

Атож, їм пощастило відірватися від суперзірки! На цей час вона вже заходить у двері палацу, вітаючи президента кінофестивалю та мера Канна.

Актор-зірка знаком руки показує їй, що їм пора підійматися. Вона підкоряється.

Дивиться перед собою і бачить ще один величезний екран, розташований у такому місці, щоб ті, хто підіймається сходами, могли бачити самі себе. З високо підвішеного гучномовця лунає голос, що повідомляє:

— А зараз ми вітаємо...

І називає ім'я актора-зірки та його найбільш знаменитий фільм. Згодом хтось їй розповість, що всі, хто вже перебуває в залі, бачать на внутрішньому екрані ту саму сцену, яку видно й на плазменному моніторі, встановленому зовні. Вони долають решту сходів, підходять до дверей, вітаються з президентом кінофестивалю, з мером міста й заходять до палацу. Усе це тривало не більш як три хвилини.

Актора-зірку негайно оточують люди, які хочуть трохи поговорити з ним, висловити свій захват, зробити кілька знімків (навіть обраним притаманна ця слабкість — фотографувати знаменитих людей). У приміщенні дуже жарко, й Габріела боїться, щоб не поплав її макіяж.

Макіяж!

Атож, вона геть забула. Зараз їй треба вийти у двері, розташовані ліворуч, хтось її там чекає. Вона машинально спускається якимись сходами, проминає двох або трьох охоронців. Один із них запитує, чи

вона йде покурити й чи повернеться до початку фільму. Вона відповідає, що ні, й прямує далі. Проходить крізь ще кілька залізних бар'єрів, ніхто її більше ні про що не запитує — вона виходить із головної зали, а не намагається проникнути в неї. Вона бачить спини людей у натовпі, який і далі криками вітає лімузини, що не перестають під'їздити. Якийсь чоловік іде їй назустріч, запитує, як її звуть, і просить іти за ним.

— Ви можете зачекати хвилинку?

Чоловік здається здивованим, але ствердно киває. Погляд Габрієли прикипів до старовинної каруселі, певно, збудованої тут ще на початку минулого сторіччя, і відтоді вона все крутиться й крутиться, підкидаючи дитлахів, що сидять верхи на іграшкових кониках.

— Тепер можемо йти? — делікатно запитує чоловік.

— Ще хвилинку.

— Ми можемо запізнитися.

Але Габрієла уже не в змозі стримати сльози — далися ознаки напруга й страх щойно пережитих трьох хвилин. Вона тремтить і пруситься від ридань — дідько з ним, з макіяжем, якимось його поправляють. Чоловік подає їй руку, щоб вона сперлася на неї й не спіткнулася на високих підборах. Обоє йдуть у напрямку майдану, який виводить їх на Круазетт, гомін натовпу лунає все далі від них, судомні ридання Габрієли стають усе голоснішими. Здається, вона хоче виплакати всі сльози, які зібралися в неї за цей день, за останній тиждень, за ті два роки, протягом яких вона мріяла про цю мить, яка проминула для неї так швидко, що вона не встигла зрозуміти, що, власне, сталося.

— Пробачте, — каже вона чоловікові, який її супроводжує. Він гладить її по голові. Його усмішка виражає ніжність, розуміння й жалість.

7.31 пополудні

Н Нарешті він зрозумів, що не можна домагатися щастя за будь-яку ціну — життя й так дало йому понад усяку міру, й до нього стало доходити, що воно завжди було дуже щедрим до нього. Відтепер і до кінця своїх днів він присвятить себе пошукам скарбів, захованих у його стражданні, й користуватиметься кожною секундою радості так, наче вона буде для нього останньою.

Він подолав спокуси. Його захищав дух юної дівчини, вона чудово зрозуміла його місію й тепер почала відкривати йому очі на справжні причини його приїзду до Канна.

У ті хвилини, коли, сидячи в піцерії, він пригадував, що довелося йому вислухати на плівках, Спокуса звинуватила його в тому, що він збожеволів, бо вважає, ніби йому все дозволено в ім'я любові. Але, Богу дякувати, ці тяжкі хвилини залишилися позаду.

Він людина абсолютно нормальна; його робота вимагає дисципліни, уміння скласти для себе чіткий розпорядок дня, уміння планувати свою діяльність і домовлятися з людьми. Чимало з його друзів кажуть, ніби віднедавна він став відлюдкуватішим, ніж раніше; вони просто не розуміють, що він був таким завжди. Той факт, що він брав участь у всіх святкуваннях, приходив на всі весілля та хрестини, куди його запрошували, прикидався, ніби йому надзвичайно приємно грати по неділях у гольф, — усе це було лише частиною стратегії, спрямованої на досягнення професійної мети. Він завжди терпіти не міг світське життя, яке вимагало від людей ховати за усмішками справжній смуток своїх душ. Не так важко було зрозуміти, що Суперклас не менше залежить від свого успіху, аніж наркоман від своєї отрути, і ті, хто до нього належить, набагато нещасливіші від людей, котрі якщо чогось і прагнуть, то це — мати власний дім, власний садочок, у якому можуть гратися їхні діти, тарілку з їжею на столі й вогонь у каміні взимку. Такі люди добре усвідомлюють свої межі, вони знають, що життя коротке й безглуздо домагатися чогось більшого.

Суперклас намагається продати свої цінності. А нормальні людські створіння нарікають на божественну несправедливість, заздрять тим, хто перебуває при владі, страждають, дивлячись, як

розважаються інші; вони не помічають, що ніхто не розважається, що ті люди, яким вони заздять, завжди стурбовані, ні в чому не впевнені, що вони приховують грандіозний комплекс неповноцінності за своїми дорогоцінностями, своїми автомобілями, своїми гаманами, які туго напхані грішми. Ігор — людина простих смаків, хоч Єва не раз дорікала йому за манеру вдягатися. Але навіщо платити за сорочку ціну, вищу, аніж розумна, якщо її етикетку однаково не видно — вона схована за коміром. Навіщо ходити до престижних ресторанів, якщо там ніколи не почувеш нічого цікавого? Єва мала звичай казати, що він майже не розмовляє на тих святкуваннях та урочистостях, куди примушувала ходити його робота. Ігор намагався змінити свою поведінку, намагався бути приязним і симпатичним — але вся ця суєта здавалася йому абсолютно нецікавою. Він дивився на людей навколо, які розмовляли, не змовкаючи, порівнювали ціни різних акцій на біржах, розповідали про чудові якості своєї нової яхти, починали довгі розмови про художників-експресіоністів тільки тому, що записали розповідь гіда під час візиту до одного з паризьких музеїв, запевняли, що такий-то письменник кращий, аніж такий-то інший, — бо прочитали ту або ту статтю з літературної критики, тоді як їм завжди бракувало часу, щоб прочитати якусь художню книжку. Усі вони освічені. Усі багаті. Усі чарівні та милі. Й усі неминуче запитують себе в кінці дня: «А чи не пора мені зупинитися?» Й усі відповідають собі: «Але ж якщо я зупинюся, то життя втратить для мене сенс».

Так ніби бодай один із них розуміє, що таке сенс життя.

Спокуса програла свою битву. Вона хотіла переконати його в тому, що він збожеволів: одне діло — планувати принесення в жертву певних людей, і зовсім інше — мати спроможність і мужність вбивати їх. Спокуса твердила, що всі ми мріємо скоїти злочин, але тільки психічно хворі люди перетворюють цю зловісну мрію на дійсність.

Ігор має цілком здорову психіку. Він досяг небувалого успіху в усіх своїх справах. Якби він лише захотів, то міг би найняти професійного кілера, найкращого у світі, щоб доручити йому виконувати ту місію, яку на себе взяв, і надсилати повідомлення Єві. Або найняти найкращу у світі агенцію піару; й на кінець року його версія пов'язаних із його особистим життям подій стала б головною темою не тільки газет, що спеціалізуються на аналізі економіки, а й тих журналів, які розповідають про успіх, блиск і гламур. Немає жодних

причин сумніватися, що на той час його колишня дружина гірко розкаялася б у своєму хибному рішенні й він зумів би обрати слушний момент, щоб надіслати їй квіти й попросити повернутися — я тобі все прощаю. Він має зв'язки в усіх суспільних прошарках: від підприємців, що досягли вершин завдяки своїм зусиллям та наполегливості, до злочинців, які ніколи не мали шансу обернутися до суспільства своєю світлою стороною. Він перебуває тепер у Канні не для того, щоб переживати протиприродну й бридку втіху, зазираючи в очі людини, яка постала перед Невідворотним. Якщо він вирішив поставити себе на лінію вогню, наразити на ті небезпеки, які тепер чатують на нього, то тільки тому, що переконаний: заходи, до яких він удається протягом цього дня, схоже, нескінченного, допоможуть новому Ігорю, що живе всередині нього, відродитися з попелу його трагедії.

Він завжди був людиною, спроможною ухвалювати важкі рішення й іти до кінця, причому навіть Єва ніколи не знала, що відбувається в темних закапелках його душі. Протягом багатьох років він мовчки терпів погрози від окремих осіб і від груп і відреагував на них, дотримуючись усіх заходів обережності, лише тоді, коли почув себе достатньо сильним, щоб ліквідувати тих осіб, які йому погрожували. Йому знадобився неймовірний самоконтроль для того, щоб не дозволити тяжкому досвіду, який довелося йому пережити, залишити позначки на його житті. Він ніколи не приносив своїх тривог і свого страху додому; Єва повинна була жити у спокої, нічого не знаючи про випробування, які доводиться терпіти кожному чоловікові, що хоче утвердити себе в бізнесі. Він оберігав її від усього, а вона не тільки не відповіла йому вдячністю, а й не схотіла зрозуміти його.

Дух юної дівчини, яку він убив, заспокоїв його, навіявши йому не тільки цю думку, а й підказав йому щось таке, про що він раніше не думав. Він прилетів сюди не для того, щоб відвоювати жінку, яка його покинула, а для того, щоб зрозуміти нарешті: вона не варта всіх цих років болю, місяців ретельного обмірковування, не варта його спроможності прощати, бути великодушним і терплячим.

Він надіслав їй одне, два, три повідомлення, а вона ніяк на них не відреагувала. Їй було б дуже легко довідатися, де він оселився. Щоправда, п'ять або шість телефонних дзвінків до готелів-люкс нічого

б їй не дали, адже він оселився під вигаданим прізвищем і назвав вигадану професію. Але хто шукає, той знаходить.

Він прочитав статистичні дані: Канн має сімдесят тисяч населення, ця цифра приблизно потроюється під час фестивалю, але люди, які сюди приїждять, завжди зупиняються в одному й тому самому місці. Де тепер живе вона? У тому самому готелі, що й він, і навіть відвідує той самий бар, адже він бачив їх учора ввечері. Проте навіть знаючи все це, Єва не вийшла на Круазетт, щоб знайти його. Не зателефонувала їхнім спільним друзям, щоб довідатися, де він зупинився; принаймні одному з них він дав усі необхідні відомості, адже думав, що та, яку він вважав єдиною жінкою свого життя, неодмінно захоче зустрітися з ним, коли довідається, що він так близько.

Їхній друг мав точні інструкції щодо того, як і де вони могли б зустрітися. Але Єва досі не обізвалася.

Ігор роздягається й іде в душ. Єва не заслуговує на те, щоб він приділяв їй стільки уваги. Він майже переконаний, що зустрінеється з нею сьогодні ввечері, але з кожною хвилиною ця зустріч втрачає для нього вагу. Можливо, його місія полягає в чомусь значно більшому, аніж повернути собі любов жінки, яка зрадила його й тепер говорить про нього казна-що. Дух дівчини з густими бровами нагадує йому про історію, яку розповів один старий афганець під час перепочинку між двома битвами.

Населення міста, розташованого в пустельних горах Герату, після того як протягом кількох століть там панував безлад і погане управління, було в повному розпачі. Не можна ось так відразу повалити монархію і разом із тим не можна терпіти самовдоволених і себелюбних царів, що ставали все гіршими від покоління до покоління. Тож зрештою люди вирішили скликати Лою Джиргу, тобто раду наймудріших місцевих старійшин.

І Лоя Джирга постановила: ми станемо обирати царя кожні чотири роки й наділятимемо його повною й абсолютною владою. Він зможе збільшувати податки, вимагати цілковитого послуху, обирати собі для постелі нову жінку на кожну ніч, їсти й пити від пуза. Зможе носити найкращий одяг, їздити на найкращих конях. І нарешті: усі виконуватимуть кожен його наказ, хоч би яким абсурдним він був, і

нікому не буде дозволено сумніватися ані в його логіці, ані в його справедливості.

Та по закінченні чотирьох років цар муситиме відмовитися від престолу й покинути місто, забравши із собою лише свою родину й той одяг, який буде у нього та в них на тілі. Усі знали, що це означатиме смерть через три або чотири дні, позаяк у тій долині не було нічого, крім неозорої пустелі, де взимку панував лютий холод, а влітку стояла нестерпна спека. Мудреці з Лоя Джирги думали, що ніхто не наважиться взяти владу за таких умов і вони зможуть повернутися до стародавньої традиції демократичних виборів. Отже, було ухвалено рішення: царський престол вільний, але той, хто захоче сісти на нього, муситиме дотримуватися висунутих жорстких умов. Спочатку знайшлося кілька людей, які вхопилися за цю можливість. Першим той виклик прийняв чоловік, хворий на рак, але він помер під час свого правління, з усмішкою на губах. Його наступником став божевільний, але внаслідок психічного розладу він покинув місто вже через чотири місяці (хибно зрозумівши поставлені йому умови) і зник у пустелі. Піля цього поширилася чутка, що цей трон проклятий і більш ніхто не наважувався ризикнути. Місто залишилося без правителя, безлад посилювався, й городяни дійшли висновку, що про монархічні традиції слід назавжди забути, й наготувалися змінити свої звички та звичаї. Настав час Лої Джирзі похвалити себе за мудре рішення своїх членів: адже вони не примушували народ робити вибір, а тільки знайшли певний спосіб покласти край амбіціям охочих захопити владу за будь-яку ціну.

Але раптом зголосився один чоловік, ще молодий, але вже одружений і батько трьох дітей.

— Я готовий сісти на трон, — сказав він.

Мудреці спробували пояснити йому, на яку небезпеку він себе наражає. Вони сказали йому, щоб він подумав про своїх дітей, пояснили йому, що ухвалили своє рішення лише для того, щоб віднайти від трону авантюристів і деспотів. Але молодик твердо наполягав на своєму рішенні. А що відступати назад не годилося, то Лоя Джирга не мала іншої ради, як відкласти ще на чотири роки здійснення своїх планів. Молодик і його родина виявилися чудовими правителями. Вони були справедливі, розподіляли багатство в найліпший спосіб, знизили ціну на харчі, влаштовували народні

гуляння, якими відзначали прихід весни, літа та осені, сприяли розвитку ремесел та музики. А тим часом щоночі з міста виїздила валка важких возів, вантаж яких був накритий ряднами, й ніхто не знав, що́ на них лежить.

Вони виїздили й ніколи не поверталися.

Спочатку мудреці з Лоя Джирги подумали, що з міста вивозять скарби. Але водночас вони втішили себе тим фактом, що цей молодик не наважився би від'їхати далеко від мурів міста. Досить йому піднятися на першу гору, й стане очевидно, що коні попадають мертвими, адже вони опиняться посеред однієї з найнепривітніших і найнепридатніших для життя місцевостей планети. Мудреці зібралися знову й постановили: нехай він робить, як собі хоче. Коли закінчиться термін його правління, ми підемо туди, де його коні попадали від виснаження, возії повмирали під спраги, й повернемо назад усе, що вони вивезли.

Вони перестали турбуватися і терпляче чекали.

По закінченні чотирьох років молодик мусив зректися трону й покинути місто. Народ збунтувався: адже вони давно не мали такого мудрого й такого справедливого правителя!

Але рішення Лоя Джирги треба було шанувати. Молодик пішов до своєї дружини й дітей і сказав, що вони мусять покинути місто разом із ним.

— Я піду з тобою, — сказала дружина. — Але залишмо тут бодай наших дітей; вони зможуть вижити й розповісти нашу історію.

— Довірся мені.

Традиції того племені були дуже суворі, й дружина мусила підкоритися чоловікові. Вони посідали на коней і рушили до брами міста, де попрощалися з друзями, які з'явилися в них, коли вони правили цією спільнотою. Лоя Джирга була задоволена: попри те, що колишній цар має стільки прихильників, він виконує їхнє рішення, й традиції народовладдя нарешті будуть відновлені.

Як тільки він їх покине, вони повернуть собі скарби, покинуті в пустелі, не далі як за три дні подорожі звідси.

Родина царя мовчки рушила в долину смерті. Дружина не наважувалася озватись, діти не розуміли, що діється, а молодик, учорашній цар, поринув у свої думки. Вони піднялися на пагорб,

протягом цілого дня перетинали широченну рівнину й заночували на вершині наступного пагорба.

Дружина вигнаного царя прокинулася ще вдосвіта — вона хотіла скористатися двома днями, які їй ще залишилося жити, щоб надивитися на гори, які оточували її улюблене місто. Вона піднялася до найвищої точки й подивилася вперед, туди, де сподівалася побачити пустельну й безплідну рівнину. І завмерла від переляку.

Валки підвід, які виїздили щоночі з міста протягом чотирьох років, вивозили не дорогоцінне каміння й не золоті монети.

Вони вивозили цеглу, насіння, дерево, черепицю, тканини, прянощі, свійських тварин, а також традиційні знаряддя, якими той народ пробиває ґрунт, щоб добутися до води. Перед її очима лежало інше місто — набагато сучасніше, гарніше й зручніше для життя.

— Оце твоє царство, — сказав їй чоловік, який уже прокинувся й підійшов до неї. — Коли я довідався про постанову Лої Джирги, я зрозумів, що марно намагатися відбудувати те, що зруйноване протягом століть поганого та злочинного управління. Але я був переконаний в іншому: можна почати все від самого початку й у такий спосіб збудувати нове життя.

І він, Ігор, слухаючи плюскіт води, що падає йому на обличчя, відтепер почне все спочатку. І він нарешті зрозумів, чому перша людина, з якою він по-справжньому поговорив у Канні, тепер перебуває поруч із ним, спрямовує його кроки, вказує на помилки, пояснює йому, що її жертва не була випадковою й марною. Вона також допомогла йому зрозуміти, що Єва жінка зіпсута, зацікавлена лише в тому, щоб досягти високого становища в суспільстві, й готова задля цього навіть покинути родину.

«Коли повернуся до Москви, треба буде зайнятися спортом. Добре зайнятися. Це допоможе мені зняти напругу». Він бачить її обличчя крізь хмарку пари, що утворюється над гарячою водою. Він ніколи не перебував так близько від когось, як перебуває тепер від Олівії, дівчини з густими бровами.

«Іди вперед. Навіть коли впевненість твоя ослабне, все одно йди вперед. Помисли Бога нам невідомі, й іноді людина бачить перед собою дорогу лише тоді, коли починає йти».

Дякую, Олівіє. Може, він перебуває тут для того, щоб показати світові, яким він став спотвореним, адже свого найвищого ступеня

спотворення він досягає саме тут, у Канні. Ігоря змагають сумніви. Але хай там що, а він тут недаремно, і два роки напруги, планування, страху, непевності нарешті знайшли своє виправдання.

Можна собі уявити, яким буде наступний кінофестиваль: без магнітних карток люди не зможуть навіть пройти на пляж, елітні снайпери сидітимуть на кожному даху, сотні поліціантів у цивільному одязі змішаються з натовпом, детектори металу стоятимуть на вході до кожного готелю, де великим синам Суперкласу доведеться чекати, поки полісмени обнишпорять їхній багаж, примусять їх скинути черевики, попросять повернутися і пройти ще раз, бо вони забули кілька монет у кишені й апарат запищав, кожному чоловікові, в якого волосся буде з просивиною, накажуть підняти руки, й обшукають його з голови до ніг, наче спійманого злочинця, а кожній дамі доведеться пройти за брезентову перегородку — що різко контрастуватиме зі старовинною елегантністю інтер'єру, — де вона муситиме стати в чергу й чекати, поки жінка-полісмен з'ясує, що примусило задзвеніти металошукач: сталеві пластинки, вшиті в чашечки бюстгальтера.

І тоді місто покаже своє справжнє обличчя. На зміну розкоші й гламуру прийдуть напруга, образи, байдужі погляди полісменів, утрачений час. Дедалі гостріше відчуття самотності — цього разу спричинене обставинами, а не одвічною пихою обраних. На приморський курорт надішлють військові підрозділи з наказом захищати людей, які хочуть лише розважитися й відпочити, а витрати на їхнє утримання ляжуть на плечі платників податків.

Почнуться демонстрації та маніфестації. Чесні трудівники протестуватимуть проти порядків, які здаватимуться їм абсурдними. Уряд оголосить, що розглядає можливість перекласти частину податкового тягара на плечі організаторів кінофестивалю. Спонсори — які легко витримали б ці додаткові витрати — утратять інтерес до цього дійства, бо одного з них образив коп найнижчої категорії, що наказав йому заткнути пельку й виконувати вимоги безпеки.

Канн почне помирати. Через два роки буде оголошено, що суворі заходи, спрямовані на підтримання закону й порядку, дали свої результати: під час кінофестивалю не зареєстровано жодного злочину. Терористам більше не вдасться сіяти тут паніку й жах.

Вони захочуть повернути час назад, але це їм не вдасться. Канн не перестане вмирати. Новий Вавилон буде зруйновано. Содом

новітнього часу буде стертий з географічної мапи.

Ігор виходить із душі з уже прийнятим рішенням: коли він повернеться до Росії, то доручить своїм службовцям з'ясувати прізвище родини Олівії. Він перерахує їм через банки з доброю репутацією анонімні пожертвування. Винайме талановитого письменника, доручить йому написати роман про цю дівчину й оплатити його переклад іншими мовами.

«Це історія дівчини, яка продавала кустарні сувеніри; її бив наречений, визискували батьки, але одного дня вона доручила свою душу чужоземцю й змінила частину нашої планети».

Відчиняє шафу, одягає бездоганно білу сорочку, добре відпрасований смокінг, взуває лаковані черевики ручної роботи. Жодних проблем із краваткою-метеликом, бо він її чіпляє бодай раз на тиждень.

Він умикає телевізор: це час місцевих новин. Дефіле на червоному килимі становить їхню головну частину, але передають також коротке повідомлення про жінку, яку знайдено мертвою на пірсі.

Поліція оточила місце події, хлопець, що спостерігав сцену вбивства (Ігор напружує увагу, хоча жодної думки про помсту в нього нема), каже, що двійко закоханих сіли на лаву й стали розмовляти, потім чоловік дістав невеличкий стилет і почав водити його кінчиком по тілу жертви, жінці це, схоже, подобалося. Тому хлопець не відразу зателефонував до поліції, бо думав, що йдеться про якусь жартівливу гру.

«Який вигляд він мав?»

Білий, віком років сорока, одягнений так-то і так-то, з витонченими манерами.

Йому нема чого турбуватися. Ігор відкриває свою шкіряну теку й дістає звідти два конверти. В одному з них лежить запрошення на гала-вечерю, яка почнеться через годину (хоч усім відомо, що насправді вона почнеться пізніше щонайменше хвилин на дев'яносто) і на якій, він знає, буде присутня і Єва. І навіть якщо вона не підійде до нього, йому нема чого хвилюватися. Він сам підійде до неї, так чи інак. Йому вистачило менш як двадцяти чотирьох годин, аби зрозуміти, з якою жінкою він одружився і що всі його страждання, пережиті за останні два роки, були марними.

На другому конверті сріблястого кольору й міцно запечатаному, написано одне слово «Тобі» — гарним каліграфічним почерком, який може належати і жінці, й чоловікові. Усі коридори готелю «Мартінес» перебувають під пильним спостереженням відеокамер — як і в більшості сучасних першокласних готелів. В одному з підвалів цієї будівлі є темна зала з напівколом моніторів, де група уважних спостерігачів занотовує кожну деталь із того, що відбувається. Вони звертають увагу на все, що виходить за межі нормального. Так, наприклад, вони побачили чоловіка, що кілька разів піднявся і спустився сходами, й послали свого агента, аби він довідався, в чому річ. Почувши відповідь: «Фізичні вправи, за які не треба платити» і переконавшись у тому, що любитель безплатної гімнастики — постоялець готелю, агент попросив пробачення й пішов собі геть.

Зрозуміло, вони не цікавляться тими гостями, які заходять до чужих номерів і виходять звідти наступного ранку, зазвичай після того, як у номер принесуть уранішню каву. Це нормально. Це їх не стосується.

Монітори приєднані до спеціальних систем цифрового запису; тому все, що відбувається в готелі, архівується й ці архіви протягом півроку зберігаються в спеціальних сейфах, ключі від яких мають лише управителі. Жоден із готелів світу не захоче втрачати свою клієнтуру через якогось ревнивого чоловіка, що має гроші і спроможний підкупити одного зі службовців, який стежить за певним кутком коридору, щоб потім передати (або продати) добутий матеріал для однієї з бульварних газет, після того як наведе в суді докази, що дружина зрадила його, а тому втрачає право власності на свою частину подружнього майна.

Якщо трапиться щось подібне, це стане справжнім ударом по престижу закладу, який пишається тим, що вміє захистити своїх постояльців від вторгнення в їхнє приватне життя. У цьому випадку кількість клієнтів відразу катастрофічно знизиться — зрештою, якщо коханці вирішують оселитися в готелі-люкс, то тільки тому, що знають: адміністрація готелю ніколи не побачить нічого, крім того, що їм належить бачити. Якщо постоялець, наприклад, замовляє сніданок у номер, офіціант заходить до кімнати, прикипівши поглядом до свого візка, подає рахунок для підпису особі, що відчинила йому двері, й ніколи — НІКОЛИ — не дивиться туди, де стоїть ліжко.

Повії обох статей одягаються так, щоб приховати свою професію, — хоч люди, що сидять у темній залі перед моніторами, знають, хто вони такі, користуючись інформацією, яку одержують від поліції. Це також їх не стосується, але вони особливо пильно стежать за дверима, куди ті увійшли, доки не побачать, як вони виходять. У деяких готелях телефоністка має за обов'язок телефонувати в таку кімнату й називати вигадане ім'я, вдаючи, ніби помилилася номером, щоб з'ясувати, чи все гаразд із постояльцем: він підходить до телефону, жіночий голос просить покликати особу, якої не існує, вислуховує роздратовану відповідь зразка «ви зателефонували не в ту кімнату» і стук покладеної слухавки. Вона виконала свою місію: там усе гаразд, можна не турбуватися.

Пияки бувають дуже здивовані, коли, не втримавши рівновагу, падають на підлогу або тицяють ключем у двері не свого номеру й, розізлившись, що двері не відчиняються, починають штурхати їх ногою. Бо в цю мить, невідомо звідки, з'являється стурбований службовець готелю, який проходив там «випадково», й пропонує провести їх туди, куди треба (зазвичай на інший поверх і в кімнату з іншим номером).

Ігор знає, що кожен його крок реєструється в підземеллі готелю: фіксується, в який день, о якій годині, хвилині й секунді він заходить до вестибюля, виходить із ліфта, підходить до дверей свого номера, й фіксується та мить, коли він застосовує магнітну картку, яка править йому за ключ. Далі він може зітхнути спокійно; ніхто не бачить того, що відбувається всередині його номера, бо це було б порушенням його священного права на усамітненість.

Ігор виходить із номера й замикає двері.

Він мав час на те, щоб вивчити розташування відеокамер, відтоді як оселився тут учора ввечері. Як ото в автомобілі — хоч би скільки було в ньому дзеркалець заднього огляду, завжди існує «сліпа» точка, в якій водій не бачить машини, що почала його обганяти, — відеокамери чітко показують усе, що відбувається в коридорі, крім тих чотирьох номерів, які розташовані по кутках. Звісно, коли один із чоловіків у підземеллі побачить, що людина переходить через певне місце, а потім зникає і більш не з'являється на екрані, він запідозрить, чи не сталося чогось — можливо, постоялець упав непритомний — і пошле когось перевірити це припущення. Коли перевіряльник не побачить нікого, то

стане очевидно, що зникла людина увійшла у двері невидимого номера, й подія перейде у сферу інтимних стосунків між двома постояльцями.

Але Ігор не збирається зупинитися. Він іде по коридору з найприроднішим у світі виглядом і в ту мить, коли звертає, щоб увійти до ліфтового холу, просовує сріблястого конверта під двері номера — що, певно, є номером-люкс, — розташованого в кутку.

Цей рух він робить за якусь частку секунди; навіть якби комусь унизу спало на думку стежити за його рухами, він би не помітив нічого. А значно пізніше, коли вони переглядатимуть кадри відеозйомок, намагаючись знайти винного в тому, що сталося, то матимуть великі труднощі з визначенням точного моменту смерті. Постояльця в той час могло не бути в номері, й отже, він відкрив конверт лише тоді, коли повернувся з тієї або тієї вечірки. А могло бути й так, що він відкрив конверт відразу, проте речовина, захована в ньому, подіяла не негайно. Протягом цього часу в тому місці могли проходити багато людей, тож усі вони підпадуть під підозру, а коли лиха доля пройти тим самим маршрутом випаде комусь не дуже добре вдягненому — або комусь із тих, хто заробляє собі на життя не зовсім дозволеною діяльністю, такою як масаж, проституція, торгівля наркотиками, — таку людину негайно заарештують і допитають. А ймовірність того, що під час кінофестивалю індивід із такими характеристиками з'явиться на екрані монітора відеокамер стеження, дуже велика.

Ігор усвідомлює, що існує небезпека, яку він іще не розглянув: хтось бачив його, коли він убив жінку на пляжі. Після виконання деяких бюрократичних формальностей таку людину попросять переглянути кадри відеозйомки. Але він оселився в готелі по фальшивому паспорту й під вигаданим ім'ям, причому на фотографії в паспорті зображений чоловік в окулярах і з вусами (у готелі нікому навіть не спало на думку поцікавитися, чому на тій фотографії він не схожий на себе, а якби хтось його про це й запитав, то він би пояснив, що зголив вуса й не носить окулярів, бо користується тепер контактними лінзами).

Припустімо, тутешня поліція виявиться метикуватішою, ніж будь-яка інша поліція світу, й дійде висновку, що один чоловік, який оселився в цьому готелі, вирішив чинити перешкоди успішному

проведенню кінофестивалю, й у такому разі вони придуть сюди і стануть чекати його повернення, щоб поставити йому кілька запитань. Проте Ігор знає, що він востаннє проходить коридорами «Мартінеса».

Вони увійдуть у його номер. Побачать там порожню валізу, на якій не знайдуть жодного відбитка пальців. Потім підуть до ванної і подумують: «Такий багатий чоловік, а пере свій одяг у зливальниці готелю! Невже він шкодує грошей, щоб віддати його до пральні?»

Котрийсь із поліціантів простягне руку, щоб узяти те, на чому могли залишитися сліди ДНК, відбитки пальців, волосинки — тобто речі, які можуть допомогти розслідуванню. І скрикне від болю: його пальці будуть обпалені сірчаною кислотою, яка на той час просочить усе, що він тут залишив. А забрав він із собою лише свій фальшивий паспорт, кредитні картки та готівкові гроші — розіпхав усе це по кишенях свого смокінга, де лежала й маленька «беретта», зброя, яку знавці зневажають. Ігор любив подорожувати легко, він ніколи не брав із собою багато речей. Навіть вирушаючи до Канна, виконувати свою складну місію, узяв із собою лише матеріал, легкий для перевезення. Він ніколи не розумів, чому деякі люди тягають величезні валізи навіть у тих випадках, коли збираються прожити поза домом лише день або два.

Він не знає, хто відкриє конверт, та це його й не цікавить: вибір робитиме не він, а Янгол Смерті. Багато чого може відбутися за цей час — а може й не відбутися нічого.

Постоялець може зателефонувати до приймальні, повідомити, що йому підсунули конверт, призначений не для нього, й попросити, щоб хтось прийшов забрати його. Або вкинути його до сміттового кошика, припустивши, що в конверті ще одне люб'язне послання від адміністрації готелю, де постояльця запитують, чи він усім задоволений; але постояльцеві немає коли читати цього пустого листа, він має інші матеріали для читання і готується йти на якусь гала-вечерю. Якщо ж він чекає свою даму, яка може з'явитися будь-якої хвилини, то покладе конверта в кишеню, переконаний у тому, що це позитивна відповідь від жінки, яку він намагався звабити протягом другої половини дня. У тому номері може також жити подружжя; оскільки ані він, ані вона не знатимуть, кому адресоване загадкове слово «Тобі», то обоє погодяться, що ліпше буде не підозрювати одне одного, й викинуть загадковий конверт крізь вікно.

Якщо ж, попри всі ці можливості, Янгол Смерті вирішить доторкнутися своїми крильми до обличчя приреченого, тоді він (або вона) вирішать надірвати конверт і подивитись, що там усередині.

А те, що лежить усередині загадкового конверта, Ігорю вдалося роздобути з великими труднощами.

Для цього йому довелося звернутися до своїх давніх «друзів і колег». Колись саме вони позичили йому чималу суму грошей, щоб він міг заснувати власну компанію, і були вельми невдоволені, коли довідалися, що він вирішив розплатитися з ними якомога швидше і повністю, бо хотіли повернути свої гроші тоді, коли це буде зручно їм — бо їх дуже влаштовувала можливість через абсолютно легальний бізнес інвестувати в російську фінансову систему гроші, походження яких було б їм дуже важко пояснити.

Та хоч їхні стосунки тоді й зіпсувалися і протягом певного часу вони навіть не розмовляли, зрештою Ігор поновив контакти з ними. Щоразу, коли вони просили його про якусь послугу — наприклад, улаштувати дочку в університет або роздобути кілька квитків на концерт, який його колишні «клієнти» хотіли послухати, — Ігор готовий був зрушити гори, аби догодити їм. Зрештою, вони були єдиними, хто повірив у його мрії, незалежно від тих мотивів, які їх на це штовхали. Єва — і тепер щоразу, коли згадував про неї, він не міг стримати свого роздратування — звинувачувала їх у тому, що вони використовували добре ім'я її чоловіка для відмивання брудних грошей, нажитих на торгівлі зброєю. Так ніби це мало якесь значення: він не був залучений ані до її купівлі, ані до продажу, а закони бізнесу вимагали, щоб із будь-якої обладки, хоч би в якій частині світу вона укладалася, обидві сторони здобули вигоду.

У житті кожного бувають також важкі хвилини. Деяким із його колишніх позикодавців довелося просидіти певний час у в'язниці, й він ніколи їх не кидав напризволяще — навіть знаючи, що більше не потребує нічиєї допомоги. Гідність чоловіка вимірюється не кількістю людей, які крутяться навколо нього, коли він перебуває на вершині успіху, а його спроможністю не забувати про тих, хто подав йому руку допомоги, коли він найбільше потребував її. І навіть якщо та рука заляпана кров'ю або потом, це не має великого значення: коли ти стоїш на краю провалля, то не запитуєш, хто допомагає тобі повернутися на тверду землю.

Почуття вдячності дуже важливе для людини: ти далеко не підеш, якщо забудеш про тих, хто стояв поруч із тобою в тяжку для тебе годину. І не треба думати чи пам'ятати про те, хто кому допоміг: ти йому чи він — тобі; Бог постійно наглядає за своїми синами й дочками, винагороджуючи лише тих, котрі виявилися гідними тієї благодаті, яку Він їм дарував.

Тож коли Ігорю знадобилася отрута кураре, він знав, до кого звернутися — хоч йому й довелося заплатити абсурдно високу ціну за те, що в тропічній сельві вважають чимось цілком звичайним.

Він виходить у хол готелю. До місця, де відбудеться гала-вечеря, не менш як півгодини їзди автомобілем, і зловити таксі на вулиці буде дуже важко. Ігор давно зрозумів, що коли оселяєшся в такому готелі, як цей, то мусиш насамперед дати щедрі чайові консьєржу — нічого навзаєм не просячи; усі успішні бізнесмени мають звичай так робити, і їм завжди забезпечені столи в найкращих ресторанах, квитки на спектаклі, на яких їм хочеться побувати, інформація про певні заклади в місті, про які немає відомостей у туристських путівниках, щоб не обурювати родини із середнього класу.

Ось і тепер Ігор з усмішкою просить надати йому машину й відразу її одержує, хоч поруч із ним інший постоялець голосно нарікає на те, що не уявляє собі, як йому добутися до того місця, де на нього чекають. Вдячність, необхідність і контакти. Якщо буде перше й третє, то й з другим ти не матимеш проблем. Це стосується й сріблястого конверта з каліграфічним написом «Тобі» на ньому. Він умісне вирішив скористатися ним у самому кінці своєї місії, на той випадок якби Єва не зрозуміла його перших послань, то це — найвигадливіше з усіх — розвіяло б її останні сумніви.

Його колишні друзі й тут прийшли йому на допомогу й добули для нього те, що він просив. І не хотіли навіть гроші брати, але він наполіг і розплатився повністю: гроші в нього є, і він не любить залишатися в боргу.

Він не ставив непотрібних запитань; йому було досить побачити, що чоловік, який герметично запечатував для нього конверт, працював у рукавичках і в протигазі. Атож, за такі витончені маніпуляції варто було заплатити навіть більше, ніж за кураре, хоч саму речовину дістати було неважко, її застосовують у металургії, у виробництві паперу,

одягу, пластмас. Щоправда, її назва навіює страх: ціанід. Але пахне вона мигдалем і має звичайнісінький вигляд.

З того, хто запечатував конверт, думки Ігоря переносяться на того, хто його відкриє, піднісши до очей, як це завжди робиться. Він побачить усередині білу картку, де на комп'ютері надруковано по-французькому одну фразу:

«Katyusha je t'aime».^[5]

«Катюшо? Що це може означати?» — запитає себе той, хто відкриє конверт.

Він помітить, що картка притрушена порошком. У контакті з повітрям порошок перетворюється на газ. Запах мигдалю наповнює кімнату.

Той, хто відкрив конверт, дивується. Могли б вибрати і тонший запах. Певно, це рекламний трюк продавців парфумерії, думає він. Дістає картку з конверта, крутить нею в усі боки, й газ, що виділяється з порошка, стає все густішим.

«Що за жарти?»

Це буде його останньою свідомою думкою. Він покладе картку на стіл і піде до ванної — прийняти душ, підмалювати обличчя, поправити краватку.

Але в ту мить він помітить, що серце йому калатає, наче несамовите. Але до нього не доходить, що існує зв'язок між запахом, який заповнив кімнату, й різким погіршенням його стану — адже в нього немає ворогів, а є лише конкуренти й суперники. Він ще не дійшов до ванної, а вже ноги йому підгинаються. Він сідає на край ліжка. Гострий біль починає розколювати голову, дихати стає важко, виникає нестерпне бажання блювати, але на це в нього вже немає часу; він непритомніє, не встигши навіть зрозуміти, що його вбиває порошок, який був у тому конверті.

Через кілька хвилин — бо Ігор просив, щоб концентрація продукту в конверті була максимальною, — легені перестають діяти, тіло корчиться в конвульсіях, серце вже не прокачує кров і настає смерть.

Безболісна. Милосердна. Гуманна.

Ігор сідає в таксі й називає адресу: Готель «Дю Кап», Еден Рок,
Кап д'Антиб.

Там відбудеться сьогоднішня гала-вечеря.

7.40 пополудні

А Андрогін, одягнутий у чорну блузу з білою краваткою-метеликом та індійську туніку поверх штанів, які підкреслюють його худорлявість, каже, що вони, здається, приїдуть вчасно й, можливо, це добре, а може, й погано.

— Штовханина на вулиці менша, ніж можна було припустити. Ми приїдемо в Еден Рок одними з перших.

Габріела, яка вже відбула ще один сеанс «оновлення» — цього разу перукарка, що робила їй зачіску та макіяж, здавалася вельми змудженою своєю роботою, — не зрозуміла, що її супутник має на увазі.

— А чому погано? Адже це добре, що ми ніде не застрягли в пробці й прибудемо вчасно.

Андрогін глибоко зітхає, перш ніж їй відповісти, так ніби він уже стомився пояснювати очевидне людині, яка не має найменшого уявлення про найелементарніші закони світу розкоші та гламуру.

— Може, й добре, тому що ти пройдеш по коридору сама-одна...

Він дивиться на неї. Бачить, вона не розуміє, про що він говорить, глибоко зітхає й пояснює далі:

— На такі врочисті гала-вечері ніхто не заходить крізь двері. Усі завжди проходять коридором, де з одного боку стоять фотографи, а з другого стіна обклеєна логотипами фірми-спонсора в його різних варіаціях і кольорах. Ти хіба ніколи не бачила журналів про життя знаменитостей? Ніколи не помічала, що вони завжди усміхаються перед фотокамерами на тлі марки якогось продукту?

Знаменитості. У пихатого андрогіна, певно, несамохить вихопилося це слово. У такий спосіб він, сам того не бажаючи, підтвердив, що супроводжує одну з них. Габріела втішається своєю перемогою мовчки, вона надто доросла, аби розуміти, що їй доведеться пройти ще довгу дорогу.

— А що поганого в тому, що ми приїдемо вчасно? Ще одне зітхання.

— Може статися, фотографи досі не прийшли. Та можливо, вони все-таки вже на місці, і тоді я зможу роздати їм ці буклети з твоєю

біографією.

— Моєю біографією?

— А ти гадаєш, усі знають, хто ти така? Ні, моя люба, ні. Я муситиму піти туди й тицьнути ці кляті зшитки паперів кожному, попередити їх, що перед ними незабаром пройде велика зірка з наступного фільму Джибсона й щоб вони приготували свої фотокамери. Я подам їм знак, як тільки ти з'явишся в коридорі.

Я не буду особливо чемним із ними; вони звикли, що до них ставляться як до тих, хто перебуває на найнижчому щаблі тієї спільноти, яка збирається на кінофестиваль у Канні. Я скажу, що роблю їм велику послугу, й цього буде досить, бо ніхто з них не піде на ризик утратити таку нагоду, адже їх можуть звільнити зі служби, а якщо в цьому світі чогось і не бракує, то це людей із фотокамерою, які божеволіють від бажання закинути у світову павутину щось таке, чого більш ніхто, окрім них, не помітив. Думаю, через кілька років газети стануть користуватися послугами лише анонімів і в такий спосіб зменшать свої витрати — тим більше, що накладі журналів і газет із кожним роком зменшуються.

Андрогін явно хоче похвалитися своїм знанням у галузі засобів масової комунікації, проте дівчина, що була з ним поруч, не слухала його; вона взяла один із буклетів і стала читати.

— А хто така Ліза Вінер?

— Ти. Ми змінили твоє ім'я. Або, точніше, це ім'я ми вибрали раніше, аніж вибрали тебе. Віднині ти називатимешся саме так; Габрієла звучить надто по-італійському, а Ліза може бути будь-якої національності. Дослідження тенденцій показують, що широкій публіці набагато легше запам'ятовуються імена, які мають від чотирьох до шести літер: Фанта. Тейлор. Бертон. Девіс. Вудз. Гілтон. Розповідати далі?

— Та ні, не треба, я й так бачу, що ти добре знаєш закони ринку. Тепер я хочу прочитати свою нову біографію, аби зрозуміти, хто ж я така.

Вона не приховує іронії, що звучить у її голосі. Вона завойовує свою нову територію: починає поводитись як зірка. Читає, що ж там написано: велике відкриття, знайдене серед тисяч актриспочатківців для участі в кінофільмах уславленого кутюр'є та продюсера Хаміда Хусейна, і так далі, і таке інше...

— Ця брошура була надрукована більш як місяць тому, — каже андрогін, знову нахилиючи терези на свій бік і смакуючи свою невеличку перемогу. — Її написала маркетингова група — вона ніколи не помиляється. Ось, наприклад, деякі подробиці з твого життя: «Працювала моделлю, закінчила курси драматичного мистецтва». Хіба це не правда?

— Тобто мене обрали за мою біографію, а не за ті якості, що їх я показала на пробах?

— Усі дівчата, які там були, мали одну й ту саму біографію.

— А може, перестаньмо дражнити одне одного і спробуймо поводитися більш по-людському й більш подружньому?

— У цьому середовищі? Забудь. Тут не існує друзів, лише інтереси. Тут існують не люди, а збожеволілі машини, які збивають усе на своєму шляху, поки не досягнуть того, що їм треба, або не наїдуть на стовп.

Попри таку відповідь двостатевої істоти, Габріела відчуває, що зробила правильний хід. Ворожість особи, з якою вона приїхала в лімузині, почала зникати.

— Читай далі: «Протягом багатьох років вона відмовлялася працювати в кіно, віддаючи перевагу театру як формі, в якій їй було зручніше виражати свій талант». Така біографія має багато переваг: вона показує тебе як особу цілісну, яка погодилася на роль тільки тому, що та припала до душі, хоч тебе й запрошували на ролі у п'єсах Шекспіра, Бекета та Жене. Андрогін — особа освічена й культурна. Про Шекспіра відомо всім, але Бекет і Жене відомі лише людям винятковим.

Габріела — або Ліза — погоджується, що її біографія складена дуже вдало. Лімузин прибуває до пункту призначення, і там їх знову зустрічають знамениті охоронці в чорних костюмах, у білих сорочках, краватках і з невеличкими раціями в руках, так ніби вони справжні поліціанти (схоже, саме такою є колективна мрія тієї групи). Один із них каже водієві, щоб той їхав далі, бо заходить ще рано.

Проте андрогін на цю мить уже зважив усі ризики й дійшов висновку, що ліпше прибути сюди рано, ніж пізно. Він виходить із лімузина і підходить до чоловіка, який удвічі перевищує його розмірами. Габріела хоче розвіяти свою увагу, подумати про щось інше.

— Якої марки цей автомобіль?

— «Майбах 57С», — відповідає їй шофер із німецьким акцентом. — Справжній витвір мистецтва, досконала машина, люкс. Був створений...

Але вона вже не слухає. Бачить, як андрогін сперечається з чоловіком, удвічі більшим за його розміри. Той, схоже, нічого не хоче слухати, знаками показує, щоб його співрозмовник повернувся до своєї машини й щоб вони не створювали пробку на вулиці. Андрогін, такий собі комарик, відвертається від слона й іде до автомобіля.

Відчиняє дверцята й каже Габріелі, щоб вона виходила.

Вони зайдуть так чи інак.

Габріела боїться найгіршого — скандалу. Вона йде поруч із комариком до слона, і той їм каже: «Зупиніться, не можна заходити!», але обоє не зупиняються. Габріела чує й інші голоси, які кажуть: «Будь ласка, шануйте правила, ми ще не відчиняємо двері!» Вона не має мужності озирнутися, боячись, що зграя охоронців зараз їх наздожене і тоді їм буде непереливки. Але нічого не відбувається, й андрогін навіть не прискорив ходу, певно, з поваги до довгої сукні своєї супутниці. Тепер вони йдуть через дуже гарний сад, обрій перед ними забарвлюється в рожеві та сині кольори, й сонце заходить.

Андрогін утішається своєю перемогою.

— Вони дуже хоробрі, коли ніхто їм не суперечить. Але досить підвищити голос, подивитися їм у вічі і йти, куди тобі треба, й вони не ризикують тебе зупинити. Я маю запрошення й усе, що треба; ті здоровила не такі вже й дурні, вони знають, що лише люди значні спроможні ставитися до них так, як вони на те заслуговують.

А тоді додав із несподівано смиренною відвертістю:

— А я вже звик удавати із себе особу значну.

Вони підходять до готелю-люкс, цілковито ізольованого від вуличного руху Канна, де оселяються лише ті, кому нема потреби прогулюватися по набережній Круазетт. Андрогін каже, щоб Габріела-Ліза пішла до бару й замовила два келихи шампанського, в такий спосіб вона покаже, що її супроводжують. Не розмовляти з людьми незнайомими. Поводитися пристойно. А він піде розвідати, що тут діється, і роздасть буклети.

— Хоч це тільки формальність. Ніхто не друкуватиме твоє фото, проте мені за це платять. Повернуся через хвилину.

— Але ж ти щойно сказав, що фотографи...

Проте андрогін уже напустив на себе колишній пихатий вираз і, перш ніж Габріела встигла докінчити свою фразу, зник.

Вільних столиків немає, бар заповнений чоловіками в смокінгах та жінками в довгих сукнях. Усі розмовляють дуже тихо — це коли розмовляють, бо більшість мовчать, дивлячись на океан, який можна бачити крізь великі вікна. І хоч Габріела вперше перебуває в такому місці, вона легко вловлює почуття, яке неможливо сплутати з жодним іншим і яке плаває над цими вінценосними головами, — почуття глибокої і безнадійної нудьги.

Усі ці люди вже побували на сотнях, на тисячах таких галавечірок, як ця. Колись вони переживали солодке хвилювання, сподіваючись, що пізнають тут невідоме, зустрінуть нове кохання, налагодять важливі професійні контакти; але тепер, коли вони досягли вершини свого життєвого успіху, для них уже не існує викликів, залишається тільки порівнювати яхти, свої дорогоцінності з дорогоцінностями сусідки, тих, хто сидить за столом неподалік від вікна, з тими, хто сидить майже біля самих дверей, що незаперечно свідчить про перевагу перших над другими. Атож, тільки це й лишається їм у кінці: нудьга й безглузде суперництво. Десятиліття, згаяні на те, щоб добутися сюди, де вони сидять тепер, нічим не збагатили їхні душі, вони навіть утратили спроможність помилуватися ще одним призахідним сонцем крізь вікна одного з таких шикарних барів.

Про що думають оті жінки, такі багаті, такі мовчазні, такі далекі від своїх чоловіків?

Про невблаганність віку.

Про те, що їх чекають усе нові й нові пластичні операції, щоб усунути шкоду, заподіяну часом. Габріела знає, що рано чи пізно її чекає те саме, і зненацька — можливо, внаслідок тих бурхливих переживань, що накопилися на неї в цей день, який закінчується зовсім інакше, ніж почався, — сумні думки повертаються.

Знову це відчуття жаху, змішаного з веселою безтурботністю. Знову відчуття того, що, попри всі зусилля, вона не заслуговує на те, що з нею тепер відбувається. Вона лише дівчина, яка має певний досвід у своїй роботі, але зовсім не готова до нового життя. Вона не знає його правил, вона ризикує більше, ніж дозволяє здоровий глузд,

цей світ їй не належить, і вона ніколи не зможе стати його частиною. Вона почувається розгубленою, вона не знає, що робитиме тут, у Європі — чим погано бути актрисою у Сполучених Штатах, роблячи тільки те, що тобі до вподоби, а не те, чого хочуть від тебе інші. Вона хоче бути щасливою й не певна, що саме ця дорога приведе її до щастя.

«Зупинися! Жени геть ці думки!»

Ти не можеш робити тут вправи з йоги, але спробуй зосередити свої думки на морі та червоно-золотавих барвах неба.

Перед тобою справді унікальна нагода — ти повинна подолати свою відразу й ще поговорити з андрогіном протягом тих небагатьох хвилин, які залишилися до «виходу в коридор». Їй не можна робити помилок; їй пощастило, й вона повинна скористатися цим щастям. Вона відкриває сумочку, щоб підновити макіяж та підмалювати губи, й бачить у ній лише пожмаканий папір. Вона вдруге сьогодні побувала в «Кімнаті подарунків», де знуджена гримерша підновлювала їй макіяж та поправляла зачіску й удруге забула забрати там свій одяг і документи. Але якби навіть не забула, куди б вона їх тепер поділа?

Ця сумочка є дуже влучною метафорою того, що вона тепер переживає: гарна зовні й порожнісінька всередині.

Візьми себе в руки.

«Сонце вже сховалося за обрій, але завтра вранці воно відродиться й світлитиме не менш яскраво, ніж сьогодні. Я теж повинна відродитися тепер. Я стільки разів бачила у своїх снах цю мить, що давно була готова її прийняти й довіритися їй. Я вірю в чудеса, і я здобула благословення від Бога, який прислухався до моїх молитов. Я повинна пам'ятати, що казав мені режисер перед кожною репетицією: навіть якщо ти робитимеш сьогодні те саме, що й учора, ти повинна відкрити в собі щось нове, фантастичне, неймовірне, те, чого ти не помітила попереднього разу».

Чоловік віком років сорока, вродливий, з сивиною у волоссі, одягнений у бездоганний смокінг, пошитий на замовлення, заходить до бару й прямує до неї; але помітивши другий келих із шампанським, змінює напрямок свого руху і йде в інший куток бару. Їй би хотілося поговорити з ним; андрогін затримується. Але вона пам'ятає його суворий наказ: «Ніяких вульгарностей».

І справді, що можна подумати про молоду жінку, яка сама підійшла в барі до старшого чоловіка, — така поведінка, безперечно, була б недостойною й гідною найвищого осуду. Габріела випиває шампанське й замовляє ще один келих.

Якщо андрогін покинув її назавжди, то їй не буде чим заплатити, але байдуже. Її сумніви та непевність зникають під дією випитого, і тепер її турбує тільки те, чи зможе вона потрапити на свято й виконати взяті на себе обов'язки. Ні, вона вже не та дівчинка з американської глибинки, яка боролася за те, щоб зайняти своє місце під сонцем, — і вже ніколи нею не буде. Вона йде вперед, ще один келих шампанського, й ось уже страх перед невідомим минає, але на зміну йому приходять страх, що вона так ніколи й не зможе відкрити, що насправді означає перебувати тут. Найбільше жахає її тепер, що все може змінитися з години на годину; як зробити, щоб сьогоднішнє чудо тривало й завтра? Як здобути гарантію, що всі обіцянки, які вона чула протягом останніх годин, будуть справді виконані? Скільки разів їй уже доводилося стояти перед заповітними дверима, бачити попереду фантастичні перспективи, мріяти протягом не одного тижня про можливість до невпізнання змінити своє життя, а в кінці переконатися, що телефон мовчить, забута творча автобіографія валяється в кутку, режисер вибачливим тоном повідомляє, що він знайшов іншу актрису, яка більше підходить для цієї ролі, хоч «ти також дуже талановита, а тому не втрачай надії». Життя по-всякому випробовує людські бажання та мрії: або влаштовує так, що нічого не відбувається, або так — що все відбувається водночас. Чоловік, який увійшов до бару сам-один, не відводить погляду від неї та від другого келиха з шампанським. Як їй хочеться, щоб він підійшов до неї! Від самого ранку вона не мала найменшої можливості поговорити з кимось про те, що відбувається з нею. Кілька разів вона збиралася зателефонувати додому, батькам — але телефон залишився в її справжній сумочці, на цей час, певно, заповнений посланнями від подруг по кімнаті, які запитують, де вона є, чи має якесь запрошення, чи не хоче піти з ними на ту або ту вечірку нижчого розряду, «на яку, проте, може прийти такий-то».

Вона не може ні з ким поділитися своїми новинами. Вона зробила великий крок у своєму житті, сидить тепер сама-одна в барі готелю, нажахана можливістю того, що сон може закінчитися, і водночас знаючи, що вона вже ніколи не зможе бути такою, якою була. Вона

майже дісталася до вершини: і тепер або їй вдасться зробити ще одне зусилля, або налетить вітер і скине її вниз.

Чоловік віком років сорока, що має волосся з сивиною і цмулить апельсиновий сік, досі перебуває там, де й був. У якусь мить їхні погляди зустрілися, й він усміхнувся. Вона вдала, ніби нічого не помітила.

Чому їй змагає такий страх? Бо вона не знає, як їй поводитися за кожним новим кроком, який вона робить. Ніхто їй не допомагає. Їй лише віддають накази, сподіваючись, що вони будуть точно виконані. Вона почуває себе, наче мала дівчинка, яку замкнули в темній кімнаті і яка мусить знайти шлях до дверей, бо хтось дуже могутній кличе її і сподівається, що вона виконає його наказ.

Її думки уриває андрогін, який щойно увійшов.

— Нам треба ще зачекати трохи. Вони вже починають заходити.

Вродливий чоловік підводиться, залишає на столі гроші за свій сік і прямує до виходу. Він здається розчарованим. Можливо, він чекав зручної миті, щоб підійти до неї, назвати своє ім'я і...

— ...трохи поговорити.

— Що ти сказала?

У неї вихопилися якісь слова? Два келихи шампанського — і вона вже не спроможна контролювати язик, аби не базікав зайве.

— Нічого.

— Ні, ти сказала, що хочеш трохи поговорити.

Темна кімната, і дівчинка, яка не має людини, що підказала б їй, як треба жити. Яке приниження! Ну гаразд, вона зробить те, про що думала кілька хвилин тому.

— Атож, я справді хочу поговорити. Я хотіла б знати, що я тут роблю. Як мені зупинити цей усесвіт, який обертається навколо нас і якого я поки що зовсім не розумію. Усе тут не так, як я раніше собі уявляла. Хоч вір мені, хоч не вір, та, коли ти пішов поговорити з фотографами, я почула себе покинутою й наляканою. Я сподіваюся на твою допомогу й хочу знати, чи знаходиш ти втіху у своїй роботі.

Якийсь янгол — безперечно, любитель шампанського — підказує їй потрібні слова.

Андрогін дивиться на неї з подивом: вона що, набивається йому в друзі? Чому ставить йому запитання, що їх ніхто не наважується ставити людині, з якою знайомий лише кілька годин?

Ніхто не довіряє йому, бо ніхто не спроможний зрозуміти його чи бодай порівняти з кимось — він унікальний. І всупереч тому, що думають про нього, не гомосексуаліст, він просто втратив інтерес до людей. Знебарвив собі волосся, одягається так, як завжди мріяв одягатися, важить стільки, скільки йому хочеться важити, знає, що справляє дивне враження на людей, але ж він і не повинен усім подобатися, чи не так? Якщо сумлінно й добре виконує свої обов'язки.

Й ось тепер ця дівчина хоче довідатися, що він думає? Що відчуває? Він простягує руку до келиха з шампанським, який чекав його повернення, й випиває його одним махом.

Вона, певно, думає, що він входить до групи Хаміда Хусейна, має якийсь вплив, хоче попросити, щоб він сприяв і допомагав їй у тих перших кроках, які вона має зробити. Він знає, як треба робити ці кроки, проте його найняли на службу лише на період фестивалю, і він обмежить виконанням своїх обов'язків. А коли закінчатся дні шику та гламуру, то повернеться до свого помешкання в одному з паризьких передмість, де сусіди ображатимуть і кривдитимуть його тільки тому, що його зовнішність не відповідає тим уявленням, які сформувалися, коли якийсь божевільний вигукнув: «Усі люди однакові!» Це неправда: усі люди різні, й цим правом вони можуть користуватися завжди, коли їм так хочеться, й не думаючи про наслідки.

Він дивитиметься телевізор, ходитиме в супермаркет, неподалік від свого дому, купуватиме та читатиме журнали й іноді дозволить собі ходити в кіно. Позаяк його вважають чоловіком відповідальним, то вряди-годи йому телефонуватимуть з агенцій, які шукають тимчасових працівників, що мають «великий довід» роботи в індустрії моди. Треба вміти одягати моделі, добирати аксесуари, супроводжувати тих, котрі ще не освоїлися й не знають, як їм треба поводитись, стежити за тим, щоб вони не порушували правила етикету, пояснювати їм, що треба робити, а чого ні в якому разі не можна.

Так, і в нього є свої мрії. Я унікальний і ні на кого не схожий, повторює він сам собі. Він щасливий, бо вже нічого не чекає від життя; йому вже сорок років, хоч він і здається значно молодшим. Атож, він намагався стати модельєром, але йому не вдалося знайти для себе пристойної роботи, він посварився з людьми, які могли б йому допомогти, й сьогодні вже нічого не чекає від життя — хоч він і культурний, наділений добрим смаком і вмінням дотримуватися

залізної дисципліни. Сьогодні він уже не вірить у те, що хтось побачить, як він одягається і скаже: «Це фантастично, ми хочемо з вами поговорити». Його раз або двічі запрошували працювати моделлю, але це було вже давно. Він відмовлявся від таких пропозицій, бо вони не вкладалися в проект його життя, і не шкодує про це.

Він сам шиє собі одяг із тих обрізків, які залишаються в ательє високої моди. У Канні він оселився з двома іншими чоловіками на вершині гори, мабуть, недалеко від дівчини, що сидить із ним поруч. Схоже, їй випав шанс, а він хоч і вважає життя несправедливим, проте не повинен піддаватися ані заздрості, ані почуттю зневіри й розчарування — він повинен показати себе з найкращого боку, бо інакше його більше не запрошуватимуть в «асистенти продюсера». Звісно, він щасливий: людина, яка нічого не бажає, щаслива. Дивиться на годинник — певно, їм уже пора заходити.

— Ходімо. Поговоримо іншого разу.

Він платить за випиті трунки й просить рахунок — він муситиме звітувати за кожен витрачений цент, коли дні розкоші та гламуру залишаться позаду. Люди за сусідніми столиками також підводяться на ноги й теж розплачуються; треба поквапитися, каже він, щоб не загубитися в натовпі, який починає прибувати. Вони переходять вестибюль готелю і прямують до коридору. Він показує два квитки, які досі ретельно зберігав у своїй течці: зрештою, важлива особа ніколи не приділяє уваги таким дрібницям, для цього існують асистенти, чий обов'язок — виконувати дрібні доручення.

Він — асистент. Вона — важлива особа й уже починає виявляти ознаки своєї величі. Дуже скоро вона зрозуміє, яким насправді є цей світ: він висмокче з неї всю енергію, він наповнить їй голову мріями та фантазіями, розбудить її марнославство, а потім, коли їй уже здаватиметься, що вона спроможна на все, викине її як використану й непотрібну річ. Так сталося з ним, і так сталося з усіма, хто прийшов після нього.

Вони спускаються сходами й заходять до невеличкого холу, перед коридором. Люди йдуть повільно, бо відразу за поворотом стоять фотографи і є можливість побачити своє фото в якомусь журналі, хай навіть він виходить у такій далекій і мало кому відомій країні, як Узбекистан абощо.

— Я піду першим, щоб попередити кількох фотографів, яких знаю. А ти не поспішай; тут інша ситуація, ніж на червоному килимі. Якщо хтось тебе покличе, обернись і всміхнись. У цьому випадку є шанс, що всі інші також почнуть тебе фотографувати, оскільки хтось із них знає твоє ім'я, а отже, ти маєш бути якоюсь великою персоною. Не позуй довше, як протягом двох хвилин, бо це лише вхід на свято, хоч тобі й може здатися, що ти потрапила в якийсь інший світ. Якщо хочеш стати знаменитістю, то починай поводитись як зірка.

— А чому я заходитиму сама?

— Мабуть, там виникли якісь перешкоди. Він мав би вже бути тут, зрештою він професіонал. Але, схоже, запізнюється.

«Він» — це актор-зірка. Андрогін міг би їй сказати, майже не ризикуючи помилитись: «Либонь, затягнув у ліжко якусь схиблену шанувальницю й затримався у своєму номері довше, ніж треба». Але навіщо ранили серце молодій дебютантці — адже в цю мить вона, певно, мріє про високе кохання, хоч не має жодних підстав плекати такі надії.

Він не повинен бути надто жорстоким, йому також не потрібно бути й другом; досить, якщо він виконає свій обов'язок і зможе потім забратися звідси. Крім того, якщо дурна дівчина не зможе контролювати свої емоції, це зіпсує фотографії, що будуть зняті в коридорі.

Він стає попереду неї в чергу й просить, щоб вона йшла за ним, але не ближче як на відстані кількох метрів. Коли вони опиняться в коридорі, він спробує пробудити до неї інтерес фотографів.

Габрієла чекає кілька секунд, зображує на обличчі найкращу зі своїх усмішок, перехоплює сумочку так, як годиться її тримати, й рушає вперед упевненою ходою, готова пройти під спалахами фотокамер. За поворотом відкривається яскраво освітлений коридор — одна його стіна покрита логотипами спонсорів, а під другою стоїть ряд стільців, від яких на неї спрямовано кілька об'єктивів.

Вона проходить далі, цього разу усвідомлюючи кожен свій крок, вона не хоче повторити прикрий досвід червоного килима, який закінчився, перш ніж вона встигла усвідомити, що їй щойно довелося пережити. Нинішній момент вона повинна пережити так, ніби фільм про її життя проходить перед нею в режимі уповільненої зйомки. У якусь мить камери затріскотіли.

— Жасмина! — вигукнув хтось. Жасмина? Але її звать Габріела!

На якусь частку секунди усмішка закрижаніла на її обличчі. Ні, ні, її тепер звать не Габріела. А як же її тепер звать? Жасмина?

Несподівано вона чує тріск багатьох затворів, шарудіння об'єктивів, що відкриваються й закриваються, але всі вони спрямовані на ту особу, що йде слідом за нею.

— Проходьте, проходьте! — кричить їй якийсь фотограф. — Ваша мить слави вже позаду. Не заважайте мені працювати!

Вона не вірить своїм вухам. Усе ще всміхається, але прискорює ходу, йдучи до темного тунелю, який починається там, де закінчується яскраво освітлений коридор.

— Жасмино! Оберніть голову! Подивіться сюди!

Фотографи здаються опанованими якоюсь колективною істерією.

Вона доходить до кінця коридору, причому ніхто не завдає собі клопоту викрикнути її ім'я. Схоже, й вона сама, й усі інші його цілком забули. Андрогін чекає її на виході з коридору.

— Не хвилюйся, — каже він, уперше виявивши щось подібне до людського співчуття. — Ти побачиш сьогодні вночі, що таке відбувається не тільки з тобою. І навіть гірше: вона вже чула, як її ім'я викрикували, а сьогодні вона проходить тут, усміхаючись і чекаючи, що її почнуть знімати, але ніхто не має жалості спрямувати на неї бодай один зблиск.

Вона повинна виявити холонокровність. Опанувати себе. Це, врешті, не кінець світу, демони ще не з'явилися навкруг неї.

— Я не хвилююся. Зрештою, я починаю лише сьогодні.

А хто така Жасмина?

— Вона також починає сьогодні. Пополудні оголосили, що вона підписала грандіозний контракт із Хамідом Хусейном. Але не на участь у фільмах, ти не переживай.

Вона не переживає. Просто їй би хотілося, щоб земля під її ногами розверзлася й поглинула її.

8.12 пополудні

Вона всміхається.

Вдає, ніби не розуміє, чому стільки людей вигукують її ім'я. Ступає так, ніби йде по червоному килиму, а не по коридору.

Не забувай, що за тобою також ідуть люди, секунди, відведені на фотографування, вже вичерпалися, треба йти далі. Але фотографи не перестають вигукувати її ім'я. Вона почуває себе ніяково, бо подружжю, яке йде за нею, доводиться чекати, поки її відпустять, а цього ніколи не буде, бо кожен хоче знайти ідеальний кут, зробити досконалий знімок (так ніби це можливо!), дочекатися, коли вона подивиться прямо в об'єктив його камери.

Тому вона обдаровує всіх прощальною усмішкою і йде далі.

У кінці коридору її оточує гурт журналістів. Вони хочуть знати все про грандіозний контракт, який вона уклала з одним із найуспішніших модельєрів світу. Їй хотілося б їм відповісти: «Це неправда».

— Ми обговорюємо деталі, — каже вона.

Вони наполягають. До неї наближається телевізійна камера й журналістка з мікрофоном у руці. Запитує, чи вона задоволена сьогоднішніми подіями. Атож, вона гадає, що показ мав великий успіх, і наступним кроком модельєра — Жасмина вважає за потрібне назвати її ім'я — буде участь у Тижні Високої Моди в Парижі.

Схоже, журналістка навіть не знає, що сьогодні пополудні відбувся показ колекції мод. Запитання тривають, але тепер вони вже фільмуються.

Не розслабляйся, відповідай лише те, що цікавить тебе саму, а не те, що вони намагаються з тебе витягти. Вдавай, ніби не знаєш деталей, про які розпитують, і розповідай про успіх показу, про гідне вшанування пам'яті Анн Саленс, геніального модельєра, яку було забуто тільки тому, що не мала щастя народитися у Франції. Якийсь молодий журналіст, із претензіями на дотепність, запитує, якої вона думки про цю гала-вечірку, й вона відповідає йому з такою самою іронією в голосі: «Даруйте, але ви мені ще не дали туди увійти». Колишня модель, а тепер ведуча однієї з телекомпаній запитує, як вона

себе почуває після підписання контракту, який передбачає, що вона буде «обличчям» наступної колекції Хаміда Хусейна. Трохи більше обізнаний професіонал хоче знати, чи правда, що згідно з укладеним контрактом вона тепер зароблятиме за рік більш як шестизначну суму.

— У пресрелізі мали б написати, що сума має бути семизначною, вам не здається? Або просто повідомили б, що сума перевищуватиме мільйон євро, замість примушувати читачів загинати пальці, вам не здається? Або написали б «число із сімома нулями» замість «більш як шестизначне число», вам не здається?

Їй нічого не здається.

— Ми обговорюємо умови контракту, — повторює вона. — Будь ласка, дозвольте мені трохи подихати свіжим повітрям. Потім я відповім на всі ваші запитання.

Брехня. Потім вона сяде в таксі й повернеться додому. Хтось запитує в неї, чому на ній одяг не від Хаміда Хусейна.

— Я завжди працювала з цією модельєркою.

Вона знову називає її ім'я. Кілька журналістів записують його. Інші пускають повз вуха. Вони тут для того, щоб добути відомості, які хочуть опублікувати, а не для того, щоб відкрити істину, що лежить під фактами.

Її рятує ритм, у якому відбуваються події на таких святах: у коридорі фотографи вже вигукують інше ім'я. Так ніби їхні рухи оркеструються невидимим диригентом, журналісти, що оточують її, обертаються й бачать, що з'явилася ще одна знаменитість вищого розряду. Жасмина користується тими секундами, протягом яких група вагається, й рушає в напрямку муру, що огорожує гарний сад, перетворений на салон, де гості п'ють, курять, проходжуються туди-сюди.

Вона теж зможе там чогось випити, покурити, подивитись на небо, наткнутися на парапет, обернутися й піти геть. Вона помічає, що якась дівчина та дуже химерна істота — схожа на андроїда з науково-фантастичного фільму — невідривно дивляться на неї, стежачи за кожним її кроком. Схоже, вони також не знають, що їм тут робити, варто підійти до них і про щось поговорити. Вона підходить і називає себе. Химерна істота дістає з кишені мобілку, робить гримасу, просить пробачення й каже, що їй треба відійти на кілька хвилин. Дівчина

залишається й дивиться на Жасмину з таким виразом, ніби хоче сказати: «Ти зіпсувала мені вечір».

Жасмина жалкує, що прийняла запрошення на це свято. Його принесли двоє чоловіків, коли вони з подругою готувалися піти на скромний прийом, організований БАВО (Бельгійською Асоціацією Виробників Одягу, що контролює і просуває моду в її країні). Запрошення на таке врочисте свято спершу не здалося їй чимось неприйнятним; її одяг побачать, і якщо фотографії будуть опубліковані, то можуть зацікавитися й ім'ям тієї, що його створила.

Чоловіки, які привезли запрошення, поводитися з бездоганною чемністю. Сказали, що на вулиці її чекає лімузин; вони, мовляв, переконані, що для такої досвідченої моделі, як вона, п'ятнадцяти хвилин цілком вистачить, щоб зібратися. Один із них відкрив теку, дістав із неї ноутбук і портативний принтер і сказав, що вони приїхали укласти контракт, найграндіозніший із тих, що досі були укладені в Канні. Вони ще обговорять деталі, уточнять деякі пункти, і її агент — вони знали, що жінка, яка була з нею поруч, є також її агентом, — підпише його.

Вони пообіцяли їй подрузі, що зроблять усе можливе, аби її наступна колекція мала успіх. Звичайно ж, вона збереже своє ім'я на етикетку. І звичайно ж, їй буде дозволено користуватися їхніми службами та їхньою пресою. І навіть більше: Хамід Хусейн хотів би купити її марку й інвестувати в неї достатньо грошей, щоб вона змогла організувати собі добру рекламу в італійській, французькій та англійській пресі.

Але він висуває дві попередні умови.

По-перше, цю справу треба вирішувати негайно, щоб вони встигли надіслати повідомлення в завтрашні газети.

Подруге, вона повинна анулювати контракт із Жасминою Рись, яка віднині працюватиме лише для Хаміда Хусейна. Моделей на ринку праці не бракує, і бельгійська модельєрка швидко знайде для неї заміну. А що вона є також її агентом, то й сама заробить на цьому досить грошей.

— Я згодна розірвати контракт із Жасминою, — негайно відповіла її подруга. — Решту обговоримо потім.

Вона так відразу прийняла їхні умови? Жінка, якій вона завдячувала всім, що відбулося в її житті, тепер так легко

погоджується розлучитися з нею? Людина, яку вона любить понад усе на світі, завдає їй удару кинджалом у спину?

Один із чоловіків дістає з кишені смартфон.

— Ми негайно надішлемо повідомлення в пресу. Воно вже написано: «Я надзвичайно схвильована можливістю...»

— Стривайте. Я зовсім не схвильована. І не зовсім розумію, про що йдеться.

Проте її подруга вже почала редагувати текст повідомлення, замінивши «схвильована» на «рада» і «можливістю» на «пропозиції». Вона міркувала над кожним словом і кожною фразою. Поставила вимогу назвати точно абсурдно високий гонорар. Чоловіки не погоджуються, кажуть, що це може спричинити інфляцію на ринку. Тоді кінець переговорам, каже вона. Двоє чоловіків просять вибачення, виходять, кудись телефонують по своїх мобілках і відразу повертаються. Пропонують застосувати дещо ухильну фразу, мовляв, сума гонорару буде більш як шестизначною, замість називати точну цифру. Потискають обом жінкам руки, кажуть кілька схвальних слів про колекцію та про модель, вкладають ноутбук та портативний принтер у течку і просять записати на мобілці одного з них слова формальної згоди як доказ того, що їхні переговори про передання Жасмини завершилися успішно. Вони виходять так само швидко, як і ввійшли, розмовляючи на ходу по мобільних телефонах, ще раз попросивши Жасмину, щоб вона не затримувалася більш як на п'ятнадцять хвилин — її участь у сьогоднішній гала-вечірці передбачена контрактом, який вони щойно уклали.

— Приготуйся до вечірки.

— Ти не повинна вирішувати за мене, як мені жити. Ти знаєш, що я на це не згодна, але ти не дала мені навіть можливості висловити свою думку. Я не хочу працювати на інших.

Жінка обирає найкращу сукню серед тих, які досить безладно розкидані по кімнаті, білу, з гаптуванням у вигляді метеликів. На мить замислюється, які вибрати черевики та сумочку, проте дуже швидко ухвалює рішення — часу гаяти не можна.

— Вони забули попросити, щоб ти вдягла сьогодні вночі одну із суконь марки Хаміда Хусейна. Тож ми маємо нагоду показати одну з моєї колекції.

Жасмина не вірить у те, що чує.

— То я піду туди тільки задля цього?

— Атож. Тільки задля цього.

Вони стоять одна навпроти одної, жодна не відводить погляду.

— Ти брешеш.

— Звичайно, брешу. Вони обіймаються.

— Від того вікенду на пляжі, коли я зробила твої перші фотографії, я знала, що рано чи пізно цей день настане. Він трохи затримався, зате тобі вже дев'ятнадцять років, ти доросла й готова прийняти виклик. Інші особи вже пропонували мені це. Я завжди відповідала на такі пропозиції «ні» й запитувала себе, чи я боялася тебе втратити, чи вважала, що ти ще не готова. Сьогодні, коли я побачила в партері Хаміда Хусейна, я відразу зрозуміла, що він прийшов не тільки тому, що хотів віддати шану Анн Саленс, — він мав щось інше на думці, й цим іншим могла бути лише ти.

Мені переказали, що він хоче поговорити з нами. Я не знала, що мені робити, але назвала готель, у якому ми зупинилися. І зовсім не здивувалася, коли вони прийшли сюди з цією пропозицією.

— Але чому ти її прийняла?

— Бо хто любить, той дарує свободу. Твої можливості набагато перевищують ті, які я можу запропонувати тобі. І я тебе благословляю. Хочу, щоб ти одержала те, на що заслуговуєш. Ми й далі будемо разом, бо тобі належить моє серце, моє тіло і моя душа.

Але я збережу свою незалежність — хоч і знаю, як важливо в нашій галузі мати патрона. Якби Хамід прийшов до мене й запропонував купити мою марку, я б, не вагаючись, продала її йому й стала б працювати на нього. Але він виявив інтерес не до мого таланту, а до твоєї роботи. Тому я вважаю нижче своєї гідності прийняти цю частину його пропозиції.

Жасмина поцілувала її.

— Я не можу на це погодитись. Коли я познайомилася з тобою, я була лише переляканим дівчиськом, яке боялося, що його притягнуть до відповідальності за брехливе свідчення в суді, дорікало собі за те, що з його вини вбивці гулятимуть на свободі, хотіло навіть накласти на себе руки. Тобі я завдячую всім, що відбулося в моєму житті.

Подруга попросила, щоб вона сіла перед дзеркалом.

— Коли я познайомилася з тобою, у мене також не було інтересу до життя. Мене покинув чоловік, який знайшов собі жінку молодшу,

гарнішу й багатшу, я мусила робити фотографії, щоб якось вижити, а в суботу й неділю сиділа вдома, читаючи, зазираючи в Інтернет або дивлячись старі фільми по телевізору. Велика мрія стати модельєром утікала від мене все далі, бо я не мала необхідних для цього коштів, і мені вже остогидло стукати у двері, які ніколи не відчинялися, та розмовляти з людьми, що не хотіли мене слухати.

І саме тоді з'явилася ти. Не стану від тебе приховувати, що в той вікенд я думала тільки про себе; у мене в руках була рідкісна коштовність, я забагатіла б, якби уклала з тобою ексклюзивний контракт. Я запропонувала бути твоїм агентом, ти пам'ятаєш? Але роблячи цю пропозицію, я думала не про те, щоб захистити тебе від світу; мої думки були не менш егоїстичними, аніж сьогоднішні думки Хаміда Хусейна. Я знала, як зможу використати свій скарб. Я забагатіла б лише на фотографіях.

Вона востаннє поправила Жасміні зачіску й прибрала надлишок макіяжу на лівій частині її обличчя.

— Але ти, незважаючи на свої шістнадцять років, показала мені, як любов може перетворити людину. Завдяки тобі я змогла відкрити себе. Щоб показати світу твій талант, я стала у своїх фантазіях створювати для тебе одяг, він завжди зберігався в моїй голові, чекаючи нагоди, коли зможе реалізуватися у тканинах, вишивці, аксесуарах. Ми йшли разом, ми навчалися разом, хоч я була удвічі за тебе старша. Завдяки цьому люди стали звертати увагу на те, що я робила, знайшлися спонсори, і я змогла здійснити те, про що мріяла. Ми разом прийшли до Канна; і ніякий новий контракт не зможе нас розлучити.

Вона змінила тон. Пішла до ванної, знайшла там коробку з макіяжем і заходилася працювати.

— Ти повинна бути сліпучою сьогодні ввечері. Досі жодна модель так відразу не переходила від абсолютної невідомості до великої слави, тому преса виявить велику цікавість до цієї події. На всі запитання відповідай, що деталі контракту тобі невідомі, й не кажи більш нічого. Вони наполягатимуть. І навіть гірше: вони підказуватимуть тобі відповіді зразка:

«Я завжди мріяла працювати на нього» або «Я роблю дуже важливий крок у своїй кар'єрі».

Вона провела її вниз; водій відчинив дверцята автомобіля.

— Тримайся твердо; мені невідомі деталі контракту, цим займається мій агент. І втішайся вечіркою.

Гала-вечірка.

Власне, це вечеря, але ніде не видно ані столів, ані їжі, лише офіціанти снують між гостями з усіма видами можливих трунків, включаючи мінеральну воду. Утворюються невеличкі групи, гості, що прибули одинцем, здаються трохи розгубленими. Жасмина перебуває тепер у величезному саду, де по всіх кутках стоять крісла й канапи, на кількох постаментах у метр заввишки напівроздягнені моделі зі скульптурно вирізьбленими тілами танцюють під музику, що долинає з майстерно замаскованих гучномовців.

Прибувають усе нові й нові знаменитості. Гості здаються щасливими, вони всміхаються, спілкуються між собою з інтимною приязню людей, які знайомі між собою багато років, але Жасмина знає, що це неправда; їм, звичайно, доводилося бувати на таких вечірках, і хоч вони ніколи не запам'ятовували ім'я особи, з якою там розмовляли, проте їм треба було показувати, що вони люди впливові, що всі їх знають, усі ними захоплюються й вони мають безліч контактів.

Дівчина — яка раніше здалася їй роздратованою — тепер не приховує, що цілковито розгублена. Жасмина просить у неї сигарету й називає себе. Через кілька хвилин вони вже все знають одна про одну. Підходять до муру й дивляться на море, а тим часом людей, знайомих і незнайомих, стає навколо все більше й більше. Вони довідуються, що тепер працюють на одного й того самого чоловіка, хоч і в різних проектах. Обидві з ним незнайомі, обидві були помічені ним сьогодні.

Вряди-годи їх проминають групи чоловіків, намагаються розпочати з ними розмову, але дівчата вдають, ніби ті звертаються не до них. Габрієла саме та особа, яку Жасмина хотіла зустріти, щоб розвіяти почуття самотності, яке гнітить її, попри всі добрі слова, які сказала їй на прощання подруга. Якби їй довелося обирати між кар'єрою і любов'ю свого життя, вона не завагалася б і на мить — хоч така поведінка й була б поведінкою, властивою для дівчини-підлітка. Але любов її життя хоче, щоб вона обрала кар'єру й прийняла пропозицію Хаміда Хусейна тільки тому, що пишається всім, що вона зробила для неї, пишається тим, як ретельно спрямовувала її кроки, з якою любов'ю та ніжністю виправляла її помилки, який ентузіазм

вкладала в кожне своє слово та кожну дію — навіть ті, які були позначені суворістю й агресивністю.

Габріелі також треба було зустріти Жасмину. Щоб запитати в неї поради, щоб не залишатися самій-одній у ці хвилини, повірити в те, що приємні події також трапляються в цьому світі. Щоб поділитися з нею своєю тривогою, адже її компаньйон покинув її тут саму, тоді як йому було наказано відрекомендувати її людям, із якими вона мала познайомитися.

— Він думає, що спроможний приховати своє хвилювання. Але я бачу, тут відбувається щось не так.

Жасмина каже їй, щоб не турбувалася, щоб розслабилася, випий трохи шампанського, втішайся музикою та прогулянкою. Несподіванки трапляються завжди, й існує ціле військо людей, які мають за обов'язок боротися з ними, так щоб ніхто, абсолютно ніхто не довідався, що насправді відбувається за лаштунками розкоші та гламуру. Що ж до актора-зірки, то він незабаром з'явиться.

— Але не залишай мене тут саму-одну, будь ласка. Я надовго не затримаюся.

Габріела обіцяє, що не покине її саму. Вона її єдина подруга у світі, в який закинула її доля.

Атож, це її єдина подруга, але вона надто юна, й це нагадує Габріелі про те, що вона вже пережила той вік, коли можна щось починати. актор-зірка показав, що він особа дуже поверхова, коли вони йшли по червоному килиму, зачарування ним цілком розвіялося, а їй дуже хочеться, щоб цього вечора поруч із нею перебував якийсь чоловік, хоч якою милою та симпатичною є дівчина, з якою вона тепер розмовляє. Вона помічає, що чоловік, якого вона бачила в барі, також стоїть тепер біля муру великого саду й дивиться на море, обернувшись до гала-вечірки спиною, цілком байдужий до того, що на ній відбувається. Він привабливий, гарний, елегантний, таємничий. Коли випаде слушна хвилина, вона запропонує своїй новій подрузі підійти до нього й почати розмову — байдуже про що.

Зрештою, хай там що, а цей день, у який вирішується її доля, може принести їй і нове кохання.

8.21 пополудні

За столом четверо: лікар судової медицини, комісар, детектив Савуа й ще один чоловік, який не назвався, але якого привів комісар.

Перед ними стоїть завдання не обговорити новий злочин, а спільно скласти заяву для преси, щоб потім оголосити її журналістам, які з'юрмилися перед лікарнею. Щойно помер актор, який мав світову славу, а не менш знаменитий кінорежисер перебуває у відділенні реанімації, й світові агенції новин, певно, поставили ультиматум своїм журналістам: або здобудьте якісь конкретні відомості, або шукайте собі нове місце роботи.

— Судова медицина — одна з найстародавніших наук планети. Завдяки їй вдалося виявити сліди багатьох отрут і винайти протиотрутні засоби. Але особи королівської крові та високі вельможі завжди мали при собі офіційного «куштувальника страв», щоб уникнути несподіванок, не передбачених лікарями.

Савуа вже мав нагоду вислухати вчені розбалакування цього ерудита сьогодні пополудні. Тож тепер він дав нагоду втрутитися комісарові.

— Годі демонструвати нам свою ерудицію, докторе. По місту гуляє вбивця.

Проте лікар не розгубився.

— Як лікар судової медицини я не зобов'язаний визначати обставини вбивства. Моє завдання — не робити висновки, а визначити причину смерті, застосовану зброю, особистість жертви, приблизний час її смерті.

— Ви бачите якийсь зв'язок між двома вбитими? Чи є щось спільне між убивством режисера й убивством актора?

— Атож. Вони обидва працювали в кіно.

Лікар регоче. Проте ніхто інший навіть бровою не повів. Люди, що тут сидять, не мають найменшого почуття гумору.

— Спільне лише в тому, що в обох випадках були застосовані токсичні речовини, які дуже швидко діють на організм. Але у випадку другого вбивства прикметна особливість полягає в тому, в який спосіб був запакований ціанід. Усередині конверта, в якому він містився, був

іще один конверт із пластикової плівки, запечатаний вакуумним способом, але він також відразу розривався, коли надривали паперовий конверт.

— А його могли виготовити тут? — запитав четвертий чоловік із сильним іноземним акцентом.

— Могли. Але це було б важко, бо тут потрібні складні маніпуляції, і той, хто це робив, знав, що він готує знаряддя вбивства.

— Ви хочете сказати, що виготовив його не вбивця?

— Думаю, що так. Я майже переконаний, що конверт був замовлений висококваліфікованим фахівцем. У випадку з кураре злочинець сам міг занурити наконечник стріли в отруту, але з ціаністим калієм так не вийде. Він вимагає застосування спеціальних методів.

Савуа думає про Марсель, про Корсику, про Сицилію, про країни Східної Європи, про терористів із Близького Сходу. Він просить вибачення, виходить на кілька хвилин із кабінету й телефонує в Європол. Пояснює, наскільки в них складна ситуація, і просить надати вичерпний список лабораторій, де може бути виготовлена хімічна зброя подібного зразка.

Чоловік, із яким його з'єднують, повідомляє, що кілька хвилин тому подібний запит надійшов і з Центрального Розвідувального Управління Сполучених Штатів. Що відбувається?

— Та нічого. Будь ласка, дайте мені відповідь одразу, як тільки одержите інформацію. І я хотів би мати цю інформацію не пізніше як через десять хвилин.

— Неможливо! — сказав голос на протилежному кінці лінії. — Ми дамо відповідь тоді, коли вона в нас буде, не раніше й не пізніше. Ми повинні зробити запит...

Савуа відключає телефон і приєднується до групи. Папери.

Схоже, це спільна одержимість усіх, хто працює в галузі громадської безпеки. Ніхто не ризикне ступити бодай крок, поки не дістане гарантії, що начальство схвалює його дії. Люди, перед якими відкривалася блискуча кар'єра, які починали працювати з творчою вигадкою й ентузіазмом, тепер припинили по кутках, знаючи, що перед ними постали дуже серйозні виклики, що треба діяти швидко, проте вони знають і те, що начальство треба шанувати, що преса завжди готова звинуватити поліцію в брутальності, що платники

податків звинувачують її у бездіяльності, — а тому ліпше перекласти відповідальність на тих, котрі стоять на вищих щаблях ієрархії. Він зателефонував до Європолу тільки задля годиться: він уже знає, хто вбивця. І він заарештує його сам, щоб ніхто потім не зміг привласнити собі лаври розкриття найгучнішої низки злочинів в історії Канна. Він повинен зберігати холонокровність, але йому не терпиться, щоб ця нарада закінчилася якомога скоріше.

Коли він повертається до столу, йому кажуть, що Стенлі Моріс, великий фахівець зі Скотленд-Ярду, щойно зателефонував із Монте-Карло. Сказав, що він сумнівається, щоб злочинець знову застосував ту саму зброю, а тому радить не надто зосереджуватися на ній.

— Схоже, ми стоїмо перед загрозою нового терору, — сказав іноземець.

— Атож, стоїмо, — погодився комісар. — Але на відміну від вас, найменше, чого ми хочемо, — це сіяти страх серед населення. Ми зібралися, щоб скласти повідомлення для преси, щоб уникнути ситуації, коли журналісти зроблять власні висновки й повідомлять їх у нічних теленовинах. Перед нами окремий ізольований випадок терору. Можливо, йдеться про серійного вбивцю.

— Але ж...

— Немає ніяких «але ж», — голос комісара став твердим і авторитетним. — Ми сконтактувалися з вашим посольством, оскільки вбитий був громадянином вашої країни. Ви тут присутній на правах гостя. Коли було вбито двох інших ваших співвітчизників, ви не виявили найменшого інтересу й не прислали сюди свого представника, хоч у одному з тих випадків також було застосовано отруту.

А тому якщо ви натякаєте на те, що ми стоїмо перед загрозою застосування біологічної зброї, то вам ліпше звідси піти. Ми не хочемо перетворювати суто кримінальну проблему на політичну. Ми хочемо провести тут кінофестиваль і в наступному році з усім тим блиском і гламуром, на який він заслуговує, ми довіряємо фахівцеві зі Скотленд-Ярду, який нам допомагає, і ми складемо повідомлення для преси, що відповідатиме цим принципам.

Іноземець мовчить.

Комісар кличе одного зі своїх помічників, просить його вийти до гурту журналістів і сказати їм, що через десять хвилин вони матимуть ті висновки, які хочуть почути. Лікар судової медицини повідомляє,

що є можливість визначити, звідки походить ціанід, позаяк він має деякі характерні особливості, але це забере не десять хвилин — а щонайменше тиждень.

— В організмі жертви знайдено сліди алкоголю. Шкіра була червона, смерть сталася майже негайно. Тобто ми не маємо жодного сумніву щодо того, який різновид отрути було застосовано. Якби йшлося про кислоту, залишилися б опіки навколо носа й рота; у випадку беладони зіниці очей були б розширені...

— Докторе, ми знаємо, що ви закінчили університет, що ви спроможні визначити причину смерті, й анітрохи не сумніваємося у вашій компетенції. Отже, робимо висновок, що то був ціанід.

Доктор кивнув і прикусив губу, приховуючи своє роздратування.

— А що ви скажете про другого чоловіка, який лежить у лікарні? Про кінорежисера...

— У цьому випадку ми затосували чистий кисень, через кожні п'ятнадцять хвилин вводили у вену 600 міліграмів келосіанора; а якщо це не дасть результатів, то введемо тріосульфат натрію, розбавлений у двадцятип'ятивідсотковому...

Тиша в кабінеті стала майже відчутною на дотик.

— Пробачте мені. Мій висновок: він виживе.

Комісар робить якісь нотатки на аркуші жовтого паперу. Знає, що часу в них майже не залишається. Дякує всім, каже іноземцю, щоб він не виходив із ними, бо можуть виникнути якісь нові спекуляції. Іде до туалетної кімнати, поправляє краватку й просить Савуа, щоб той зробив те саме.

— Моріс каже, що наступного разу вбивця не застосує отруту. Після того як ти поїхав, він дійшов висновку, що той убиває за певною схемою, хай навіть підсвідомо. Ти можеш уявити собі цю схему?

Савуа теж думав про це дорогою з Монте-Карло. Атож, певна схема в його діях існувала, хоч він і не переконаний, що знаменитий інспектор зі СкотлендЯ-рду помітив саме її.

Жертва на лаві, на пляжі: убивця поруч неї. Жертва на званому обіді: убивця не поруч. Жертва на пірсі: убивця поруч.

Жертва в готелі: убивці поруч нема.

Отже, якщо вірити цій схемі, злочинець уб'є свою наступну жертву, коли вона буде з ним поруч. Точніше кажучи, таким є його план, бо в найближчі півгодини він буде заарештований. Савуа

постачали цими відомостями поліціанти, що виїздили на місце злочинів, вони повідомляли йому їх, не надаючи їм особливої ваги. І він, Савуа, у свою чергу, казав їм, що це подробиці неістотні. Але це було не так, звичайно, — перед ним була втрачена ланка, певний слід, єдина річ, якої бракувало в низці його висновків.

Серце йому шалено калатало; про це він мріяв усе своє життя, й тепер ніяк не міг дочекатися, коли ж нарада нарешті закінчиться.

— Ти мене слухаєш?

— Так, пане комісар, слухаю.

— Тоді зтям собі таке: репортерам, які чекають на вулиці, не потрібен від нас детальний звіт про події з усіма технічними подробицями та відповідями на їхні запитання. Насправді вони зроблять усе можливе, щоб почути від нас те, що хочуть почути: остерігайся потрапити в цю пастку. Вони прийшли сюди не для того, щоб нас почути, а для того, щоб нас побачити — і щоб їхня публіка також могла нас побачити. Комісар дивиться на Савуа з виглядом переваги, так ніби він найдосвідченіша людина у світі. Схоже, вихваляння своєю освіченістю та знаннями притаманне не лише Морісу чи лікарю судової медицини — усі мають звичай заявляти прямо чи непрямо: «Я знаю свою справу».

— Дійте візуально. Простіше кажучи: тіло й обличчя спроможні виразити набагато більше, ніж слова. Дивіться твердим поглядом, з піднятою головою, плечі мають бути опущені й трохи відхилені назад. Високо підняті плечі виражають напругу, й усі зрозуміють: ми не маємо найменшого уявлення про те, що відбувається.

— Зрозуміло, пане комісар.

Вони виходять у двері Інституту судової медицини. Спалахи, десятки рук простягають до них мікрофони, починається штовханина. Через кілька хвилин безлад набуває певної організованості. Комісар дістає з кишені папірець.

— Знаменитого кіноактора отруєно ціаністим калієм, смертельною отрутою, яку застосовують у різних формах, цього разу її було застосовано як газ. Кінорежисер виживе; йому не пощастило, бо він увійшов до зачиненого номера, де в повітрі ще були рештки отруйної речовини. Працівники служби безпеки готелю помітили на своїх моніторах, що якийсь чоловік завернув за ріг коридору, увійшов до одного з номерів, а через п'ять хвилин вибіг звідти й упав у

коридорі. Комісар не сказав про те, що номер готелю, про який ішлося, невидимий на моніторах служби спостереження та безпеки. Але не сказати — не означає збрехати.

— Охоронці зреагували дуже швидко й негайно викликали лікаря. Коли останній прийшов на місце події, то помітив запах мигдалю, що на той час уже розвіявся й не міг завдати шкоди. Викликали поліцію, вона прибула через хвилин п'ять, не більше, викликали «швидку допомогу», лікарі привезли кисневі маски і змогли врятувати його.

На Саву справили глибоке враження невимушеність і красномовство комісара. Певно, людей, що претендують на таку посаду, як у нього, зобов'язують закінчити курси піару?

— Отруйну речовину доставили в конверті з написом на ньому, але ким той напис був зроблений — чоловіком чи жінкою, — поки що встановити не вдалося. У конверті був аркуш паперу.

Він не згадав про те, що конверт був запечатаний із застосуванням найпередовішої технології; був хіба один шанс із мільйона, що хтось із журналістів про це довідається, хоча згодом таке запитання хтось неодмінно поставить. Комісар також не став згадувати про те, що сьогодні пополудні було отруєно ще одного великого діяча в галузі кіноіндустрії; схоже, усі вважали, що знаменитий дистриб'ютор помер від серцевого нападу, хоч ніхто, ніхто досі такої брехливої версії не висував. Іноді буває дуже зручно, коли преса — з лінощів чи недбалості — приходять до власних висновків, не завдаючи клопоту поліції.

— А що було написано на аркуші паперу? — пролунало перше запитання.

Комісар пояснює, що цього вони поки що не можуть повідомити в інтересах розслідування. Саву починає розуміти, куди він веде прес-конференцію, і його захват зростає — цей чоловік і справді заслуговує перебувати на посаді, яку він тепер обіймає.

— А це могло бути вбивство з ревнощів? — пролунало ще одне запитання.

— Ми не можемо відкинути жодну з можливостей. З вашого дозволу, панове, ми повертаємося до роботи.

Комісар сідає в поліцейний автомобіль, вмикає сирену й від'їздить на повній швидкості. Саву прямує до своєї машини, пишаючись своїм

комісаром. Який талант! Він уже уявляє собі сенсаційні повідомлення в газетах, надруковані великими літерами:

«Поліція вважає, що великого актора було вбито з ревнощів». Можна тільки уявити собі, який великий інтерес це розбудить. Популярність актора-зірки була такою великою, що на всі інші злочини просто перестануть звертати увагу. Кому буде діло до бідолашної дівчини, яку знайшли мертвою на лаві на площі і яка, певно, померла від передозування наркотиками? Хто зацікавиться долею дистриб'ютора з волоссям кольору червоного дерева, який помер, найімовірніше, від серцевого нападу на званому обіді? Кого зацікавить злочин — також учинений на ґрунті ревнощів і до того ж ані вбивця, ані жертва нікому не відомі й ніколи не перебували під сяйвом юпітерів, — убивство, скоєне на пірсі, далеко від міських вулиць та міського руху? Такі дрібні події трапляються нерідко, про них повідомляють у випуску новин о восьмій вечора, і вони б продовжували про це говорити, якби не йшлося про...

...про знаменитість світового масштабу! Таємничий конверт! Аркуш паперу, на якому було щось написано!

Савуа також вмикає сирену, але їде не на дільницю, а в протилежному напрямку. З метою маскуванню користується рацією автомобіля. Виходить на хвилю комісара.

— Блискуче!

Комісар також гордий зі свого успіху. Вони виграли кілька годин, можливо, кілька днів, але обидва знають, що по місту розгулює маніяк віком приблизно сорока років, який діє мудрованими й витонченими засобами та досконало володіє мистецтвом убивати людей. Можливо, він уже задовольнився тими вбивствами, які скоїв, а може, готується напасти на когось іще, і це може статися в будь-яку мить.

— Пошли агентів на всі сьогоднішні заходи, — наказує комісар. — Нехай шукають чоловіків-одинаків, які відповідають цьому опису. Якщо знайдуть, нехай тримають їх під пильним наглядом і просять підкріплення. Усі вони, звичайно, мають бути в цивільному одязі — відповідно до середовища, у джинсах або у строгих костюмах. Ми повинні бути присутні скрізь, навіть якщо нам доведеться мобілізувати людей із дорожньої поліції.

Савуа негайно виконує наказ. У цей час одержує повідомлення по своєму мобільному телефону: Європол потребує більше часу для

здійснення лабораторних аналізів, які він запросив. Щонайменше три дні.

— Надішліть, будь ласка, письмову відповідь. Я не хочу відповідати, якщо тут знову щось станеться.

Він сміється сам до себе. Просить, щоб також надіслали копію агенту-представникові іноземної держави, хоч йому вона геть непотрібна. Савуа на повній швидкості мчить до готелю «Мартінес» і зупиняє машину на вході, перекривши виїзд двом іншим. На протести порт'є показує свій поліцейний жетон, кидає ключі, щоб той припаркував машину, й забігає до готелю.

Він заходить до приватного кабінету на другому поверсі, де під наглядом поліціанта стоять жінка — черговий адміністратор та офіціант.

— Чи ще довго нам тут бути? — запитує жінка.

Савуа не звертає на неї уваги й обертається до офіціанта.

— Ви певні того, що вбита жінка, про яку повідомлялося в новинах, сиділа тут сьогодні за столом пополудні?

— Майже певний, пане поліціант. На світлині вона здається молодшою, й волосся підфарбоване, але я звик запам'ятовувати обличчя клієнтів на той випадок, якщо хтось піде, не заплативши.

— Ви певні, що вона сиділа з постояльцем готелю, який замовив стіл?

— Абсолютно певен. Чоловік приблизно сорока років, добре збудований, з сивиною у волоссі.

Серце в Савуа мало не вискакує з грудей. Він обертається до жінки-адміністратора та до поліціанта.

— Ходімо в його номер.

— А ви маєте ордер на обшук? — запитує дівчина. Савуа вривається терпець.

— Не маю! Я не займаюся папірцями! Знаєте, яка головна проблема нашої країни, пані? Усі ми надто слухняні! А втім, це не тільки наша проблема, а й проблема всього світу! Хіба ви, пані, не підкорилися б, якби вашого сина послали на війну? Ваш син хіба не підкорився б? А тому, пані, якщо ви особа слухняна, то прошу вас іти за мною, бо інакше я заарештую вас як співучасницю вбивства!

Схоже, йому вдалося її налякати. Разом із поліціантом вони йдуть до ліфта, який у ці хвилини опускається, зупиняючись на кожному

поверсі, не розуміючи, що від швидкості їхніх дій залежить життя людини.

Савуа вирішує піднятися сходами; адміністратор протестує, вона на високих підборах, але він просить її скинути черевики й іти за ними. Вони біжать нагору мармуровими сходами, хапаючись руками за бронзові перила, проминаючи елегантні майданчики, де постояльці, які чекають ліфтів, запитують себе, звідки взялася ця боса жінка, що робить у цьому готелі поліціант і чому він біжить так швидко. Щось надзвичайне сталося? А якщо справді сталося щось надзвичайне, то чому вони не скористаються ліфтом, адже ліфт пересувається швидше? Вони кажуть, звертаючись до самих себе: цей кінофестиваль перетворюється на якийсь захід п'ятої категорії, готелі починають приймати казна-кого, а поліція вдирається сюди, коли їй заманеться, наче в бордель. Треба буде поскаржитися адміністратору.

Вони й не знають, що адміністратор — це та сама боса жінка, яка біжить нагору сходами.

Нарешті вони добігають до дверей номера, в якому живе вбивця. На цю хвилину департамент стеження за коридорами вже надіслав свого працівника подивитися, що там коїться. Він упізнає адміністратора й запитує, чи не може чимось допомогти.

Савуа просить його говорити тихше. Атож, він може допомогти. Зброя при ньому? Охоронець каже, що ні.

— Але все одно залишайтеся тут.

Вони розмовляють пошепки. Адміністратору доручають постукати у двері, тоді як троє інших — Савуа, поліціант і охоронець — притискаються до стіни поруч. Савуа дістає з кобури пістолет. Поліціант робить те саме. Адміністратор кілька разів стукає у двері, але відповіді нема.

— Певно, кудись вийшов.

Савуа просить, щоб вона відімкнула двері своїм ключем. Жінка пояснює, що ключей вона при собі не має, бо не була готова до такої ситуації, а якби й мала, то могла б відчинити двері лише з дозволу генерального директора.

Савуа виявляє несподівану поступливість.

— Гаразд, це не так важливо. Я зараз спущуся й почекаю в тій залі, де сидять працівники служби безпеки, які спостерігають за

коридорами готелю. Він повернеться рано чи пізно, і я хотів би бути першим, хто допитає його.

— Ми маємо фотокопію його паспорта та номер його кредитної картки там, унизу. Чому ви так зацікавилися цим чоловіком?

— Це теж не так важливо.

9.02 вечора

За півгодини автомобільної їзди від Канна, в іншій країні, де розмовляють тією самою мовою, користуються тими самими грішми, країні, яка не здійснює жодного контролю на своїх кордонах, але має політичну систему, цілком відмінну від політичної системи Франції — там править князь, як у давні добрі часи, — сидить перед комп'ютером чоловік. П'ятнадцять хвилин тому він одержав листа електронною поштою, в якому його повідомляють, що вбито знаменитого актора.

Моріс дивиться на фотографію жертви. Він не має найменшого уявлення, хто це такий, бо не ходить у кіно вже давно. Але, певно, це хтось справді дуже відомий, якщо на порталі новин йому приділяють стільки уваги.

Хоч Моріс давно на пенсії, але на такі події він дивиться, як на гру в шахи, в якій дуже рідко дозволяє перемагати своєму супротивнику. І кожна така перемога тепер означає для нього не можливість піднятися на ще один щабель у своїй службовій кар'єрі, а відчутти ще більшу повагу до власних здібностей, власного хисту.

Існує кілька правил, яких він завжди дотримувався, коли працював у Скотленд-Ярді: спершу відкинути всі неможливі варіанти — й тоді все, що залишається, є можливим, бо він не звик діяти навмання. Коли йому доводилося брати участь у занудних засіданнях усіляких комітетів, що оцінювали роботу поліції, він любляв шокувати колег такими, наприклад, несподіваними заявами: «Усе, що ми знаємо, ми накопичили за довгі роки досвіду. Але колишні методи годилися лише для колишніх справ. Якщо ви хочете працювати потворчому, забудьте про весь свій колишній досвід!» Досвідчені працівники вдавали, ніби записують його рекомендації, молоді дивилися на нього зі страхом, і збори тривали так, ніби він нічого й не сказав. Але він знав, що його послання почуто, і через короткий час — безперечно, не віддавши йому належне й навіть не подякувавши за цікаві думки, — начальство починало вимагати від своїх підлеглих, щоб вони шукали нових ідей.

Моріс друкує ті досьє, що надійшли йому від поліції Канна; він не любить користуватися папером, щоб його не звинуватили в серійному

винищенні лісів, але іноді без цього не обійтися.

Спочатку він досліджує *modus operandi*, тобто спосіб, у який були скоєні вбивства. Час (як уранці, так вдень і ввечері), зброя (голі руки, отрута, стилет), різновиди жертв (чоловіки й жінки різного віку), наближення до жертви (двоє вбиті в безпосередньому фізичному контакті, двоє без будь-якого контакту), реакція жертв на нападника (у всіх випадках опору не чинили).

У всіх випадках, коли ти заходиш у глухий кут, найліпше дати повну волю думкам, і нехай підсвідомість працює. Він знаходить в Інтернеті нову тему — графіки коливання цін на Нью-Йоркській біржі. Чи можна уявити собі щось занудніше для людини, в якій немає акцій? Проте він зробив непомильний хід: його багаторічний досвід став швидко аналізувати одержану інформацію, а інтуїція пропонувати відповіді — нові й творчі. Через двадцять хвилин він повернувся до досьє — голова була знову свіжа.

Такий прийом дав результати: атож, у всіх злочинах було щось спільне.

Убивця — людина високої культури. Певно, він просидів не один день або й тиждень у бібліотеках, обмірковуючи найефективніший спосіб здійснення свого задуму. Він знає, як обходитися з отрутою, не наражаючи себе на ризик, а конверт із ціанідом, певно, запечатував не власноруч. Він достатньо знає анатомію людського тіла, щоб устроїти стилет там, де він не натрапить на кістку. Він спроможний завдати смертельного удару, не докладаючи великих зусиль. У світі дуже мало людей, обізнаних із руйнівною силою кураре. Мабуть, він ознайомився з літературою про серійні вбивства і знає, що кожен такий убивця має індивідуальний почерк, а тому намагався вбивати свої жертви без будь-якої системи, не дотримуючись жодного *modus operandi*.

Але це неможливо: немає сумніву, що цілком підсвідомо убивця дотримувався певного почерку — просто він, Моріс, ще не зміг розшифрувати його.

Варто відзначити ще один дуже важливий факт: він багатий. У нього досить грошей, щоб закінчити курси боротьби самбо і точно знати всі ті місця на тілі, де натисканням пальця можна паралізувати жертву. Він має контакти: отрути, якими він скористався, не купиш в аптеці на розі вулиці, їх навіть на чорному ринку в місцевого

криміналітету не знайдеш. Це біологічна зброя високої досконалості, треба знати, як із нею обходитись, треба знати, як її застосовувати. Мабуть, він користувався допомогою та консультаціями фахівців.

І нарешті, він діє надзвичайно швидко. І це дає Морісові підстави припустити, що вбивця не повинен залишатися тут протягом тривалого часу. Можливо, він має у своєму розпорядженні лише тиждень, можливо, на кілька днів більше.

Які ж висновки можна зробити з усього цього?

Якщо Моріс досі їх не зробив, то тільки тому, що звик грати за правилами. Він утратив наївну неупередженість погляду на світ, якої так вимагав від своїх підлеглих. Саме цього світ, у кінцевому підсумку, й вимагає від людини; щоб вона перетворювалася на обмежене й пересічне створіння, мірою того як минає її життя, втрачаючи все те, що є в ній екзотичного, позначеного щирим ентузіазмом. Старість для суспільства — тавро примітивності, а не ознака мудрості. Сьогодні люди вважають, що кожен, хто переступив через лінію віку в півсотні років, уже не спроможний досягти тієї швидкості, з якою мчить життя в сьогоdnішньому світі. Звісно, Моріс уже неспроможний бігати, як раніше, й неспроможний читати без окулярів. Проте розум у нього працює гостро, як ніколи, — принаймні йому хочеться вірити в це.

Але якщо розум у нього й справді не втратив свою гостроту, то чому він не може розв'язати кримінальну головоломку, яка раніше здавалася б йому такою легкою?

Він таки й справді не прийшов до жодного конкретного висновку. Й, либонь, не прийде, поки не з'являться нові жертви.

9.11 вечора

Якась подружня пара проминає його з усмішкою й каже, що йому пощастило: дві такі красуні зовсім поруч!

Ігор машинально дякує й думає, що йому й справді треба трохи розвіятись. Скоро відбудеться така довгосподівана зустріч, і хоч він вважає себе чоловіком, спроможним витримувати будь-який тиск, він пригадує патрулювання поблизу від Кабула: перед кожною небезпечною операцією його товариші напивалися, базікали про жінок та спорт, розмовляли з такою безтурботністю, ніби були не тут, а у своїх рідних містах, за столом із родиною та друзями. У такий спосіб вони долали свою нервозність, віднаходили свої справжні «я» й виразніше усвідомлювали та більш осмислено готувалися до тієї небезпеки, що на них чатувала.

Як добрий солдат Ігор знає, що битва пов'язана не зі сваркою чи конфліктом, а з метою, якої треба досягти. Як добрий стратег — зрештою, почавши з нуля, він зумів перетворити своє маленьке підприємство на одну з найпотужніших та найуспішніших компаній Росії — він розуміє, що ця мета має залишатися тією самою, хоч нерідко причина, з якої він її перед собою ставить, змінюється з плином часу. Ось так сталося й сьогодні: він прилетів до Канна з однієї причини, але тільки тоді, коли почав діяти, зрозумів справжні резони, які ним рухали. Він був сліпий протягом усіх цих років, а тепер побачив світло; істина відкрилася йому нарешті. І саме тому він повинен дійти до кінця. Він ухвалював свої рішення з якоюсь відчайдушною, невтримною відвагою, навіть із певним безумом, але не тим, який руйнує людину, а тим, що допомагає їй вийти за власні межі. Він завжди так діяв у своєму житті; а перемагав тому, що вмів узяти свій безум під контроль у ту мить, коли треба було приймати рішення. Його друзі спочатку остерігали його: «Ти ризикуєш надто», але через неймовірно короткий час уже казали: «Я був переконаний, що ти робиш правильний крок». Він завжди був спроможний здивувати, утнути щось нове й несподіване, а передусім умів визначити межу прийнятної ризику.

Але тут, у Канні, можливо, тому, що середовище було йому цілком незнайоме, а може, тому, що майже не спав і свідомість йому туманилася, він ризикував занадто й без потреби й усе могло закінчитися для нього набагато раніше, ніж він планував. І якби справді так сталося, він би ніколи не дійшов до того розуміння, яке тепер примушує його дивитися зовсім іншими очима на ту жінку, яку він раніше палко кохав і за яку міг піти на страждання й муки. Він пам'ятає, як підійшов до поліціанта, щоб зізнатися у своєму злочині. Й саме в ті хвилини почалося його перетворення. Саме тоді дівчина з густими бровами захистила його й пояснила йому, що він діє правильно, хоч і з хибних міркувань. Концентрація любові приносить удачу, концентрація ненависті — нещастя. Той, хто не помічає, що за дверима причаїлися проблеми, часто залишає їх відчиненими, і трагедії можуть увійти крізь них. Він прийняв любов дівчини. Він був інструментом Бога, посланим, щоб урятувати її від гіркого майбутнього; а тепер вона допомагає йому йти вперед.

Він усвідомлює, що, попри всі вжиті ним заходи остороги, міг чогось не передбачити і його місія може урватися ще до того, як він доведе її до кінця. Але йому нема на що нарікати й немає чого боятися: він зробив усе, що міг, і якщо Бог не хоче, щоб він завершив свою роботу, то він має прийняти Його рішення.

Розслабся. Побазікай з дівчатами. Дозволь своїм м'язам відпочити перед останнім ударом, тоді вони зможуть завдати його з більшою точністю. Габріела — дівчина, яка сиділа сама-одна в барі, коли він сюди прийшов, — здається надзвичайно збудженою, і щоразу, коли офіціант приходив із келихом шампанського, повертає йому свій, навіть якщо він наполовину недопитий, і бере новий.

— Охолоджене, мені охолоджене!

Її веселість трохи заражає і його. З її слів він зрозумів, що з нею уклали контракт на участь у фільмі, хоч вона й не знає ані назви фільму, ані яку роль в ньому гратиме, але каже:

«Я буду головною актрисою». Режисер того фільму відомий своїм умінням добирати добрих акторів та добрі сценарії. Головний актор, якого Ігор знає і яким захоплюється, вселяє глибоку повагу. Коли вона згадує ім'я продюсера, він киває, бажаючи сказати: «Так, я знаю, хто він», але знає, що вона витлумачить його кивок інакше: «Я не знаю, хто він, але не хочу показати себе невігласом». Вона базікає, не

змовкаючи, про кімнати, завалені подарунками, про червоний килим, про зустріч на яхті, про дуже строгі проби, які вона успішно відбула, про свої плани на майбутнє.

— Тисячі дівчат, які з'їхалися до цього міста, й мільйони в усьому світі хотіли б перебувати тут, розмовляючи з вами та розповідаючи вам те, що розповідаю я. Мої молитви були почуті. Мої зусилля винагороджені.

Друга дівчина здається стриманішою й сумнішою — можливо, з огляду на свій юний вік і на брак досвіду. Ігор стояв за фотоапаратами, коли вона проходила, чув, як вони вигукують її ім'я, як репортери чіплялися до неї зі своїми розпитуваннями в кінці коридору. Але, схоже, інші люди, присутні на цій вечірці, не знали, хто вона така; спочатку її взяли у справжню облогу, а тепер покинули саму-одну.

Звичайно ж, саме балакуча дівчина першою підійшла до нього й запитала, що він тут робить. Ігор спочатку не був налаштований розмовляти, але розумів, що якби не вони, то згодом хтось інший неодмінно підійшов би до нього, кому не захотілося б і далі залишатися самому, показувати, що він усіма покинутий, не знає, що йому робити, й не має друзів на цій вечірці. Тому Ігор почав розмовляти з дівчатами — точніше кажучи, прийняв їхнє товариство, хоч його розум був зосереджений зовсім на іншому. Він сказав їм, як його звуть (Гюнтер), він, мовляв, німецький промисловець, що працює в галузі важкого машинобудування (тобто в тій галузі, що не цікавить нікого), а на цю вечірку його запросили друзі. Завтра він звідси їде (Ігор сподівався, що так воно й буде, хоч шляхи Господні й невідомі).

Коли актриса довідалася, що він не працює в кіноіндустрії і вже завтра покине фестиваль, то мало не відійшла геть; але друга дівчина її затримала, сказавши, що завжди приємно познайомитися з новою людиною. І вони залишилися втрьох: він чекав друга, який чомусь не приходив, вона — асистента, який кудись зник, а мовчазна дівчина взагалі нікого не чекала, їй хотілося лише трохи спокою.

Усе сталося дуже швидко. Актриса помітила якусь порошок на смокінгу Ігоря, підняла руку, перш ніж він устиг відхилитися, й здивовано запитала:

— Ти куриш сигари? Нехай будуть сигари...

— Атож, після вечері.

— Дозвольте запросити вас обох на яхту, там уночі відбудеться свято. Але спершу мені треба знайти мого асистента. Друга дівчина радить їй так не квапитися. Вона щойно уклала контракт і ще не має права заводити друзів (або «антураж», так зазвичай називають дармоїдів, що юрмляться навколо знаменитостей). Правила доброго тону вимагають, щоб сьогодні вона пішла на яхту сама-одна.

Актриса дякує їй за пораду. Їх проминає ще один офіціант — Габріела ставить надпитий келих із шампанським на тацю й забирає звідти повний.

— Гадаю, тобі не слід так багато пити, — каже Ігор/Гюнтер, делікатно взявши з рук у Габріели келих і виливши шампанське за бар'єр.

Актриса робить рух протесту, але відразу заспокоюється: вона розуміє, що чоловік, який стоїть поруч із ними, зробив це для її ж таки добра.

— Я й справді дуже збуджена, — зізнається вона. — Мені треба трохи заспокоїтися. Ти пригостиш мене однією зі своїх сигар?

— Пробач, але в мене тільки одна. А крім того, науково доведено, що нікотин збуджує, а не заспокоює.

Сигара. Цей предмет і справді схожий на сигару, але крім форми він не має з нею нічого спільного. У ліву верхню кишеню піджака він поклав нейтралізатор звуку, який називають також глушником. Такий собі циліндрик завдовжки в десять сантиметрів, який, коли його нагвинчують на ствол «беретти», що лежить у кишені штанів Ігоря, створює справжнє чудо — перетворює гучний «бах» на тихенький «пуф». Цьому сприяють кілька дуже простих законів фізики, які починають діяти, коли відбувається постріл: швидкість кулі трохи зменшується, бо вона мусить протиснутися крізь кілька гумових кілець, а порохіві гази, що виділяються під час пострілу, заповнюють порожній простір у цьому пристрої, швидко охолоджуються й гасять звук.

Такий глушник змінює траєкторію польоту кулі, тому стріляти з ним на відстані не рекомендується. Але він незамінний при пострілах упритул.

Ігор починає втрачати терпець: можливо, подружжя вирішило не приходити на цю вечірку? А може — і тут він на якусь частку секунди

розгублюється — він підсунув конверта саме в той номер, де вони оселилися?

Ні, ні, такого не може бути, доля не могла підсунути йому такий сюрприз. Він думає про родини людей, що померли від його руки. Якби досі його єдиною метою було повернути дружину, яка покинула його задля чоловіка, що був не вартий її, то всі його зусилля виявилися б марними.

Він починає втрачати холонокровність: може, саме з цієї причини Єва жодного разу не спробувала увійти з ним у контакт, попри всі повідомлення, які він їй надіслав? Він двічі телефонував їхньому спільному другові, й той повідомив, що не має жодних новин про неї.

Сумнів поступово переходить у впевненість: атож, вони обоє, мабуть, уже мертві. Це пояснює, чому раптово зник асистент актриси, яка тепер стоїть поруч із ним. І також пояснює цілковиту самотність дев'ятнадцятирічної дівчини, з якою щойно уклали контракт і запросили її сюди, щоб вона з'явилася на людях поруч із великим модельєром.

Можливо, Бог так тяжко карає його за те, що він так сильно кохав жінку, що не заслуговувала на це? Можливо, саме вона, його колишня дружина, задушила його руками дівчину, у якої все життя було попереду, яка могла винайти ліки від раку або донести до свідомості людства, що воно руйнує планету. Хай навіть Єва нічого про це не знала, але саме вона наштовхнула його на думку застосувати кілька різновидів отрут. Ігор був переконаний, цілком переконаний, що якби вона поводитися нормально, то до цього не дійшло б, йому досить би було зруйнувати один світ, і його послання дійшло б до своєї мети. Він привіз сюди із собою справжній невеличкий арсенал, знаючи, що йдеться про гру, не більше. Коли вона прийде до бару, щоб випити шампанського, перед тим як вирушити на гала-вечерю, то побачить, що він тут і зрозуміє: він простив її за все те лихо, якого вона накоїла, й те горе, якого йому завдала. Він вичитав у якихось наукових трактатах, що люди, які багато часу прожили разом, спроможні відчувати присутність одне одного в одному середовищі, навіть не знаючи точно, де саме кожне з них є.

Але так не сталося. Байдужість Єви учора ввечері — а може, то була не байдужість, а почуття провини за те, що вона так брутально повелася з ним, — не дозволила їй помітити чоловіка, що вдавав, ніби

ховається за колоною, але умисне розіклав на своєму столі російські економічні журнали, яких було досить, щоб навести на правильний слід людину, що шукає іншу людину, яку вона загубила. Якщо людина закохана, то їй завжди й повсюди — на вулиці, на святах і званих обідах, у театрах — ввижається велика любов її життя: мабуть, Єва проміняла свою любов на блиск і гламур. Він починає заспокоюватися. Єва сама була найсильнішою отрутою, яка тільки може бути на поверхні землі, а тому нічого дивного в тому, якщо вона отруїлася ціанідом. Вона заслугувала на гіршу смерть.

Двоє дівчат розмовляють далі; Ігор відходить від них, він не повинен піддатися паніці, що сам таки зруйнував власні плани. Йому потрібна самота, холонокровність, спроможність швидко відреагувати на несподівану зміну ситуації. Він наближається до гурту людей, котрі жваво обговорюють методи, які застосовують для того, щоб відучитися від куріння. Атож, це одна з найулюбленіших тем на цьому світі: показати друзям, що ти спроможний виявити силу волі, спроможний подолати навіть такого ворога, як тютюн. Щоб трохи розважитися, Ігор закурює сигарету, хоч і знає, що це розцінять як провокацію.

— Ви завдаєте шкоди своєму здоров'ю, — каже жінка, обвішана діамантами, з тілом скелета, з келихом помаранчевого соку в руці.

— Жити — означає шкодити своєму здоров'ю, — відповідає Ігор. — Така звичка рано чи пізно неминуче зводить у могилу.

Чоловіки сміються. Жінки дивляться з цікавістю на того, хто тільки-но підійшов. Але в цю мить із коридору, до якого звідси метрів двадцять п'ять відстані, долинули крики фотографів:

— Хамід! Хамід!

Навіть здалеку, попри те що люди, які снують по саду, заважають йому дивитися, він бачить славетного модельєра, що заходить зі своєю подругою — тією самою, що в минулому в інших містах світу ходила поруч із ним, тримаючись за його лікоть із ніжністю й делікатною елегантністю.

Але не встиг Ігор зітхнути з полегкістю, як щось примусило його подивитися в протилежний бік: якийсь чоловік увійшов у сад із протилежного боку й, не зупинений жодним із охоронців, став проштовхуватися між гостями, крутячи головою в усі боки: він явно когось шукав і шукав він не друга, що загубився на святі.

Не попрощавшись із цим гуртом людей, Ігор повертається до муру, де досі перебувають, розмовляючи між собою, двоє дівчат, і бере актрису за руку. Він мовчки молиться, звертаючись до дівчини з густими бровами; просить у неї прощення за те, що засумнівався, але люди — створіння нечисті, неспроможні оцінити благодать, що дарується їм великодушно й щедро.

— Тобі не здається, що ти надто прискорюєш події? — запитує його актриса, не зробивши, проте, жодної спроби випрочати руку.

— Мабуть, що так. Але з твоєї розповіді я зрозумів, що сьогодні всі події у твоєму житті зазнали значного прискорення.

Вона засміялася. Сумна дівчина теж засміялася. Поліціант пройшов мимо, не звернувши на них уваги, пильно придивляючись до всіх сорокарічних чоловіків, а надто до тих, чиї чуби посріблені сивиною.

Але тільки до тих, які були самі-одні.

9.20 вечора

Лікарі, коли дивляться на результати обстеження хворого, що свідчать про його цілком міцне здоров'я, мусять вирішувати для себе, чому вони більше схильні вірити — науці чи власному серцю. З досвідом вони все більше й більше приділяють уваги своїм інстинктам і бачать, що результати їхнього лікування поліпшуються.

Великі бізнесмени, які переглядають безліч графіків, у кінцевому підсумку, купують або продають усупереч тенденціям ринку й швидко побільшують своє багатство.

Письменники пишуть книжки, а режисери ставлять фільми, про які їм усі кажуть: «Цього ніхто не купуватиме й не дивитиметься, такі теми не цікавлять нікого» й, у кінцевому підсумку, перетворюються на ідолів поп-культури.

Священнослужителі проповідують страх і відчуття провини замість любові, яка теоретично є чимось найціннішим у світі, і їхні церкви завжди заповнені парафіянами.

Усі вони кидають виклик загальним тенденціям, пливуть проти течії. І лише одна група ніколи так не робить — політики. Вони хочуть подобатися всім, вони ніколи не порушують правила коректності. І саме їм нерідко доводиться зрікатися своїх поглядів, вибачатися, спростовувати власні твердження.

Моріс переглядає сайт за сайтом на екрані свого комп'ютера. Але це не має нічого спільного з технологією, радше з інтуїцією. Він уже проробив щось подібне з індексом Доу-Джонса, проте результати тієї спроби його не задовольнили. Краще він спробує пошукати якихось інтуїтивних ідей серед тих персонажів, у чиєму оточенні йому довелося прожити більшу частину свого життя.

Він ще раз переглядає відеофільм, у якому Гері Рідгвей, «убивця із Зеленої Річки», розповідає спокійним голосом, як він убив 48 жінок, майже всі вони були повіями. Він розповідає про свої злочини не тому, що хоче покаятися у гріхах або зняти тягар зі своєї совісті, а тому що прокурор пообіцяв, що смертна кара буде замінена йому довічним ув'язненням, якщо він розповість усе начистоту. Бо після того як протягом такого тривалого часу він безкарно чинив свої злочини, він

не залишив достатніх доказів, які дали б підстави засудити його. Та, можливо, він нарешті стомився від жахливої місії, яку взявся виконувати, або вона йому просто остогидла.

Рідгвей. Він мав стабільну роботу — фарбував кузови вантажівок — і був у змозі пригадати свої жертви лише тоді, коли міг пов'язати їх із днями своєї праці. Протягом двадцяти років, навіть тоді, коли не менш як півсотні детективів розшукували його, він примудрявся чинити нові й нові вбивства, не залишаючи ані доказів, ані слідів.

«Цей чоловік не відзначався блискучим розумом, свою роботу виконував далеко не бездоганно, був людиною досить низької культури, але мистецтво вбивати він опанував досконало», — пригадував один із детективів.

Іншими словами, він і народився для цього. Він жодного разу не змінив місце проживання, а проте його справу свого часу здали в архів як безнадійну.

Моріс дивився це відео сотні разів у своєму житті. Раніше воно часто надихало його на розв'язання інших справ, але сьогодні не дало ніякого результату. Він закриває цей сайт і відкриває інший, де наводиться лист батька Джефрі Дамера, «Різника з Мілуокі», який убив сімнадцятеро людей від 1978 до 1991 року і розчленував їхні трупи: «Звісно, я не міг повірити тому, що повідомила мене поліція про мого сина. Багато разів я сидів за тим самим столом, який використовувався як місце розчленування й вівтар Сатани. Коли я відчиняв його холодильник, то бачив там тільки пляшки з молоком та бляшанки із содовою. Як могло статися, що дитина, яку я колись носив на руках, перетворилася на страховище, чиє обличчя дивилося на мене з усіх газет? О, як би я хотів опинитися на місці тих інших батьків, які в липні 1991 року одержали жахливу звістку, що їхні діти не тільки пропали, а й були вбиті. У такому випадку я міг би принаймні навідати могилу, де спочивали б його останки, зберегти його у своїй пам'яті. Але ні: мій син був живий, і це він повбивав усіх отих безневинних людей».

Вівтар Сатани. Чарлз Менсон і його «родина». У 1969 році троє молодиків увійшли в дім знаменитого кіноактора й повбивали всіх, хто там був, навіть малого хлопчика, що в ту мить вийшов із дому. А наступного дня було вбито ще двох людей, цього разу подружжя підприємців.

«Я сам-один міг би повбивати всіх людей на Землі», — сказав він.

Моріс чи не тисячний раз дивиться на натхненника тих злочинів, що усміхається в камеру, оточений своїми друзями-хіпі, серед яких був і знаменитий музикант тієї епохи. Усі вони перебували поза будь-якою підозрою, усі говорили про мир і любов.

Моріс закриває всі сайти, які відкрив у своєму комп'ютері. Справа Менсона стоїть найближче до того, що відбувається сьогодні, — і тут, і там світ кіно, жертви — дуже відомі люди. Щось подібне до політичного маніфесту проти розкоші, споживацтва, слави. Будучи натхненником злочинів, Менсон ніколи не перебував на тому місці, де їх здійснювали; для цього він використовував своїх поплічників.

Ні, це не той слід. І попри електронні листи, які він надіслав усім зацікавленим особам, пояснюючи, що за такий короткий час не може знайти відповіді на поставлені йому запитання, Моріса починає змагати те саме відчуття, яке змагає і завжди змагало детективів, що мали справу із серійними вбивцями.

Відчуття, що ця справа має безпосередній стосунок до нього самого.

З одного боку, чоловік, що, певно, має якийсь інший пристойний фах, спланував свої злочини, виходячи з того, яка зброя є в його розпорядженні, але при тому він зовсім не знає спроможностей місцевої поліції і діє в незнайомому середовищі. Це робить його вразливим. З іншого боку, він, Моріс, чоловік із великим досвідом праці в різних органах громадської безпеки, призвичаєних боротися з усіма видами відхилення від правил суспільного співжиття.

Та попри всі свої знання і весь досвід, він неспроможний обірвати кривавий слід, який залишає за собою простий аматор.

Йому не варто було відгукуватися на прохання комісара. Він вирішив оселитися на півдні Франції, бо тут кращий клімат, приємніші люди, зовсім близько — море, сподіваючись, що має попереду ще багато років, щоб удосталь натішитися radoщами життя.

Він покинув свою службу в Лондоні, зарекомендувавши там себе найкращим серед усіх. І ось тепер він зробив хибний крок, погодившись допомогти французькій поліції розплутати складну справу. Звістка про його невдачу дійде до колишніх колег, і він може втратити заслужену славу, яку здобув завдяки довгим рокам самовідданої праці. Вони скажуть: «Він намагався приховати свою

неспроможність, коли був першим, хто запропонував поставити в нашому департаменті сучасні комп'ютери. А тепер він має у своєму розпорядженні найсучаснішу техніку, але він уже старий і нездатний відповісти на виклики нового часу».

Він вимикає комп'ютер. Екран гасне, показавши спочатку логотип програмного забезпечення, яке на ньому встановлене. Усередині машини електронні імпульси зникають із пам'яті, не залишаючи по собі ні відчуття провини, ні докорів сумління, ні відчуття безпорадності.

Але його тіло не має кнопок, які могли б усе це вимкнути. Силові контури його мозку функціонують далі, повторюючи ті самі висновки, намагаючись виправдати те, що виправдати не можна, завдаючи шкоди його самолюбству, переконуючи його в тому, що колеги мають рацію: мабуть, і справді його інстинкт та аналітичні здібності з віком втратили свою гостроту.

Він іде на кухню і вмикає кавоварку, з якою останнім часом має проблеми. Мимохідь думає про те, що, як і будь-які електроприлади домашнього використання, буде значно дешевше завтра викинути її й купити нову.

Але сьогодні, на його щастя, вона ввімкнулася, й він, не кваплячись, випив каву. Протягом більшої частини дня йому доводиться натискати на кнопки: комп'ютер, принтер, телефон, світло, плита, кавоварка, факс.

Проте зараз йому треба натиснути на одну з кнопок у своєму мозку: бо перечитувати документи, одержані від поліції, немає сенсу. «Спробуй осмислити події інакше. Склади список, навіть, якщо в ньому й не буде нічого нового».

1. Злочинець — принаймні в тому, що стосується вибору та застосування зброї, — виявив добру обізнаність і витончений розум.

2. Він не місцевий, бо інакше обрав би інший час для своєї кримінальної діяльності і місце, де немає стільки поліціантів.

3. Він не має чітко визначеного почерку. Або приховує його, щоб не дати себе впізнати. Власне, про почерк злочину можна говорити лише тоді, коли доктор Джекіл намагається відвернути те зло, яке живе в ньому своїм прихованим життям, коли він каже містерові Гайду: «Будь ласка, затримай мене. Я завдаю шкоди суспільству, і я неспроможний контролювати себе».

4. Оскільки він підходив близько принаймні до двох зі своїх жертв, зазірав їм у вічі, навіть щось розпитував їх про їхнє життя, то він звичний убивати, не знаючи жалю. Певно, був на якійсь війні.

5. Він повинен мати гроші, багато грошей — і навіть не тому, що життя в Канні надзвичайно дороге під час фестивалю; про це насамперед свідчить ціна, яку йому довелося заплатити за виготовлення конверта з ціанідом. За прикидками Моріса, він заплатив за нього приблизно п'ять тисяч доларів — сорок доларів за отруту і чотири тисячі чотириста шістдесят за роботу з її вакуумного упакування.

6. Він не входить до мафіозних угруповань, які торгують наркотиками або зброєю, бо інакше за ним давно вже стежив би Європол. Усупереч тому, що думає переважна більшість тих злочинців, вони залишаються на волі лише тому, що ще не настав час посадити їх за ґрати. В їхні групи укорінені агенти, які отримують за службу великі гроші.

7. Він не хоче, щоб його схопили, а тому дотримується всіх заходів остороги. Проте він не спроможний контролювати свою підсвідомість, а вона — хоче він чи не хоче — підкоряється певній схемі.

8. Він — особа цілком нормальна, не з тих, що можуть викликати підозру, можливо, наділена лагідною і приязною вдачею, спроможна вселяти до себе довіру, яка заманює людину в смертельну пастку. Він проводить певний час зі своїми жертвами, й варто відзначити, що дві з них були жінками, які значно менш довірливі, ніж чоловіки.

9. Він не обирає жертви певного різновиду. Вони можуть бути чоловіками, жінками, людьми будь-якого віку й будь-якого суспільного становища.

Тут Моріс зупиняється. Йому спадає одна думка: щось із ним написаного не узгоджується з рештою.

Він двічі або тричі перечитує свої пункти. На четвертому читанні знаходить те, що шукав:

3. Він не має чітко визначеного почерку. Або приховує його, щоб не дати себе впізнати.

Справді, цей злочинець не прагне очистити світ, на відміну від Менсона, або принаймні місто, як намагався Рідгвей, не прагне також догодити апетитам богів, на відміну від Дамера. Велика частина злочинців не хочуть, щоб їх схопили, але вони прагнуть, щоб їх упізнавали. Одні хочуть, щоб про них писали в газетах і журналах, хочуть здобути популярність і славу, як, наприклад, Зодіак або Джек Потрошитель — мабуть, вони думають, що їхні онуки пишатимуться тим, що вони накоїли, коли знайдуть запилюжений щоденник десь на горищі. Інші виконують певну високу місію: наприклад, ставлять перед собою завдання створити атмосферу жаху або очистити місто від повій. Відомі психоаналітики давно дійшли висновку, що серійні вбивці, які припиняли свою діяльність, робили так, бо вважали, що світ уже отримав те послання, яке вони хотіли йому передати.

Ось і відповідь. Як він раніше про це не подумав?

А не подумав він про це з дуже простої причини: якби він підказав поліції таку думку, то вона стала б розшукувати водночас двох людей, що могло б ослабити її зусилля: вона стала б шукати не тільки вбивцю, а й ту особу, якій він хотів передати своє послання. А тут у Канні він убиває надто швидко; тому Моріс переконаний, що незабаром він звідси зникне, після того як його послання дійде до того, кому він хоче його передати.

Він покине місто щонайбільше через два або три дні. Й оскільки його жертви не мають між собою нічого спільного, то, як і у випадку інших серійних убивць, які належать до цієї категорії, його послання призначене тільки для однієї людини.

Тільки для однієї.

Він повертається до комп'ютера, вмикає його й надсилає заспокійливе послання комісару: «Не турбуйтеся, вбивства припиняться ще до закінчення фестивалю».

І лише з любові до ризику він надсилає копію послання одному своєму другові зі Скотленд-Ярду — нехай вони знають, що тут, у Франції, його шанують як професіонала, просять його допомоги й одержують її. Він ще спроможний робити професійні висновки, слушність яких підтвердиться в найближчий час. Він ще не такий старий, як вони думають. Його репутацію поставлено на кін; але він цілком переконаний у тому, що написав.

10.19 вечора

Хамід вимикає свою мобілку — йому зовсім не цікаво знати, що відбувається десь у інших місцях світу. За останні півгодини його телефон був буквально затоплений потоком поганих новин.

Усі ці події подають йому знак, що він повинен відмовитися від своєї абсурдної ідеї створити фільм. Він дозволив, щоб його опанувало марнославство замість прислухатися до порад, які давали йому шейх та власна дружина. Схоже, він починає втрачати контакт із самим собою; світ розкоші та гламуру починає отруювати його — навіть його, який завжди був переконаний, що має проти всього цього надійний імунітет. Годі. Завтра, коли все трохи заспокоїться, він скличе на прес-конференцію всіх представників світової преси, що з'їхалися до Канна, і скаже, що хоч він уже й витратив чималу суму грошей на фінансування свого проекту, але припиняє працювати над ним, бо це була мрія всіх, хто був до нього залучений, «а одного з них уже немає на світі». Хтось із журналістів, безперечно, запитає, чи має він якісь інші плани. А він відповість, що про це говорити рано, «бо ми повинні шанувати пам'ять того, хто нас покинув».

Звичайно він, як і кожна людина, що має бодай крихту пристойності, дуже жалкував, що актор, із яким він уклав контракт, помер, отруєний, а режисер, що його він обрав для реалізації свого проекту, потрапив до лікарні — на щастя, без ризику для життя. Але обидві ці події передали для нього ясне й недвозначне послання: йому нема чого пхати носа в індустрію кіно. Це не його галузь діяльності, він лише розтринькає гроші й нічого не матиме навзамін.

Нехай кіно залишається для кінодіячів, музика — для музикантів, література — для письменників. Відтоді як він кинувся в цю авантюру, два місяці тому, він лише надбав собі нових проблем: йому довелося змагатися з людьми, що були наділені грандіозним самолюбством, відкидати нереальні бюджети, виправляти сценарій, який ставав усе гіршим із кожним новим варіантом, який йому подавали, терпіти продюсерів, що дивилися на нього з певною поблажливістю, даючи йому зрозуміти, що він цілковитий невіглас у їхній сфері діяльності.

А в нього ж були найкращі наміри: ознайомити людей із культурою того регіону, з якого він прийшов, показати їм красу пустелі, тисячолітню мудрість бедуїнів та їхні кодекси честі. Він мав цей борг перед своїм народом, хоч шейх і наполягав, щоб він не відхилявся від тієї дороги, яку обрав собі на самому початку.

«Люди гинуть у пустелі, коли задивляються на міраж. Ти добре виконуєш свою роботу, зосередь на ній усю свою енергію».

Але Хамід хотів піти далі; показати, що він спроможний ще більше здивувати світ, піднятися ще вище, виявити ще більшу відвагу. Гординя спонукала його згрішити, але таке більше не повториться.

Журналісти засипають його запитаннями — схоже, новини сьогодні поширюються швидше, ніж будь-коли. Він їм відповідає, що подробиці нещасливого випадку ще йому невідомі, але завтра він виступить зі спеціальною заявою. Він повторює одну й ту саму відповідь десятки разів, аж поки один із його охоронців не звертається до газетної братії з проханням дати подружжю спокій.

Хамід кличе одного зі своїх помічників і просить, щоб той знайшов Жасмину в цьому натовпі, який ходить по саду, й привів її до нього. Атож, треба знятися з нею на кількох фотографіях, випустити новий прес-реліз щодо укладеного контракту, організувати відділ піару, який зумів би утримати інтерес до неї до жовтня, коли відбудеться Тиждень Високої Моди в Парижі. Потім він персонально поговорить із бельгійкою-модельєром; йому подобаються моделі її одягу, він певен, що зможе роздобути гроші для її групи і сприяти зростанню її престижу — й це буде абсолютна правда. Але він знає, що вона тепер думає: у такий спосіб він намагається переконати її, щоб вона розірвала контракт зі своєю головною моделлю. Якщо він захоче зустрітися з нею тепер, то це не тільки набавить ціну, а й буде не зовсім коректно. На все свій час, ліпше дочекатися слушного моменту.

— Мені здається, нам краще звідси піти.

Либонь, Єві надто надокучили запитання журналістів.

— Забудь. У мене серце теж не з каменю, ти знаєш, але я не страждатиму через те, що лише підтверджує твої слова, які ти сказала мені раніше: обличчя кіно. Ми з тобою на святі, й ми тут будемо, поки воно не закінчиться.

Його голос прозвучав жорсткіше, ніж він хотів, але Єва, схоже, не звернула на це уваги — так ніби їй абсолютно байдужі і його любов, і

його ненависть. Хамід провадить, і тепер його голос звучить значно лагідніше:

— Ти маєш зрозуміти, що такі гала-вечірки відбуваються не щодня. Наш гостинний господар, певно, витратив величезну суму грошей на те, щоб приїхати сюди, у Канн, оплатити проїзд і проживання знаменитостей, яких він ретельно дібрав, щоб вони взяли участь у цьому грандіозному та неймовірно дорогому святкуванні. Але можеш не сумніватися, він одержить принаймні вдесятеро вищий прибуток за безплатну рекламу, яку матиме завдяки їй: повідомленнями про цей вечір будуть заповнені цілі сторінки журналів, газет, програми державного та кабельного телебачення, якому немає більше чого показувати крім великих світських раутів. Дорогоцінні прикраси на жінках додадуть свого блиску до гламурної атмосфери свята, чоловіки хизуватимуться дорогими годинниками як символами влади та багатства. Молоді люди гортатимуть сторінки журналів мод і думатимуть:

«Я хочу колись теж бути присутнім на одному з таких грандіозних свят, одягнений не менш шикарно, ніж вони».

— Ходімо геть. У мене погане передчуття.

Ці слова стали для нього останньою краплею. Протягом цілого дня він терпів поганий настрій дружини, не сказавши їй жодного слова осуду. Вона знову й знову відкривала свій телефон подивитись, чи не надійшло ще одне повідомлення, й тепер він почав підозрювати, чи не сталося чогось дуже дивного. Інший чоловік? Її колишній чоловік, якого він бачив у барі готелю і який робить усе можливе, щоб домогтися від неї побачення? Якщо це так, то чому вона не розповість йому відверто про свої почуття, замість замикатися отак у собі?

— Не кажи мені про передчуття. Я намагаюся лагідно пояснити тобі, навіщо влаштовують такі свята, як це, й чому ми на них приходимо. Якщо ти знову хочеш зайнятися бізнесом, про що завжди мріяла, якщо хочеш знову мати власне ательє високої моди, то ліпше уважно прислухайся до того, що я тобі кажу. До речі, я вже казав тобі, що бачив твого колишнього чоловіка учора ввечері в барі, а ти мені відповіла, що це неможливо. Це через нього ти весь час поглядаєш на екран мобілки?

— Йому нема чого тут робити.

Їй хотілося сказати: «Я знаю, хто намагався зруйнувати і зрештою зруйнував твої плани створення фільму. І знаю, що він спроможний піти набагато далі, ніж це. Зрозумій, нам загрожує небезпека, ходімо звідси геть».

— Ти не відповіла на моє запитання.

— Моя відповідь буде ствердною. Так, я саме тому весь час поглядаю на екран своєї мобілки. Бо я знаю його, знаю, що він близько, й тому мене змагає страх.

Хамід сміється.

— Але я теж близько.

Єва бере келих шампанського й випиває його одним ковтком. Хамід нічого їй не каже, бо це була лише провокація. Він озирається навколо, намагаючись забути про повідомлення, які нещодано спливали на дисплеї його телефона, і з'ясувати, чи не з'явиться в нього можливість сфотографуватися з Жасминою, поки їх не покличуть до зали, де буде подано вечерю й куди фотографам було заборонено заходити. Отруєння знаменитого актора сталося в дуже незручний момент: уся увага преси зосередилася на ньому, й жоден із журналістів не запитав Хаміда про великий контракт, який він уклав із нікому не відомою моделлю. Півгодини тому вони більш нічого не хотіли знати; а тепер це їх уже не цікавило.

Хоч він уже багато років працює в галузі розкоші та гламуру, проте має ще багато чого навчитися: хоч мільйонний контракт і був негайно забутий, проте той, хто організував сьогоднішню гала-вечерю, зумів зберегти інтерес до неї. Жоден із фотографів та журналістів, які тут присутні, не пішов звідси ані до поліції, ані до лікарні, аби напрямки з'ясувати, що ж там сталося. Відомо, що всі вони спеціалізувалися на моді, і головні редактори їхніх газет не наважилися наказати їм піти з цього вечора — і то з дуже простої причини: злочинам немає місця на тих сторінках, де пишуть про торжества у світі розкоші та гламуру.

Фахівці з дорогоцінностей не пхаються в авантюри, що відбуваються у світі кіно. Великі організатори світських подій знають, що, незалежно від того, скільки крові проливається у світі в цю саму хвилину, люди прагнуть дивитися на фотографії, на яких зображено світ досконалий, недосяжний, світ, що купається в розкоші та багатстві.

Людей можуть убивати в сусідньому будинку або на ближній вулиці. Такі свята, як це, відбуваються у захмарних висотах світу. Що більше цікавить простих смертних?

Такі свята, як це.

Організація такого свята починається за кілька місяців раніше — публікується повідомлення у пресі, що ювелірна фірма знову організовує свою гала-вечірку в Канні, але всі запрошення вже розіслано. Хоча це не зовсім так. Поки що половина ймовірних гостей одержала не запрошення, а такі собі повідомлення з проханням не планувати нічого на цей день.

Звичайно, всі вони читали повідомлення в газеті, а тому відповідають негайно. Резервують цей день. Купують собі квитки на літак і оплачують дванадцять днів проживання в готелі, хоча будуть там не більш як сорок вісім годин. Вони мусять показати всім, що досі перебувають у Суперкласі, бо це допоможе їм успішно залагоджувати справи, відкриє для них чимало дверей, наповнить почуттям власної значущості. Через два місяці по тому вони одержують шикарне офіційне запрошення. Жінки починають хвилюватися, бо не можуть обрати найкращу сукню для появи на торжестві, а чоловіки посилають секретарок до знайомих осіб, запитуючи, чи знайде такий-то можливість випити в барі шампанського й обговорити деякі професійні справи до початку вечері. То є чоловіча манера сказати: «Мене запрошено на свято. А тебе запросили?» Коли той, до кого звертаються, відповідає, що зайнятий по вуха і навряд чи знайде можливість поїхати на той час до Канна, то це може означати тільки одне: така надзвичайна зайнятість є виправданням для того факту, що бідолаха досі не одержав не тільки запрошення, а й звичайного повідомлення про його бажану присутність на тій великій події.

Уже через кілька хвилин «по вуха зайнятий чоловік» мобілізував усі свої ресурси: друзів, помічників, компаньйонів, — щоб роздобути запрошення. У такий спосіб організатор акції добирав другу половину гостей, спираючись на три принципи: влада, гроші, контакти.

Грандіозне свято.

Наймають команду професіоналів. Коли настає довгосподіваний день, гостей щедро частують спиртними трунками, віддаючи перевагу французькому шампанському, міфічному й незрівнянному. Запрошені з

інших країн навіть не здогадуються, що нерідко їм подають шипуче вино, виготовлене в їхній власній країні, а тому набагато дешевше. Жінки — як, наприклад, Єва — вважають, що золотавий трунок є найліпшим доповненням до їхніх суконь, черевиків та сумочок. Чоловіки також тримають у руках келих, але п'ють набагато менше; вони прийшли сюди для того, щоб зустрітися з конкурентом, із яким повинні укласти мир, із постачальником, що з ним потребують поліпшити стосунки, з потенційним клієнтом, що зможе взяти на себе зобов'язання поширювати їхню продукцію. У таку ніч, як ця, відбувається обмін сотнями візитівок — переважно серед професіоналів. Деякі візитівки, звичайно ж, даються і вродливим жінкам, але всі знають, що це марнування паперу; ніхто сюди не приходять для того, щоб зустріти чоловіка або жінку свого життя.

Сюди приходять для того, щоб налагодити ділові стосунки, похизуватися, а іноді й трохи розважитися. Проте розважаються лише принагідно й надають розвагам набагато менше значення.

Гості сьогоденішньої гала-вечері перебувають на трьох кутах уявного трикутника. З одного боку розташувалися ті, хто вже всього досяг і проводить свої дні на полях для гри в гольф, на нескінченних званих обідах, в ексклюзивних клубах — а грошей у них стільки, що коли вони заходять до будь-якої крамниці, то можуть купити все що завгодно, не запитуючи про ціну. Вони добулися до вершини, але, опинившись на ній, усвідомили те, про що раніше ніколи не думали: вони не можуть жити саміодні. Вони неспроможні терпіти товариство чоловіка або дружини, їм треба постійно перебувати в русі, вони переконані, що досі мають надзвичайну цінність для людства — хоч і відкрили, що в ту мить, коли відійшли від справ, то зіткнулися з не менш нудною повсякденністю, аніж та, в якій живуть люди із будь-яких прошарків середнього класу: кава вранці, потім читання газет, обід, сон, вечір, телевізор. Вони приймають майже всі запрошення на вечерю. Бувають майже на всіх світських і спортивних заходах, що влаштовуються в кінці тижня. Відпустку відбувають на модних курортах (хоч вони вже на пенсії, а проте досі вірять у те, що для них існує така річ, як «відпустка»).

На другому нижньому куті трикутника перебувають ті, хто ще нічого не досяг, вони шалено веслюють проти течії в каламутних водах, намагаються зламати опір переможців, намагаються здаватися

веселими навіть тоді, коли навідують у шпиталі тяжко хворих батька або матір, продають те, чим ще не володіють.

І нарешті, на вершині трикутника перебуває Суперклас.

Ці три різновиди створюють ідеальну суміш для таких вечірок. Ті, хто дійшов до мети й тепер живуть більш-менш нормальним життям, вони втратили можливість впливати хай там на що, але мають гроші, яких вистачить на кілька поколінь, хоч і зрозуміли — на жаль, запізно, — що влада важливіша, ніж багатство. Ті, котрі ще перебувають у дорозі, на таких вечірках вони веселяться з перебільшеною енергією й ентузіазмом, переконані в тому, що справили дуже добре враження, проте відкривають, що ніхто не телефонує їм протягом наступних тижнів, попри безліч візитівок, які вони роздали. І нарешті, ті, які балансують на самій вершині, знаючи, що в будь-яку хвилину там може знятися сильний вітер, вони втраять рівновагу й полетять у безодню.

Люди все підходять і підходять до Хаміда, щоб поговорити з ним; ніхто не торкається теми вбивства — чи то від незнання, адже вони живуть у світі, де такого не може бути, чи то з делікатності, в чому доводиться сумніватися. Він озирається навколо й бачить те, що найбільше ненавидить у світі моди: літніх жінок, що одягнені так, ніби їм двадцять років. Невже вони не розуміють, що давно настав час змінити стиль? Він каже кілька слів одному, усміхається іншому, вислуховує хвалу, відрекомендовує Єву тим небагатьом, які ще її не знають. У нього лише одне на думці: зустрітися з Жасминою й попозувати з нею перед фотографами протягом наступних п'яти хвилин.

Якийсь підприємець та його дружина з усіма подробицями розповідають, коли вони бачилися востаннє — чого Хамід не може пригадати, проте чемно киває. З ним розмовляють про подорожі, зустрічі, реалізацію тих або тих проектів, проте ніхто не поставить справді цікавого запитання, як наприклад: «Чи ти відчуваєш себе щасливим?» або: «Що для тебе означає домогтися успіху в житті?» Якщо ти входиш до Суперкласу, то зрозуміло, що маєш поводитися так, ніби ти задоволений, щасливий і цілком успішний, навіть якщо запитуєш сам себе: «Що мені робити зі своїм майбутнім тепер, коли я досяг усього, про що мріяв?»

Досить бридка істота в індійській туніці поверх штанів, що туго облягають худі ноги, схожа на персонажа з коміксу, наближається до нього.

— Пане Хамід, пробачте мені...

— Хто ви такий?

— У ці хвилини я працюю на вас. Що за нісенітниця?

— Я зайнятий. І я вже знаю все, що мені треба знати про сьогоднішній нещасливий випадок, а тому прошу не турбувати мене.

Але чудернацьке створіння не відходить. Його присутність починає дратувати Хаміда, адже його знайомі та друзі, які були поблизу, почули жахливу фразу: «Я працюю на вас». Що вони подумають?

— Пане Хамід, я привів сюди актрису з вашого фільму, щоб ви могли познайомитися з нею. Мені довелося відійти від неї, коли задзвонив мій мобільний телефон, але...

— Згодом. Зараз я чекаю Жасмину Рись.

Дивне створіння відійшло. Актрису з його фільму! Бідолашна дівчина, вранці з нею підписали контракт, а ввечері розірвали.

Єва тримає келих із шампанським в одній руці, мобілку — в другій, і згасла сигарета стримить у неї між пальцями. Підприємець дістає з кишені золоту запальничку й пропонує припалити її.

— Не турбуйтеся, я можу припалити свою сигарету й сама, — каже вона. — Але я умисне тримаю свою другу руку зайнятою, щоб менше курити.

А їй би хотілося сказати: «Я тримаю мобілку в руці умисне, щоб захистити йолопа, який перебуває зі мною поруч. Який не хоче мені повірити. Який ніколи не цікавився моїм життям і тим, що довелося мені пережити. Якщо мені надійде ще одне повідомлення, я влаштую скандал, і йому доведеться вивести мене звідси, хоче він чи не хоче. Навіть якщо потім він сваритиме мене, я знатиму принаймні, що врятувала йому життя. Я знаю злочинця. Я відчуваю близьку присутність Абсолютного Зла».

Гостей просять піднятися до верхньої зали. Хамід Хусейн готовий змиритися з долею; фотографування доведеться відкласти на завтра, він підійметься разом із Жасминою по сходах, що застелені червоним килимом. У цю мить підходить один із його помічників.

— Жасмини Рись немає на святі. Певно, вона пішла.

— Не має значення. Либонь, її забули попередити, що ми мали зустрітися тут.

Він зберігає зовнішній спокій людини, яка звикла зустрічатися з подібними ситуаціями. Але кров у нього кипить. Вона покинула свято? За кого вона себе вважає?

Померти дуже легко. Хоч людський організм — одне з найдосконаліших створінь у природі, досить, щоб невеличкий кавалок свинцю проник у нього з певною швидкістю, пошматував усе на своєму шляху — і йому кінець.

Смерть. Згідно зі словником, це кінець життя (хоч поняття життя теж потребує коректного визначення). Повне припинення діяльності життєвих процесів у тілі, коли виключається мозок, уривається дихання, зупиняється потік крові й перестає битися серце. Лише дві функції організму чинять опір цьому процесові — протягом кількох днів або тижнів у мерця росте волосся й нігті.

Зовсім інше визначення смерті дають релігії: для деяких це перехід до вищого стану, а інші запевняють, що це стан проміжний і душа, яка жила в цьому тілі, згодом неодмінно повернеться, щоб спокутувати свої гріхи або натішитися у своєму наступному житті тією благодаттю, в якій їй було відмовлено в житті попередньому.

Дівчина притихла поруч із ним. Або вона геть сп'яніла від випитого шампанського, або, навпаки, хміль вивітрився — і тепер вона ясно собі усвідомлює, що нікого тут не знає, що, можливо, це її перше й останнє запрошення, що іноді мрії перетворюються на кошмари. Кілька чоловіків наближалися до неї, коли він відійшов разом із сумною дівчиною, але, схоже, ніхто не спромігся поліпшити її настрій. Коли вона побачила його знову, то попросила, щоб він залишився з нею до кінця вечора. Вона запитала, чи не відвезе він її додому, бо в неї немає грошей, а її супутник, мабуть, уже не повернеться.

— Атож, я тебе відвезу додому. З превеликим задоволенням.

Це не входило в його плани, та коли він побачив полісмена, що придивлявся до кожного з гостей, то зрозумів: треба неодмінно знайти собі пару, стати одним із тих нікому невідомих, але, безперечно, значних чоловіків, які тут присутні і які гордо прогулюються зі своїми супутницями — переважно молодими і вродливими жінками, що якраз відповідає звичаям таких вечірок.

— Тобі не здається, що нам час увійти до зали?

— Так, справді. Але я не вперше на таких вечорах і знаю, що ліпше зачекати, поки всі сядуть. Принаймні три або чотири столи там зарезервовані й не варт наражати себе на ризик опинитися в незручній ситуації.

Дівчина, як він помітив, була трохи розчарована, що він не має тут зарезервованого місця, проте їй не залишається нічого іншого, як змиритися.

Офіціанти підбирають порожні келихи, залишені повсюди в саду. Моделі зійшли з недоладних постаментів, де вони танцювали, показуючи чоловікам, що на Землі ще існує дещо, варте уваги, а жінкам нагадуючи про те, що їм потрібна негайна ліпосакція, закачування ботокса та силікону в певні частини тіла й послуги пластичного хірурга.

— Будь ласка, ходімо. Я повинна трохи поїсти, бо інакше мені стане зле.

Вона бере його під руку, й вони йдуть до зали, що на другому поверсі. Схоже, Єва одержала його послання, проте залишила їх без уваги; але тепер він знає, чого мав чекати від жінки, такої розбещеної, як його колишня дружина. Дівчина-янгол із густими бровами досі перебуває з ним поруч, це вона примусила його обернутися й побачити поліціанта в цивільному, в ту саму мить, коли теоретично вся його увага мусила бути зосереджена на знаменитому модельєрі, чие ім'я пролунало тоді в саду.

— Гаразд, ми зараз увійдемо.

Вони підіймаються сходами й підходять до зали. У ту мить, коли вони заходять, він делікатно просить, щоб вона випустила його руку, бо його друзі, що тут сидять, можуть це зрозуміти хибно.

— Ти одружений?

— Розлучений.

Атож, Хамід не помилився, інтуїція його не підвела, усі проблеми сьогоднішньої ночі здалися йому дріб'язковими супроти того, що він тепер побачив перед своїми очима. Оскільки чоловік, якого він побачив, не мав ніякого професійного інтересу на Каннському фестивалі, він міг тут з'явитися лише з однієї причини.

— Ігор!

Чоловік, який тільки-но увійшов до зали в супроводі значно молодшої жінки, дивиться в його бік. Серце в Єви калатає, мов

несамовите.

— Що ти робиш?

Але Хамід уже підвівся, не попросивши в неї дозволу. Ні, він не розуміє, що він робить. Він прямує до Абсолютного Зла, Зла, втіленого в людину й спроможного геть на все. Хамід думає, що перед ним дорослий чоловік і його можна перемогти — або фізичною силою, або логічними аргументами. Але він не знає, що це Абсолютне Зло має серце дитини, яке не відчуває жодної відповідальності за свої вчинки, завжди переконане в тому, що вони слухні. І коли воно не досягає того, чого хоче, то не вагається застосувати всі можливі заходи, аби тільки задовольнити своє бажання. Тепер вона розуміє, як янгол перетворився на демона з такою швидкістю: бо лють і прагнення помсти завжди зберігалися в його серці, попри всі його твердження про те, що він став дорослий і подолав усі свої травми. Бо він був найкращим із найкращих, коли йому треба було продемонструвати свою спроможність перемагати в житті, й це вселило йому почуття всемогутності. Бо він не вміє відступати — він, що пережив найтяжчі випробування, через які пройшов, ніколи не озираючись і несучи такі слова у своєму серці: «Одного дня я повернуся. Й ви побачите, на що я спроможний».

— Схоже, він знайшов когось цікавішого, ніж ми, — з гострою іронією кидає колишня міс Європа, що також сидить за головним столом, разом із двома іншими знаменитостями та господарем вечірки.

Єва намагається пом'якшити атмосферу незручності, яка раптом виникла. Але вона не знає, що їй робити. Господар вечірки, схоже, тішиться цією ситуацією. Він чекає, що вона скаже.

— Пробачте. Це мій давній друг.

Хамід підходить до незнайомця, який, схоже, вагається.

Дівчина, яка стоїть поруч із ним, кричить:

— Це я, це я, пане Хамід Хусейн! Ваша нова актриса!

Люди за іншими столами обертаються — подивитися, що відбувається. Господар вечора всміхається — завжди добре, коли відбувається щось незвичайне, потім його гостям буде про що поговорити. А Хамід уже підійшов до незнайомого чоловіка; господар вечірки помічає, що тут щось не так, і каже, звертаючись до Єви:

— Ви ліпше поверніть сюди вашого чоловіка. Або, якщо хочете, ми поставимо тут ще один стілець для вашого друга, але його

супутниці доведеться сісти за інший стіл.

Гості вже знову обернулися до своїх тарілок, повернулися до розмов про яхти, приватні літаки, про коливання цін на біржі. Лише господар вечірки не втратив інтересу до того, що відбувається.

— Підійдіть до нього, — наполягає він.

Але Єва перебуває не тут, як йому здається. Вона летить думками за тисячі кілометрів звідси, до ресторану в місті Іркутськ, на березі озера Байкал. Там була трохи інша сцена; там Ігор вивів того чоловіка за двері.

З великим зусиллям вона підводиться й прямує до них.

— Повертайся за стіл, — тихим голосом наказує їй Хамід. — А ми вийдемо й поговоримо.

Нічого безглуздішого за цих обставин зробити не можна. Вона хапає його за руку, вдає, ніби радісно сміється, зустрівши друга, якого дуже давно не бачила, і каже найспокійнішим у світі голосом:

— Але ж вечерю вже подано!

Вона не сказала «любове моя». Вона не хоче відчиняти двері до пекла.

— Вона має слухність. Ліпше поговоримо тут.

Невже це сказав він? То, виходить, вона уявляє собі казна-що, нічого страшного не відбувається, дитина нарешті виросла й перетворилася на відповідального дорослого чоловіка? Демон дістав прощення за свою зухвалість і тепер повертається на небеса?

Їй би хотілося помилитись, але їй не подобаються погляди, якими дивляться один на одного двоє чоловіків. Хамід бачить щось недобре у глибині цих синіх очей і на мить відчуває, як у нього мороз пішов поза шкірою. Дівчина подає йому руку.

— Дуже приємно познайомитися. Мене звать Габрієла. Хамід не відповідає. Очі її супутника блищать.

— Онде, в кутку, вільний стіл. Ходімо сядемо разом, — каже Єва.

Стіл у кутку? Його дружина хоче покинути найпочесніше місце в залі й сісти за стіл у кутку зали? Але Єва уже взяла обох чоловіків попідруч і веде їх до єдиного вільного столу, що стоїть під самими дверима, з яких виходять офіціанти.

«Актриса» йде слідом за групою. Хамід на хвилину випрочується, підходить до господаря вечірки й просить вибачення.

— Я зустрів друга дитинства, який завтра їде, й не хочу втратити нагоди трохи поговорити з ним. Будьласка, не чекайте нас, я не знаю, як довго ми затримаємося.

— Ніхто не сяде на ваші місця, — відповідає з усмішкою господар вечора, вже знаючи, що ці два стільці так і залишаться вільними.

— А мені здалося, то друг дитинства вашої дружини, — знову підпускає шпильку колишня міс Європа.

Але Хамід уже рушає до найгіршого місця в залі, відведеного для помічників знаменитостей, яким завжди щастило проникати туди, де їх ніхто не чекав, попри всі застережні заходи.

«Хамід — добрий чоловік, — думає господар вечора, дивлячись на славетного модельєра, який іде в куток із високо піднесеною головою. — Але початок цього вечора буде тяжким для нього».

Вони посідали за стіл у кутку. Габрієла сприймає це як унікальний шанс для себе — ще один із унікальних шансів, які випали їй сьогодні. Вона дякує за запрошення, каже, що зробить усе можливе й неможливе, аби виправдати покладені на неї сподівання.

— Я довіряю вам, пане. Підписала контракт, не читаючи. Троє інших осіб не кажуть ні слова, тільки презираються. Може, вона сказала щось зайве? Чи, може, шампанське досі туманить їй голову? Ліпше говорити далі:

— А ще більше я задоволена, бо всупереч тому, що тут кажуть, конкурс, який ви організували, був дуже справедливим. Жодних привілеїв, ніякого попусту. Я відбула своє випробування вранці, і мене зупинили ще до того, як я закінчила читати свій текст, запросивши на яхту поговорити з режисером. Ви подали дуже добрий приклад усьому світу мистецтва, пане Хамід. Шанобливе ставлення до людей нашого фаху. Чесність і порядність при доборі тих людей, із якими ви збираєтесь працювати. Люди мають звичай уявляти собі світ кіномистецтва зовсім іншим, вони вважають, що ти можеш домогтися успіху тільки тоді...

Вона мало не сказала «коли переспиш із продюсером», але відразу нагадала собі, що він тут не сам, а з дружиною.

— ...коли дуже гарна на вроду.

Підходить офіціант із першими стравами і виголошує свій завчений монолог:

— На першу страву рекомендуємо серцевинки артишока в соусі з дижонської гірчиці, приправлені оливковою олією з травами та шматочками козячого сиру з Піренеїв...

Лише молода дівчина з усміхненим обличчям дослухається до того, що він каже. Офіціант розуміє, що підійшов невчасно, й відходить.

— Це, певно, смакота неймовірна!

Вона дивиться на своїх сусідів за столом. Ніхто з них не доторкнувся до приборів. Тут щось не так.

— Вам, либонь, треба поговорити? Може, мені краще сісти за інший стіл?

— Мабуть, що так, — каже Хамід.

— Ні, залишайтеся, — мовить його дружина. Що ж їй робити?

— Вам подобається ваш супутник? — запитує дружина Хаміда.

— Я тільки щойно познайомилася з Гюнтером. Гюнтером. Хамід і Єва дивляться на незворушного Ігоря, що сидить поруч неї.

— І що він робить?

— Але ж ви його друзі!

— Так, ми його друзі. І знаємо, що він робить. Але ми не знаємо, що відомо про його життя вам.

Габріела обертається до Ігоря. Чому він не допоможе їй? Офіціант знову виникає поруч і запитує, яке вино подавати:

— Біле? Червоне? Знову її рятує офіціант.

— Червоне для всіх, — відповідає Хамід.

— А тепер повернімося до мого запитання. То що все-таки робить Гюнтер?

Порятунку немає.

— Він займається важким машинобудуванням, якщо я правильно його зрозуміла. Власне, ми встигли обмінятися лише кількома словами, і нас поєднувало тільки те, що і я, і він чекали друзів, які чомусь не приходили.

Добре я відповіла, подумала Габріела. Хто знає, може, в цієї жінки був таємний роман із Гюнтером? А може, навіть роман відкритий, про який чоловік довідався лише сьогодні — а тому в повітрі висить така напруга?

— Його звать Ігор. І він володіє однією з найбільших компаній мобільного телефонного зв'язку в Росії. Це набагато вигідніша справа,

аніж торгувати продукцією важкого машинобудування.

У такому разі, навіщо він мені набрехав? Габріела вирішує зберегти спокій.

— Я сподівалася, що зустріну тебе тут, Ігоре, — каже дружина Хаміда, звертаючись тепер до нього.

— Я приїхав сюди, щоб зустрітися з тобою. Але змінив свій намір, — почула вона відповідь.

Габріела бере свою сумочку, наповнену пожмаканим папером, і робить здивоване обличчя.

— Моя мобілка щойно дзвонила. Певно, мій супутник уже прийшов, і мені треба зустрітися з ним. Я прошу вибачення, але він приїхав дуже здалеку тільки для того, щоб супроводжувати мене, він нікого тут не знає, і я почуваю себе відповідальною за нього.

Вона підводиться. Етикет приписує не потискати руку особі, з якою ти їла за одним столом — хоч поки що ніхто тут не доторкнувся до приборів. Але келихи з червоним вином уже були порожні.

І чоловік, який ще дві хвилини тому був Гюнтером, попросив, щоб на стіл подали ще повну пляшку.

— Сподіваюся, ти одержала мої послання, — каже Ігор.

— Я одержала три. Мабуть, мережа мобільного телефонного зв'язку тут працює гірше, аніж та, яку налагодив ти.

— Я говорю не про телефон.

— Тоді я не розумію, про що ти говориш.

А їй би хотілося сказати: «Я чудово розумію, про що ти говориш».

Ігор повинен знати, що протягом першого року свого співжиття з Хамідом вона чекала від нього бодай одного телефонного дзвінка, якогось листа або послання, чекала, що, можливо, один із їхніх спільних друзів перекаже їй, що він сумує без неї. Вона не хотіла мати його поруч себе, але знала, що розгнівати його було б у край небезпечно, — тож вона хотіла принаймні пригасити його лють, удати, що вони залишаються добрими друзями. Одного вечора, коли трохи випила, вона вирішила зателефонувати йому, проте з'ясувала, що він змінив номер свого мобільного телефону. Коли зателефонувала йому в офіс, секретарка повідомила, що він «на нараді». Під час наступних спроб додзвонитися до нього — вона наважувалася на це, лише коли трохи вип'є, — її повідомляли, що Ігор «у від'їзді» або «зателефонує їй через кілька хвилин». Але цього дзвінка «через кілька хвилин» вона

так ніколи й не дочекалася, звісно. І з часом їй стали ввижатися привиди в усіх кутках, стало змагати відчуття, що за нею хтось стежить, що через дуже короткий час її спостигне доля жебрака та інших людей, яким Ігор «допоміг переселитися до кращого світу». Щодо Хаміда, то він ніколи не розпитував Єву про її минуле, вважаючи, що вона, як і кожна людина, має право ховати відомості про своє приватне життя в підземеллях пам'яті. Він робив усе можливе, щоб вона почувала себе щасливою, казав, що його життя набуло сенсу лише після того, як він її зустрів, і всіляко намагався показати, що піклується про неї й захищає її.

Та одного дня Абсолютне Зло подзвонило у двері їхнього лондонського будинку. Хамід був удома й виставив його геть. Протягом наступних місяців нічого не відбулося.

Потроху Єва навчилася обманювати себе. Атож, вона зробила правильний вибір: у ту мить, коли ми обираємо собі якийсь шлях, усі інші зникають. Було б по-дитячому думати, що вона може бути одруженою з одним і бути подругою іншого — це може бути тільки в тому випадку, коли люди володіють урівноваженим характером, а цього не можна сказати про її колишнього чоловіка. Ліпше повірити в те, що якась невидима рука порятувала її від Абсолютного Зла. У ній досить жіночності, щоб зробити чоловіка, з яким вона житиме, залежним від неї, й вона намагалася допомагати Хамідові в усьому, в чому могла: вона була йому коханкою, порадицею, дружиною, сестрою.

Усю свою енергію вона віддавала новому супутникові свого життя. Протягом того часу вона мала єдину і справжню подругу — що зникла так само несподівано, як і з'явилася. Вона також була росіянкою, але, на відміну від неї, не вона покинула чоловіка, а він її, й вона потрапила до Англії, не знаючи, що їй тут робити. Єва розмовляла з нею майже щодня.

«Я все залишила позаду, — казала вона їй. — І не жалкую про своє рішення. Я зробила б так само, навіть якби Хамід — усупереч моєму бажанню — не купив чудовий маєток в Іспанії й не записав його на моє ім'я. Я вчинила б так само, навіть якби Ігор, мій колишній чоловік, запропонував мені половину свого статку. Я ухвалила б таке саме рішення, бо знаю, що мені не потрібно більше боятися. Якщо

один із найжаданіших чоловіків світу хоче бути зі мною поруч, то виходить, я краща, аніж здаюся самій собі».

Усе це брехня. Вона тоді намагалася переконати не свою єдину подругу, а саму себе. То був фарс. Під машкарою сильної жінки, яка в цю мить сидить за столом між двома чоловіками, впливовими й могутніми, перебуває дівчинка, яка боїться усе втратити й залишитися сама-одна у вбогості й ніколи не переживши радості материнства. Чи звикла вона жити в розкоші та гламурі? Ні. Вона завжди намагалася бути готовою все втратити наступного дня, коли відкриється, що вона набагато гірша, аніж прикидалася, неспроможна задовольнити сподівання інших.

Чи вміє вона маніпулювати чоловіками? Так. Усі думають, що вона сильна, упевнена в собі, володарка власної долі; що спроможна коли завгодно покинути будь-якого чоловіка, навіть найбільш успішного та привабливого. І найгірше те, що й чоловіки цьому вірять. Як Ігор. І як Хамід.

Бо вона вміє грати. Бо вона ніколи не каже того, що думає. Бо вона найкраща актриса у світі і як ніхто вміє приховати свої справжні почуття.

— Чого ти хочеш? — запитує її Ігор російською мовою.

— Ще вина.

Його голос звучить так, ніби йому байдуже, що вона йому відповідь, адже він сказав усе, що хотів сказати.

— Перед тим як ти мене покинула, я сказав тобі дещо. Але ти, схоже, забула мої слова.

Він багато чого їй казав, наприклад: «Обіцяю тобі, що змінюся й працюватиму менше» або «Ти жінка мого життя», «Якщо ти мене покинеш, ти зруйнуєш моє життя» — фрази, які всі говорять, хоч знають, що вони не мають ніякого сенсу.

— Я тобі сказав: якщо ти мене покинеш, я знищу світ.

Вона не пам'ятала цих слів, але вони були можливі. Ігор ніколи не вмів програвати.

— І що це означало? — запитала вона по-російському.

— Ви не могли б бодай із чемності говорити по-англійському? — втручається до розмови Хамід.

Ігор пильно дивиться йому у вічі.

— Гаразд, я говоритиму по-англійському, але зовсім не з чемності. Я так говоритиму, щоб ти все зрозумів.

І він знову обертається до Єви.

— Я сказав, я знищу світ для того, щоб повернути тебе. І я вже почав так робити, але мене врятував янгол, що явився мені. Ти цього не заслуговуєш. Ти егоїстка, ти жінка нещадна, зацікавлена лише в тому, щоб добути більше слави, більше грошей. Ти відкинула все те добре, що я міг запропонувати тобі, бо вважаєш, що будинок у глибині Росії не відповідає тому світові, в якому ти мрієш жити, — до якого ти не належиш і не належатимеш ніколи.

Я пожертвував собою та іншими задля тебе, й далі так тривати не може. Я повинен дійти до кінця, щоб я міг повернутися до світу живих із відчуттям виконаного обов'язку та завершеної місії. У цю хвилину, коли ми розмовляємо, я перебуваю у світі мертвих.

З очей цього чоловіка дивиться Абсолютне Зло, думає Хамід, слухаючи цю розмову, позбавлену будь-якого глузду й уривану тривалими періодами мовчанки. Тим ліпше: нехай і справді все доходить до кінця, як він каже, аби тільки цей кінець не завершився для нього втратою коханої жінки. І навіть добре, що цей колишній чоловік з'явився в супроводі тієї вульгарної жінки й ображає Єву просто в обличчя. Він дозволить йому зайти ще трохи далі й урве розмову в ту мить, коли він уже не зможе попросити прощення і сказати, що кається за свої брутальні слова.

Єва, певно, бачить те саме, що й він: бачить, як її колишній чоловік дихає сліпою ненавистю проти всього і проти всіх лише тому, що вона не захотіла й далі задовольняти його забаганки. Він запитує себе, що робив би він, якби опинився на місці цього чоловіка, що, схоже, розпочинає боротьбу за кохану жінку.

Чи зміг би він убити когось за неї?

Підходить офіціант і бачить, що ніхто не доторкнувся до їжі.

— Вам не сподобалась страва?

Ніхто не відповідає. Офіціантові стає все зрозуміло. Жінка приїхала до Канна з коханцем, чоловік їх викрив, і тепер вони з'ясовують свої стосунки. Він бачив такі сцени багато разів, і вони здебільшого закінчувалися гучною сваркою або скандалом.

— Принесіть ще одну пляшку вина, — каже йому один із чоловіків.

— Ти не заслуговуєш ні на що, — каже інший, не відриваючи погляду від жінки. — Ти використала мене, як тепер використовуєш йолопа, що сидить із тобою поруч. Ти — найбільша помилка мого життя.

Перш ніж виконати замовлення на другу пляшку, офіціант вирішує спитатися поради в господаря вечірки, але перший чоловік уже підвівся й каже, звертаючись до жінки:

— Годі. Ходімо звідси.

— Атож, ходімо звідси, — каже другий. — Я хочу подивитись, на що спроможний чоловік, який захищатиме жінку, що їй невідомі такі слова, як честь або гідність.

Самці збираються зчепитися за самицю. Жінка просить їх не робити цього, просить повернутися до столу, але її чоловік налаштований відплатити за цю образу. Офіціант хоче застерегти охоронців, що за стінами зали може зчинитися бійка, але метрдотель кричить йому, щоб не затримував обслуговування, чого він стовбичить там? Треба обслужити й інші столи.

А й справді, те, що відбувається поза стінами зали, його не стосується. А якщо він скаже, що підслухав розмову за столом, то одержить догану.

Йому платять за те, щоб він обслуговував столи, а не рятував світ.

Троє перетинають сад, де подавали коктейль і який тепер змінився до невпізнання: коли гості спустяться, вони знайдуть тут танцювальну підлогу із синтетичних дощок, освітлену оригінальними світильниками, то там, то там — крісла й багато барів по кутках із безплатними трунками.

Ігор іде попереду, не кажучи й слова, Єва за ним, також мовчки, а Хамід — останнім. Сходи, які ведуть на пляж, починаються за маленькою залізною хвірткою, яка легко відчиняється. Ігор хоче пропустити їх наперед, але Єва відмовляється. Він не наполягає і йде далі, спускаючись незліченними приступками, які ведуть до моря, що шумить десь далеко внизу. Він знає, що Хамід не виявить боягузтва. До того, як вони зустрілися на святі, він вважав його безсоромним кутюр'є, спроможним звабити одружену жінку, зігравши на її марнолюбстві. Але тепер він потай захоплюється ним. Це справжній чоловік, спроможний боротися до кінця за те, що здається йому справедливим, хоч Ігор знає, що Єві дуже далеко навіть до тієї актриси,

яку він зустрів сьогодні вночі. Вона не вміє прикидатися: він відчуває її страх, знає, що вона вся спітніла й зараз гарячково міркує, кого б їй покликати на допомогу.

Вони виходять на піщаний берег, Ігор іде до кінця пляжу й сідає там біля кількох прискалків. Пропонує, щоб двоє зробили те саме. Він знає, що, попри свій страх, Єва також не може не думати: «Я пожмакаю сукню. Я забрудню черевики». Але вона слухняно сідає біля нього. Хамід просить її посунутися, він хоче сісти поруч. Єва залишається нерухомою.

Він не наполягає. І ось вони всі троє сидять на пляжі, наче давні знайомі, що вийшли на хвилинку перепочити й помилуватися повним місяцем, який щойно викотився зза обрію, перш ніж знову повернутися нагору, туди, де гримить інфернальна музика дискотеки.

Хамід обіцяє собі: десять хвилин — час, достатній для того, щоб росіянин устиг висловити все, що йому наболіло, вилив свій гнів і повернувся туди, звідки прийшов. Якщо ж він спробує вдатися до насильства, то йому доведеться скрутно. Він, Хамід, фізично сильніший, і бедуїни навчили його реагувати швидко й точно на будь-який напад. Він не хотів зчиняти скандал на вечірці, але нехай росіянин не плекає ілюзій: він до всього готовий.

Потім, коли вони повернуться до зали, він попросить пробачення в господаря вечірки, й пояснить йому, що інцидент залагоджено. Він знає, що може говорити з ним цілком відверто, і скаже, що несподівано з'явився колишній чоловік його дружини і його довелося вивести із зали, щоб він не накоїв чого-небудь на святі. Якщо ж росіянин не відчепиться від них і тоді, коли вони повернуться на вечірку, то він покличе одного зі своїх охоронців і попросить прибрати його з очей. Навіть якщо ти дуже багатий, навіть якщо володієш однією з найбільших телефонних компаній Росії, тобі не дозволено бешкетувати та порушувати порядок.

— Ти мене зрадила. Ти зраджувала мене не тільки протягом двох років, коли жила з цим чоловіком, а й протягом усього часу, коли ми були разом.

Єва нічого не відповідає.

— Що ти спроможний зробити для того, щоб вона залишилася з тобою?

Хамід думає, відповідати йому чи ні. Єва не товар, торгуватися за неї він не стане.

— Запитай про це якось інакше.

— Гаразд. Ти готовий віддати своє життя за жінку, яка з тобою поруч?

З очей цього чоловіка струменить чисте зло. Але навіть якщо йому вдалося поцупити з ресторану ніж (Хамід не звернув на це уваги, хоч і мусив би передбачити всі можливості), він зможе легко його обеззброїти. Ні, ні, якщо він і готовий віддати своє життя, то тільки за Аллаха або вождя свого племені. Але треба сказати щось.

— Я готовий битися за неї. А в крайньому випадку й убити когось за неї.

Єва неспроможна далі витримувати цей тиск; їй би хотілося сказати все, що вона знає про чоловіка, який сидить праворуч від неї. Він уже, безперечно, вчинив злочин, покінчивши з мрією стати кінопродюсером, яку новий супутник її життя плекав протягом багатьох років.

— Вертаймося.

А насправді вона хотіла б сказати: «Благаю тебе, ходімо звідси негайно. Ти розмовляєш із психом».

Ігор начебто й не чує її.

— Ти готовий убити, б'ючись за неї. Отже, ти маєш бути готовий і померти за неї.

— Якщо я битимуся й програю битву, то так. Але не влаштовуймо бійку тут, на пляжі.

— Я хочу повернутися, — повторює Єва.

Але в Хаміда прокинулося почуття самолюбства, й воно не дозволяє йому втекти звідси, як боягузові. Розпочинається прадавній ритуальний танець людей і тварин, у якому двоє самців б'ються за самицю.

— Відтоді як ти мене покинула, я перестав бути самим собою, — каже Ігор, так ніби він сам-один на цьому пляжі. — Мій бізнес процвітав. Удень мені вдавалося зберігати відносний спокій, але щоночі я провалювався у глибокий розпач. Я втратив частину себе самого, якої вже ніколи не зможу повернути. Хоч я сподівався на це, коли прилетів сюди в Канн. Але тепер, коли я тут, я бачу, що ту частину, яка померла в мені, не можна й не слід воскрешати. Я вже

ніколи не повернуся до тебе, навіть якби ти впала мені в ноги, благала прощення, погрожувала накласти на себе руки.

Єва переводить дух. Принаймні бійки не буде.

— Ти не розуміла моїх послань. Я казав тобі, що спроможний знищити світ, а ти не розуміла, що я мав на увазі. А якщо й розуміла, то не хотіла вірити. Що означає знищити світ? Він засовує руку до кишені штанів і дістає звідти маленький пістолет. Але він не націлює його ні на кого. Він і далі дивиться на море, на місяць. Кров потекла швидше в жилах Хаміда: може, росіянин хоче лише налякати їх і принизити, а може, зараз розпочнеться між ними смертельний двобій. На цій гала-вечері? Знаючи, що його схоплять, як тільки він знову підійметься сходами? Не може він бути таким боже вільним — інакше не досяг би в житті того, чого досяг.

Але Хамід повинен пильнувати. Він досить натренований воїн, який уміє і захищатись, і нападати. Він має зберігати нерухомість, бо хоч росіянин і не дивиться на нього, проте немає сумніву, що всі його чуття напружено стежать за кожним його рухом.

Єдине, чим він може рухати непомітно, — це очима; він бачить, що на пляжі нікого нема. Там, нагорі, лунають перші акорди оркестру, музиканти налаштовують свої інструменти, готуючись до невтримних веселощів, які триватимуть до ранку. Хамід нічого не думає — його інстинкти натреновані діяти без втручання мозку.

А між ним і росіянином сидить Єва, загіпнотизована пістолетом. Якщо він зважиться на щось, той може рвучко обернутися, вистрелити і влучити в Єву.

Так, либонь, перше припущення було правильним. Він хоче лише налякати їх трохи. Щоб він, Хамід, показав себе боягузом, утратив честь. Якби він справді хотів стріляти, то не тримав би пістолет так недбало. Ліпше поговорити з ним, зробити так, щоб він розслабився, а тим часом пошукати якогось виходу.

— А що означає знищити світ? — запитує він.

— Це означає урвати одне-єдине людське життя. І світ закінчиться разом із ним. Закінчиться все те, що ця людина бачила, переживала, всі ті речі, погані та добрі, які перетинали її життєвий шлях, усі її мрії, надії, поразки та перемоги, усе припинить своє існування. Коли я ще навчався у школі, то нам давали вивчити напам'ять один уривок, і лише згодом я довідався, що він належить одному релігійному

мислителю протестантського спрямування. Там був приблизно такий текст: «Коли море, що лежить перед нами, змиває з берега одну піщинку й переносить її у свої глибини, Європа зменшується. Звісно, ми цього не помічаємо, бо то тільки одна піщинка. Але в цю мить материк стає меншим».

Ігор робить паузу. Какофонія музичних інструментів нагорі починає дратувати його, заважає йому дослухатися до шуму морських хвиль, які могли б внести спокій і розслабленість у його душу, підготувати його до того, щоб він міг сповна натішитися цією миттю, віддати їй ту шану, на яку вона заслуговує. Янгол із густими бровами літає поруч, і він цілком задоволений тим, що бачить.

— Нас навчали такої науки для того, щоб ми почували себе відповідальними за те досконале суспільство, яке ми будуємо, за комунізм, — провадив він. — Де всі люди будуть братами. А насправді кожен мав стежити за своїм ближнім і доносити на нього.

Він здавався тепер цілком спокійним, голос його звучав розважливо й замислено.

— Я не дуже добре тебе чую, — сказав Хамід, шукаючи причину, щоб підсунутися ближче.

— Ти мене чуєш чудово. Ти просто бачиш у мене в руках пістолет і хочеш наблизитися, щоб якимось вихопити його в мене. Хочеш втягти мене до розмови, а тим часом придумати, що ти маєш робити. Будь ласка, не ворухись. Момент іще не настав.

— Ігоре, забудьмо про все, що між нами було, — каже Єва російською мовою. — Я тебе кохаю. Ми поїдемо звідси разом.

— Говори по-англійському. Твій чоловік повинен розуміти все.

Атож, він її зрозуміє. І згодом подякує їй за це.

— Я кохаю тебе, — повторює вона англійською мовою. — Я не отримувала від тебе ніяких повідомлень, інакше я відразу повернулася б. Я намагалася зателефонувати тобі кілька разів, але так і не змогла дотелефонуватися. Я залишила твоїй секретарці кілька послань, але ти на них так і не відповів.

— Це правда.

— Відтоді як сьогодні вранці я стала одержувати від тебе есемески, я не могла дочекатися тієї години, коли ми зустрінемося. Я не мала найменшого уявлення, де ти є, але знала, що ти мене знайдеш. Я знаю, ти ніколи мені не простиш, але дозволь мені принаймні бути

іноді з тобою поруч. Я стану твоєю служницею, я доглядатиму тебе і твою коханку, якщо вона в тебе буде. Я тільки хочу бути з тобою поруч — і більш мені нічого не треба.

Згодом вона пояснить усе це Хамідові. А зараз говоритиме все що завгодно, аби тільки вони змогли піти звідси, піднятися нагору, повернутися до реального світу, де існує поліція, яка може перешкодити Абсолютному Злу вилити на них свою ненависть.

— Чудово. Я хотів би тобі повірити. Точніше кажучи, я хотів би повірити в те, що я теж кохаю тебе й хочу, щоб ти повернулася. Але це неправда. І думаю, ти зараз брешеш, як і завжди брехала.

Хамід уже не слухає, що говорять ці двоє, його розум перебуває далеко звідси, разом зі своїми предками-воїнами, просячи, щоб вони дарували йому натхнення завдати точного удару.

— Ти могла б сказати мені, що наш шлюб не дає нам тієї радості, на яку ми обоє сподівалися. Ми стільки створили всього разом; то невже ми не змогли б знайти розв'язання будь-яких проблем? Завжди існує спосіб домогтися, щоб у спільний дім прийшло щастя, але для цього треба, щоб обоє з подружжя розуміли причини своїх негараздів. Я вислухав би все, що ти мені сказала б, і наше життя у шлюбі знову стало б таким самим радісним і щасливим, яким воно було на самому початку. Але ти не схотіла так зробити. Ти знайшла найпростіший вихід.

— Я завжди тебе боялася. А тепер, коли ти тримаєш у руці пістолет, я боюся тебе ще більше.

Слова Єви гвалтовно повернули Хаміда з тих високостей, у яких витала його душа, де вона розмовляла з воїнами пустелі, просячи в них поради, як йому тепер діяти.

Єві не слід було говорити все це. Вона додає сили ворогові; він тепер знає, що може її нажахати.

— Я хотіла б одного дня запросити тебе на вечерю, розповісти тобі, що почуваю себе дуже самотньою, попри всі банкети, дорогоцінності, мандри та зустрічі з королями та президентами, — провадила Єва. — І знаєш, що я хочу тобі сказати? Ти завжди дарував мені дорогі дарунки, але ніколи не подарував найпростішої речі — квітів.

Розмова перетворюється на з'ясування стосунків між подружжям.

— Ви поговоріть собі, а я, певно, піду.

Ігор не відповідає нічого. Він і далі дивиться на море, але націлює пістолет на Хаміда, наказуючи йому не ворушитися.

Він божевільний. Його видимий спокій здається небезпечнішим, аніж люті викрики та погрози.

— Але ти, — провадить він, так ніби не чув її слів і не бачив його спроби поворухнутися, — ти знайшла найпростіший вихід. Покинути мене. Ти не дала мені жодного шансу, не зрозуміла, що все, що я робив, я робив для тебе, заради тебе, щоб догодити тобі.

І все ж таки, попри всі ці несправедливості та приниження, я був готовий на все погодитися, аби тільки ти повернулася до мене. До сьогодні. До того часу, коли я став надсилати тобі послання, а ти вдавала, ніби тобі нічого не надійшло. Інакше кажучи, попри те що я приніс тобі в жертву життя кількох людей, ти не захотіла покинути все це, відмовитися від влади та розкоші.

Отруєний актор-зірка й кінорежисер, що перебуває між життям і смертю, — невже Хамід міг уявити собі таке, чого уявити не можна? І він розуміє ще одну істину, набагато серйознішу: чоловік, який сидить поруч, своїм зізнанням щойно підписав смертний вирок. Але кому? Або він заподіє собі смерть, або забере життя у двох людей, які знають тепер надто багато.

Можливо, він марить. Можливо, Хамід неправильно його зрозумів, але одне очевидно: час вичерпується.

Хамід дивиться на пістолет у руці росіянина. Дуже малий калібр. Якщо куля не влучить в одну з критичних точок на тілі, то великої шкоди вона не завдасть. Певно, росіянин не має великого досвіду в цьому, бо інакше він обрав би якусь потужнішу зброю. Він не розуміє, що він придбав, певно, взяв першу річ, яку запропонували йому, сказавши, що вона стріляє кулями і може вбити.

Але навіщо вони зчинили оту какофонію нагорі? Невже вони не розуміють, що звук пострілу не буде почутий, якщо там гримітиме ця гидка пародія на музику? Невже хтось зможе помітити різницю між пострілом і одним із тих неприродних і бридких вилясків, якими вони забруднюють — авжеж, забруднюють, заражають, запаскуджують — атмосферу?

Росіянин застиг у нерухомій мовчанці, й це набагато небезпечніше, ніж якби він і далі говорив, потроху очищаючи своє серце від гіркоти та ненависті. Хамід знову зважує всі можливості,

розуміючи, що діяти треба в найближчі кілька секунд. Кинути своє тіло між ним і Євою і схопити пістолет, недбало притулений до її грудей, хоч його палець і лежить на спусковому гачку? Рвучко викинути руки вперед, він відсахнеться від несподіванки, й у цю мить Єва вийде з лінії вогню. Росіянин націлить зброю на нього, але на ту мить він буде вже близько і зможе викрутити йому зап'ясток. Усе відбудеться протягом секунди.

Пора.

Можливо, його мовчанка на користь; він утратив зосередженість. А може, це початок кінця; він сказав уже все, що хотів сказати.

Пора.

У першу частку секунди м'язи його лівого стегна напружуються до краю й кидають його з усією навальністю та силою до Абсолютного Зла; його тіло втягується і звужується, коли він затуляє ним груди Єви, викинувши перед собою руки. Перша секунда триває, і він бачить дуло пістолета, націлене йому в лоб, — росіянин рухається набагато швидше, ніж він міг припустити.

Його тіло летить далі, у напрямку зброї. Йому треба було б поговорити раніше з Євою — вона ніколи не згадувала про свого колишнього чоловіка, адже він належав до її минулого, а вони ніби домовилися назавжди забути про нього й не воскрешати за жодних обставин... Усе відбувається, ніби при уповільненій кінозйомці, проте росіянин відхиляється зі спритністю kota. Пістолет у його руці не тремтить.

Перша секунда добігає кінця. Хамід бачить порух пальця, проте звуку пострілу не чує, лише відчуває, що якась страшна сила розколює йому череп. І в ту ж таки мить гасне його всесвіт, а з ним пам'ять про юнака, який мріяв домогтися великого успіху, про приїзд до Парижа, про батька та його крамницю тканин, про шейха, про боротьбу за те, щоб досягти свого місця під сонцем, про покази мод, про подорожі, про зустріч із коханою жінкою, про вино й троянди, про усмішки та плач, про останнє видіння повного місяця, про очі Абсолютного Зла, про налякані очі дружини — усе це гасне, усе зникає.

— Не кричи. Не кажи ні слова. Заспокойся.

Звичайно, вона не кричатиме, і безглуздо просити її, щоб вона заспокоїлася. Вона перебуває у стані шоку, вона перетворилася на смертельно перелякану тварину — попри свою дорогу сукню та

дорогоцінності. Її кров уже не циркулює з колишньою швидкістю, обличчя блідне, голос пропадає, кров'яний тиск падає мало не до нуля. Ігор може зрозуміти, що вона відчуває, свого часу він пережив те саме, коли побачив дуло рушниці афганського повстанця, націлене йому в груди. Людина впадає в ступор і неспроможна поворухнутися. Він тоді залишився живий, бо товариш устиг вистрелити першим. До сьогодні він зберігає глибоку вдячність однополчанину, який урятував йому життя. Потім усі думали, що це його водій, а насправді він вважав його своїм найближчим другом, вони часто розмовляли, й остання така розмова відбулася сьогодні, коли він зателефонував йому, щоб запитати, чи не подала Єва якогось сигналу про те, що одержала його послання.

Єва, бідолашна Єва. Щойно чоловік помер у неї на грудях. Реакції людей часто бувають непередбачуваними, і тоді вони діють так, як учинив цей йолоп, знаючи, що не має найменших шансів перемогти його. Реакція зброї теж буває непередбачуваною. Він розраховував, що куля вилетить із протилежного боку голови, вирвавши шматок мозку, але під тим кутом, під яким йому довелося вистрелити, вона, певно, пройшла крізь весь мозок, відхилилася, зачепивши якусь кістку, й проникла у груди. І тепер Хамід тіпається в неконтрольованих конвульсіях, без видимої кровотечі.

Саме ці конвульсії, а не постріл, довели Єву до такого стану. Ігор відштовхує тіло ногами й стріляє йому в потилицю. Конвульсії припиняються. Цей чоловік заслуговує на достойну смерть — він був хоробрим до кінця.

Тепер вони самі-одні, удвох на пляжі. Ігор стає перед нею навколішки і притуляє дуло пістолета до її грудей. Єва не ворухиться.

Він уявляв собі зовсім інший кінець цієї історії. Єва розуміє, що він хоче сказати їй своїми посланнями. У них з'являється новий шанс на щастя. Він не раз обмірковував ті слова, які він їй скаже, коли вони сидітимуть отак поруч самі-одні, милуючись спокійною гладінню Середземного моря, усміхаючись і розмовляючи.

Він не хоче, щоб ці слова залишилися йому в горлі, хоч тепер від них не буде жодної користі.

— Я завжди уявляв собі, як ми знову прогулюватимемося, тримаючись за руки, в парку або на березі моря, говорячи одне одному слова кохання, які досі не були сказані. Раз на тиждень вечерятимемо в

різних цікавих місцях, разом подорожуватимемо там, де ще ніколи не бували, лише заради втіхи відкривати щось нове в компанії одне одного.

Поки тебе не було зі мною, я переписував у зошит вірші, щоб нашіптувати тобі їх у вухо, коли ти засинатимеш. Я писав тобі листи, в яких розповідав усе, що почував, і залишав їх у таких місцях, де ти їх неодмінно знайдеш і зрозумієш, що я згадував про тебе щодня, щохвилини. Я собі уявляв, як ми обговорюватимемо вдвох проект будинку, який я мав намір збудувати лише для нас двох на березі озера Байкал; я знаю, що ти мала кілька цікавих думок на цю тему. Я хотів там збудувати також приватний аеропорт і сподівався, що ти зі своїм добрим смаком допоможеш в оздобленні його інтер'єрів. Ти — жінка, яка виправдовує моє існування й наповнює його змістом.

Єва не говорить нічого. Лише дивиться на море перед собою.

— Я прилетів сюди лише заради тебе. Й нарешті переконався в тому, що все було марно.

Він натискає на спусковий гачок.

Звуку майже не чути, бо дуло було міцно притиснуте до тіла. Куля увійшла куди слід, і серце перестало битися вмить. Попри весь біль, якого вона йому завдала, він не хотів, щоб вона страждала.

Якщо існує життя після смерті, то обоє — жінка, яка його зрадила, й чоловік, що дозволив їй це зробити, — тепер ідуть у місячному сяйві, тримаючись за руки. Вони зустрічають янгола з густими бровами, який пояснить їм, що сталося, й переконає їх не відчувати ані ненависті, ані злості, адже всім нам рано чи пізно доведеться покинути планету, відому під назвою Земля. І вона їм також скаже, що любов виправдовує певні вчинки, яких люди неспроможні зрозуміти — якщо їм не довелося пережити те, що пережив він.

Єва не заплющила очі, але її тіло обм'якло й упало на пісок. Ігор залишає їх там, де вони впали, йде до скель, ретельно витирає з пістолета відбитки пальців і кидає його в море, якнайдалі від того місця, де вони милувалися повним місяцем. Потім підіймається сходами, натрапляє дорогою на сміттєвий кошик і кидає туди глушник — він так йому й не згодився, музика заgrimіла саме вчасно.

10.55 вечора

Габріела підходить до єдиної людини, яку вона тут знає. У ці хвилини гості виходять із зали, де вони вечеряли; оркестр грає музику шістдесятих років, свято починається, люди усміхаються й розмовляють між собою, попри оглушливий гуркіт.

— А я вас шукаю! Де ваші друзі?

— А де твій друг?

— Він пішов, сказавши, що є велика проблема з актором і режисером. Він покинув мене тут, нічого до пуття не пояснивши! Він лише сказав мені, що свята на яхті не буде. Ігор розуміє, в чому її проблема. Він, звичайно, не мав найменшого наміру вбивати актора, яким так захоплювався, намагався подивитися фільми з його участю щоразу, коли мав бодай трохи дозвілля. Але ж його провини в цьому немає — він був лише сліпим знаряддям долі.

— Я вже їду. Якщо хочеш, можу підвезти тебе до твого готелю.

— Але ж свято тільки починається!

— Тоді бажаю тобі добре повеселитися. Я відлітаю завтра дуже рано.

Габріелі треба швидко прийняти рішення. Або залишитися тут, із сумочкою, що напхана пожмаканим папером, де вона нікого не знає, сподіваючись, що якась милосердна душа доведе її бодай до Круазетт, де вона зніме черевики й підійметься по нескінченному схилу до кімнатки, яку ділить із чотирма подругами.

Або прийняти пропозицію цього люб'язного чоловіка, який, певно, має чудові зв'язки, є другом дружини Хаміда Хусейна. Вони, здається, трохи посперечалися, але такі події трапляються мало не щодня, й вони скоро помиряться. Вона має гарантовану роль. Події сьогоднішнього дня виснажили її. Вона боїться, що знову забагато вип'є й усе зіпсує. Самотні чоловіки підходять до неї й запитуватимуть, чи вона сама-одна, чи не бракує їй кавалера й чи не бажає вона завтра навідатися до ювелірної крамниці з одним із них. І всю решту вечора їй доведеться ухилятися від цих набридливих залицянь, намагаючись робити це лагідно, щоб не образити чиєсь

самолюбство, бо неможливо вгадати, з ким ти розмовляєш. Адже ця гала-вечеря — одна з найексклюзивніших подій на фестивалі.

— Ні, я поїду з вами.

Справжня зірка має поводитися саме так — вона йде геть, коли ніхто цього не чекає.

Вони підходять до конторки порт'є, Гюнтер (вона забула його друге ім'я) замовляє таксі, і йому кажуть, що їм надзвичайно пощастило: якби вони підійшли трохи пізніше, довелося б вистояти довжелезну чергу.

Дорогою вона запитує, чому він збрехав про те, чим займається. Він відповідає, що не збрехав — у нього справді була телефонна компанія, але він вирішив продати її, бо вважає, що майбутнє за важким машинобудуванням.

А ім'я?

— У російській мові Ігор — ім'я пестливе, зменшувальне від «Гюнтер».

Габрієла щохвилини чекає знаменитого запрошення: «Ходімо чогось вип'ємо перед сном у моєму готелі». Проте воно не надходить; він висаджує її біля дверей її будинку, потискає їй на прощання руку і йде геть.

Оце справжнє виховання!

Атож, сьогодні вона пережила перший щасливий день свого успіху. Перший із багатьох. Завтра, коли вона одержить назад свій телефон, вона зателефонує — коштом абонента, якого викликають, — у містечко під Чикаго й розповість про свої великі новини, попросить, щоб купили журнали, бо там буде фотографія, на якій вона підіймається по застелених червоним килимом сходах разом із актором-зіркою. Вона скаже родичам також, що мусила змінити ім'я. Та коли вони збуджено поцікавляться, а що ж буде далі, вона змінить тему розмови з чисто забобонного страху завдати шкоди проєктові, який ще тільки починає здійснюватися. Вони про все довідаються мірою того, як почнуть знаходити новини: нікому невідому актрису обрали на головну роль. Ліза Вінер — головна гостя на святі, яке буде влаштоване в Нью-Йорку. Доти нікому не відома дівчина з Нью-Йорка стала великим відкриттям у фільмі Джибсона. Її агент уклав мільйонний контракт з однією з найбільших кінокомпаній Голлівуду.

Межа, окреслена небом.

11.11 вечора

— Ти повернулася так рано?

— Я повернулася б іще раніше, якби не затори на вулицях.

Жасмина кидає черевики в один бік, сумочку — в другий і падає, знеможена, на ліжку, навіть не скинувши сукню.

— У всіх мовах світу найважливіші слова — короткі.

«Так», наприклад. Або «Любов». Або «Бог». Це слова, що легко вимовляються й заповнюють фрагменти порожнечі в нашому світі. Але крім того, існує одне слово, також дуже коротке, яке мені завжди було надзвичайно важко промовити. Але зараз я це зроблю.

Жасмина подивилася на свою подругу:

— Ні.

Вона ляснула долонею по ліжку, показавши, щоб та сіла поруч. Погладила її по голові.

— «Ні» вважають словом поганим, егоїстичним, мало духовним. Коли ми кажемо «так», ми здаємося собі великодушними, чуйними, добре вихованими. Але сьогодні я хочу тобі сказати: «Ні». Ні, я не зроблю того, про що ти мене просиш, до чого примушуєш, вважаючи, що так буде краще для мене. Звісно, ти скажеш, що мені лише дев'ятнадцять років і я ще мало розуміюся на житті. Але мені було досить побувати на сьогоднішньому святі, аби зрозуміти, чого я хочу, а чого не хочу — нізачо й за жодних обставин не хочу та й квіт.

Я ніколи не збиралася стати моделлю. І я також ніколи не думала, що спроможна закохатися. Я знаю, кохати можна тільки тоді, коли ти вільна, але хто тобі сказав, що я чиясь рабиня? Я рабиня лише свого серця, але в такому разі тягар неволі нести легко й приємно. Я обрала тебе навіть раніше, аніж ти обрала мене. Я поринула у пригоду, що здавалася неможливою, без нарікань прийнявши всі її наслідки — від упереджень, які досі існують у суспільстві, до проблем із моєю власною родиною. Я пододала все, щоб сьогодні бути з тобою тут, у Канні, утішаючись успіхом на чудовому показі мод, знаючи, що це не остання така нагода в моєму житті. Працюючи з тобою, я матиму їх ще не раз.

Подруга лягла з нею поруч і поклала голову їй на груди.

— А нашттовхнув мене на ці думки один чужоземець, з яким я познайомилася сьогодні ввечері, коли була там, загубившись у натовпі й не знаючи, що мені, власне, робити. Я запитала в нього, а що він робить на тому святі: він відповів, що втратив свою кохану і приїхав сюди, щоб її знайти, але тепер уже втратив упевненість, що бажає саме цього. Він попросив мене озирнутися навкруги: ми були оточені людьми, твердо переконаними у своїй славі, в тому, що вони переможці. Він сказав: «Вони не розважаються. Вони вважають, що досягли вершини свого успіху, а отже, тепер їм доведеться спускатися. І ця необхідність лякає їх. А про те, що існує ще цілий світ, який можна було б підкорити, вони забули, бо...

— ...бо звикли.

— Атож. Вони мають практично все, і їм нема чого прагнути. Усі їхні проблеми розв'язані, проекти схвалені, їхні підприємства процвітають, не потребуючи ніякого втручання у свою діяльність. Тому їм залишається лише боятися перемін, і тому вони мандрують від вечірки до вечірки, від банкету на банкет — аби тільки не залишалось часу думати. Щоб зустрічатися там з одними й тими самими людьми й переконуватися в тому, що все залишається таким, як було. Упевненість замінює пристрасть.

— Роздягнися, — каже їй подруга, аби не сказати нічого по суті.

Жасмина підводиться, стягує з себе сукню й пірнає під ковдру.

— Ти також роздягнися. Й обійми мене. Мені дуже потрібні твої обійми, бо сьогодні мені здалося, що ти хочеш мене позбутися.

Подруга роздягається, гасить світло. Жасмина відразу засинає в її обіймах. Вона ж протягом певного часу змагається зі сном, дивлячись у стелю й думаючи, що іноді дев'ятнадцятирічна дівчина, у своїй невинності, виявляється мудрішою, аніж жінка віком у тридцять вісім років. Атож, попри свій страх, попри невпевненість, яку вона відчуває в цю хвилину, їй тепер хоч-не-хоч доведеться розвивати свою справу. Вона тепер матиме могутнього ворога, Хамід Хусейн, безперечно, використає весь свій вплив для того, щоб перешкодити їй узяти участь у Паризькому Тижні Моді, що відбудеться в жовтні. Спочатку він наполягатиме на тому, щоб вона продала йому свою марку. А що це йому не вдасться, то він спробує дискредитувати її перед Федерацією, сказавши, що вона не дотримала свого слова.

Наступні місяці будуть для неї важкими. Але ні Хамід Хусейн, ні хтось інший не знають, що вона володіє нездоланною силою, яка допоможе їй подолати всі труднощі, — любов'ю жінки, яка спить тепер у її обіймах. Заради неї вона готова на все, крім убивства.

І з нею вона зможе все — навіть здобути перемогу.

1.55 ночі

Реактивний літак його компанії уже ввімкнув двигуни.

Ігор сідає на своє улюблене місце — ліворуч, у другому ряді — й чекає зльоту. Коли вогні, що вимагають застебнути пас безпеки, гаснуть, він іде до бару, наливає собі щедрю порцію горілки й випиває її одним духом.

На якусь мить його опановує сумнів, а чи справді все це було? Чи справді він надсилав послання Єві, водночас знищуючи навколо неї світи? Можливо, йому треба було висловлюватися ясніше, залишаючи біля кожного трупа якусь записку або що? Ні, це було б надто ризиковано — до того ж його могли прийняти за серійного вбивцю. А він не серійний убивця: у нього була мета, яка, на щастя, була вчасно відкоригована. Спогади про Єву вже не пригнічують його, як раніше. Він уже не кохає її так, як кохав, і не ненавидить так, як ненавидів. З плином часу вона й зовсім зникне з його життя. Шкода, бо, попри всі її вади, йому навряд чи пощастить зустріти іншу таку жінку, якою була вона.

Він знову підходить до бару, відкорковує ще одну пляшку горілки й наливає собі ще. Чи зрозуміють вони коли-небудь, що світи стільки людей погасила одна й та сама особа? Але це вже його не стосується; якщо він про щось і жалкує, то тільки про ту хвилину, коли хотів віддатися в руки поліції. Але доля була на його боці й дозволила йому виконати його місію. Атож, він переміг. Але переможець тепер не зовсім самотній. Його кошмари закінчилися, янгол із густими бровами літає над ним і відтепер показуватиме йому дорогу.

День святого Йосипа, 19 березня 2008 року

Подяка

Я не зміг би написати цю книжку без допомоги багатьох людей, що відкрито або конфіденційно допомагали мені роздобути інформацію, яку я використав при її написанні. Коли я розпочав свій пошук, то не міг собі навіть уявити, що стільки цікавого можна знайти у світі розкоші та гламуру. Окрім тих друзів, які просили мене — і просять — не називати їхніх імен, я хотів би висловити глибоку подяку Александрові Остервальду, Бернадеті ІмакуладаСантос, Клодіні та Елі Сааб, Давидові Роткопфу (творцеві терміна «Суперклас»), Деборі Вільямсон, Фатімі Лопес, Фавазу Круозі, Франко Колоньї, Гільдегардові Фоллону, Джеймсові В. Райту, Дженніфер Болінджер, Йоганові Рекману, Йорнові Пфотенгауеру, Джульєті Рига, Кевінові Гаєнбергу, Кевіну Керолу, Луці Борей, Марії де Лурд Дебар, Маріо Роза, Монті Шедоу, Стефі Черни, Вікторії Наваловській, Ясеру Хаміду, Зейні Рафаель, які прямо або непрямо співпрацювали зі мною, коли я писав цю книжку. Мушу признатися, що здебільшого вони співпрацювали зі мною непрямо — бо я ніколи не маю звичаю обговорювати тему, на яку пишу.

---

notes

Примітки

1

Я не розмовляю англійською мовою, пробачте. Я — поляк (*англ.*).
(Тут і далі примітки перекладача.)

2

Я не розмовляю французькою мовою, пробачте. Я — мексиканець
(англ.).

3

Піцца «Чотири сири» (*im.*).

4

Япі — успішний молодик, чий спосіб життя перебуває в прямій протилежності до способу життя хіпі.

5

Катюшо, я тебе кохаю.